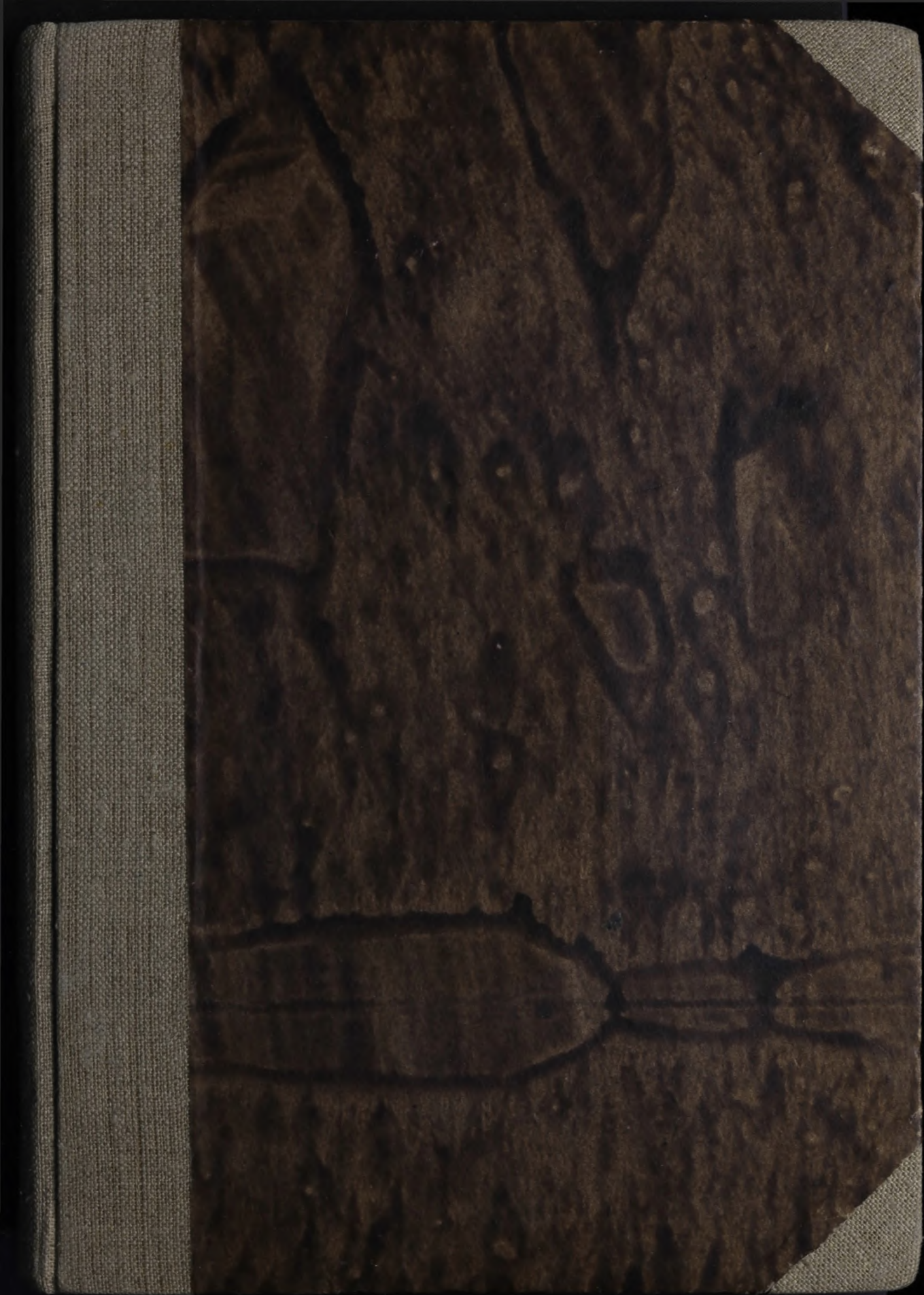
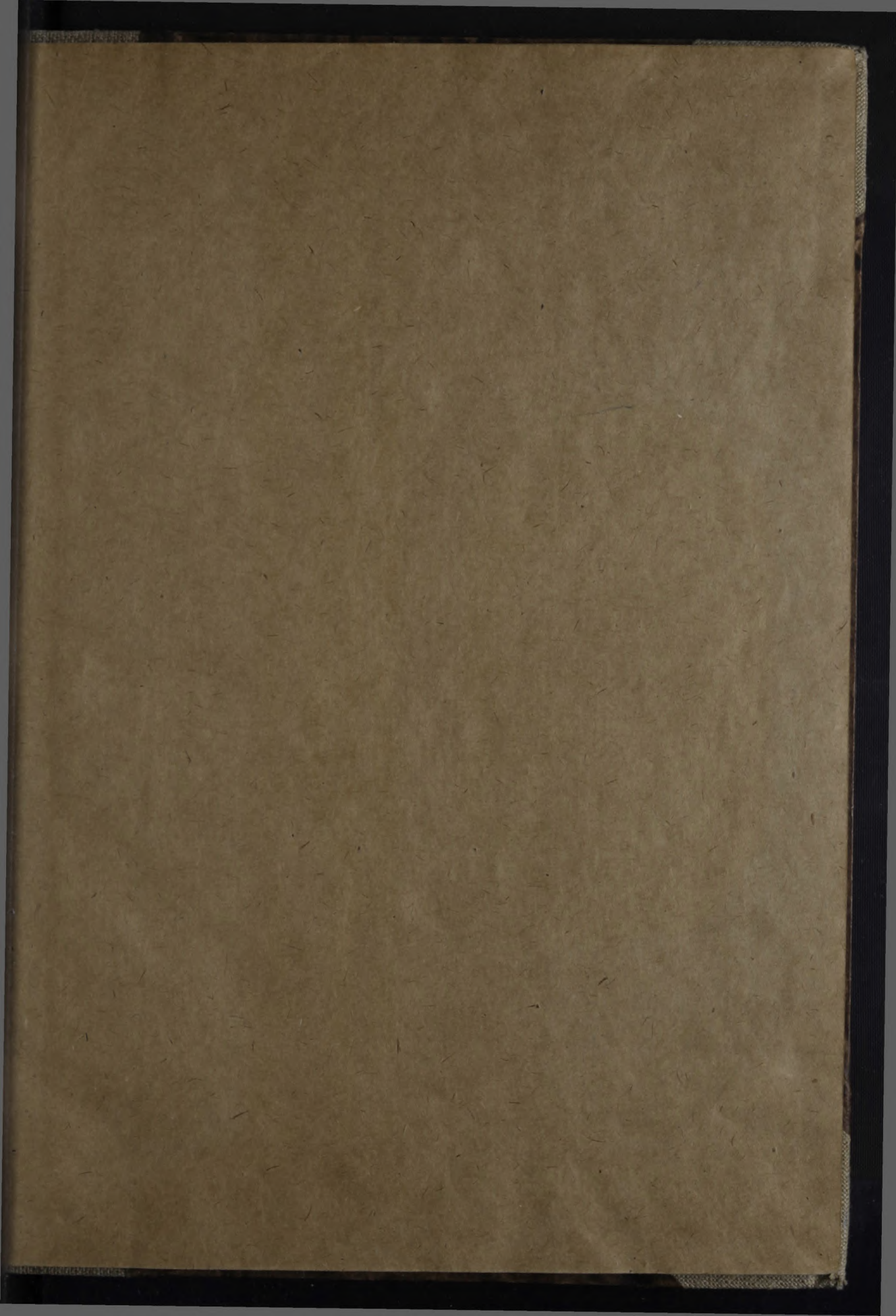
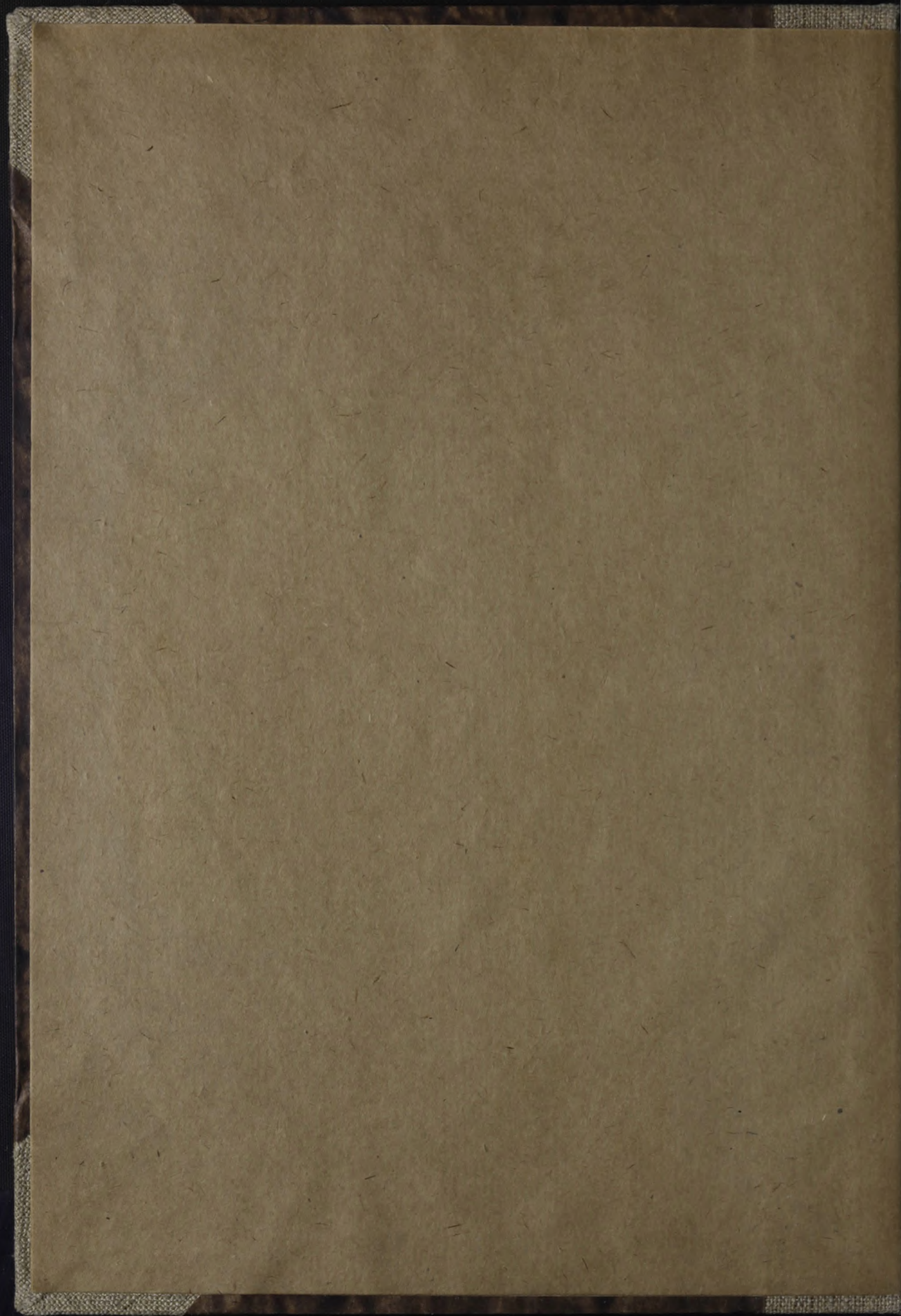

III. 564.236

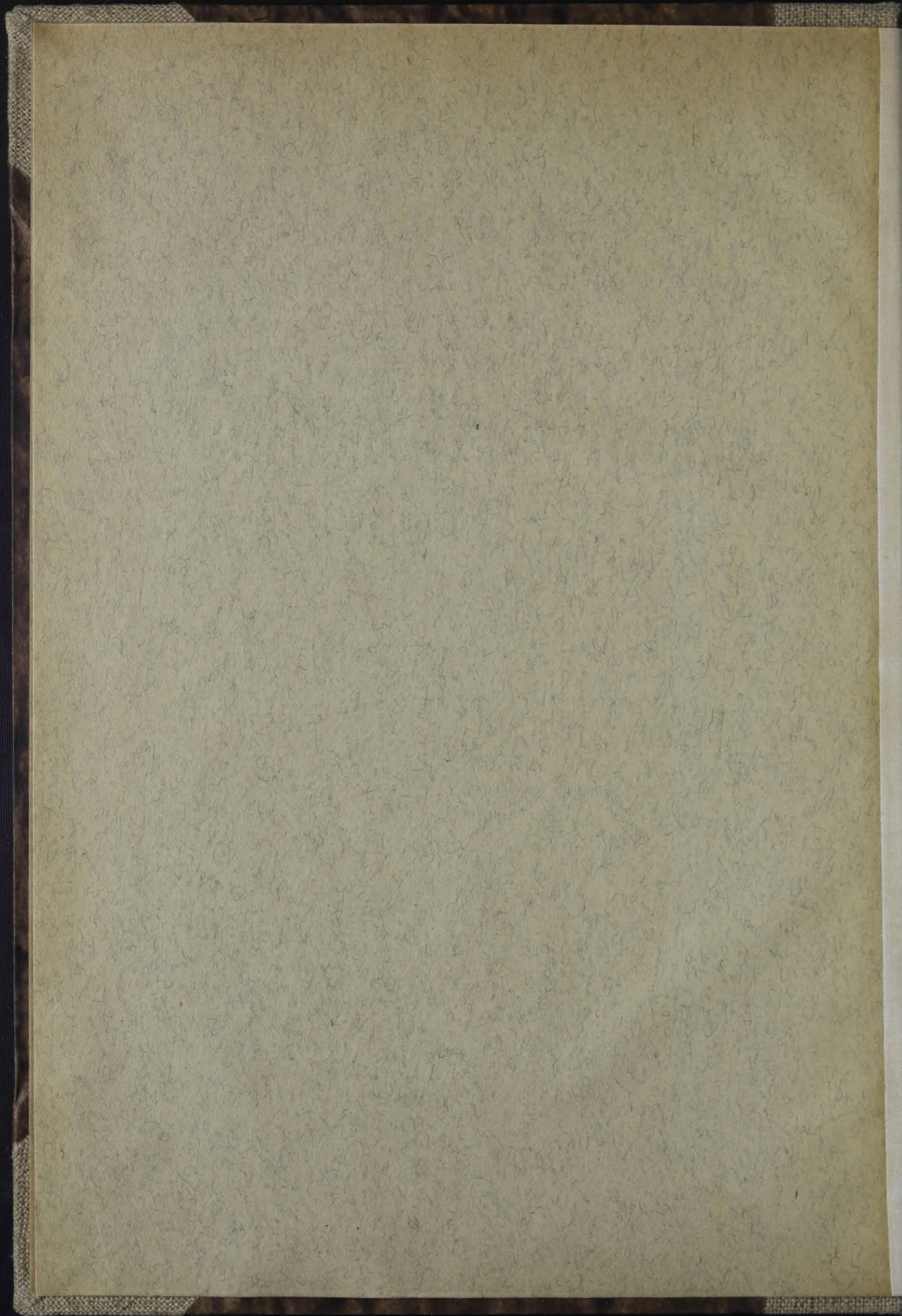
LUDWIK SIMON

DYKCJONARZ TEATRÓW POLSKICH

CZYNNYCH OD CZASÓW NAJDAWNIEJSZYCH
DO ROKU 1863

WARSZAWA 1935.

SKŁAD GŁÓWNY: W KSIĘGARNIACH S. A. KSIĄŻNICA-ATLAS
LWÓW — WARSZAWA.

LUDWIK SIMON

DYKCJONARZ TEATRÓW POLSKICH

CZYNNYCH OD CZASÓW NAJDAWNIEJSZYCH
DO ROKU 1863

*Pamięć. Herminia
i ciebie. My forin
Pamięć i her. P. J. S. M.
W. W. W. W. W.
H. W. W. W. W.*

WARSZAWA 1935.

SKŁAD GŁÓWNY: W KSIĘGARNIACH S. A. KSIĄŻNICA-ATLAS
LWÓW — WARSZAWA.

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001005667813

III.564.236

Drukarnia i Litografia
JAN COTTY
w Warszawie, Kapucyńska 7.

1966 K 448 / 14

SŁOWO WSTĘPNE.

Jakkolwiek dzieje nowożytnego teatru w Polsce w swych najbardziej istotnych, artystycznych przejawach rozegrały się głównie w Warszawie przy udziale nieraz bardzo wybitnym Krakowa i Lwowa, częściowo także Łodzi, Poznania i Wilna, historia teatru tych miast nie daje jeszcze pełnego obrazu ewolucji polskiej sceny. Środowisk teatralnych było bez porównania więcej, a chociaż większość ich miała i ma charakter przygodnych przystani dla zespołów wędrownych, punktów godniejszych uwagi było jednak sporo na przestrzeni kilku wieków. Jazdów pod Warszawą, upamiętniony premierą „Odprawy posłów greckich” Jana Kochanowskiego w r. 1578, — Częstochowa, gdzie powstał t. zw. djałog częstochowski „O chwalebnem Zmartwychwstaniu Pańskim” Mikołaja z Wilkowiecka w II połowie XVI wieku, — Chełmno w Prusach Wschodnich, gdzie działał w XVII wieku teatr szkolny o interesującym repertuarze w polskim języku, — Sławków, Tarnów i Wieliczka, znane z widowisk religijnych w XVII i w początku XVIII wieku, — z pośród licznych teatrów jezuickich scena pułtуска, kaliska, lubelska i krośnieńska, z pośród bazylijańskich buczacka i włodzimierska, z pośród akademickich zamoyska, — dalej szereg scen prywatnych w XVIII wieku z nieświeską ks. Radziwiłłów na czele, — w XIX wieku losy teatrów publicznych w Kaliszu, Kamieńcu Podolskim, Lublinie, Płocku, Żytomierzu, a także w Kielcach, Łomży, Piotrkowie, Radomiu, Siedlcach, Suwałkach i t. d., i t. d. Warszawa, Kraków, Lwów, Wilno i Poznań nie składają się więc bez reszty na pojęcie teatru polskiego. To są tylko szczytowe, kulminacyjne punkty procesu dziejowego, które przewagę nad innemi zyskały w nowszych czasach dzięki przyjaźniejszym warunkom. Poza Warszawą, Krako-

IV

wem, Lwowem, Poznaniem i Wilnem, temi miastami, którym teatr nowożytny — polski, publiczny, zawodowy — zawdzięcza swój rozkwit artystyczny, życie teatralne krzewiło się po całej Polsce i na prowincji osiągało nieraz bardzo ważne wyniki, zwłaszcza w dawnych czasach, gdy rolę nieistniejącego jeszcze teatru publicznego, utrzymywanego później przez szerszą publiczność przy pomocy Państwa lub Samorządu, pełniły na swój sposób teatry szkolne, jezuickie i pijarskie przedewszystkiem, oraz teatry prywatne, organizowane przez magnatów w swych rezydencjach.

Wyjść poza granice większych miast i ustalić choćby fragmentarycznie gdzie i kiedy działał teatr polski, by tem uwydatnić ekspansję kultury teatralnej w ciągu wieków, wogóle zebrać fakty rozproszone i je uporządkować, by służyły jako busola badaczom, zachęcając przytem do dalszych poszukiwań, tym oto myślom, nawiązującym do działalności Karola Estreichera, zawdzięcza praca niniejsza swe powstanie. To co przed kilkudziesięciu laty zapoczątkował Estreicher, wydając „Teatra w Polsce” (3 t., Kraków 1873¹, 1876², 1879³), zarys monograficzny scen w układzie alfabetycznym miejscowości do sceny lwowskiej włącznie, tu w formie bardziej zwięzłej, encyklopedycznej zostało dopełnione i rozwinięte z utrzymaniem mniej więcej tych samych granic chronologicznych, gdyż rok 1863, zamykający materiał, jako data przełomowa w dziejach Narodu, niewiele odbiega od granicy końcowej Estreichera.

Przerzucając karty niniejszej pracy nietrudno się przekonać, że nad historją scen polskich bardzo mało dotąd pracowano. Literatura przedmiotu rzadko kiedy przychodziła z pomocą, rzadziej jeszcze okazywała się wystarczająca, nawet przy tak skromnym zakresie dociekań, jak ustalanie faktów zasadniczych, najogólniejszych, gdzie i kiedy jaki działał teatr. Łatwiejsza sprawa była głównie z teatrami prywatnemi do powstania sceny narodowej (monografia St. Windakiewicza), z teatrami szkolnemi z epoki Wielkiej Reformy (prace W. Haehna, L. Bernackiego i L. Simona) (ta ostatnia w tece redakcyjnej „Pamiętnika Literackiego”), ze sceną gdańską (studjum L. Simona), z teatrami publicznemi w Warszawie (prace L. Bernackiego, W. Brumera, L. Gallego, M. Rulikowskiego i L. Simona), Krakowie (K. Estreichera, Kl. Bąkowskiego, A. Bara),

Lwowie (K. Estreichera, St. Pełłowskiego, L. Bernackiego), Wilnie (M. Rulikowskiego), Kaliszu (studjum K. Stefańskiego), częściowo w Kamieńcu Podolskim (M. Rolle, J. Prusiewicz, W. Brumer), Lublinie (W. Hahn, St. Dąbrowski), Płocku (L. Simon), Poznaniu (Z. Grot) i Żytomierzu (J. Prusinowski). Naogół literatura historyczno-teatralna nie uwalniała od poszukiwań szczegółowych i zestawiań rozproszonych faktów, co pociągnęło za sobą przyjęcie trzech sposobów przy ustalaniu istnienia i czasu działania poszczególnych teatrów. Przy teatrach nowożytnych stałych (Warszawa, Kraków, Lwów, Wilno) wystarczało powołać się na główne opracowania jako na dostateczne źródła szukanych informacji co do zmian organizacyjnych i chronologii rządów dyrektorskich. Teatry nowożytne niestałe, polegające na czasowych występach trup wędrownych, wymagały innego traktowania. Tu należało wchodzić w drobiazgi źródłowe wobec braku literatury krytycznej lub jej niedostatków. Takie np. zdanie, że ten i ten przedsiębiorca był w tej i tej miejscowości tego i tego roku i miesiąca, musiało znaleźć oparcie w szeregu nieraz źródeł, które skombinowane z sobą składały jaki taki ułamkowy obraz zaginionej przeszłości. O ile rekonstrukcja nowożytnych teatrów wędrownych i ich postojów w różnych miastach opierała się głównie na notatkach prasy, zwłaszcza „Kurjera Warszawskiego”, o tyle rekonstrukcja dawnych teatrów szkolnych znajdowała uzasadnienie w rozproszonych drukach i rękopisach, obejmujących programy widowisk oraz teksty dramatyczne z wiadomością o przedstawieniu. Wobec odmiennego materiału, dotąd nieogłoszonego w formie bibliografji, należało przyjąć odmienną zasadę przy rejestracji, odnotowując każdy zabytek z osobna z wyjątkiem tylko drobnych rękopisów zawartych w jednym kodeksie. Tytuły, dochodzące do olbrzymich rozmiarów w epoce baroku i panegiryzmu, podawane są zazwyczaj w skrócie z powołaniem przy rękopisach na kodeks biblioteki i literaturę, zaś przy drukach na „Bibliografję” Estreichera lub inne źródła. Pełny opis druku zjawia się tylko wówczas, gdy po raz pierwszy wprowadzony zostaje do bibliografji, co ma miejsce z górą 80 razy.

Rezultatem niniejszej pracy jest przede wszystkim stwierdzenie, że w ciągu trzech wieków do Powstania Styczniowego teatr polski działał przynajmniej w 257 miejscowościach.

W dawnej Polsce po skromnych zawiązkach średniowiecznych (Kraków) w wieku XVI do wystąpienia Jezuitów istniało zaledwie kilka mało wprowadzonych typów widowisk. Kościół katolicki (wzgl. kler, zakony z współpracą szkół) wystawiał dramaty religijne, nawiązujące do tradycji średniowiecznej. Były to misterja, jak djałóg częstochowski ks. Mikołaja z Wilkowiecka (po r. 1560), przeznaczony do odegrania w kościele, lecz liczący się z możliwością inscenizacji pod gołym niebem; były to także sztuki o świętych (np. o św. Janie), a prawdopodobnie także djałogi na Boże Narodzenie i Trzech Króli. Dalej zdarzały się przedstawienia łacińskie w postępowych szkołach renesansowych (Kraków, Lwów), wreszcie w domach prywatnych były odprawiane komedje przez żaków, zaś na dworze królewskim zjawiały się czasem kompanje wędrownie.

Życie teatralne, ogniskujące się dotąd w Krakowie, ożywiło się znacznie, gdy Jezuici wraz ze szkołami poczęli uruchamiać teatry szkolne. Niektóre sceny powstały w XVI wieku, mianowicie pułtuska, poznańska, wileńska i kaliska. W w. XVII i XVIII przybyła ich masa z lubelską, lwowską i warszawską na czele; ogółem na podstawie druków i rękopisów liczymy ich 46.

Pod wpływem Jezuitów, którzy prowadzili teatr szkolny przez dwa wieki (1571—1773) aż do Kasaty Zakonu, widowiska sceniczne zorganizowały inne zakłady, zakonne i świeckie, katolickie i dysydenckie.

Po Jezuitach największą ilość scen od r. 1660 posiadali Pijarzy; słyszymy ogółem o 23 ze sceną warszawską jako najważniejszą. Pozatem istniały jeszcze inne teatry szkolne. Teatyni posiadali sceny we Lwowie (II poł. XVII w.) i w Warszawie (poł. XVIII w.), Bazyljanie w Buczaczu, Humaniu, Szarogrodzie, Włodzimierzu i Żyrowicach (poł. XVIII w.). Przedstawienia prowadziły nadto Akademje Krakowska, Zamoyska, Poznańska i Chełmińska obok szeregu jeszcze innych uczelni.

Ogólnie biorąc, teatr szkolny w dawnej Polsce działał w około 80 miejscowościach. Jego dzieje, jak zresztą szkół wogóle, rozpadają się na dwa okresy, do i od reformy szkolnictwa w latach czterdziestych XVIII wieku.

Teatr jezuicki, służąc celom wychowawczym w duchu ideologii katolickiej, w pierwszym okresie prowadził widowiska dydaktyczne bez ról kobiecych w kolegach lub poza kolegja-

mi, przyczem o ile pierwsze były naogół łacińskie, o tyle drugie zrazu naogół polskie, a dopiero z czasem (od poł. XVII w.) naogół łacińskie. Widowiska w kolegjach odbywały się w różnych porach roku, na otwarcie i zamknięcie nauk, w Wielki Piątek, Boże Ciało, w karnawale i mięsopuście, w dni świętych i w Boże Narodzenie, w różne uroczystości szkolne, na cześć panującego, protektora lub dostojnika kościelnego i t. d. Repertuar, jeśli idzie o rodzaje dramatów, był dość urozmaicony i obejmował poza drobnymi dIALOGAMI okolicznościowymi dramaty biblijne i o świętych, o bohaterach starożytnych i nowożytnych, polskich, litewskich i obcych. Zdarzały się też dramaty mitologiczne i alegoryczne. Poza tem w karnawale i mięsopuście grywano tragikomedje, a także komedje, tylko rzadziej, głównie na przełomie XVI i XVII wieku. Repertuar ten w miarę rozwoju baroku tonął coraz bardziej w alegorji, widowiskowości i panegiryzmie przy zastraszająco niskim poziomie artystycznym profesorskiej produkcji.

Programowe przedstawienia jezuickie dla polskiej kultury teatralnej nie miały wielkiego znaczenia, a nas interesują głównie dzięki temu, że w międzyaktach ku rozweseleniu widzów zawierały często małe scenki komiczne w języku polskim, t. zw. intermedja, w których dochodził do głosu element ludowy.

Przedstawienia jezuickie poza kolegjum, po kościołach i na rynkach w dziejach teatru staropolskiego zajmują miejsce wybitniejsze od programowych w obrębie kolegjów, gdyż bardziej stykały się ze społeczeństwem i długi czas posługiwały się polszczyzną. Miało to miejsce zwłaszcza na przełomie XVI i XVII wieku, kiedy przepisy „Ratio studiorum”, zalecające łacinę, dopiero wprowadzano w życie, a Jezuitom zależało na reklamie. Teatr jezuicki w Boże Ciało i dzień Wielkopiątkowy wskrzesił na swój sposób tradycję widowisk średniowiecznych, jednak postaci Chrystusa nie wprowadzał naogół na scenę i w związku z tem, jeśli pominąć nieliczne wyjątki, nie posiadał właściwych misterjów. W Boże Ciało lub w Wielki Piątek grano sztuki bądź alegoryczne, bądź biblijne i historyczne, w których los bohatera miał pewne podobieństwo do losu Chrystusa. Poza tem należy nadmienić, że widowiska były niekiedy połączone z procesjami (np. w Wilnie w XVII wieku), zaś zacy urządzali czasem przedstawienia po domach prywatnych. Były one

VIII

np. popularne w Poznaniu w początku XVII wieku, a później zostały ograniczone do wędrowek z gwiazdą i odpowiednim djalogiem w okresie świąt Bożego Narodzenia. Takie widowiska oglądał jeszcze Niemcewicz w swej młodości.

Pod wpływem Jezuitów przedstawienia teatralne prowadziły inne szkoły, posługując się podobnym typem profesor-skich dramatów. Szkoły poważniejsze, akademickie i pijarskie. urządały głównie przedstawienia łacińskie w obrębie kolegów, natomiast mniejsze szkoły parafjalne, niepodlegające rygorom wychowawczym, np. w Chełmie i Tarnowie, posługiwały się językiem polskim i po kościołach i na rynkach wystawiały chętnie dramaty pobożne z okazji Bożego Narodzenia, Wielkanocy i dni Świętych, uwzględniając w szerokim zakresie pasje i djalogi z cyklu rezurekcyjnego obok dramatów i intermedjów, pokrewnych normalnemu repertuarowi jezuickiemu. Pod wpływem teatru szkolnego zdarzały się niekiedy przedstawienia religijne innego typu organizacyjnego. Prowadzili je np. w Krakowie Dominikanie w XVII wieku, zaś w Wieliczce oficjaliści żup i zakony w końcu XVII i w początku XVIII wieku.

Za czasów Augusta III od lat czterdziestych XVIII wieku teatr szkolny wraz z reformą szkolnictwa uległ przemianie, na repertuar wprowadzono nowe typy utworów, zaś przedstawienia ograniczono do minimum i odbywano je głównie w czasie karnawału i na zakończenie roku szkolnego.

Pierwszym teatrem, który zerwał z tradycją, był teatr Teatynów w Warszawie. Od r. 1743 na jego repertuarze znajdowały się głównie świeckie dzieła Metastasia (role kobiece, wątki erotyczne) w przekładach łacińskich ks. Portaluppi'ego, a czasem w oryginale.

Po teatrze Teatynów z rokiem 1744 zreformowany został Teatr Pijarów w Warszawie za dyrekcji Stanisława Konarskiego. I tu również odświeżono repertuar nowoczesnym dramatem obcym z rolami kobiecymi, jednak w odróżnieniu od Teatynów nie z Włoch, lecz z Francji czerpano utwory, przyczem Konarski w inowacjach poszedł jeszcze dalej, gdyż wprowadził na repertuar świeckie komedje, zaś przedstawienia zaczął odprawiać bądź w języku polskim (tragedje), bądź francuskim, wzgl. niemieckim (komedje), wykluczając raz na zawsze łacinę. W repertuarze teatru znajdowały się dwie tragedje oryginalne, „Pe-

rykles" Wisniewskiego i „Epaminondas" Konarskiego. Poza tem grywano tylko rzeczy obce, w dziale tragedyj Corneille'a, Racine'a, Voltaire'a i Brueys'a w przekładach pijarskich (m. in. Konarskiego), zaś w dziale komedyj przede wszystkim Molière'a.

Wobec teatru Konarskiego stanowisko negatywne zajęli Jezuici, zwalczając świecki charakter widowisk pijarskich (role kobiece, wątki miłosne), jednak mimo to skorzystali z reformy b. wiele. Od r. 1746 teatr jezuicki stopniowo zaczął zastępować łacinę polszczyzną, a równocześnie na miejsce dawnych dialogów wprowadził tragedję pseudoklasyczną typu szkolnego, zapożyczoną z Francji. Do tych inowacyj dołączyły się niebawem inne. Od r. 1753 teatry jezuickie (zwłaszcza warszawski i wileński) zaczęły często wystawiać komedje, głównie przeróbki francuskich komedyj świeckich, skolei znalazły się na repertuarze (np. wileńskim) nieznane dotąd balety, opracowane według zasad francuskiego teatru jezuickiego (Ménestrier, *Le Jay*), wreszcie zdarzały się niekiedy (np. w Wilnie, we Lwowie i w Warszawie) przedstawienia komedyj, nawet tragedyj, w języku francuskim.

Jak łatwo zauważyć, na kształt teatru jezuickiego w Polsce po r. 1746 poza wpływem jezuickim z zewnątrz złożył się wpływ reformy Konarskiego. Zastąpienie łaciny polszczyzną wbrew tradycji i jezuickim wzorom francuskim, wprowadzenie widowisk francuskich, wreszcie wysiłki ks. Bohomolca pod boki Konarskiego, by stworzyć komedję szkolną, to wszystko wskazuje niewątpliwie na wpływ pijarski.

W zakresie tragedyj teatr jezuicki wystawiał głównie dzieła oryginalne, jednak czasami także przekłady zagranicznych, łacińskich dzieł jezuickich (*Le Jay*, *La Rue*, *Malapert*, *Porée*), a nawet przeróbki tragedyj świeckich (Voltaire, *Metastasio*). Typ polskiej tragedji z charakterystycznym białym wierszem i intermedjami w paraleli do akcji głównej najlepiej realizowały dzieła Stanisława Jaworskiego („*Jonatas*", 1746) i Jana Bielskiego (m. in. „*Zeyfadyń król Ormuzu*", 1747) z repertuaru kałiskiego.

W zakresie komedyj najwybitniejszym autorem był ks. Franciszek Bohomolec. Dzieła jego zebrane w 5 tomach, to głównie przeróbki komedyj świeckich z wykluczeniem ról ko-

biących i erotyki. Ich źródłem przedewszystkiem Molière, nadto teatr Jezuitów francuskich (Du Cerceau, Le Jay, Porée) oraz różne komedje świeckie (Plaut, Goldoni, Brueys i t. d.).

Zreformowany teatr jezuicki, najbujniej rozwijający się w Kaliszu, Poznaniu, Warszawie i Wilnie, wpłynął na kształtowanie się widowisk w innych szkołach, np. bazyljańskich i akademickich, przyczem, rzecz charakterystyczna, jego wpływ skrzyżował się z wpływem teatru Konarskiego na terenie prowincjonalnych scen pijarskich.

Obok teatru szkolnego istniał w dawnej Polsce teatr nadworny, królewski i magnacki.

W historii teatru królewskiego kulminacyjnym punktem rozwoju są czasy Władysława IV, jednak już Zygmunt III interesował się teatrem i w pierwszych trzech dziesięcioleciach XVII wieku popierał angielskich komedjantów z trupą Greena na czele. Władysław IV utrzymywał w latach 1634—1648 stałą operę włoską z komedją i baletem, dając dostęp także aktorom angielskim. Salę na zamku królewskim zbudował Augustyn Locci i wyposażył w wspaniałą aparat techniczny z najnowszą zdobyczą włoską — kulisami. Dramaturgiem teatru był ks. Wirgiljusz Puccitelli, który skomponował szereg libret operowych. Po śmierci Władysława IV teatr królewski upada, a za królów Piastów służy głównie na uświetnienie przygodnych uroczystości. Renesans teatru przypada dopiero na epokę saską. August II wznosi w r. 1724 operhausz przy ul. Królewskiej i przez ciąg swego panowania popiera różne kompanje włoskie, niemieckie i francuskie. August III utrzymuje stałą trupę operową i baletową, w r. 1748 przebudowuje teatr według planów słynnego Józefa Bibbieny, a widowiska udostępnia ogółowi.

Drugim rodzajem teatru nadwornego był teatr prywatny, którego historia do połowy XVIII wieku, jeśli zaniechać hipotez na podstawie tekstów o niewiadomym stosunku do teatru (komedja rybałtowska; dzieła St. H. Lubomirskiego etc.) streszcza się w nielicznych przedstawieniach amatorskich. Np. w r. 1578 w Jazdowie pod Warszawą odegrano „Odprawę posłów greckich” Jana Kochanowskiego, w r. 1632 w domu jednego z panów siłami służby ukazuje się komedja Piotra Baryki „Z chłopów król”, w r. 1662 na dworze królewskim odbywa się

przedstawienie „Cyda” Corneille’a, w przekładzie Andrzeja Morsztyna i t. d. Z czasem arystokracja utrzymywała teatry zawodowe. Np. w latach 1725—1727 u Teodora Lubomirskiego w Krakowie grywała opera włoska. Teatr prywatny zaczął się jednak żywiej rozwijać dopiero za czasów Augusta III w związku z przyswajaniem przez arystokrację kultury francuskiej. W latach 1746—1762 istniał stały teatr amatorski ks. Radziwiłłów w Nieświeżu, grający zimą w sali, latem pod gołym niebem, a od czasu do czasu występujący w Żółkwi, Olyce i Białej Radziwiłłowskiej. Teatr ten w dziejach polskiej kultury zajmuje ważne miejsce, gdyż był pierwszym systematycznie prowadzonym teatrem amatorskim i polegał zrazu wyłącznie na oryginalnym repertuarze pióra ks. Franciszki Urszuli Radziwiłłowej, pierwszej polskiej autorki dramatycznej.

Poza teatrem ks. Radziwiłłów istniały jeszcze inne sceny prywatne, np. w Białymstoku u J. Kl. Branickiego, w Tartakowie u F. S. Potockiego i t. d., jednak znaczenie dla literatury ojczystej posiadał nadto tylko teatr w Podhorcach, z którego wyrosły dzieła dramatyczne Wacława Rzewuskiego. Pozostałe sceny służyły dramatowi cudzoziemskiemu i baletowi.

W ten sposób pod koniec ery staropolskiej w historii teatru działały sceny szkolne zreformowane w duchu świeckim czy zakonnym o repertuarze nowożytnym i posługujące się przeważnie polszczyzną, równocześnie kwitł teatr nadworny, czy królewski — zawodowy i cudzoziemski, czy prywatny — amatorski lub zawodowy, polski lub cudzoziemski. Teatry te zastępowały na swój sposób brak Teatru Narodowego, podobnie jak przygodne widowiska różnych komediantów, które dla rozwoju stosunków teatralnych nie miały najmniejszego znaczenia. Za Augusta II istniał podobno jakiś teatr w Warszawie na Tamce, zaś z r. 1726 posiadamy relację o przedstawieniu dramatu o Judycie w dworku na Sułkowszczyźnie.

Teatr nowożytny w Polsce zaczyna swe dzieje od czasów Stanisława Augusta, gdy obok teatru szkolnego, niewnoszącego już nowych wartości i stopniowo przeżywającego się (Kasata Zakonu Jezuitów w r. 1773; nowy program pedagogiczny Komisji Edukacyjnej) oraz teatru prywatnego, bujnie rozwijającego się, wśród widowisk obcych, francuskich, włoskich i niemieckich, powstał w r. 1765 Teatr Narodowy i po wielu trudach zdo-

łał ustalić się w Warszawie i zaszcześcić na prowincji, stając się zasadniczym wyrazem polskiej kultury scenicznej.

Pierwszy etap ewolucji nowożytnego teatru w Polsce — czasy Stanisława Augusta — skupiający się po skromnych początkach w epokowej działalności Wojciecha Bogusławskiego, stawia sobie za cel utrwalenie bytu sceny narodowej w trudnych warunkach organizacyjnych, stworzenie ab ovo repertuaru świeckiego, odpowiadającego zadaniom nowej formy teatru, stworzenie aktora zawodowego, wreszcie podniesienie widowisk polskich do poziomu konkurencji obcej, francuskiej w dramacie i włoskiej w operze. Wielkie dzieło budowania podstaw polskiej kultury teatralnej zostaje dokonane wysiłkiem jednego pokolenia pod wodzą Bogusławskiego. Byt teatru warszawskiego mimo przeciwności się utrwała, równocześnie zaś następuje ekspansja na prowincję — teatr publiczny powstaje w Wilnie, Poznaniu, Krakowie, Lwowie, Lublinie i Grodnie.

Teatr Narodowy istnieje zrazu w ramach teatru królewskiego pod dyr. K. Tomatisa (1765—1767), skolei po kilkuletniej przerwie organizuje się na nowo w r. 1774, kiedy August ks. Sułkowski otrzymuje przywilej na widowiska w stolicy. Niebawem monopol na lat kilkanaście (do r. 1790) dostaje się w ręce Franciszka Ryxa, który czerpie z niego korzyści finansowe ze szkoda kultury. Teatr polski, powiązany w różny sposób z teatrami obcymi, w latach 1777—1790 zmienia ciągle dyrektorów, a grając w Pałacu Radziwiłłowskim, następnie (od r. 1779) w nowym gmachu przy ul. Krasieńskich, przeżywa cykl kryzysów organizacyjnych. Dyрекcję obejmują kolejno Ryx i Curtz, Montbrun, Bizesti, Gaillard, Wojciech Bogusławski (1783—4) i Ryx, tak, że dopiero u schyłku epoki dzięki pomocy Króla i Sejmu utrwała się byt teatru pod dyrekcją Bogusławskiego (1790—1794). Lata te to złoty okres teatru Stanisławowskiego, godne ukoronowanie wcześniejszych trudów „Ojca sceny polskiej”. Do tej pory Teatr Narodowy na skutek różnych przyczyn (niedostateczna opieka króla, monopol etc.) miał byt niepewny i dostawał się w ręce nieodpowiednie (Ryx, Bizesti), zaś ludzie najbardziej powołani do dyrektorstwa bądź rezygnowali (Sułkowski), bądź bankrutowali (Montbrun), bądź skazywani byli na ustępowanie z pola i wieloletnią tułaczkę po prowincji. Taki właśnie los spotkał Bogusławskiego, który wstąpiwszy do

teatru za dyr. Montbrun'a (1778), po rozpadnięciu się imprezy Bizesti'ego występował z Owsieńskim i Truskolawskimi we Lwowie (1781), a podniósłszy skolei scenę warszawską na wysoki poziom, w latach następnych (1784—1790) grał z swym zespołem w Wilnie, Grodnie i Dubnie, napastowany często przez Ryxa.

Jakkolwiek teatr polski w latach 1765—1794 przechodził ciężkie koleje, stworzył pierwsze pokolenie aktorów zawodowych, na którego czele stanęli K. Owsieński, W. Bogusławski, K. B. Świerzawski, J. Hempiński i A. Truskolawska, a równocześnie wypracował sobie bogaty repertuar, polegający głównie na przekładach z francuskiego i włoskiego. Zrazu grywał tylko komedje, których za dyrekcji Tomatisa po niezbyt fortunnej inauguracji („Natręci” J. Bielawskiego) dostarczał przeważnie Bohomolec, wiążąc zawiązki sceny publicznej z zreformowanym teatrem jezuickim, później zaś za dyr. Sułkowskiego przeważnie Adam ks. Czartoryski, jednak niebawem od wystawienia „Bewerleja” Saurin'a (1777) zaczęto uwzględniać dramat pro honore domu, a od dyr. Montbrun'a wprowadzać opery. Ich kasowość, jakoteż konkurencja ze strony Włochów sprawiły, że dział opery stał się centralnem zagadnieniem repertuarowem teatru Bogusławskiego. Odtąd repertuar polegał głównie na komedjach i operach obcych, wystawianych już w Warszawie przez kompanje francuskie, włoskie i niemieckie. W komedji królowali Francuzi, rzadziej Niemcy i Włosi, zaś w operze po części Francuzi, a naogół Włosi z Sacchini'm, Paisiellem, Salieri'm i Cimarosą na czele. Jako tłumacze najbardziej się zasłużyli W. Bogusławski, Fr. Zabłocki, J. Baudouin de Courtenay i L. Pierożyński.

Poza przekładami i przeróbkami według zasad Czartoryskiego, czasem mistrzowskimi (St. Trembeckiego „Syn Marnotrawny” z Voltaire'a, 1779; Fr. Zabłockiego „Fircyk w zalotach” z Romagnesi'ego, 1781, „Amfitrjon” z Molière'a, 1782 i „Sarmatyzm” z Hauteroche'a, 1785), korzystał Teatr Narodowy z nowości oryginalnych. W ślady Bielawskiego, Bohomolca i Czartoryskiego poszło wielu autorów, jednak najwybitniejsze dzieła pochodzą dopiero z końca epoki, mianowicie komedje J. U. Niemcewicza „Powrót posła” (1791), J. Wybickiego „Szlachcic mieszczańinem” (1791) i W. Bogusławskiego

XIV

„Henryk VI na łowach” (1792), dramat J. U. Niemcewicza „Kazimierz Wielki” (1792) oraz opera W. Bogusławskiego z muz. J. Stefani’ego „Cud mniemany, czyli Krakowiacy i Górale” (1794). Z komedjopisarzy, którzy przewinęli się przez scenę, należy nadto wymienić Ign. Krasickiego, J. Kossakowskiego, F. Oraczewskiego i G. Broniszewskiego, zaś z kompozytorów oper J. Weinerta, twórcę pierwszej polskiej opery oryginalnej „Nędza uszczęśliwiona” do słów Bohomolca w redakcji Bogusławskiego (1778).

Poza Teatrem Narodowym w Warszawie i na prowincji (Lwów, Wilno, Grodno, Lublin, Kraków, Poznań), którego najpełniejszym wyrazem był program artystyczny Bogusławskiego, zmierzający do podniesienia sceny polskiej do poziomu współczesnych widowisk obcych, francuskich w dramacie, włoskich w operze, ożywioną działalność rozwijały teatry prywatne, odpowiadające duchowi modnego życia towarzyskiego. Teatry te, amatorskie i zawodowe, wystawiały bądź utwory obce w oryginale, bądź przekłady i rzeczy oryginalne, grane lub ogłaszane w Warszawie. Dla rozwoju polskiej literatury dramatycznej znaczenie mają głównie teatry w Heilsbergu (komedje Ign. Krasickiego), Nieświeżu („Agatka”, opera ks. Macieja Radziwiłła z muz. J. D. Hollanda, 1785, grana później w Warszawie), Puławach u ks. Czartoryskich (m. in. opera J. D. Książnika „Matka Spartanka” z muz. Lessla, 1791), Słonimie (operę M. Ogińskiego) oraz Warszawie (teatr kadetów około 1770—1773; komedje St. Mycielskiego i Ad. Czartoryskiego).

W okresie 1795—1830 historia teatru skupia się w działalności Bogusławskiego we Lwowie (1796—1799) i w Warszawie (1799—1814), następnie zaś Ludwika Osińskiego w Warszawie (1814—1830). Po Kongresie Wiedeńskim większe znaczenie posiada nadto teatr lwowski pod dyr. Jana Nepomucena Kamińskiego dzięki premierom fredrowskim i licznym przekładom z niemieckiego, m. in. z Schillera, torującym drogę romantyzmowi.

Działalność Bogusławskiego w latach 1796—1799 ma znaczenie nie tylko regionalne (stworzenie podwalin stałej sceny we Lwowie), lecz i ogólnopolskie, gdyż zdobycze lwowskie przeniesione zostały niebawem do Warszawy i były ważnym ogniwem w ewolucji teatru XIX wieku. Dzięki kontaktowi z miej-

scową sceną niemiecką pozyskał Bogusławski współpracę Józefa Elsnera, który jako dyrygent i kompozytor odegrał później doniosłą rolę w dziejach opery. Równocześnie Bogusławski dostał się w nową konstelację wpływów literackich. Dotąd wszelkie nadzieje kasowe związane były tylko z operą, odtąd także tragedia bez koturnów pseudoklasycznych, dramat i melodramat, przeszczepione z Niemiec, stają się dźwignią repertuaru. Wyrazem tego zwrotu w twórczości oryginalnej jest pierwszy polski melodramat „Iskahar Król Guaxary” W. Bogusławskiego, z muzyką J. Elsnera (1797).

W latach 1799—1814 Bogusławski prowadzi teatr w Warszawie i walcząc z poważnymi trudnościami finansowo-organizacyjnymi to się łączy z teatrem niemieckim, to z francuskim, latem zaś odbywa objazdy (Poznań, Kalisz, Łowicz, Białystok, Gdańsk, Kraków). W porównaniu z okupacją pruską czasy Księstwa Warszawskiego pod pewnymi względami były pomyślniejsze, nastąpiła swoboda w wyborze repertuaru i możliwość aktualizowania widowisk, twórczość oryginalna też się ożywiła. W r. 1810 Bogusławski uzyskał subwencję i w r. 1811 stworzył pierwszą w Polsce Szkołę Dramatyczną, a świeżo powołana do życia Dyrekcja Rządowa Teatrów roztoczyła opiekę nad rozwojem sztuki, popierając dramat rodzimy, jednak niepokojące polityczne i konkurencja z teatrem francuskim podrywały byt antreprzyzy, aż wreszcie Wojna Napoleońska doprowadziła Bogusławskiego, obdłużonego już z czasów pruskich, do bankructwa.

Repertuar teatru lat 1799—1814 tem się zasadniczo różni od wcześniejszego, że uwzględnia w pewnej mierze niekasową tragedję pseudoklasyczną na żądanie oświeczonej krytyki. Zrazu grywane są tylko przekłady z Corneille'a, Racine'a i Voltaire'a czy pióra L. Osińskiego („Alzyra” Voltaire'a, 1800; „Cyd”, 1801; „Horacjusze”, 1802; „Cynna”, 1808, Corneille'a), czy też Jana Drozdowskiego, Józefa Kruszyńskiego, Konstantyna Wolskiego i innych. Z czasem zjawiają się nowości oryginalne, „Wanda” Tekli Łubieńskiej (1807), „Gustaw Waza” Ludwika Kropińskiego (1809), „Gliński” (1810) i „Barbara Radziwiłłówna” (1811) Franciszka Wężyka, „Heligunda” Antoniego Hoffmana (1812), „Mendog Król Litewski” Euzejusza Słowackiego (1813). Poza tem repertuar obejmuje liczne

dramaty, melodramaty, komedje (zwłaszcza mniejsze), komedjo-opery i opery, obliczone na gust szerszej publiczności często ku rozgoryczeniu krytyki. Na przełomie XVIII i XIX wieku panowała wszechwładnie niemczyzna z Kotzebue'm na czele, niebawem jednak nastąpił zwrot ku francuszczyźnie, który dotknął nie tylko dramat, lecz również operę (Berton, Boieldieu, Méhul, Nicolo). W ten sposób dawne sympatje włoskie (Cherubini, Paër, Salieri) i nowsze niemieckie (Mozart, Wenzel Müller, Winter) uległy pewnemu osłabieniu. W twórczości oryginalnej nastąpiło ożywienie dopiero za czasów Księstwa Warszawskiego. Poza tragedjami, realizującemi ideały epoki, na wyróżnienie zasługują z działu oper „Leszek Biały” L. A. Dmuszewskiego, z muz. J. Elsnera (1809) oraz „Pałac Lucypera” (1811) i „Szarlatan” (1814) Al. Żółkowskiego z muz. K. Kurpińskiego, zaś z działu komedyj — „Samolub” J. U. Niemcewicza (1811). Poza tem godne są uwagi różne okolicznościowe sztuki L. Osińskiego, T. Łubieńskiej, L. A. Dmuszewskiego, Fr. Wężyka i Al. Żółkowskiego.

W wykonaniu programu repertuarowego miał Bogusławski wielu dzielnych pomocników. Pierwszym dyrektorem orkiestry był Józef Elsner (do r. 1817), drugim od r. 1810 Karol Kurpiński, na czele zespołu stali tragiczka Józefa Ledóchowska, tragik Marcin Szymanowski, komik Alojzy Fortunat Gonzaga Żółkowski, amant Ludwik Adam Dmuszewski, Bonawentura Kudlicz w rolach charakterystycznych, basista Ignacy Szczurowski i inni. W gronie zaś tłumaczy i przerabiaczy dramatów, komedyj, komedjo-oper i oper najczynniejsi byli Jakób Adamczewski, L. A. Dmuszewski, Kajetan Hebdowski, Wojciech Pękalski i Alojzy Żółkowski.

Bogusławski, stworzywszy podwaliny kultury teatralnej w stolicy i na prowincji w czasie 36-letniej walki z przeciwnościami, w r. 1814 antreprzyę teatru przekazał swemu zięciowi Ludwikowi Osińskiemu, który trzymał ją z subwencją rządową do r. 1825. Skolei zawiązało się Zrzeszenie Artystów pod kierunkiem Kurpińskiego, Dmuszewskiego i Kudlicza, wreszcie od r. 1827 rząd, nabywszy od Osińskiego ruchomości teatralne, stworzył ze sceny narodowej samowystarczalne przedsiębiorstwo po dyr. Osińskiego i Dmuszewskiego. Zwierzchnią władzą była Dyrekcja Rządowa, która popierając zrazu ambicje

artystyczne Ōsińskiego, za prezesury gen. Roźnieckiego (1821—1830) stała się groźną awangardą polityki rosyjskiej. W r. 1822 Teatr Narodowy uzyskał szczegółowe ustawy, zaś w r. 1829 w dość skomplikowanych okolicznościach otworzył filję, poświęconą małej komedji i komedjo-operze — Teatr Rozmaitości w Sali Tow. Dobroczynności przy Krakowskiem Przedmieściu.

Osiński, korzystając ze spokojniejszych czasów po Kongresie Wiedeńskim, pragnął stworzyć z teatru instytucję wielkomiejską, któraby zarówno repertuarem, jak sposobem wykonywania odpowiadała wymaganiom estetyki pseudoklasycznej. Program ten, obliczony na wiele lat oraz pokładający główne nadzieje w ewolucji smaku publiczności i nowem szkolnictwie aktorskiem, przerastał siły Ōsińskiego i stopniowo załamując się, wiódł teatr ku katastrofie. Liczne przedstawienia tragedji, zwiększenie zespołu, zorganizowanie baletu, częstsze sprawianie kostjumów i dekoracyj, to wszystko wzmagало koszty, a nie miało oparcia ani o dobrą administrację, ani o umiejętną politykę repertuarową. W konsekwencji teatr zaczął brnąć w trudności finansowe i upadać artystycznie. Kulminacyjnym punktem depresji okazały się lata 1827—1830, gdy niedołęstwo Ōsińskiego spotęgowało trudności, wynikające z represyj cenzury i braku subwencji. Teatr Narodowy w przededniu Powstania był już anachronizmem pseudoklasycyzmu w najgorszym wydaniu, kierował się niechęcią w stosunku do romantyków, a zmuszony obywać się bez sztuk patriotycznych o dużej wartości kasowej, w kompromisach na rzecz mas szedł zbyt daleko, popierając marne melodramaty i zaniedbując dział komedji, zwłaszcza oper, równie co do częstości premier, jak poziomu widowisk. Stąd też w przededniu Powstania cherubinkiem publiczności stał się rzutki Teatr Rozmaitości, w którym debiutowali nowi autorzy i aktorzy ze szkoły Kudlicza.

Jakkolwiek w miarę rozwoju wypadków Ōsiński okazał się szkodnikiem, w pierwszych latach dyrekcji, gdy stać było na idealizm, a rząd nie dokuczał, dał teatrowi program artystyczny o dużych ambicjach i stworzył ze sceny narodowej centrum życia kulturalnego stolicy. Z osobą Ōsińskiego wiązano zrazu wielkie nadzieje, odtąd też teatr staje się przedmiotem

XVIII

gruntownej krytyki w prasie. Momentem przełomowym była działalność towarzystwa iksów (1815—1819).

W odróżnieniu od dyrekcji Bogusławskiego główny nacisk w repertuarze położony został na tragedji pseudoklasycznej, w której laury zbierali Ledóchowska, Bogusławski, Marcin Szymanowski, Ignacy Werowski, Wojciech Szymanowski i Wojciech Piasecki. Ukazują się więc liczne tragedje francuskie (Corneille, Racine, Voltaire etc.) czy w dawnych przekładach Osińskiego, czy w tłumaczeniach J. U. Niemcewicza („Atalja” Racine’a, 1816), F. S. Dmochowskiego, Al. Felińskiego J. Kruszyńskiego, Wł. Miniewskiego, K. Tymowskiego, a nadto wchodzi na repertuar tragedje oryginalne z „Ludgardą” L. Kropińskiego (1816) i „Barbarą” Al. Felińskiego (1817) na czele i ciągną się długim sznurem od „Bolesława Śmiałego” A. Hoffmana (1815) poprzez dzieła Fr. Wężyka, J. U. Niemcewicza, Ign. Humnickiego, J. M. Fredry aż do „Pelopidów” J. Korzeniowskiego. (1830). Poza tem repertuar miał charakter eklektyczny, obejmował dramy, melodramy, komedje, komedjo-opery i opery, a różnił się od dawnego głównie większą dbałością o przekłady i silniejszym uwzględnianiem rzeczy francuskich na niekorzyść dram i tragedji pochodzenia niemieckiego.

W tworzeniu repertuaru pomagali Osińskiemu nietylko jak dawniej aktorzy, lecz również wybitni poeci i literaci. Przekłady libret operowych J. Kruszyńskiego, K. Brodzińskiego i J. Królikowskiego mają nawet znaczenie przełomowe. Na pierwsze lata dyrekcji Osińskiego przypadł wreszcie rozkwit opery narodowej, zaznaczony takimi utworami jak „Król Łokietek” Elsnera do słów Dmuszewskiego (1818) oraz Kurpińskiego „Jadwiga” do słów Niemcewicza (1814) i „Nowe krakowiaki” do słów J. N. Kamińskiego (1816). W dziale opery obcej, najżywiej rozwijającej się za Zrzeszenia, dał się zauważyć zwrot ku muzyce włoskiej (Rossini, Fioravanti, Spontini) i niemieckiej (Weigel, Weber). W dziale komedji oryginalnej najważniejszym momentem było pojawienie się cyklu utworów Aleksandra Fredry z „Panem Geldhabem” (1821), „Mężem i żoną” (1823) i „Damami i huzarami” (1826) na czele.

Okres międzypowstaniowy (1831 — 1863) w historii teatrów warszawskich zaznaczył się rozkwitem opery i baletu, dwóch rodzajów widowisk popieranych przez Rosjan,

a w dziale dramatu świetną szkołą aktorów pod kierunkiem Kudlicza z Leontyną Halpertową, Alojzym Żółkowskim (synem) i Ludwikiem Panczykowskim na czele przy mniej wybrednym repertuarze pod czujnym okiem cenzury. Teatr Narodowy przeniesiony do nowego gmachu (1833) zyskał miano Wielkiego i krzewił operę, balet, dramat i większą komedię, natomiast Teatr Rozmaitości, w nowej siedzibie od r. 1833, specjalizował się nadal w wodewilu i małej komedji. Prezesem teatrów był zrazu dzielny gen. J. Rautenstrauch (1831—1842), później brutalny czynownik, oberpolicmajster Warszawy, gen. Abramowicz (1842—1861).

Okres międzypowstaniowy cechowała dążność wprowadzania jaknajwięcej nowości repertuarowych, jednak wszystko obliczone było na kasę bez większych ambicji artystycznych. Obcy repertuar dramatyczny, głównie pochodzenia francuskiego, w dziale komedji reprezentowany był przez Scribe'a i jego szkołę, zaś w dziale dramatu poważnego przez szereg melodramatów i przeróbek popularnych powieści. Tragedja pseudoklasyczna czy romantyczna nie była grywana. Wartościowsze utwory należały do rzadkości. Repertuar teatru Wielkiego zaczął się podnosić dopiero pod koniec okresu, gdy wprowadzono wielką poezję — „Marję Stuart” Schillera w dawnym przekładzie Br. Kicińskiego z przeróbki Lebrun'a (1862) i „Otella” Shakespeare'a w tłumaczeniu J. Paszkowskiego (1862) (dawniej od 3 rozbioru do Powstania Listopadowego grywano Shakespeare'a w przeróbkach pseudoklasycznych Ducis'a).

Jakkolwiek repertuar dramatyczny polegał głównie na utworach obcych, twórczość oryginalna coraz częściej dochodziła do głosu, jednak bez uwzględniania dramatu przedpowstaniowego i wielkiej poezji romantycznej (Mickiewicz, Słowacki, Krasiński). W dziale komedji teatr warszawski wystawia arcydzieła Aleksandra Fredry: „Śluby panieńskie” (1834), „Pana Jowialskiego” (1835) i „Zemstę” (1845). W latach czterdziestych XIX wieku króluje Józef Korzeniowski (m. in. „Panna męzátka”, 1844; „Żydzi”, 1844; „Majster i czeladnik”, 1847). Komedję rodzinną reprezentują nadto Fryderyk Skarbek, Jan Tomasz Seweryn Jasiński, Stanisław Bogusławski, Wł. L. Anczyc, Wł. Syrokomla, J. Chęciński, J. I. Kraszewski etc. Dział

dramatu przedstawia się ilościowo ubogo i reprezentowany jest głównie utworami Skarbka, Korzeniowskiego (m. in. „Dymitr i Marja”, 1846), W. Szymanowskiego i A. Małeckiego („List żelazny”, 1860).

W dziale opery pod wpływem występów opery włoskiej od lat czterdziestych XIX w. królowali Donizetti i Verdi obok wielu innych kompozytorów obcych, jak Adam, Auber, Meyerbeer, Flotow, Halévy, Bellini i t. d. Opera polska przedstawiała się tymczasem ubogo i dopiero działalność Stanisława Moniuszki (1858—1872) dokonała przełomu. „Halka” (1858), „Hrabina” (1860), „Verbum nobile” (1861) i „Straszny dwór” (1865) inaugurują renesans opery narodowej.

Obok teatru warszawskiego, czołowego mimo wszelkich zastrzeżeń, istniał długi szereg jeszcze innych teatrów, które chociaż słabsze artystycznie i nie tak pewne finansowo, odgrywały jednak równie ważną rolę kulturalną, krzewiąc słowo polskie i wzmacniając świadomość narodową po rozbiorach wśród szerszych mas społeczeństwa.

Stałe teatry działały tylko w Krakowie, Lwowie i Wilnie — były to trzy sceny najlepsze po warszawskiej, których szczytowym momentem była dyrekcja hr. St. Skarbka we Lwowie w latach 1842—1848; nadto w Żytomierzu (od r. 1808) i Kamieńcu Podolskim (od r. 1826), natomiast gdzieindziej istniały tylko krótkotrwałe próby stworzenia teatru stałego, niewiele różniące się od dłuższych postojów w jednym mieście zespołów wędrownych. Takie wypadki mamy np. do zanotowania w Grodnie, Kijowie, Kownie, Lublinie, Mińsku, Odessie, Poznaniu i Stanisławowie.

Jakkolwiek względy ekonomiczne stawały na przeszkodzie zakładaniu i utrzymywaniu stałych teatrów w mniejszych miastach, kultura teatralna zataczała coraz szersze kręgi dzięki objazdom, podejmowanym zrazu głównie przez teatry stałe, później coraz wyłącziej przez wędrowne.

Objazdy organizowane przez Bogusławskiego w dobie Stanisława Augusta z Wilna i Warszawy (Dubno, Grodno), później kontynuowane z Warszawy pod kierunkiem Bogusławskiego i Osińskiego w latach 1799—1824 (Poznań, Kalisz, Łowicz, Białystok, Gdańsk, Kraków, Płock) działały zachęcająco. W początku XIX wieku organizował objazdy teatr Każyńskiego

z Mińska i Wilna, później zaś nie było teatru stałego z wyjątkiem warszawskiego po r. 1824, któryby nie wyruszał w podróz w miesiącach letnich w nadziei zarobku. Z pośród teatrów stałych urządzających objazdy prym trzymał najprzód teatr warszawski, później od r. 1822 teatr krakowski, który do r. 1862 odwiedził przynajmniej 26 miast polskich (najczęściej bywał w Kaliszu, Poznaniu, Płocku, Radomiu, Kielcach i Busku), nadto grał w Wiedniu (1856) i Wrocławiu (1855).

Poza objazdówkami teatrów stałych działały na prowincji liczne teatry wędrownie. W r. 1797 objeżdżał Wielkopolskę Nowicki. Za czasów Księstwa Warszawskiego wędrowali Baur, Kasper Kamiński i Andrzej Rutkowski. Za czasów Królestwa Kongresowego czynne były kompanie Baura, Brelewskiego, Brzezińskiego, Milewskiego, Nowińskiego, Raszewskiego, Ski-bińskiego i Szymańskiego. Po Powstaniu ilość kompanij się wzmogła, przyczem większość ich działała w Królestwie. Poznańskie nie miało ani jednej kompanij. W Galicji byli tylko Borkowski (1851—1857), Gubarzewski (1857—1859) i Łobojko (1861—1862). W guberniach Cesarstwa (Litwa, Wołyń, Podolej) zjawiały się podrzędne teatry Betlejewskiego, Błażejewicza i Majewskiego, później zaś w latach 1852—1854 polsko-rosyjskie imprezy Konrata, Kłokockiego, Fedeckiego, Lutomskiego i Słobodzińskiego. Najbardziej zasobne w kompanie było Królestwo. Niewszystkie z nich miały żywot długi. Słyszymy np. o takich dyrektorach, jak Pik (1836), Krajewski (1840—1841), Holzman (1841—1842), Gołębiowski (1842—1843), Hekier (1843—1846), Piotrowski (1842—1843, 1850—1851), Feliński (1843; 1854—1856), Pietrzykowski (1846), Biernacki (1846), Biernacka (1849—1850), Bańkowski (1851), Królikowski (1844—1845, 1852 — 1854), Kaczkowski (1855 — 1856), i Lechowski (1859—1861), którzy nie zdołali dłużej utrzymać zespołu. Jednak obok tych efemeryd wędrownych istniały czołowe towarzystwa, których działalność ciągnęła się długie lata. A więc zgorą 30 lat objeżdżał prowincję Wincenty Raszewski († 1850). blisko 30 — Kajetan Nowiński († 1857). Obok nich dziesiątki lat wędrowali tacy antreprenery, jak Jan Okoński (od r. 1838), Feliks Stobiński (od r. 1831), Paweł Ratajewicz (od r. 1843), Józef Gawecki (od r. 1847), Józef Barański (1849—1860). A byli też inni, jak Łoziński (1841—1847), Po-

piołek (1837—1843), Lasocki (1844—1851), Marzantowicz (1844—1851), Kłyszyńska (1841—1858). Ale nie wymieniliśmy jeszcze najbardziej zasłużonego dyrektora scen prowincjonalnych, tego, który wychował przyszłe sławy aktorskie Jana Królikowskiego, Józefa Rychtera, Józefa Komorowskiego, Michała Chomińskiego, Jana Nepomucena Chomanowskiego. Tym odkrywcą i hodowcą talentów był Tomasz Chełchowski, który jakkolwiek niezbyt świetnie się spisywał jako kierownik scen wielkomiejskich w Krakowie (1840—1843; 1849—1853) i we Lwowie (1854—1857), na prowincji był więcej jak na miejscu. Od r. 1829 był przedsiębiorcą teatralnym. Długie lata terenem jego działania było Królestwo, zwłaszcza Lublin. Później prowadził objazdy z Krakowa i ze Lwowa, w latach 1853—1854 odwiedził szereg miast w Galicji, wreszcie po dyrekcji lwowskiej powrócił znowu do Królestwa i pracowity żywot zakończył na Wileńszczyźnie. Był to najbardziej rzutki kierownik scen prowincjonalnych, organizator nietyle objazdów, ile ich baz w postaci całosezonowych występów w mniejszych miastach. On, dalej Juliusz Pfeiffer, długoletni dyrektor krakowski (pewien czas prowadził także scenę lwowską), oraz Raszewski, Nowiński, Okoński, Stobiński i Ratajewicz — to byli najwybitniejsi krzewiciele polskiej kultury teatralnej na prowincji w latach poprzedzających Powstanie Styczniowe.

Teatr warszawski w tych czasach bezkonkurencyjnie czołowy, nadający ton wszystkim innym na ziemiach Polski, obok niego stałe placówki w Krakowie, Lwowie i Wilnie, a na dalszym planie liczne, coraz liczniejsze, zespoły objazdowe — to wszystko razem wzięwszy składa się dopiero na pojęciu nowożytnego teatru polskiego do Powstania Styczniowego.

Teatr ten niezawsze artystycznie stał na wysokości swego zadania, na tle międzynarodowym był podrzędnego znaczenia, jednak jako placówka kulturalna o szerokim zasięgu działania w latach ucisku i rozdarcia Polski między zaborców pełnił zawsze rolę doniosłą.

Teatr Narodowy — polski, publiczny, zawodowy — w ciągu pierwszych stu lat swego istnienia stał się podstawowym składnikiem polskiej kultury scenicznej. Teatry obce, niemiecki (Lwów, Poznań, Kraków, Warszawa), francuski i włoski (War-

szawa), miały teraz już tylko znaczenie poboczne, podobnie jak widowiska amatorskie, organizowane dość często przez sfery towarzyskie Warszawy, Wilna i prowincji.

Rok 1863 zamyka niniejszą pracę. Przesunięcie tej granicy w czasy nam współczesne jest kwestją już drugiego tomu „Dykcjonarza”, który kiedyś powinien się ukazać.

Materiał książki niniejszej został zamknięty 1 października 1934 r. z chwilą rozpoczęcia prac drukarskich.

Ludwik Simon.

S K R Ó T Y.

- DL — Dziennik Literacki.
 DPK — Dziennik Powszechny Krajowy.
 Estr. — *K. Estreicher*. Biblijografia Polska.
 GC — Gazeta Codzienna.
 GKW — Gazeta Korespondenta Warszawskiego i Zagranicznego.
 GP — Gazeta Polska.
 GW — Gazeta Warszawska.
 KP — Kurjer Polski.
 KW — Kurjer Warszawski.
 Kr. — Kronika wiadomości krajowych i zagranicznych.
 Riezanow, Ekskurs. — *W. J. Riezanow*. K istorii russkoj dramy, Ekskurs w obłast' teatra Jezuitow. Niżin 1910.
 Riezanow. Szkolnyja diejstwa. — *W. J. Riezanow*. Iz istorii russkoj dramy. Szkolnyja diejstwa XVII—XVIII w. i teatr Jezuitow. Moskwa 1910.
 „Rocznik Towarzystwa Dramatycznego“ za r. 1815—1816. — Rocznik Towarzystwa Dramatycznego od dnia 8-go czerwca 1815 Roku do dnia 15 Czerwca 1816 z Wstępem i Pionskami (sic!) rozmaitemi. W Poznaniu drukowane u K. W. Mehwalda.
 Trębicki — *Wł. Trębicki*. Uwagi nad dziełem Starożytny Teatr w Polsce K. W. Wójcickiego, „Biblijoteka Warszawska“, 1843, t. IV.

DYKCJONARZ TEATRÓW POLSKICH
CZYNNYCH OD CZASÓW NAJDAWNIEJSZYCH
DO ROKU 1863.

1. BAJKOWICE (pod Mikołajowem) (gub. podolska; — Z. S. R. R.).

Teatr prywatny w domu Onufrego Morskiego, znany z roku 1782.

St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 89; *J. U. Niemcewicz*. Pamiętniki czasów moich. Paryż 1848, str. 76; *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925. t. II, str. 268, 363.

2. BAŁTA (gub. podolska; — Z. S. R. R.).

Latem z okazji jarmarku zjeżdżał teatr z Kamieńca Podolskiego, w r. 1853 pod dyrekcją Wolskiej-Pilik, w r. 1860 pod dyrekcją Piekarskiego.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 40; *Al. Prusiewicz*. Teatr polski w Kamieńcu Podolskim („Ruś”, Lwów, R. I, 1911, z. 1).

3. BEŁCHATÓW (woj. łódzkie).

W maju 1852 r. parę przedstawień dał Stobiński.

KW, 1852, Nr. 135.

4. BERDYCZÓW (gub. kijowska; — Z. S. R. R.).

Przedstawienia teatrów wędrownych zdarzały się przed r. 1808. W r. 1822 gościł teatr z Żytomierza i zjeżdżać miał na krótko także w późniejszych czasach. Od połowy r. 1854 do 1856 utrzymywała teatr Paulina Zielińska.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 40 — 42; *J. Prusowski*. Teatr w Żytomierzu od r. 1808 do r. 1864 („Tygodnik Powszechny”, 1881, Nr. 42, 43); [*L. A. Dmuszewski* i *Al. Żółkowski*]. Dykcjonarzyk Teatralny. Poznań 1808, str. 37.

5. BIAŁA (woj. lubelskie).

W XVIII wieku działał teatr jezuicki, znany z r. 1700.

Teatr prywatny ks. Radziwiłłów z Nieświeża czynny był czasowo w r. 1761 i 1780.

W r. 1828 występował teatr Brzezińskiego, w r. 1830 — Krzesińskiego i Brzezińskiego. Zimą 1839 r. był Feliński, przed r. 1841 — Łoziński, w r. 1841 w czerwcu i lipcu — Krajewski, w sierpniu 1843 r. — Feliński, w r. 1848 — Raszewski. Być może niektóre z powyższych imprez nie odbyły się w Białej Podlaskiej, lecz w Białej Rawskiej, jak chce K. Estreicher (Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 42 — 44), jednak współczesne relacje mówią tylko o Białej i każą się raczej spodziewać Podlaskiej ze względu na topografię marszrut objazdowych.

Program jezuicki: „Popiel wtory za skrytoboystwo od myszy ziedzony etc.” (1700; Estr. XXV, 66).

St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 72; L. Simon. Teatr ks. Radziwiłłów w Nieświeżu za czasów Augusta III („Teatr”, 1931, R. III, marzec).

Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny”, 1839, t. 2, str. 75 — 76, 100). — KW, 1839, Nr. 111; 1841, Nr. 148, 185; 1842, Nr. 213.

6. BIAŁACERKIEW (gub. kijowska; — Z. S. R. R.).

Latem 1861 r. grała kompanja Borkowskiego z Żytomierza.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 44.

7. BIAŁYSTOK (woj. białostockie).

Teatr prywatny Jana Klemensa Branickiego, czynny za czasów Augusta III i Stanisława Augusta.

Przed rokiem 1808 zjeżdżały różne teatry wędrowne. W roku 1808 od 18 września do 4 października grywał warszawski Teatr Narodowy. W r. 1814 był Kasper Kamiński. Latem 1815 r. i w r. 1817 bawił teatr wileński pod dyrekcją Każyńskiego. Od 14 grudnia 1836 r. do lipca 1837 r. dawał przedstawienia teatr Baura. Latem 1854 r. występował teatr wileński.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 44 — 46; St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 72 — 73; L. Bernacki. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 363 i passim; W. Bogusławski. Dzieje Teatru Narodowego. Część II, str. 199 — 201 („Dzieła dramatyczne”, Warszawa 1821, t. IV); [L. A. Dmuszewski i Al. Żółkow-

ski]. Dykcyonarzyk Teatralny. Poznań 1808, str. 37; „Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za r. 1808, str. 25—26, za r. 1814, str. 35 i za r. 1815, str. 40; *K. Skibiński*. Pamiętnik aktora (1781 — 1858). Opracował i wydał M. Rulikowski. Warszawa 1912, str. 125; rkp. biblj. Jagiellońskiej nr. 6116 (materiały do biografii K. Baura).

8. BIESZENKOWICZE (gub. witebska; — Z. S. R. R.).

Latem 1805 r. był teatr Każyńskiego z Mińska. Jakies teatry wędrownie zjawiały się przed r. 1808. W połowie r. 1853 grał Konrat, około 1854 — Kłokocki.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 2; *K. Skibiński*. Pamiętnik aktora (1781 — 1858). Opracował i wydał M. Rulikowski. Warszawa 1912, str. 22; [*L. A. Dmuszewski i Al. Żółkowski*]. Dykcyonarzyk Teatralny. Poznań 1808, str. 37; KW, 1855, Nr. 40.

9. BIRSZTANY (gub. wileńska; — Litwa).

Latem 1860 r. parę tygodni grał teatr wileński pod dyr. Surewicza. Latem 1861 r. kilka przedstawień dał Bolesław Nowiński, artysta sceny wileńskiej.

M. Rulikowski. Teatr polski na Litwie 1784 — 1906. Wilno 1907, str. 88; KW, 1861, Nr. 225.

10. BOBRUJSK (gub. mińska; — Z. S. R. R.).

Teatr jezuicki, znany z r. 1760.

W r. 1853 (lub 1854) był zespół Kłokockiego.

Teatr jezuicki: „Miłość ku ojczyźnie albo Themistokles”, tragedia ks. Wicherta ogłoszona drukiem (1760; Estr. IX, 378; błędnie r. 1768). *K. Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 2; KW, 1855, Nr. 40.

11. BOCHNIA (woj. krakowskie).

Na przełomie 1833 i 1834 r. działał jakiś teatr prowincjonalny. Jesienią 1858 r. pewien czas grał Gubarzewski.

KW, 1834, Nr. 23; 1858, Nr. 308.

12. BOJANOWO (woj. poznańskie).

Widowisko szkolne z r. 1700.

St. Windakiewicz. Teatr kolegów jezuickich w dawnej Polsce. Kraków 1922, str. 13.

13. BOREML (woj. wołyńskie).

W r. 1784 z okazji urodzin Kunegundy z ks. Sanguszków Czackiej grali amatorzy dramat „Przesąd dziecinny poprawiony“.

L. Bernacki. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 293; *St. Windakiewicz.* Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 89.

14. BRODNICA (woj. pomorskie).

W r. 1696 i 1698 grano w kościele dialog Kazimierza Kosińskiego: „Trojaka Korona mężnemu niebieskiej Kawaleryi Hektorowi znacznemu Tryumfatorowi Wielkiemu prowincyi pruskiej Patronowi Ś. Jerzemu od trzech teyże prowincyi Woiewództw, na znak wdzięczności w niebo przesłana“.

Programy. — *K. Estreicher.* Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 46; *K. Wł. Wójcicki.* Teatr starożytny w Polsce. Warszawa 1841, t. II, str. 245—247; *Estr.* XX, 129.

15. BRODY (woj. tarnopolskie).

Zimą 1853 r. bawił Borkowski ze Stanisławowa i zjawiał się w latach następnych. W sierpniu 1857 r. grywał Chełchowski ze Lwowa. W r. 1862 występował teatr Łobojki.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 46 i t. III, str. 3; *F. Włodarski.* Pamiętnik teatru w Brodach w r. 1856. Lwów; *F. Włodarski.* Pamiętnik teatru w Brodach. Lwów 1858; *DL*, 1862, Nr. 82.

16. BRUNSBERGA (Braunsberg) (Prusy Wschodnie; — Niemcy).

Teatr jezuicki, czynny w XVII i XVIII wieku.

W r. 1623 grano sztukę o Władysławie Warneńczyku ku czci Zygmunta III (zob. Lengnich. *Geschichte der preussischen Lande* poln. Anteils. 1727, 5, 161; cfr. *J. Bolte.* *Das Danziger Theater.* 1895, str. 57) — Programy drukowane: „Jesus Christus Conradinus... nunc in Conradino imperatoriae stirpis iuvene... repraesentatus etc.” (1676; *Estr.* XIV, 218), „Incendium aureum seu Petrus de Victoria mundo valedicens etc.” (1699; *Estr.* XVIII, 564), „Calix mortis ebrietate famoso. Antiocho etc.” (1700; *Estr.* IX, 1), „Rosa Umbriae in Petro Szembek olim exhibita etc.” (1725; *Estr.* IX, 99), „Dies cinerum post licentiosa vitae Bacchanalia Seu Vera in cinere & cilicio poenitentia Divi Landelini post traductam in impietate Adolescentiam etc.” (1726; *Estr.* XV, 204—205), „Fortuna Exulum Sapientia Captivum et Exulem Daniele Prophetam ad Supremum in Babylone Principatum evehens etc.” (1735; *Estr.* XVI, 268;

zob. G. Lühr, „Zeitschrift für Geschichte Ermlands“, Bd. 23, 1929, s. 771—784; zob. nadto G. Lühr. Noch 3 Jesuiten-Dramen („Mitteilungen d. Ges. f. Erz. u. Schulgeschichte“, 1909, s. 214—224).

17. BRZEŚĆ LITEWSKI (woj. poleskie).

W XVII i XVIII wieku działał teatr jezuicki, znany z lat 1696 — 1760.

Różne teatry wędrowne zjeżdżały już przed rokiem 1808. Około r. 1814 był Kasper Kamiński. W r. 1823 od czerwca grał teatr Raszewskiego, spędziwszy zimę na wileńszczyźnie. W roku 1838 latem dawał przedstawienia Chełmickowski. W r. 1855 w listopadzie był Nowiński. W r. 1854 zimą, w r. 1857 i 1860 latem i w r. 1861 latem i jesienią grał teatr grodzieński.

Teatr jezuicki: DIALOGI z lat 1696—1697 w rkp. biblioteki Jagiellońskiej Nr. 2384; zob. St. Windakiewicz. Teatr kolegów jezuickich w dawnej Polsce. Kraków 1922, str. 17—18, 23—24. Program drukowany: „Szczęśliwa Jaśnie Oświeconym honorom y wszelkim tryumfom Xiążęcy pod Krzyżem bramy Jaśnie Oświeconego Ogińskich domu etc.“ ks. M. Korzeniewskiego (1729; Estr. XX, 117); K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 3—4; J. U. Niemcewicz. Pamiętniki czasów moich. Paryż 1848, str. 23.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 47—48, 87; [L. A. Dmuszewski i Al. Żółkowski]. Dykcyonarzyk Teatralny. Poznań 1808, str. 37; „Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego“ za r. 1814, str. 35; — KW, 1823, Nr. 142; 1838, Nr. 231; 1855, Nr. 40, 315; 1857, Nr. 198; 1861, Nr. 215.

18. BRZEZINY (woj. łódzkie).

W listopadzie 1851 r. bawił Marzantowicz.

KW, 1851, Nr. 304.

19. BRZEŻANY (woj. tarnopolskie).

Występy Borkowskiego ze Stanisławowa latem 1851 i 1853 roku. W lipcu 1862 r. miał grać jakiś zespół z Nowego Sącza.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 48; KW, 1862, Nr. 154.

20. BUCZACZ (woj. tarnopolskie).

Teatr Bazylianów, znany z lat 1759 — 1767.

Repertuar w rękopisach biblj. Ossolińskich Nr. 4787 i 4788. Są to sztuki: łacińska o Konstantynie Wielkim, znana także z drukowanego programu w języku polskim: „Ozdoba y sława prawowiernych Cesa-

rżów niegdyś w Konstantynie Wielkim... widziana etc." (1759; Estr. XXIII, 542; *Trębicki*, 341—342), „Joannes III Sobiescius Magnus Rex Poloniarum" (1759), „Daniel albo Cześć Boga prawdziwego w Wschodnich Państwach rozmnożona", przekład z Le Jay'a (1760), „Napaść niewinna", przeróbka „Bliźniąt" F. Bohomolca (1760), trylogia Le Jay'a: „Józef zaprzędany od braci" (1761), „Józef Egiptu Rządcą uczyniony" (1761) i „Józef braci poznający" (1762), „Hermenegild Męczennik" z Porée'go (1763), tragedia „Kozroes" (1764), komedia „Niesprawiedliwość mocą władzy wsparta wiele szkodzi" (1764), tragedia „Nabuchodonozor do pierwszego szczęścia przywrócony" (1765), komedia „Ciekawość" (1765), tragedia „Pantaleon" (1765), komedia „Pieszczoty rodziców", przeróbka „Ojca nieroztropnego" F. Bohomolca według Porée'go (1765), tragedia „Żondze (!!) nieumiarkowane panowania Juliusza Cezarza śmiercią ukrócone" (1767) i „Komedia Anzelma w staroświecczyźnie kochającego się" (1767); *K. Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 48—50; *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, *passim*.

21. BUSKO (woj. kieleckie).

Miejscowość odwiedzana w miesiącach letnich przez teatr krakowski (1834, 1835, 1843, 1844) oraz zespoły Chełchowskiego (1832 ??, 1836, 1845, 1846), Stobińskiego (1839, 1840), Łozińskiego (1842), Lasockiego (1850), Barańskiego (1851, 1855, 1856), Królikowskiego (1852), Ratajewicza (1857) i Okońskiego (1858, 1859, 1860).

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 51; — KW, 1834, Nr. 210; 1835, Nr. 248; 1836, Nr. 175, 213; 1840, Nr. 178; 1842, Nr. 233; 1844, Nr. 218; 1845, Nr. 147, 236; 1846, Nr. 152, 224; 1850, Nr. 172; 1851, Nr. 289; 1852, Nr. 174; 1855, Nr. 242, 346; 1856, Nr. 344; 1857, Nr. 56, 212, 344; 1858, Nr. 346; 1859, Nr. 222; 1860, Nr. 156, 199; „Gazeta teatralna", 1843, Nr. 66; *K. Skibiński*. Pamiętnik aktora. (1781—1858). Opracował i wydał M. Rulikowski. Warszawa 1912, str. 217. 241.

22. BYDGOSZCZ (woj. poznańskie).

Teatr jezuicki znany z XVII wieku.

Po r. 1809 występował Kasper Kamiński.

Teatr jezuicki grał małe dialogi w r. 1623 w Farze i auli szkolnej na cześć Zygmunta III, w r. 1696 na cześć fundatora Jana Komorowskiego i w r. 1657 na cześć króla Jana Kazimierza, zob. *Załęski*. Jezuici w Polsce, t. IV, część III, str. 1169—1170.

„Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego" za r. 1814, str. 35.

23. CHEŁM (woj. lubelskie).

Teatr pijarski, znany z lat 1695—1747.

W lutym i marcu 1832 r. grał Chełchowski.

Programy pijarskie: „Lumina quendam virorum illustrium etc.” (1695; Estr. XXI, 525), „Polonia superbum Orientum et conjuratum plebem gentilitia Illusmae Rzewusciorum Domus thessera triumphans etc.” (1696; Estr. XXI, 561), „Fortitudo bellica in Dacio et Alexandro a Voluptate triumphata etc.” (1699; Estr. XVI, 267), „Cursus Fortunae In Principe Orientis Porphyrogenito Instabilis etc.” (1721; Estr. IX, 74), „Historia Functam Mauritii Caesaris cladem a Phoca sibi illatam continens etc.” Pietra a S. Daniele (1747; zob. *W. Hahn*. Nieznany djałog chełmski o Cesarzu Maurycjuszu, „Pamiętnik literacki”, R. XXVII, 1930, str. 496—500).

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 58 i omyłkowo przy Chełmnie Pruskim, tamże, t. I, str. 52 i t. III (1879), str. 4; Krótki rys teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny”, 1839, t. 2, str. 106).

24. CHEŁMNO (woj. pomorskie).

Teatr zorganizowany przez nieznaną bliżej szkołę i czynny w XVII wieku.

Teatr Akademii Chełmińskiej, znany z lat 1720 — 1770.

Repertuar teatru szkolnego z XVII wieku w rękopisie biblioteki Ord. Krasińskich; zob. *Wł. Chomętowski*. Dzieje teatru polskiego. Warszawa 1870, str. 84—110; *Wł. Nehring*. Początki poezji dramatycznej w Polsce („Rocz. Tow. Przyj. Nauk. Pozn.”, 1887, t. XV, str. 189—232); *Wł. Nehring*. Beiträge zur Geschichte der dram. Literatur in Polen („Archiv für slavische Philologie”, 1895, t. XVII, s. 87—128); *St. Windakiewicz*. Pierwsze kompanie aktorów w Polsce. Kraków, 1893, odb. z XVIII t. Rozpraw Wydz. Filol. Akad. Um. w Krakowie; *St. Windakiewicz*. Teatr ludowy w dawnej Polsce. Rozprawy Akad. Um., Wydz. Filol., Serja II, t. XXI, og. zb. t. 36, Kraków, 1902.

Teatr Akademicki. Programy z XVIII wieku: „Ferculum Crudum Conviviorum, Mors et convitium, sive Alexander Magnus etc.” A. Ciechanowieckiego (1720; Estr. XVI, 196), „Luctus fatalis Intra Lusus Baltassaris Regis Babiloniorum Solenniter, Sed Impie Commesantis latinans etc.” K. F. Steplowskiego (1728; Estr. IX, 117), „Theatrum sanctitatis festivo communis gaudii applausu Nempe in Solemnitate Beatificationis Beati Vincentii à Paulo Fundatoris SS. Congregationis Missionis Puellarum Charitatis etc.” A. Camai’a (1730, Estr. XIV, 25—26), „Joseph Vice Rex à Pharaone Constitutus etc.” Młrowskiego (1757; Estr. XXII, 414), „Inconstans fortunae constantia” T. K. Pleckiego (1758; Estr. XXIV, 356), „Qualis vita, finis ita, in persona Caligulae tertiæ etc.” Mańki (1760; Estr. XXII, 124; zob. nadto tekst w rkp. biblj. Ossolińskich Nr. 2455; autorem ma być Lichoniewicz), „Poena sceletis comes, talione gladii in crudeli Phoca vindicata etc.” Lichoniewicza (1761; Estr. XXI, 265; zob. tekst w rkp. Ossolińskich

Nr. 2455), „Constans in adversis patientia” J. N. Gaworskiego (1764; Estr. XVII, 47), „Exemplum providentiae Divinae in Personis Lupoldi Comititis in Rasu et Henrici Filii ejus etc.” Maruchowicza (1766; Estr. XXII, 202—203), „Manudratrix Sapientia sub ficta Mentoris persona Telemacum Ulyssis Regis Ithacae filium patrem suum terra marique quaerentem ad patriam produciens etc.” Grodzkiego (1770; Estr. XVII, 396).

K. *Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 51—57 i t. III, 1879, str. 4—5 (pomyłone z Chełmem w Lubelskiem).

25. CHERSON (m. gub. Rosja; — Z. S. R. R.).

W październiku 1824 r. grywał teatr Łękawskiego (Lenkowski) z Kijowa.

KW, 1824, Nr. 247.

26. CHOCIM (gub. besarabska; — Rumunja).

Miał zjeżdżać teatr z Kamieńca Podolskiego.

J. *Prusznowski*. Teatr w Żytomierzu od r. 1808 do r. 1864 („Tygodnik Powszechny”, 1881, Nr. 43).

27. CHOJNICE (woj. pomorskie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1694—1695.

DIALOGI w rękopisie biblj. Jagiellońskiej Nr. 2384; zob. *St. Windakiewicz*. Teatr kolegijów jezuickich w dawnej Polsce. Kraków 1922, str. 17—20.

28. CHOTOWO (gub. mińska; — Z. S. R. R.).

Latem 1805 r. był teatr Każyńskiego z Mińska.

K. *Skibiński*. Pamiętnik aktora. Warszawa 1912, str. 22.

29. CIECHOCINEK (woj. warszawskie).

Miejscowość odwiedzana w miesiącach letnich przez Stobińskiego (1838), Szymkajkę (1839), Nowińskiego (1840, 1841, 1842), Lasockiego (1844, 1845, 1846), Piotrowskiego (1850, 1851) i Gaweckiego (1847, 1852—1860 corocznie, przyczem w r. 1859 łącznie z zespołem Stobińskiego).

K. *Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 59, 60; — KW, 1838, Nr. 197; 1838, Nr. 222; 1840, Nr. 218; 1841, Nr. 256; 1842, Nr. 213; 1844, Nr. 171; 1845, Nr. 257; 1846, Nr. 214; 1847, Nr. 234; 1850, Nr. 195, 234; 1851, Nr. 149, 241; 1852, Nr. 83, 192, 255; 1853, Nr. 180, 223; 1854, Nr. 17, 145, 258, 336; 1855, Nr. 179, 214, 219; 1856, Nr. 344; 1857, Nr. 231, 344; 1858, Nr. 346; 1859, Nr. 197, 219; 1860, Nr. 166.

30. CZERNIOWCE (Bukowina; — Rumunja).

W r. 1831 zjeżdżali z kompanjami Cieplik i Stobiński. W r. 1834, 1854, 1855, 1857 i 1859 latem występował teatr lwowski. W r. 1851 parę tygodni grał Borkowski. Latem 1853 r. oraz w lipcu 1862 r. bawił teatr krakowski.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 62—65 i t. II, 1876, str. 424; *St. Pełowski.* Teatr polski we Lwowie (1780—1881). Lwów 1889, str. 237—238, 240, 256, 260; — KW, 1859, Nr. 214; DL, 1858, t. II, Nr. 88.

31. CZĘSTOCHOWA (woj. kieleckie).

Tradycję teatru staropolskiego reprezentuje misterjum ks. Mikołaja z Wilkowiecka, t. zw. djałog częstochowski, które grywane było u Paulinów od schyłku XVI wieku aż wgląb w XVIII i przedostało się w przeróbce na sceny szkolne (zob. Ch e ł m n o).

W r. 1841 (czerwiec—sierpień) i 1842 (maj—sierpień) grywał Raszewski. W r. 1844 był Stobiński. W r. 1845 od września występował Okoński. Latem 1846 r. miał gościć dramat teatru krakowskiego. W latach 1850 i 1851 dłuższy czas przebywał Stobiński. W drugiej połowie r. 1857 aż do stycznia 1858 r. 7 miesięcy grał Barański. Później w r. 1858 zjechała Kłyszynska, zaś w połowie czerwca zjawił się Barański, do wyjazdu Kłyszynskiej grał w Amfiteatrze w Nowej Częstochowie, poczem objął wolną salę teatralną. W r. 1859 w marcu był Okoński, zaś w początku września gościł teatr krakowski.

H. Juszyński. Dykcyonarz poetów polskich. T. II, Kraków 1820, str. 408—409; *Ad. Belcikowski.* Djałog częstochowski („Ateneum”, 1866, t. III, str. 257—285); *Wł. Nehring.* Początki poezji dramatycznej w Polsce („Roczniki Tow. Przyj. Nauk Poznańskiego”, T. XV, 1887, str. 189—232) (rec. M. Krawczyński, „Kwartalnik historyczny”, 1889, t. III, str. 29—39); *Al. Brückner.* Początki teatru i dramat średniowieczny („Biblioteka Warszawska”, 1894, t. III, str. 92—100); *St. Windakiewicz.* Teatr ludowy w dawnej Polsce. Kraków 1902, str. 6 nn. i 83 nn.; *Al. Brückner.* Z dziejów dawnego teatru polskiego („Pamiętnik literacki”, R. I, 1902, str. 542—543); *W. Hahn.* Literatura dramatyczna w Polsce XVI wieku. Lwów 1906, str. 12—16. Pierwodruk: „Historia o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim” ks. Mikołaja z Wilkowiecka ukazał się około r. 1570; edycja krytyczna *St. Windakiewicza*, Kraków, 1893, „Biblioteka pisarzy polskich” Pol. Akad. Umiej. — Poza pierwodrukiem znane są: przeróbka z po-

zчатку XVII w. (egz. biblj. Pol. Akademii Umiejętności), skróty w rękopisie teatralnym szkoły chełmińskiej z II poł. XVII w., zaginiona redakcja znana Juszyńskiemu, wreszcie edycja dokonana staraniem kanclerza Jana Małachowskiego z r. 1757; edycja ostatnia może była powtórzona około r. 1770, jak wypadaloby wnioskować ze wzmianki w „Satyrze” G. Piotrowskiego (1773).

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 65. — KW, 1841, Nr. 148, 185, 256; 1842, Nr. 98, 213, 243; 1845, Nr. 236; 1846, Nr. 134; 1850, Nr. 235, 256; 1851, Nr. 263; 1852, Nr. 2; 1857, Nr. 311, 334; 1858, Nr. 3, 211, 346; 1859, Nr. 174, 217.

32. DĄBROWA GÓRNICZA (woj. kieleckie).

W r. 1842 i 1843 w drugiej połowie września grywali za pierwszym razem Raszewski, za drugim Hekier.

KW, 1842, Nr. 243; 1843, Nr. 245.

33. DERECZYN (woj. nowogrodzkie).

Teatr prywatny ks. Sapiehów, czynny pod koniec XVIII w.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 65—66.

34. DĘBNO (woj. poznańskie).

Latem 1850 r. był Chełchowski.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 66.

35. DOBRKÓW (woj. krakowskie).

W r. 1755 odbyło się przedstawienie, prawdopodobnie amatorskie, komedji Wojciecha Szafrńskiego „Miłość skuteczna gdzie stateczna”.

Tekst i program ogłoszono drukiem; *K. Estreicher.* Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 66—68.

36. DROHICZYN (woj. białostockie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1702 — 1772.

Teatr pijarski, znany z r. 1782.

Teatr jezuicki. Programy: „Romanus Parricida inter Pateras, Orientis Imperium In Parentis Cratere sitiens, In proprio Sceptri et vitae naufragium passum etc.” (1702; Estr. XXVI, 353), „Pocillator Apollinis Corvus (*), Post superatos Literarum aestus ardores, Ad Mensam Sapientiae, Pretiosam Regiae Dignitatis, Mathiae Corvino Propinans Gemmam etc.” ks. Józefa Orzyckiego (1716; Estr. IX, 56), „Dapes honorum post scientiarum opsonia et cruda Martis bellaria ad regalis solij, mensam, Joanni Alberto, serenissimo Poloniarum regi in orbe

Polono appositae etc." Kazimierza Langa (1717; Estr. XV, 54; zob. ks. *St. Bednarski*, *T. J.* Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce. Kraków 1933, str. 433), „Epulum, in Libro Liberale, quia libertate conditum, olim ligato Poetae Divo Josepho Caelitus apparatus etc.” (1722; Estr. XVI, 80), „Ius Capitale Eruditorum Caputum Ad Coronas, Olim In capite Palladis Scintillarum Deae A laureato pro Coronario Auro Stadiodromo Musonomo Eliani Thebanorum Principis filio, Repertum, Scholasticam coronae Anni coronidem, In scenico Theatralis Umbriae Aeropago Publici juris factum. A Perillustri, Praenobili ac Magnifica Podlachico - Metropolitani Drohicinensis Athenaei Juventute. Annō qui IVra CoronarVM Vates habVisse DoCebIt”, fol., K. 2 (1723; nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego, 3. XXIV, 1/577), „Oriens Inter Principes Regnoru Soles, Thaumastus, Caij Romanorum Imperatoris, Thesaurarius, Calicis Suffragio Purpuratus etc.” (1726; Estr. XXIII, 422), „Character Indelebilis Marte & Arte exercitatae manus Illustrem Notarium Stanislaum Pacholowiecki Eadem dextrā quō gesserat ensem, dextrē triginta characteribus efformantem literas etc.” Juljana Wołłowicza Ord. D. B. (1726; Estr. XIV, 144), „Sydus noctis majestas celsitudine serenissimum mentorumque splendore, nec non ingenii acie in celisissimo Principe Christophoro Zbaraski etc.” (1730; zob. *Wł. Chomętowski*. Dzieje teatru polskiego. Warszawa 1870, str. 141—145; *L. Bernacki*. Motyw z „Romea i Julji” Szekspira w dyalogu jezuickim z roku 1730, „Pamiętnik literacki”, 1906, str. 218—224), „Sagitta Odrowążiana Cum mentis ac Martis acie Sub cruento fusorum Tartarorum Crucigerorumq’ Stillicidio Casimiro II Iagielloni In Triumphales Laureas-Versa, Et vel ideo In Amplissimo Regni Poloniae Senatore Andrea Comite Odrowąż In altum honorum Celsissimo Ducis Titulo Erecta, In meta Coronae Anni Scholastici Theatrali Ludo Defixa, A Perillustri, Praenobili, ac Magnifica Juventute Athenaei Podlachici Societatis Jesu, Anno ex Arcu Caeli in terras emissae Salutaris Sagittae 1731. Die 31 Julij”, fol., k. 2 nlb. (1731; Estreicherowi nieznane; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3, XXIV, 2/680), „Singularis in patriam pietas sive Codrus, Tragoedia” (1753; Estr. XXIV, 268), „Nienaruszona w wierze stateczność albo Matatyasz” (1763; Estr. XXI, dodatki str. VI), „Sedecyasz” Poletyły (1772; Estr. XXV, dodatki str. XXXIII).

Teatr pijarski grał w r. 1782 „Merope” Voltaire’a i „Łakomca” („L’Avaro”) Molière’a (program; zob. *Trębicki*, str. 355; *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 205, 269).

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I. str. 69 i 1879, t. III, str. 6—8.

37. DRUSKIENIKI (woj. białostockie).

Miejscowość kuracyjna odwiedzana w miesiącach letnich przez Okońskiego (1840) oraz teatry wileński i grodzieński (sy-

stematycznie od r. 1841). W r. 1844 był Szmidkoff. W r. 1861 gościł mierny zespół prowincjonalny Padego, tytułujący się warszawskim.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 70, 71; — KW, 1840, Nr. 190; 1841, Nr. 303; 1843, Nr. 218; 1844, Nr. 239; 1845, Nr. 271; 1854, Nr. 168; 1855, Nr. 40; 1857, Nr. 161; 1861, Nr. 190; — „Ondyna Druskienickich źródeł”, 1844, Nr. 5; 1845, Nr. 4, 8; niektóre afisze w Archiwum w Grodnie (informacja od p. St. Dąbrowskiego); *K. Ski-biński*. Pamiętnik aktora. Warszawa 1912, str. 260—261.

38. DUBNO (woj. wołyńskie).

W latach 1784 i 1786 — 1789 corocznie grywał w czasie kontraktów teatr Wojciecha Bogusławskiego, za pierwszym razem przybywszy z Warszawy, później przybywając z Wilna. W r. 1786 gościł teatr lubelski. Około r. 1804 kilka widowisk dał J. N. Kamiński z Kamieńca Podolskiego. W r. 1807 bawił J. N. Szczurowski. Zimą 1823 r. grał pewien czas zespół Milewskiego z Wilna. W r. 1840 i 1841 na jarmark Trzech Króli zjeżdżał Malinowski z Żytomierza. W r. 1840 obok Malinowskiego zamierzał otworzyć teatr Rodziewicz. Około r. 1854 był Słobodziński, w r. 1858 miał grać Ratajewicz. Latem 1860 r. grał 3 miesiące teatr Żytomierski pod kierunkiem Miłaszewskiego.

W. Bogusławski. Dzieje Teatru Narodowego („Dzieła dramatyczne”, T. I, Warszawa 1820); *A. Andrzejowski*. Ramoty starego Detiuka o Wołyniu, Wilno 1861, t. I, str. 72—73; *K. Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 71—73; *J. Prusinowski*. Teatr w Żytomierzu od r. 1808 do r. 1864 („Tygodnik Powszechny”, 1881, Nr. 42, 43); *J. Rjabinin*. Teatr i zabawy w Lublinie za Stanisława Augusta Poniatowskiego („Głos lubelski”, 1932, Nr. 116, 119); — KW, 1840, Nr. 33; 1841, Nr. 78; 1858, Nr. 346.

39. DUKLA (woj. lwowskie).

Teatr prywatny Jerzego Mniszcha, czynny w latach 1774—1777.

Repertuar w rkp. biblj. Polskiej Akademji Umiejętności Nr. 250; zob. nadto rkp. biblj. Ord. Krasieńskich Nr. 555; *St. Windakiewicz*. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 89—91; *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 363 i passim; *K. Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 73.

40. DYNABURG (gub. witebska; — Łotwa).

Około r. 1854 był Kłokocki. Latem 1859 r. i od czerwca 1861 roku do zimy 1862 r. gościł teatr wileński pod dyr. Surewicza.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 74 i 1879, t. III, str. 8; KW, 1855, Nr. 40; DL, 1860, Nr. 70; Afisz z 2.VIII 1859 r., zob. Wystawa teatralna, Warszawa 1929, Nr. 684.

ELBLĄG (Prusy Wschodnie; — Niemcy).

K. Estreicher (Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 8—9) mylnie odnosi do działalności teatru zbiór mów M. Myliusza, wygłaszanych przez studentów p. t. „Disceptatio Carthaginiensium cum legatis Romanis” (1644).

41. ELIZABETGRÓD (Jelisawetgrad) (gub. chersońska; — Z. S. R. R.).

W r. 1854 był Kłokocki.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 9.

42. GAJCZYN.

Istniał teatr około r. 1772.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 74.

43. GDĄSK (Wolne Miasto).

W XVII i XVIII wieku działał teatr jezuicki. Zdarzały się też w XVII w. przedstawienia amatorskie w języku polskim oraz dworskie.

Latem 1797 i 1811 roku występował teatr warszawski, za pierwszym razem pod dyr. Truskolaskich, za drugim (od 14.VIII do 12.IX 1811 r.) pod dyr. W. Bogusławskiego.

Teatr jezuicki. Programy: „Prawdzie seu Inexcussa Veritas Mortis Theatrum Mensa Epulantium Sub Avitissimis Brocciorum Armis Honoribus quam fatis instructor” (1721; Estr. XXV, 220—221). „Artabast prawej Chrystusa wiary aż do krwi wylania mężny obrońca” (1764; Estr. XVII, 258), „Pierwsza bezkrwawa ofiara w Jonacie Bogu na śmierć poślubionym przez kapłaństwa powagę, krwi królewski godność, rycerstwa cnotę przy życiu drogim i zasług koronie zachowanym okazana” (1767; Estr. XXIII, 285).

Przedstawienia amatorskie w języku polskim: „Tragedya ucieszna albo Komedia Dworska o Piianicy co Krolem był” (Gdańsk, 1638) [druk nieodszukany dotąd i różnie notowany przez dawnych bibliografów; autor: J. E. lub J. G.], „Tragedia o bogaczu i łazarzu” (rkp. z r. 1643 w biblj. miejskiej w Gdańsku), „Historia o starem i młodem Tobiaszu” (Gdańsk, 1693) [utwór grany przez żaków w parę lat przed ogłoszeniem drukiem].

„Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za r. 1813, str. 42 (przedr. *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. I, str. 400) i za r. 1811; GW, 1811, Nr. 71, 73 i 76 w dodatkach.

J. Bolte. Das Danziger Theater im 16. und 17. Jahrhundert. Hamburg und Leipzig. 1895 (= Theatergeschichtliche Forschungen, XII). *L. Simon*. Z dziejów teatru polskiego w Gdańsku („Rocznik Gdański”, T. VI, Rok 1932 [1933], str. 240—249 i odb.).

44. GNIEZNO (woj. poznańskie).

W r. 1816 dwukrotnie w końcu marca i w II poł. kwietnia grywał teatr Milewskiego, stworzony przez W. Bogusławskiego. Od końca września 1841 r. przebywał jakiś czas Łoziński. Latem 1855 r. gościł teatr krakowski.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 76—77; „Rocznik Towarzystwa Dramatycznego” za r. 1815—1816; KW, 1841, Nr. 258; 1855, Nr. 179.

45. GOMBIN (Gąbin) (woj. warszawskie).

Od 4 marca do 12 czerwca 1845 r. grywał Lasocki.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 77; KW, 1845, Nr. 94, 105, 156.

GOSTYN (W. Ks. Poznańskie).

Relacja *K. Estreichera* (Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 78—79), jakoby u Jezuitów w Gostyniu grano w r. 1696 dżalog „Brama Grzymała Pandana etc.” polega na nieporozumieniu, gdyż wspomniane w programie Collegium Gostomianum nie znajdowało się w Gostyniu, lecz w Sandomierzu.

46. GÓRA-KALWARJA (woj. warszawskie).

Teatr pijarski, znany z lat 1679—1732.

Teatr pijarski. Programy: „Joannes in vinculis etc.” (1679; Estr. XVIII, 602), „Biała Lilia na trzech S. Alexego stopniach wyrosła etc.” (1683; Estr. XII, 115), „Libertas Pretio amoris aeterni Captiuis Restituta Nunc in Samsone per gloriosum sui interitum Israelitas de manibus Philistinorum liberante in Scenas Reducta atq: Illustri et Magnifico Domino D. Ioanni de Szymanow Szymanowski Subdapifero Varsaviensi Ab Illustribus et Magnificis Gorensis Syntaxeos Collegij Wierzbouiani Scholarum Piarum Alumnis Repraesentata Anno Domini hominem de captiuitate aeterna liberantis 1684. Die 30 Martij. Varsaviae, Typis Collegij Scholarum Piarum”, 4°, K. 4 (1684; Estreicherowi nieznan; egz. Muzeum Czapskich; według notatki rkp. autorem ma być Ant. Mik. Narzyski), „Ancile caelo delapsus Quondam

Romam in Scipionibus Nunc Poloniam in Serenissimis Janiniis defendens etc." (1684; Estr. XII, 142), „Fortuna verbo Ioannis revocata Post Victorias Aeternum obligata Poloniae etc." (1684; Estr. VIII, 389), „Constantinus Magnus etc." (1686; Estr. XIV, 375). „Numa Pompilius Bellatoris Romuli, Successor pacificus etc." (1693; Estr. XXIII, 207 — 208), „Imago sanctimoniae In admirabili vita Mathiae Hovij Archiepiscopi Mechliniensis, Omnigenis virtutum Coloribus expressa. Perillustri et Admodum Reverendo Domino D. Mathiae Morser Praeposito Neo Ierosolymitano, ad Diem annum Indigeti suo Sacram Per Scenicas adumbrationes A Magnifica ac Generosa Iuventute Rhetorica Gorensi, Collegij Wierzboviani Scholarum Piarum exhibita Anno Quo Imago Aeterni Patris velata Humanâ Carne apparuit visibilis 1700. Varsaviae, Typis Collegij Scholarum Piarum", fol., K. 2 nlb. (1700; druk Estreicherowi nieznany; egz. Muzeum Czapskich), „Iosephus Fortunatissimus Galilaeae Dux Vespasiano & Tito Caesaribus Imperatoriae Dignitatis praenuntius. Perillustri et Admodum Reverendo Domino D. Iosepho Iacobo Gronski, Decano Varesensi, Ad Diem Indigeti Sacram, Honorum & Dignitatum Vaticinia, Per interpretativa Vota Magnificae ac Generosae Iuventutis Rhetoricae Gorensis Collegij Wierzboviani Scholarum Piarum, Depromens. Anno, quo Prophetarum Vaticinia subsecuta Veritas Deus. 1700", fol., K. 2 (1700; nieznane Estreicherowi; egz. Muzeum Czapskich), „Svenotto Haraldi Danorum Regis Filius etc." (1724; Estr. IX, 91), „Sigismundus III gloriosissimus turcarum ad Chocim triumphator etc." (1726; Estr. IX, 105), „Miecislaus fortunatissimus Poloniae Princeps etc." Bazylego od św. Andrzeja (1732; Estr. XXII, 361). K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 77—78.

47. GÓRKI (gub. mohilewska; — Z. S. R. R.).

W latach 1852 i 1853 zjawiał się na krótkotrwałe występy Konrat.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 9; KW, 1855, Nr. 40.

48. GRODNO (woj. białostockie).

W XVII i XVIII wieku działał teatr jezuicki, znany z lat 1651—1754.

W początkach panowania Stanisława Augusta czynny był teatr prywatny Antoniego Tyzenhauza. W r. 1770 i następnych grywał balet Le Doux. W r. 1784 występował teatr Bogusławskiego z Warszawy równolegle z operą włoską i baletem. Bogusławski występował także latem 1787 r. z trupą wileńską. W latach następnych dawali przedstawienia: Dominik Morawski w r. 1791 i 1792, Jan Szymański i D. Morawski w I i II półroczu r. 1795, Maciej Każyński w r. 1801—1802, Desznerowa

od r. 1803 przez kilka lat, później przed r. 1808 Szymański i Więckowski. W r. 1826 grywała trupa Szymańskiego. W r. 1828 wiosną występował zespół Skibińskiego. Od 1 listopada 1839 r. do lata 1840 r. utrzymywała teatr Izabella Gór-ska. Jesienią powróciła, lecz niebawem wyjechała do Suwałk. W r. 1841 jesienią i w r. 1857 gościł teatr wileński. Przed i po r. 1846 istniał teatr stały. W r. 1853 dyrektorem był Nowa-kowski, w r. 1858 — Linkowski, zaś po nim do r. 1861 Linkow-ska. W początku 1859 r. gościł Chełchowski. Latem 1861 r. przedstawienia prowadził Hanns z udziałem Linkowskiej.

Materiały do historii teatru jezuickiego są następujące: sztuka polska ks. *Eustachego Pylińskiego* „Comœdia de Iacob et Ioseph Patriarchis”, grana w Boże Ciało 1651 (w rkp. biblj. Załuskich pol. Q. XIV, 18; zob. P. O. Morozow. Istorija russkago teatru. T. I, St.-Petersburg 1889, str. 60; *Al. Brückner*. Polnisch-russische Intermedien des XVII. Jahrh. „Archiv für slavische Philologie”. XIII, 1891, s. 400—404; *Karskij*, Białorusy, t. III, str. 215—218; *Al. Brückner*. „Pamiętnik literacki”, 1902, R. I, 503). — Z lat następnych pochodzą drukowane programy dialogów: „Crux Diva salvtis nostrae tropheum vindice Heraclij dextera Persis triumphatis Monti Calvariae restituta” Michała Sipowicza (1685; Estr. XXVIII, 115), tegoż autora „Jason in praeda Colchica triumphans etc.” (1687; Estr. XXVIII, 115), „Calix memoriae é Cranio Sventoslai Kijoviensium Ducis Ohliviato Massico licentiosius indulgentius Bacchiophilis Dramatico apparatu ad caute-lam propinatus etc.”, ks. Józefa Rudominy (1688; Estr. XXVI, 470—471), „Excessus Divini in hominem amoris spontanea, in Cruce, plexus morte in duobus Armeniae fratrihus... in theatro Doloris adumbratus etc.” ks. Minkiewicza (1712; Estr. XXII, 404; poza druk. progr. rękopis sztuki w zbiorach Załuskich, różnojęz. O. XIV, 7), „Areopagus Dijs terrestrihus severianus terrestri nimirum in Solio Lycae Venceslao Imperatori nec non Tetrus Larvatorum ejus in solo salis Severus, a principibus olim Imperii in principum reformationem formatus etc.” ks. Józefa Sadowskiego (1718; Estr. XII, 205). Z r. 1720 pochodzi sztuka polska w rkp. Załuskich, różnojęz. O. XIV, 7: „Al-teca Mądrości Infima Na małych Alphahetu Cyzyoianach dla wiecz-ney y wiekopomney Sławy... wyerygowana etc.”. Dalsze programy: „Cor Contritum et humiliatum Davidis etc.” (1721; Estr. XIV, 406), „Cor docile parvulorum in Regio Davidis Puero Salomone primum vivens, in Anonimo Italo, septenni puerulo variarum Linguarum et Scientiarum peritissimo publicâ de Doctoribus disputatione sub auspi-cijs Innocentij X. Pontificis Maximi secundissimè triumfante. Secundo Riviviscens nunc Ter fortunato omine tertio post decimum Innocentio Triregno Pontificio, ceu tribus digiti... Orbem sustenstante in Illustris-sima Perillustri Magnifica Juventute Gymnasij Izaykowiani Grodnen-sis Societatis Jesu ante Vacationali actu ultimâ expirantis feriâ

quintâ Julij die 31. Recreatum. Anno Christi Orbem suâ innocentia exhilarantis 1721", fol. K. 1 nlb. (1721; druk nieznaný Estreicherowi; egz. biblj. Ord. Zamoyskich C250), „Roma in Flore, Floridus Amor Principum Poesis etc." (1721; Estr. XXVI, 350), „Sol ab Umbra Clarior effulgens Sinico Chingus II. Olim ex Umbria Paterni Tumuli Prius ad omnigenae scientiae Sidus, Dein ad Serenissimum Solii Sinensis apicum Evectus, nunc verò Ad Auspiciatissimum exortum in Grodnensi Polo Illustrissimae Praesentiae Celsissimi ac Illustrissimi Principis D. D. Michaelis In Klewan et Zukowo Czartoriski Castellani Vilnensis, Capitanei Grodnensis, In Fortunatissimo suo in Grodnensem Capitaneum Ingressu, nec non Illustrissimorum ac Excellentissimorum Palaemoniae Procerum In Regio - Grodnensibus Perganiis secundissimè hospitantium, a Perillustri Magnifica Iuventute Apollinea Palaemonio - Grodnensis Athenaei Societatis Iesu, Inter Palladios Illustrissimis Hospitibus applausus & vota, In Metagymnastica Theatrophania Repraesentatus, Anno Solis Incarnati mundum praesentia suâ illustrantis 1724. Pridie Kalendas Augusti", fol. K. 4 nlb. (1724; nieznaný Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIV. 888), „Fulmen tonantis Crystalli, extra vitreum Persici Solis hodianem ad mensam Lunae vibratum ac post fractionem pacis fragilem istam cognati Libero Patri Votolij Ducis Venetiarum ad solidam Sanctae frugis perennitatem in ictu oculi feriens etc." (1726; Estr. XVI, 366). W epoce Reformy ogłoszono teksty dramatyczne: „Majestas siderum Sive Darius tragoedia" ks. Rafała Hempla (1750; Estr. XVIII, 94), „Clementia Nobile Ultionis Genus Sive Octavius Augustissimus Tragoedia, Auspicijs Illustrissimi Et Excellentissimi Domini, Domini Ioannis Ursini Dowoyna Sołłohub Filij Supremi Magistri Rei Tormentariae, M. D. L. Ab equestri Apollinea Iuventute Acta In Gymnasio Grodnensi Societatis Iesu, Pridie Calendis Augusti Anno. MDCCCLII", ks. Fryderyka Idzella (1752, 4°, K. 29 nlb.; druk nieznaný Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego K. II. 4/40 i Tow. Przyj. Nauk w Wilnie 27957/I), „Victrix fortunae sapientia" (1754; Estr. IX, 264).

K. *Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 80—89; M. *Rulikowski*. Teatr polski na Litwie. 1784—1906. Wilno 1907; K. *Skibiński*. Pamiętnik aktora. Warszawa 1912, passim; St. *Windakiewicz*. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 91; [L. A. *Dmuszewski* i Al. *Żółkowski*]. Dykcyonarzyk Teatralny. Poznań 1808, str. 3—4;—KW, 1839, Nr. 197; 1841, Nr. 148, 256, 276, 303; 1844, Nr. 167; 1857, Nr. 161; 1859, Nr. 19, 178; 1860, Nr. 134.

49. GRUDZIAŁDZ (woj. pomorskie).

Teatr jezuicki w XVIII wieku.

Teatr jezuicki. Program: „Laurearum flos rosae seu Szembeciorum sanguis" (toż po polsku: „Różowy laurów kwiecień to jest serce

zakwitające Ewie z Leszczyńskich Szembekowej", 1718; Estr. IX, 65; *K. Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 87—88). Repertuar z lat 1751 — 1757 w rękopisie Baworowskich Nr. 322; zob. *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, passim; m. i. „Rombalder", komedia Bagieńskiego według „Le Bourgeois gentilhomme" Molière'a (1753—4) i „Józef braci poznawający" Le Jay'a (1754). Repertuar z lat 1731—1741 także w rkp. Baworowskich Nr. 297.

50. HEILSBURG (Prusy Wschodnie).

Teatr prywatny Ignacego Krasickiego, czynny w r. 1788.

St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 91—94.

51. HOMEL (gub. mohilewska; — Z. S. R. R.).

W r. 1852 był Feddecki, łącząc się z Pietrzykowskim; w roku 1853 (1854?) był Konrat.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 10; KW, 1855, Nr. 40.

52. HOROCHÓW (woj. wołyńskie).

W r. 1777 amatorzy grali „L'Hommage des dieux" Ludwiki margr. de la Pujade na cześć Michała hr. Wielhorskiego.

L. Bernacki. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 249.

53. HORYNIEC (woj. lwowskie).

Teatr amatorski ks. Ponińskich, czynny od r. 1843.

Materiały w Bibliotece Narodowej w Warszawie; zob. Katalog Wystawy zbiorów teatralnych i muzycznych Biblioteki Narodowej w Warszawie. Warszawa MCMXXXIV, str. 96—98.

54. HRUBIESZÓW (woj. lubelskie).

W r. 1832 zrazu krótko, następnie od kwietnia do sierpnia grywał Chełchowski. W latach 1839 (lipiec), 1841 (czerwiec do połowy października) i 1844 (czerwiec) był Okoński. W roku 1860 od 29 lipca do 19 sierpnia grał Ratajewicz.

Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny", 1839, t. 2, str. 106); *K. Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 58; — KW, 1839, Nr. 197; 1841, Nr. 148, 256, 276; 1844, Nr. 145, 167; 1860, Nr. 134.

55. HUMAN (gub. kijowska; — Z. S. R. R.).

Teatr Bazylianów znany z roku 1785.

W czerwcu 1824 r. grywał teatr Hieronima Kamińskiego. W r. 1853 i 1859 Zielińska z Żytomierza dawała przez parę miesięcy przedstawienia polskie i rosyjskie. Latem 1860 r. grywał jakiś zespół prowincjonalny. W r. 1861 latem zjechał Borowski z Żytomierza.

GW, 1785, Nr. 60 Supl.; zob. *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 246, 261, 279, 302; *K. Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 89—90 i t. III, 1879, str. 11; — KW, 1824, Nr. 193; 1855, Nr. 40.

56. IWONICZ (woj. lwowskie).

W lipcu 1858 r. 14 widowisk dał Gubarzewski.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 92, 93; KW, 1858, Nr. 293.

57. IZBICA (woj. łódzkie).

W r. 1860 we wrześniu bawił Gawęcki po występach w Cieclocinku.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 11.

58. JAMPOL (gub. podolska; — Z. S. R. R.).

W r. 1854 (1853?) miał grać Feliński.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 11; KW, 1855, Nr. 40.

59. JANÓW (woj. lubelskie).

W r. 1856 grywał Okoński.

St. Dąbrowski. Teatr w Lublinie i teatry w lubelskiem 1860—1880 („Pamiętnik lubelski” Tow. Przyj. Nauk w Lublinie. T. I, Lublin 1929, str. 340).

60. JARMOLINCE (gub. podolska; — Z. S. R. R.).

Z okazji jarmarku zjeżdżali na lato: Malinowski z Żytomierza w r. 1840 i Wolska z Kamieńca Podolskiego w r. 1853.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 90—91; *Al. Przeździecki*. Podole, Wołyń, Ukraina. Wilno 1841, t. II, str. 26, 33 (fragment p. t. „Jarmark w Jarmolińcach” w „Tygodniku Petersburskim”, 1840, Nr. 56); *Al. Prusiewicz*. Teatr polski w Kamieńcu Podolskim („Ruś”, R. I, 1911, z. 1).

61. JAROSŁAW (woj. lwowskie).

W XVII i XVIII wieku działał teatr jezuicki, znany z lat 1640 — 1729.

W lipcu 1862 r. zjawił się Miłaszewski z Przemyśla.

Programy jezuickie: „Monstra wdzięczności Korony Polskiej przeciw Zakonowi Soc. J. za rozliczne prace, które około obywatelów y synów swych zbawienia y w naukach ćwiczenia ponosił” (1640; Estr. XXII, 536), „Sława kwitnącej Młodosci Doyrzała W Młodym Aragonskiego Krolewica Jakvba Ale w Pobożność i Naukę i Męstwo. doyrzałym wieku Dawnieyszych czasow Świātu pokazana” (1682; Estr. VIII, 381), „Łaskawy Świata Opiekun, wszechmocna Opatrzność Boska Łagodnie kierująca do przeżyrenia Mądrości Niestworzoney. Opaczne Zamysły ludzkie Przy uroczystym wprowadzeniu pod Tytułem Boskiej Opatrzności, Pobożney Kongregacyi, Do Bazyliki Świętego Iana, Soc. Iesu w Jarosławiu Ku pomnożeniu Większey Chwały Boskiej A hoynie ná Świętą Opatrzność Szczodrobliwego Imienia Fundatorskiego wystawieniu. Publiczną akcyą ná Theatrum reprezentowana, Ziedney strony, w Omylnym zdaniu, Konrada Pierwszego Monarchy Zachodney Cesarza. Z drugiey w Taiemnym przeżyreniu, ná Tron Cesarski, Iego Sukcessora, Henryka. Od Krasomowskiej Młodzi, Szkół, Collegium Járosławskiego, Roku, którego łaskawie Oko Boskie roziaśniało Świātu 1729. Miesiąca Lutego dnia 24 y 25”, fol., K. 3 nłb. (1729; nieznanie Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXV. 2/159).

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 91.

62. JASŁO (woj. krakowskie).

W r. 1858 pewien czas był Gubarzewski.

KW, 1858, Nr. 334.

63. JASSY (stolica Mołdawji, Rumunja).

W r. 1821 przez wiosnę i lato jeździł po Mołdawji Henzel z teatru Wileńskiego wraz z swą kompanją.

K. Estreicher (Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 91—92) przypuszcza, że Henzel głównie bawił w Jassach.

64. JAZDÓW (pod Warszawą).

W styczniu 1578 r. w czasie uroczystości weselnych Jana Zamoyskiego z Krystyną Radziwiłłówną grano „Odprawę posłów greckich” Jana Kochanowskiego.

St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 7—9 i inni.

65. JĘDRZEJÓW (woj. kieleckie).

Pod koniec czerwca 1835 r. był teatr krakowski. W czasie jarmarku październikowego dawali przedstawienia Okoński w r. 1851, 1859 i 1860 oraz Barański w r. 1856.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 92; — KW, 1851, Nr. 255; 1856, Nr. 299, 344; — GW, 1835, Nr. 154.

66. KALISZ (woj. łódzkie).

Teatr jezuicki znany z lat 1584—1772.

W latach 1800—1805, 1808, 1809 i 1811 występował letnią porą Teatr Narodowy Wojciecha Bogusławskiego. Po r. 1809 był Kasper Kamiński. Od jesieni 1812 r. grywał Baur; o występach jego słyszymy nadto w r. 1814 i w maju 1816 r. Należy przypuszczać, że Baur przebywał w Kaliszu częściej, gdyż w r. 1812 otrzymał pozwolenie na dawanie tam przedstawień w ciągu lat sześciu. W r. 1815 (od 18 czerwca do 23 sierpnia) bawił teatr Milewskiego. Latem 1823 i 1824 r. gościł teatr warszawski. W latach 1822 (dwukrotnie), 1826, 1827, 1829 i 1830 między czerwcem i wrześniem zjeżdżał na pewien czas teatr krakowski. W r. 1833 od końca września do schyłku roku i w r. 1834 w lipcu był Chełchowski. W r. 1835 we wrześniu bawił balet warszawski. Od 22 listopada 1835 r. do 21 sierpnia 1836 r. grał Raszewski. W r. 1837 pewien czas i w r. 1838 od połowy czerwca do końca sierpnia przebywał Chełchowski. Latem 1837 r. był teatr krakowski Pfeiffra. W zimie 1838 r. 39 widowisk dał Stobiński. W r. 1839 występowali: Stobiński (od stycznia do 17 lutego), teatr krakowski pod dyrekcją Anczyca (czerwiec) i Raszewski (od 14 lipca do sierpnia). W roku 1840 od 21 maja do początku listopada grał teatr krakowski pod dyr. Anczyca. W latach następnych wielokrotnie zjeżdżał teatr krakowski (1841, 1842 dwukrotnie od końca maja do 11/VI i od 14/VIII do końca września, 1843, 1846, 1856, 1857, 1858, 1859, 1860). W innych sezonach letnich w związku z jarmarkiem świętojańskim grywali: Stobiński (1844, 1851), Nowiński (1847, 1852) i Ratajewicz (1854), zaś kiedyindziej Piotrowski (1842, lipiec) i Hekier (1844, październik—listopad; 1845, około maja).

Teatr jezuicki. Repertuar z lat 1584—1707 w rkp. Pawlikowskich Nr. 204 (w Ossolineum); zob. *W. Maciejowski.* Piśmiennictwo polskie. T. II, Warszawa 1852, str. 427, 435—436 i Dodatki do T. III, str. 255—258; *Br. Gubrynowicz* „Pamiętnik literacki”, 1902, R. I, str. 663 —

664); *L. Bernacki*. Dwa najstarsze jezuickie intermedja szkolne („Pamiętnik literacki”, 1902, R. II, str. 101—114); *M. Gębarowicz*. Katalog rękopisów biblj. im. G. Pawlikowskiego, „Rocznik Zakł. Nar. im. Ossolińskich”, T. III, Lwów 1929 i odb., str. 91—96. Ważniejsze utwory: „Dialogus, in renovatione prima studiorum” (1584), „Dialogus in festo S. Catharinae” (1584), „Mopsi adolescentis de vitae genere in dialogum redacta deliberatio” (1585), „Dialogus in Natali Domini” (1586), „Verna renovatione anno Domini” (1586), „Hercules in bivio soluta oratione per dialogum exhibitus” (1586), „Viator, Dialogus de ligno vitae” (1609), „Novissima hominis etc.” (1704), „Drama de S. Casimiro” (1705), „Dolus doloris comes... seu improvisa Mahometis supremi Tartarorum ducis eodem, quam fratri intentaverat, celsio etc.” (1706). Tamże wzmianki o przedstawieniach takich utworów jak: „Tragicomoedia Philocarchangelus” (1586), „Philoplutus, comoedia” (1588), „Comoedia Diogenes” (1586), „Tragedia S. Foelicitatis” (1598) i „Tragoedia Flavia” (1608). — Wiadomości o dwóch jeszcze wczesnych przedstawieniach, komedji „Teodozyusz Cesarz” ks. Edmunda Campiana (1592) i tragedji „Jehu” (1595) podaje *C. Biernacki*. Jezuici w Kaliszu (1581—1775) („Biblioteka Warszawska”, 1857, t. II, str. 755). — Z wieku XVII drukowane programy: „Na szczęśliwy przyjazd Nayaśniejszego Zygmunta III Króla polskiego, szwedzkiego, Zygmunt I Król Polski etc.” (1623; przedr. *E. Raczyński*. Wspomnienia Wielkopolski. Poznań 1843, t. 2, str. XXVIII—XXXV; Estr. VIII, 182 notuje tylko program łaciński: „(Sigismundus III) Regium in scena Caliss. Coll. S. J. ave salveque, Caliss, Gedelius”), „Akt tryumfalny, albo tryumf Zakonu Societatis Jesu” (1640; zob. *J. Łukaszewicz*. Historia szkół. T. I, 1849, str. 262—265; niema u *Estreichera*), „Wizimier Baltyckiego Morzà Zwycięzcą etc.” (1679, Estr. VIII, 369), „Żywy pogrzeb na lepsze pobożności życie w swywołym młodzianie wskrzeszonym etc.” (1699; Estr. XXIV, 426). — Szereg pomniejszych djałogów z lat 1712—1726 w rkp. biblj. Jagiellońskiej Nr. 182; zob. *K. Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 12—48; *Sł. Windakiewicz*. Teatr kolegijów jezuickich w dawnej Polsce. Kraków 1922, str. 26—51. — Djałog wielkopostny z r. 1724 wydał *W. Gomulicki*, „Wędrowiec”, 1901, Nr. 14—18 („Dialogus pro Magna feria sexta”). — W I połowie XVIII wieku ogłoszono programy: „Sublimitas virilis animi in puero nomine Celso” (1712; Estr. IX, 44; tekst w rkp. biblj. Jagiellońskiej Nr. 182), „Sol In Agno Serenum Scientijs in Borgia olympus ab umbris Isabellae illustris Lechiaae tranquillum etc.” (1712; Estr. IX, 44), „Tribunal Alexandri Alexandro etc.” (1713; Estr. IX, 47), „Praeda Tartari laqueis peccati irretita etc.” (1715; Estr. XXV, 203; tekst w rkp. biblj. Jagiellońskiej Nr. 182; autor Stanisław Niewieściński), „Triumphus Galliarum Orbis Patrono, D. Joanni Francisco Regis, Societatis Jesu etc.” (1717; Estr. IX, 61), „Niezbożność synowska przeciw dobroczynnemu oycu naprzód niesławna detronizacya, potem fatalnym więzieniem skarana” (1721; Estr. XXIII, 152—153), „Umbra clarior honore serenissimo S. Josaphat Avenniri Indiarum Regis Filius à Solio Regali in solitudine vocatus scenico apparatu A Perillustri & Nobili Ju-

ventute Mediae Classis Grammatices Collegii Calissiensis Societatis Jesu repraesentatus. Anno Salutaris Humanae 1727. Mense Februario Die 13. (1727; nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Jagiellońskiej 33837/III), „Inconstantior Fortuna in Suatocopio Moravorum Rege etc.” (1744; Estr. XVI, 268; zob. *K. Wł. Wójcicki*. Teatr starożytny w Polsce. Warszawa 1841, t. II, str. 288—301), „Tityrus cum sociis etc.” (1746; Estr. IX, 213). — Drukiem ogłoszono tragedje: „Jonatas” Stanisława Jaworskiego (1746; Estr. XVIII, 516) i „Zeyfadyń król Ormuzu” Jana Bielskiego (1747; Estr. XIII, 81; w przedmowie wiadomość o przedstawieniu tragedji „Lysimachus” La Rue). — Rękopis tragedji „Vandamorillus” Jana Bielskiego, granej w r. 1747, w klocku biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XIV. 5/43; w rkp. biblj. Ord. Krasieńskich Nr. 3172 tragedia Jana Cisowskiego z r. 1772 „Lidericus invictus justitiae amator et heroicus amoris innati Victor”.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 97—99 f.; *K. Stefański*. Teatr w Kaliszu („Ziemia kaliska”, R. I, 1930, str. 14—19, 65—71, 98—104, 144—154, 214—220, 269—277, R. II, 1931, str. 65—73, 191—208 i R. III, 1932, str. 26—32); *W. Bogusławski*. Dzieje Teatru Narodowego („Dzieła dramatyczne”, Warszawa, t. IV, 1821); *K. Skibiński*. Pamiętnik aktora. Warszawa 1912, str. 156—157, 166, 172—176, 183—185, 190—191; w rkp. biblj. Jagiellońskiej Nr. 6116 [Baur]; „Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za r. 1808, 1809, 1811, i 1813; GW, 1804, Nr. 53 dod., 55 dod., 57 dod. i 59 dod.; 1808, Nr. 68 dod.; „Rocznik Towarzystwa Dramatycznego” za r. 1815—1816; Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny”, 1839, t. 2, str. 109—110); — KW, 1822, Nr. 226, 244; 1823, Nr. 170, 175, 177, 181, 183; 1824, Nr. 3, 175, 187, 190; 1826, Nr. 190, 219, 250, 263; 1827, Nr. 144, 177, 193; 1829, Nr. 170, 190, 225; 1830, Nr. 175, 190; — GKW, 1823, Nr. 132; 1830, Nr. 169; — „Krakus”, 1822, Nr. 195; — „Rozmaitości literackie z roku 1826”, Warszawa 1828, t. III, str. 108—110; — GW, 1827, Nr. 184; GP, 1827, Nr. 191; DPK, 1829, Nr. 177, 212; — KW, 1834, Nr. 159; 1836, Nr. 25, 48, 51, 159, 233; 1838, Nr. 226; 1839, Nr. 22, 44, 57, 168, 187, 211; 1840, Nr. 130, 306; 1841, Nr. 148, 236; 1842, Nr. 137, 213; 1843, Nr. 150, 170; 1844, Nr. 167; 1846, Nr. 152; 1847, Nr. 175; 1851, Nr. 155; 1852, Nr. 154, 191; 1854, Nr. 336; 1856, Nr. 186, 203, 255; 1857, Nr. 207; 1858, Nr. 162, 175, 176, 188; 1859, Nr. 168; 1860, Nr. 123, 180; — GW, 1843, Nr. 180. — Dawisona pierwsze lata w zawodzie dramatycznym. Z własnych notat jego spisał *J. I. Kraszewski*. („Gazeta Warszawska”, 1888, Nr. 227, 228; też w rkp. Ord. Krasieńskich Nr. 5127); list Bogumila Dawisona do Józefa Komorowskiego z Kalisza 13/VIII 1840 w Bibliotece Narodowej M 60 [w katalogu rkp. adresat mylnie nazwany Józefem Królikowskim; błąd powtórzony w „Katalogu Wystawy Zbiorów Teatralnych i Muzycznych Biblioteki Narodowej w Warszawie. Warszawa MCMXXXIV, str. 102, gdzie źle podano także datę urodzenia Dawisona, rok 1828 zamiast 1818; zob. *L. Simon*, „Ruch literacki”, 1934, Nr. 7, str. 219].

67. KALWARJA (gub. suwalska; — Litwa).

Na grudzień 1824 r. projektował występy teatr Szymańskiego, grając przedtem w Sejnach. W marcu 1841 r. miała dać parę przedstawień Izabella Górską.

KW, 1824. Nr. 292; 1841, Nr. 71.

68. KAMIENIEC PODOLSKI (Z. S. R. R.).

W początku XIX wieku w r. 1803 i 1805 prowadził teatr Jan Nepomucen Kamiński. W r. 1806 występowali Szczurowscy z Warszawy. Latem 1822 i 1826 r. gościł teatr ze Lwowa. Od r. 1826 do 1838 stały teatr prowadził Seweryn Malinowski. W r. 1829 zjechał na krótko Lenkowski (Łękawski) z Kijowa. W r. 1840 grała jakaś trupa prowincjonalna. W latach 1844—1847 dyrektorem teatru był Pilik. Po nim dłuższy czas trzymał dyrekcję Szytler, zaś w r. 1853 — Wolska-Pilik. W r. 1855 dawał widowiska Słobodziński. Nowy budynek teatralny stanął w r. 1856 z inicjatywy Jana Piekarskiego, który kierował sceną przez parę lat. Jego śmierć w Bałcie w r. 1860 w czasie występów gościnnych teatru była katastrofą dla sceny polskiej w Kamieńcu. Zespół rychło poszedł w rozsypkę i na miejsce polskiego teatru otwarto rosyjski.

A. Zalewski (*L. A. Dmuszewski*). Krótka kronika teatru polskiego („Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za r. 1813; przedr. *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. I, str. 407); *K. Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 99 k.—102; *St. Peplowski*. Teatr polski we Lwowie (1780—1881). Lwów 1889, str. 49, 109, 124; *M. Rolle*. Z minionych stuleci. Lwów 1908, str. 1—52 (Seweryn Malinowski. Kartki z dziejów sceny polskiej na kresach wschodnich); *J. Prusiewicz*. Teatr polski w Kamieńcu Podolskim („Ruś”, Lwów, R. I, 1911, z. 1); *W. Brumer*. Wielkanoc w teatrze kamienieckim w 1828 roku („Teatr”, R. III, 1931, str. 144—149); rkp. biblj. kórnickiej Nr. 1183.

69. KAMIONKA STRUMIŁOWA (woj. tarnopolskie).

W czasie jarmarku 24 czerwca 1619 roku została odegrana „Tragiedya albo wizerunek śmierci Jana Chrzciciela” Jana Gawatowicza.

Wydał *M. Pawłyk*. Jakub Gawatowicz (Gawat) autor pierszych ruskich intermedji z 1619 r. („Zapyski Towarzystwa Naukowego im. Szewczenki”, 1900, t. XXXV—XXXVI).

70. KIELCE (woj. kieleckie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1744 — 1749.

Około r. 1762 odbywały się przedstawienia amatorskie w pałacu Biskupa Kajetana Sołtyka.

W r. 1823 występował dwukrotnie teatr krakowski; w I połowie sierpnia dał 8 przedstawień, zaś 3 w połowie września. W I połowie r. 1821 grywał Baur. W r. 1824 teatr krakowski zatrzymał się czas dłuższy; w korespondencji z 1 czerwca mowa jest o występach od 3 miesięcy. W r. 1825 przedstawienia teatru krakowskiego odbywały się dwukrotnie, wiosną w przejeździe do Lublina i Radomia i jesienią 2 tygodnie od 20 września. Od sierpnia 1827 r. do końca stycznia 1828 grywał teatr Brzezińskiego. Skolei latem i jesienią występował dwukrotnie teatr krakowski pod dyr. Miłkowskiego i Fiszera. Pod tą samą dyrekcją teatr krakowski grywał w czerwcu 1829 r. W roku 1835 dwukrotnie w czerwcu i w październiku oraz w r. 1836 w czerwcu grał teatr krakowski. W II połowie r. 1839 występował Stobiński. We wrześniu 1841 r. był teatr krakowski, w r. 1842 (październik—grudzień) i 1843 (październik—grudzień) — Łoziński, w lipcu 1843 — teatr krakowski, w r. 1845 we wrześniu (?), w r. 1846 w listopadzie — Chełchowski. Na sezon 1850—1851 zjechał Lasocki. Jesienią 1851 r. był Barański. W czerwcu 1857 r. bawił Ratajewicz, zaś późną jesienią miał gościć Pfeiffer. W r. 1858 od końca lutego do czerwca grał Okoński, zaś jesienią teatr krakowski Pfeiffra. W sezonie następnym od października 1859 r. do marca 1860 r. grał Okoński, w lipcu 1860 r. był zespół Ładnowskiego, zaś w październiku t. r. teatr krakowski Pfeiffra.

Teatr jezuicki. Repertuar z lat 1744 — 1749 w rkp. biblj. Ord. Krasińskich Nr. 3273. Program drukowany: „Hecatombe Centenis celebratum victimis Mille dedicatis olim absolutum cultibus etc. etc.” (1749; Estr. XVIII, 70).

St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 73; *K. Estreicher.* Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 102—105; *K. Skibiński.* Pamiętnik aktora. Warszawa 1912, str. 149; rkp. biblj. Jagiellońskiej Nr. 6116 (teatr Baura); — KW, 1823, Nr. 193, 203, 224; 1824, Nr. 131; 1825, Nr. 182, 218, 251; 1829, Nr. 170; — GKW, 1823, Nr. 133; — GP, 1827, Nr. 264; 1828, Nr. 204, 290; — KP, 1830, Nr. 168, 197; — KW, 1835, Nr. 144, 276; 1836, Nr. 159; 1839, Nr. 185; 1840, Nr. 3; 1841, Nr. 236, 256; 1842, Nr. 341; 1843, Nr. 4, 177; 1845, Nr. 236; 1846, Nr. 298; 1851, Nr. 289; 1857, Nr. 140, 344; 1858, Nr. 63, 137, 346; 1860, Nr. 78.

71. KIJÓW (Z. S. R. R.).

W latach 1633—1647 grywano djałogi religijne w języku polskim w obecności Metropolity Piotra Mohiły.

W początkach XIX wieku dawali przedstawienia w r. 1803—1804 Lotocki, około r. 1805 J. N. Kamiński z Kamieńca Podolskiego, od r. 1805 Żmijowski, po nim Malinowski. W latach 1823—1829 antreprenierem sceny stałej był Łękawski (Lenkowski). W r. 1843 zjechał na kontrakty Szmidkoff z polską operą. Tenże Szmidkoff organizował widowiska polskie obok rosyjskich w czasie karnawału 1846 r. (aktorzy przeważnie Niemcy). Przedstawienia polskie, rosyjskie i małosyjskie dawali skolei Fedecki w r. 1852 (1853) i Maurice Pion w r. 1853 (1854). Był teatr utrwalili się dopiero w r. 1858, gdy kontrakt na lat 12 otrzymał Teofil Borkowski.

Al. Jabłonowski. Akademia Kijowsko-Mohylańska. Kraków 1899—1900, str. 100, 170; *K. Estreicher.* Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 105—117; *St. Peplowski.* Teatr polski we Lwowie (1780—1881). Lwów 1889, str. 49; *Orłowski.* Rocznik sceny kijowskiej. 1860; *T. Borkowski.* Bilans teatru polskiego w Kijowie od dnia 22 Lutego 1859 r. wydany do wiadomości publicznej. Kijów 1862; — KW, 1823, Nr. 105; 1859, Nr. 79.

72. KOBRYŃ (woj. poleskie).

Teatry wędrowne zjeżdżały już przed rokiem 1808. W II połowie marca 1841 grał Betlejewski. O tej samej porze w r. 1860 zjechał teatr grodzieński. Jakiś teatr grywał także w r. 1857.

[*L. A. Dmuszewski i Al. Żółkowski.* Dykcyonarzyk Teairalny. Poznań 1808, str. 37; *K. Estreicher.* Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 118; Afisze z r. 1841 w Archiwum w Grodnie (informacja od p. St. Dąbrowskiego).

73. KOBYLEPOLE (woj. poznańskie).

Teatr prywatny Stanisława Mycielskiego, czynny w końcu XVIII i w początku XIX wieku.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 118; *St. Winkiewicz.* Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 94; *L. Simon.* List—recenzja Karola Estreichera („Scena Polska”, 1930, Nr. 20); *W. Bogusławski.* Dzieje Teatru Narodowego. Część II, str. 194 („Dzieła dramatyczne”, t. IV, Warszawa 1821).

74. KOŁOMYJA (woj. stanisławowski).

W r. 1851 był Borkowski, w r. 1861 (październik) — teatr krakowski Pfeiffra.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 119; — KW, 1861, Nr. 234.

75. KONIN (woj. łódzkie).

Występowali kolejno: Raszewski (1837, listopad), Stobiński (1838, październik), Nowiński (1840, czerwiec), Piotrowski (1842, październik — 1843), Ratajewicz (1845, kwiecień), Okoński (1856, od połowy maja) i teatr krakowski Pfeiffra (1859, od 24 lipca do początku sierpnia; 1860, lipiec).

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 119; — KW, 1837, Nr. 294; 1838, Nr. 251; 1840, Nr. 163, 218; 1842, Nr. 258, 341; 1845, Nr. 105; 1856, Nr. 138, 140, 344; 1859, Nr. 168, 196, 202, 225, 226.

76. KOŃSKIE (woj. kieleckie).

W czerwcu 1844 r. grał Hekier; w listopadzie 1851 r. 9 przedstawień dał Okoński.

K. Estreicher. Teatra w Polsce, Kraków 1873, t. I, str. 119; — KW, 1844, Nr. 174; 1851, Nr. 316.

77. KORCZYN (woj. kieleckie).

Około r. 1600 grano dialog Mateusza Buczkowskiego „Uroczysta kwietniej niedzieli procesya”, drukowany w r. 1614.

K. Estreicher. Teatra w Polsce, Kraków 1873, t. I, str. 119.

78. KOWAL (woj. warszawskie).

W październiku 1844 r. grał zespół Królikowskiego.

KW, 1844, Nr. 267.

79. KOWNO (Litwa).

Teatr jezuicki, znany z lat 1690 — 1731.

Teatry wędrowne zjeżdżały już przed rokiem 1808. W r. 1844 grał Kłokocki, w r. 1843 do maja — Raszewski. W latach następnych prawie co roku zjeżdżał teatr wileński w czasie wakacyj (np. w r. 1853, 1857, 1858). Przez zimę 1857 roku dawał przedstawienia Grunwald. W latach 1859, 1860 dyrektorem teatru był Chełchowski. Po jego śmierci w r. 1861 kierownictwo sceny w Kownie objął teatr wileński.

Programy jezuickie, dwa drukowane: „Scipio Africanus Numaninae Urbis triumphator” (1690; Estr. XXVII, 311) i „Sława Nieśmiertelna Bolesława Krywoustego etc.” (1693; Estr. XXVIII, 76) oraz je-

den rękopiśmienny ze zbiorów Załuskich, Różnojęz. Q. XIV, 30: „Theatrum Inpolitum Densiorib, Vitiorum Umbris contaminatae tyrannide, temulentia obscaenisq humanae vitae Leonis, olim in Nerono Claudio, malae vitae pessimo Actore Urbi & Orbi clare patens” (1731).

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 121—128; [L. A. Dmuszewski i Al. Żółkowski]. Dykeyonarzyk Teatralny. Poznań 1808, str. 37; — KW, 1845, Nr. 124; 1853, Nr. 294; 1857, Nr. 18, 214; 1858, Nr. 207.

80. KRAKÓW.

Tradycję średniowieczną reprezentują dialogi liturgiczne odprawiane po kościołach.

W wieku XVI, XVII i w początkach XVIII w. dawały przedstawienia religijne różne szkoły i Zakony, zwłaszcza Dominikanie.

Teatr Akademji Krakowskiej znany z lat 1637 — 1761 (w XVI wieku zdarzały się widowiska staraniem postępowej bursy Jerozolimskiej).

Z kulturą teatralną Krakowa była niewątpliwie związana komedia rybałtowska XVII wieku, której niektóre zabytki wykazują sceniczność i mogły być wystawiane przez zespoły żaków lub mieszczan. Gałęź ta piśmiennictwa miała już zadatki w XVI wieku.

Z końca XVII wieku istnieją przypuszczalne ślady teatru jezuickiego.

Za czasów Zygmunta III, Władysława IV, Jana III Sobieskiego i Augusta II zdarzały się przedstawienia nadworne.

W latach 1725 — 1727 działał teatr prywatny Ks. Teodora Lubomirskiego.

W r. 1782 grała w Pałacu Spiskim kompanja Mateusza Ezmonda i Wincentego Henkowskiego. W latach 1784 — 1785 współzawodniczyły ze sobą zespoły Józefa Srokowskiego i Mateusza Witkowskiego. W latach 1799 — 1830 przedstawienia odbywały się w gmachu na placu Szczepańskim; przywilej na ich dawanie miał Jacek Kluszewski. W r. 1809 (od 13.VIII do 8.X) 54 przedstawień dał teatr warszawski Wojciecha Bogusławskiego. Nieco później grywał Kasper Kamiński. W roku 1820, 1824 i 1829 latem gościł teatr lwowski Jana Nepomucena Kamińskiego. W latach 1817 — 1819 występował zespół Karola Baura, przedsiębiorcy prowincjonalnego. Później na czele teatru stał Leon Rudkiewicz (1819 — 1820) i Kazimierz Skibiński.

W r. 1830 przywilej teatralny przeszedł w ręce Jana Mieroszewskiego, który osobiście prowadził scenę tylko przez sześć miesięcy, poczem odstąpił dyрекcję Juljuszowi Pfeiffrowi. Przedstawienia odbywały się w latach 1830 — 1842 w gmachu przy ul' św. Jana, zaś od r. 1843 w nowym gmachu na pl. Szczepańskim. Kierownikami teatru byli kolejno Pfeiffer (1831 — 1838), Zygmunt Anczyc (1838 — 1839), ponownie Pfeiffer (1839 — 1840) oraz Tomasz Chełchowski (1840 — 1843). Skolei objął dyрекcję Hilary Meciszewski, powierzając reżyserję Pfeiffrowi (1843 — 1845). Następnym przedsiębiorcą był J. Mączyński; z jego ramienia kierowali teatrem Pfeiffer (1845 — 1849) i Chełchowski (1849 — 1852). Ten ostatni był samodzielnym dyrektorem w sezonie 1852 — 1853. W latach następnych na czele teatru stał Megerle, zaś zespołem polskim kierował Pfeiffer (1854 — 1863).

Teatr średniowieczny; zob. *Wł. Nehring*. Początki poezji dramatycznej w Polsce („Roczniki Tow. Przyj. Nauk. Poznańskiego. T. XV. Poznań 1887, str. 189—232); *Al. Brückner*. Początki teatru i dramat średniowieczny („Biblioteka Warszawska", 1894, t. II, str. 417—449 i t. III, str. 78—118); *St. Windakiewicz*. Dramat liturgiczny w Polsce średniowiecznej. Kraków 1902 (Rozpr. Ak. Um. Wydz. Filol., S. II, t. 19, str. 340—356) (rec. *Al. Brückner*, „Pamiętnik literacki", R. II, 1903, str. 285—286); *Al. Brückner*. Trzy rozprawki. II. Repertuar igrców średniowiecznych („Pamiętnik literacki", R. XXV, 1928, str. 4—11). Zob. nadto: *R. Pilat*. Historia literatury polskiej. Tom. I, Część I, [1926], str. 195—200 i szczegółowa bibliografia, tamże, str. 178—179.

Teatr Dominikanów; zob. *H. Juszyński*. Dykcyonarz poetów polskich. Kraków 1820, t. II, str. 402—407 i t. I, przedmowa; *K. Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 139; *St. Windakiewicz*. Teatr ludowy w dawnej Polsce. Kraków 1902 (Rozpr. Ak. Um., Wydz. Filol. S. II, t. 21), str. 105 nn., 127; *Al. Brückner*, „Pamiętnik literacki". R. I, 1902, str. 542; *W. Hahn*. Literatura dramatyczna w Polsce XVI wieku. Lwów 1906, str. 16—17.

Różne widowiska w języku polskim wyprawiane przez szkoły lub Zakony w XVI, XVII i XVIII w. W r. 1618 grano djałog Piotra Gorczyzna „Wizerunek Xiężny Katarzyny Koreckiej" (zob. *Maciejowski*. Polska aż do pierwszej połowy XVI w. Petersburg 1842, t. I, str. 257; *Trębicki*, str. 320—321). — W r. 1671 w kościele św. Piotra i Pawła „przy dorocznem nabożeństwie Kongregacji Niepokalanego Poczęcia" dany był djałog „Wspaniałość nieba ziemskiego od mądrości Boskiej, w przedwiecznych conceptach, przeznaczona. Przy niepokalanym Matki Boskiej poczęciu, przez łaskę pierworodną sporządzona etc." (1671; program; Estr. VIII, 346; zob. *K. Wł. Wójcicki*. Teatr

starożytny w Polsce. Warszawa 1841, t. II, str. 225—227). — W r. 1686 grano djałog: „Lwiewy mężności wielki zwycięzca nieprzyjaciela dusznego Justus Święty, Biskup ługduński na scenę podany. Roku M.DCLXXXVI”, 4°, K. 2 (Estr. XVIII, 691 — 692). — W rkp. biblj. Ossolińskich Nr. 317 sztuka p. t. „Szczęście t. j. z prostaka król, sceniczną deklamacyą przez braci konwentu krakowskiego Kanoników Regul. św. Ducha r. 1732 dnia 7 stycznia reprezentowane” (zob. B. Gubrynowicz, „Pamiętnik literacki”, R. I, 1902, str. 655). — Z kulturą teatralną Krakowa XVII w. i I poł. XVIII w. wiąże się kodeks t. zw. teatru ludowego, recte — szkolnego, w biblj. Jagiellońskiej Nr. 3526. Do jakiego stopnia inne pokrewne zabytki odnoszą się do Krakowa nie udało się dotąd dokładnie zbadać. Zob. St. Windakiewicz. Teatr ludowy w dawnej Polsce. Kraków 1902 (Rozpr. Akad. Umiej. Wyd. Filol., S. II, t. 21) (polemika autora z Al. Brücknerem, „Przegląd polski”, 1902, og. zb. 145, str. 149—163; rec. B. Gubrynowicz, „Pamiętnik literacki”, R. I, 1902, str. 647—656; Al. Brückner. Z dziejów dawnego teatru polskiego, „Pamiętnik literacki”, R. I, 1902, str. 540—556). — O widowiskach w XVI w. zob. St. Windakiewicz. Teatr ludowy w dawnej Polsce, op. cit. i Br. Gubrynowicz, „Pamiętnik literacki”, R. I, 1902, str. 648.

Z kulturą teatralną Krakowa w XVII wieku wiąże się komedia rybałtowska. Zob. K. Badecki. Literatura mieszczańska w Polsce XVII wieku. Lwów 1925; K. Badecki. Nieodszukane pierwodruki literatury mieszczańskiej w Polsce XVII w. („Pamiętnik literacki”, R. XXII XXIII, 1925—26, str. 647—682 i odb.); K. Badecki. Komedia rybałtowska. Lwów 1931.

Repertuar teatru Akademii Krakowskiej. Program rękopiśmienny w zbiorach Żałuskich różnojęz. Q. XIV 10: „Argumentum Comoediae Latinae et Dramatis Polonici, per illam Boleslai Poloniae Principis, novem Annos nati generosa indoles, et ad res bellicas studium etc.” (1637). — Programy drukowane: „Academia Cracoviensis seu de illius felicissima atque auspicatissima erectione comoedia” (1637; Estr. XII, 18; zob. M. Wiszniewski. Historia literatury polskiej. T. VII, Kraków 1845, str. 228—238), „Bellerophon Sarmaticus etc.” (1637; zob. M. Wiszniewski, jak wyżej, T. VII, Kraków 1845, str. 238—241), „Eleutheria Polonis semper celebrata etc.” (1669; Estr. XVI, 44), „Gladus doloris, Acie quintuplici acutus etc.” (1675; Estr. XVII, 157), „Żalösne echo Przyszło ostatniej Rebelliey, na Chrystusową wiarę przez Bezbożność Antychrysta Podnieśionej, Strasznośprawiedliwym Sądem Boskim Uśmierzonej etc.” Floryana Wrzaszowskiego (1681; Estr. VIII, 377), „Dramaticus Janus etc.” B. Malickiego (1689; Estr. XXII, 91), „Sarmatia à continuis bellorum cladibus, per bina Numina nempe Martem & Apollinem vindicata etc.” W. J. Dzielskiego (1693; Estr. XV, 458), „Leo clypeatus in fausta Hymenaei festa etc.” (1694; Estr. XXII, 245), „Controversa temporum etc.” S. J. Podgórskiego (1695; Estr. XXIV, 398), „Error naturae humanae etc.” (1696; Estr. XVI, 98—99), „Triumphans amoris ex moriente non Codro Atheniensium etc.” (1700; Estr. IX, 5), „Depozyt Łask, y Miłości Boskiej, Nieoszaczowany, S. Jan

Chrzęciel etc." (1700; przedr. K. Wł. Wójcicki. Teatr starożytny w Polsce. Warszawa 1841, t. II, str. 275—282; Estr. XV, 152), „Prawda Niestworzona, Świata Zbawiciel Chrystus etc." (1702; Estr. XXV, 219), „Inwazor niebieskiego Trybunału Rygorem Sprawiedliwości osądzony, Łaskawością Miłosierdzia, winydkowany etc." (1702; Estr. XVIII, 598—599), „Servator Salvts ac Vitae immenso humani generis accēsus amore Patientissimus in Cruce Christus; Sub Imagine Marci Cvrtii etc." (1702; Estr. XXIII, 401), „Verbum aeternum in cruce, Pro Salute Universi Generis Humani passivum etc." (1712; Estr. IX, 44), „Natura lapsa cum suo reparatore Per Figuram prodigi Filij & Patris ejusdem etc." (1713; Estr. XXIII, 59), „Eleutheria post solutum ligatae naturae humanae etc." (1716; Estr. XVI, dod. s. XXX; też po polsku: „Święto wolności po uwolnieniu skępowanej natury ludzkiej etc.", 1716; zob. K. Wł. Wójcicki. Teatr starożytny w Polsce. Warszawa 1841, t. II, str. 274—275; Estr. IX, 56), „Hercules In Fabula Verus, Christus Salvator, Post edomita peccati monstra & impensos labores, Igne Amoris Ad Crucis Pyram Exustus etc." E. St. Wadowskiego (1718; Estr. IX, 68), „Imago salutis humanae, mysticis Josephi Patriarchae umbris vero Christo delineata etc." N. F. Mitulskiego (1721; Estr. XXII, 441), „Regula Summi Amoris, In Sanctiori Terentio Christo, erga Brutum Hominem etc." A. J. Cybulskiego (1722; Estr. XIV, 482), „Modus Humanae Salutis, In Menaeece Indicativus, In Christo Infinitivus etc." Fl. Lachowicza (1723; Estr. XXI, 11), „Desiderium salutis humanae in Christo satiatum, in Idomeneo et filio ejus etc." Mat. M. Łukaszkiwicz (1728; Estr. XXI, 519—520), „Leonides sub allegoria verus Christus Salvator pro generis humani salute Montem Crucis subiens etc." W. J. K. Biegaczewicza (1731; Estr. XIII, 56), „Samson Sub Allegoria Verus Deus, & Homo, Monstra Inferni salutis humanae inhiantia debellans, Patiens Christus Dominus etc." K. Jankiewicz (1734; Estr. XVIII, 456), „Dawid gentis israeliticae ab obsidione Philistinorum, liberator etc." Barańskiego (1746; Estr. XII, 364), „Perseus Monstrorum domitor etc." Małyszki (1747; Estr. XXII, 103), „Christus patiens etc." Salomona (1749; Estr. XXVII, 40), „Exitus Hilarium Mundi luctuosus etc." Dżidowskiego (1750; Estr. XV, 448; K. *Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 150 podaje mylnie r. 1650), „Jozue Dux Populi Israelitici etc." Ficzkiewicz (1750; Estr. XVI, 205), „Triumphus Ex debellato Erebo Christi Patientis Salvatoris Mvndi ad cruentam mortis suae Catastrophen Reportatus, sub Allegoria Alexandri Magni, Ab Illustrissima & Nobilissima Scholae Grammatices Juventute Scenico apparatu Repraesentatus Annō quō Author Lapsus Emendavit, Xenium Averno Negavit, Deus Empyrium Referavit. 1752. Die 28. Mensis Martii. Cracoviae Typis Collegii Universitatis", fol., K. 11 nlb. (1752; nieznanie *Estreicherowi*; egz. Jana Michalskiego), „Idea felicitatis humanae etc." Krzyczkowskiego (1753; Estr. XX, 335), „Poena sceleris comes in persona Cambysis Persarum Regis universo demonstrata etc." (1754; Estr. XXIV, 20), „Amor erga genus humanum Christi Salvatoris etc." Minockiego (1755; Estr. XXII, 405), „Tragedya Przykład zdrożnej edukacyi Na Enorescie Tymandra Krola Ateńskiego Synie wyrażająca

etc." (1757; Estr. IX, 284), „Aspectus Sapientiae à Telemaco Ulyssis Filio etc." Sucharzewskiego (1758; Estr. IX, 291), „Dowód cnoty wszelkiej przypadki mężnie zwyciężające; na Ulissiesie Królu Itaki etc." (1760; autor: Ant. Cwierzowicz?; Estr. XV, 299), „Miłość Ojczyzny z Sprawiedliwością złączona etc." Słeczковского (1761; Estr. XXVIII, 233—234).

Teatr jezuicki. Tego teatru tyczy się prawdopodobnie program: „Promotio ad Martyrii Lauream, Ex Academia Aretina Sanctorum Pergentini et Laurentini Fratrum, Literariae Iuventutis, in Regio Casimiriano Societatis Jesu Collegio, publicae ad ultiores Classes Promotioni scenice praemissa Anno Domini 1690. Ludis postgymnasticis", 4°, K. 2 nlb. (Estr. XXV, 284). Inny program: „Śmierć dobra. Przy pierwszej introdukcji, kongregacyi i nabożeństwa dobrej śmierci, wprowadzona do kościoła śś. Apostołów Piotra i Pawła przy Kollegium krakowskiem Soc. Jesu" (1690; zob. K. *Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1876, t. II, str. 760—701).

Teatr nadworny i prywatny; zob. *St. Windakiewicz*. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, passim.

K. *Estreicher*. Teatra w Polsce, Kraków 1873, t. I, str. 128 i nast. i t. II (1876); *Kl. Bąkowski*. Teatr krakowski 1780—1815. Kraków 1907 (Biblioteka krakowska Nr. 37); *A. Bar*. Dzieje teatrów krakowskich (= Kraków w XIX w. Tom II. Kraków 1932, str. 79—183 i odb., Biblioteka krakowska Nr. 76); *St. Pełowski*. Teatr polski we Lwowie (1780—1881). Lwów 1889, str. 96—100, 114—115, 132; *W. Bogusławski*. Dzieje Teatru Narodowego. (Dzieła dramatyczne, T. IV, Warszawa 1821, str. 205—206); Krótki rys dziejów sceny krakowskiej w ostatnim stóleciu („Gazeta Warszawska", 1854, Nr. 200, 202—205, 210, 211, 216, 217).

81. KRASNYSTAW (woj. lubelskie).

Teatr jezuicki w XVIII wieku.

W połowie września 1828 r. gościł teatr Joanny Salamono-wicz (dawniej Brzezińskiego) i tu zespół się rozwiązał. W roku 1832 od sierpnia do końca roku z wycieczką do Łęcznej grywał Chełchowski. Skolei parokrotnie dawał przedstawienia Okoński: od grudnia 1838 r. do końca lutego 1839, między kwietniem i czerwcem 1841 r., od połowy lutego 1844 r., od połowy marca do maja 1845 r. i w maju 1862 r. Nadto zjawiały się kompanje Raszewskiego (1842, kwiecień), Nowińskiego (od wiosny 1855 r. wgląd r. 1856) i Ratajewicza (1860, II połowa maja i lipiec).

Repertuar teatru jezuickiego w rkp. biblj. Polskiej Akademji Umiejętności Nr. 1752 b. zniszczonym i prawie nieczytelnym; zob. *J. Czubek*. Katalog rękopisów Ak. Um. w Krakowie. Dodatek I, Kraków 1912, str. 36—37; *R. Lubicz (Łopaciński)*. Próbką komizmu zeszłowiecznego (Prawda. Książka zbiorowa dla uczenia dwudziestopię-

oletniej działalności Alexandra Świętochowskiego 1870—1895. Lwów 1899, str. 290—292).

Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny”, 1839, t. 2, str. 77, 107); *St. Dąbrowski*. Teatr w Lublinie i teatry w lubelskiem 1860—1880 („Pamiętnik lubelski” Tow. Przyj. Nauk w Lublinie. T. I, Lublin 1929, str. 335); — KW, 1838, Nr. 337; 1839, Nr. 22, 60; 1841, Nr. 101, 148; 1842, Nr. 89; 1844, Nr. 145; 1845, Nr. 103, 105; 1855, Nr. 226, 346; 1856, Nr. 344; 1860, Nr. 134, 185; 1862, Nr. 117.

82. KROSNO (woj. lwowskie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1661 — 1770.

Repertuar teatru jezuickiego z II poł. XVII w. w rkp. biblj. Ossolińskich Nr. 1125 (zob. *F. Krceń*. Jasełka krośnieńskie z r. 1661, „Przegląd Powszechny”, 1889, str. 389 i inn.; *Peretz*. K historii polskiego i ruskogo narodnego teatru. 1908, XIII, str. 3—8); sztuki: „De S. Cantio Doctore Almae Acad. Crac. in vigilia Nat. Domini 1677” i różne dialogi religijne oraz intermedja w języku polskim. — Scenie krośnieńskiej przypisuje *Al. Brückner* (Polnisch-russischen Intermedien des XVII. Jahrhunderts. „Archiv für slavische Philologie”, XIII, 1891, str. 408—411) intermedja w rkp. Załuskich, różnojęz. Q. XIV 9. — Drukiem ogłoszono programy: „Zaćmienie słońca przy śmierci Jezusowej” (1661; zob. *K. Wł. Wójcicki*. Teatr starożytny w Polsce. Warszawa, 1841, t. II, str. 188—190; Estr. VIII, 319), „Rozpustna Młodość zwodniśława” (1730; Estr. XXII, 450) i „Alexy Prawdziwe Okupu Naszego Wyrażenie” (1770; Estr. XII, 114—115). — W rkp. biblj. Ossolińskich Nr. 573: „Lizbjusz poprzysiężony Maryi sługa” i „Skąpy dwa razy traci” z poł. XVIII w.

83. KROŚNIEWICE (woj. warszawskie).

Tu w r. 1860 rozwiązała się kompanja Barańskiego. W roku 1861 w styczniu był Gawecki.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 52; KW. 1861, Nr. 20.

84. KROŹE (gub. kowieńska; — Litwa).

Teatr jezuicki, znany z lat 1668 — 1761.

W latach 1805 — 1813 działał teatr szkolny Karmelitów.

Repertuar sceny jezuickiej. W rękopisie Załuskich różnojęz. Q XIV 10: „Tragaedia de Trebij Bulgariae Regis filio” Młodzianowskiego (1668), „Cosmas Persarum rex” Mikołaja Juszkiewicza (1676), „Bacchanalia. Dux Alanus Piletius cognomine etc.” (1671), „Syn Marnotrawny wprzód rozpustniący potym pokutniący” (1676), „Drama tragicum Leontius orci victima” Szymkiewicza (1677), „Chleb Zwycięski

w Gedeonie Nad Madyanitami Tryumfującym figurowany" Szymkiewicza (1677), „Drama tragicomicum sive Sapientia coronata" (1678), „Insepulta hominum sepultura in Zenone Orientis imperatore vino ebrio tumulato adumbrata" (1678), „Triumphans a ligno Deus in Genalocho et Aphrodippo Japoniae principibus etc." (1678) i „Tragoedia Belisarius" Mikulskiego według Masena. W rękopisie Załuskich różnojęz. O XIV 7: „Rok Świętojański abo Miłościwo Lato w Świętym Ianie Hermenegildzie w kwitnym Wieku dla Chrystusa Umęczonym etc." (1725). W rękopisie brunsberskim: „Triumphus Sapientis de Pballaride, Agrigentino Tyranno, Sapientia relatus a devicto per eundem Tyrannum Stesichoro poeta etc." (1698; zob. G. Lühr, Jesuitendramen der litauischen Ordensprovinz, „Altpreussische Monatsschrift", Königsberg 1901). Programy drukowane: „Vienna Austriae caput Augustissimi Leopoldi Romanorum Imperatoris Sedes, Dextra Serenissimi et Invictissimi Joannis III Poloniarum Regis ab obsidione Othomanica vindicata etc." (1684; zob. M. Brensztejn, Teatr szkolny w Krozach na Żmudzi, „Ateneum wileńskie", R. III, z. 9, 1925, str. 50—51), „Basilica Palladis Chodkiewiczianae etc." (1689; zob. Brensztejn, op. cit., str. 52—53), „Annibal Ad Capuam delicijs fractus. In Boleslao Audace Poloniae Rege voluptatibus Russiae enervato, atq.; execrando sacrilegio per illam Divo Stanislao Antistiti Cracovie[n]si morte Cyprios amores consummante Adumbratus etc." (1693; zob. Brensztejn, jak wyżej, str. 53—54), „Soleata Vatum Majestas, Laudansciani Honoris Sacrarium etc." (1726; zob. Brensztejn, op. cit., str. 55—57), „Thesaurus Orbis Lechici In Annulari orbita ad opes Occidentalis Imperii devoluta; Absconditus, Ioannes Comes Skarbek Magnus ad Henricum Caesarem Legatus etc." (1743; zob. Brensztejn, op. cit., str. 57—59; Estr. IX, 194), „Daniel Tragedia" (1759; Estr. XV, 34; Trębicki, str. 340; utwór M. Cha-neckiego), „Peomer krol Messeny Tragedya" (1761; Trębicki, str. 334; K. Estreicher, Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 53). O teatrze jezuickim i karmelickim, zob. M. Brensztejn, Teatr szkolny w Krozach na Żmudzi („Ateneum Wileńskie", Wilno. R. III, z. 9, 1925, str. 46—70).

85. KRYŚOWICE (powiat mościcki, woj. lwowskie).

W r. 1778 amatorzy grali „Prologue" na cześć hrabiny Mniszek pióra Ludwiki margr. de la Pujade.

L. Bernacki. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów, 1925, t. II, str. 292.

86. KRYŚTYAMPOL (Z. S. R. R.).

W latach 1761 — 1773 Wojewoda Kijowski utrzymywał balet i operę.

L. Simon. List-recenzja Karola Estreichera („Scena Polska", 1930, Nr. 20).

87. KRZEMIENIEC (woj. wołyńskie).

W początku XIX wieku miał zjeżdżać Jan Nepomucen Kamiński z Kamieńca Podolskiego. Występy Słobodzińskiego w czasie objazdu po Wołyniu w latach 1852 — 1854.

J. Prusinowski. Teatr w Żytomierzu od r. 1808 do r. 1864 („Tygodnik Powszechny”, 1881, Nr. 43); *St. Peplowski*. Teatr polski we Lwowie (1780—1881). Lwów 1889, str. 49.

88. KRZESZOWICE (pod Krakowem; — woj. krakowskie).

Występ teatru krakowskiego 5 sierpnia 1821 roku.

„Telegraf”, Kraków 1821, Nr. 31.

89. KUTNO (woj. warszawskie).

Występy Raszewskiego od połowy grudnia 1838 r. do lipca 1839 r. oraz od 24 listopada 1839 r. do II połowy maja 1840 r. i od połowy czerwca do połowy lipca 1840 r. W latach następnych grywali: Stobiński (1845, kwiecień; 1853; 1854; 1855), Nowiński (1849), Marzantowicz (1851, styczeń) i teatr krakowski pod dyr. Pfeiffra (1859, 9 przedstawień w I połowie października).

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 55, 56; — KW, 1838, Nr. 343; 1839, Nr. 22, 65, 90, 96, 109, 172, 306, 327; 1840, Nr. 36, 90, 132, 158, 165, 176, 268; 1845, Nr. 105; 1851, Nr. 17; 1853, Nr. 151; 1854, Nr. 336; 1855, Nr. 346; 1859, Nr. 239, 255.

90. LANCKORONA (woj. krakowskie).

Widowiska szkolne w początku XVIII wieku.

Rękopis biblj. Uniwersytetu Warszawskiego 2²/₂ zawiera szereg intermedjów oraz djałóg: „Prognostyk Duchowny Narodowi Polskiemu przy solenney Processii do Obrazu Cudownego Myślenickiego ludziom Narodzenia Panny Maryi opowiedziany per Rectorem Ecclesiae Lanckoronem 1715”.

91. LATYCZÓW (gub. podolska; — Z. S. R. R.).

W sierpniu 1853 r. był Fedecki.

KW, 1853, Nr. 242.

92. LEPEL (gub. witebska; — Z. S. R. R.).

W r. 1852 około listopada grywała kompanja Konrata (przedstawienia polskie, rosyjskie i małorosyjskie).

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 56; KW, 1855, Nr. 40.

93. LESZNO (woj. poznańskie).

Teatr w gimnazjum, znany z lat 1639 — 1689.

Programy: „Aktem komicznym hołduje Gymnazjum Leszczyńskie” (1639; Estr. XII, 92), „Hercules monstorum domitor” (1647; Estr. XVIII, 137), „O Ibrahimie Selimie, Roxolanie, traiedya” (1689; Estr. XVIII, 518). — *M. Wiszniewski. Historya literatury polskiej. Tom VII. Kraków 1845, str. 302—303; K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 56; Wł. Chomętowski. Dzieje teatru polskiego. Warszawa 1870, str. 77—80; Wł. Zahorski. Sławny anagramat („Litwa i Ruś”, R. VI, z. 10—12, str. 157).*

94. LIBAWA (gub. kurlandzka; — Łotwa).

W r. 1809 lub 1810 bawił według Estreichera teatr Każyńskiego z Wilna. Zespół wileński miał zjeżdżać także w r. 1811 pod dyr. Morawskiej i w r. 1814 pod dyr. Każyńskiego.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 57—58; K. Skibiński. Pamiętnik aktora (1781 — 1858). Opracował i wydał M. Rulikowski. Warszawa 1912, str. 52, 90.

95. LIDA (woj. nowogródzkie).

Teatr pijarski, znany z lat 1771 — 1772.

Teatry zawodowe wędrowne zjawiały się przed rokiem 1808.

U Pijarów grano komedię ks. Antoniego Mikuckiego „Nieszczęśliwość troskliwych zawsze y nieukontentowanych osób etc.”, ogłoszoną w całości w r. 1771 (Estr. XXII, 383) oraz tegoż autora utwór znany tylko z programu: „Tragedya o sprzysiężeniu się Katyliny. pod Zaszczytem Imienia Jasnie Wielmożnego Imci Pana Józefa Hrabi na Różańce y Dowspudzie etc. Paca Starosty Wileyskiego. W Szkołach Lidzkich Scholarum Piarum odprawiona. Roku 1772. dnia 4 Lipca. w Wilnie w Drukarni J. K. M. y Rzeczypospolity Scholarum Piarum”, 4°, K. 6 nlb. (nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Wróblewskich w Wilnie B — 49/3768).

[*L. A. Dmuszewski i Al. Żółkowski*]. Dykcyonarzyk Teatralny. Poznań 1808, str. 37.

96. LIPNO (woj. warszawskie).

Występy zespołów Nowińskiego (II połowa października 1840 r. do kwietnia 1841 r.), Raszewskiego (1846, luty), Gaweckiego (1852, od września; 1853, od 4 grudnia; 1854) i Okońskiego (1855, od czerwca).

K. *Estreicher*. *Teatra w Polsce*. Kraków 1879, t. III, str. 57; — KW. 1840, Nr. 302; 1841, Nr. 130; 1846, Nr. 39; 1852, Nr. 255; 1854, Nr. 17, 336; 1855, Nr. 346.

97. LUBARTÓW (Lewartów) (woj. lubelskie).

W r. 1828 w II połowie marca 4 razy grał teatr Brzezińskiego. W maju 1830 r. dwukrotnie wystąpił zespół Krzesińskiego.

Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny”, 1839, t. 2, str. 75, 99—100); *St. Dąbrowski*. *Teatr w Lublinie i teatry w lubelskiem 1860 — 1880* („Pamiętnik Lubelski” Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie. T. I, Lublin 1929, str. 335).

98. LUBLIN (woj. lubelskie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1604 — 1751.

W r. 1778 założył antrepryzę Leon Pierożyński. W r. 1783 w sierpniu gościł zespół Truskolaskich; po ich wyjeździe do Warszawy z resztą ich zespołu grywał Pierożyński. Później kierownikami teatru byli kolejno Andrzej Mierzyński (1784 — 1787), Harasimowicz, Jasiński i Pierożyński, w r. 1791 — Harasimowicz, Jasiński i Kaczkowski i w r. 1792 sam Kaczkowski. W r. 1809 był Kasper Kamiński. W r. 1811 na uroczystości imieninowe Napoleona (15.VIII) pragnął zjechać ze Lwowa Jan Nepomucen Kamiński, myśl ta jednak została zaniechana. J. N. Kamiński liczył się wtedy nawet z możliwością osiedlenia się w Lublinie na stałe. W r. 1816 latem grywał zespół Henzla. Od jesieni 1821 r. przez dwa sezony z pewnymi przerwami dawała przedstawienia kompanja Baura. W lutym 1824 r. zjechali na występy Skibińscy, zaś w ostatnich miesiącach tego roku był teatr Raszewskiego. W r. 1825 podczas jarmarku świętojańskiego zjawił się teatr krakowski, nadto w roku tym był Baur. W sezonie 1826 — 1827 występował zespół Skibińskiego. W r. 1828 grywały teatry Brzezińskiego (koniec stycznia do połowy marca), poczem Aśnikowskiego (od połowy kwietnia), zaś latem był Skibiński (Zaleski, który bawił pod koniec roku, nie dawał przedstawień). W kwietniu 1829 r. po rozbiciu się teatru Nowińskiego w Zamościu zjawili się tamtejsi aktorzy i rozpoczęli widowiska pod dyрекcją Chełchowskiego. Ta sama kompanja, połączywszy się z zespołem Nowińskiego, grywała w sezonie 1829 — 1830. W sezonie 1830 — 1831 dzia-

łały równolegle towarzystwa Chełchowskiego i Nowińskiego. W latach 1832 — 1834 dyrektorem teatru był Aśnikowski. Od jesieni 1835 r. do lata 1836 r. grał Chełchowski. Po nim byli Nowiński (1836) i Popiołek (1837, do lata), wreszcie na dwa sezony (1837 — 1839) z przerwą latem osiadł nanowo Chełchowski. W r. 1840 w lutym bawił Popiołek, później miał być Krajewski. Od jesieni 1840 r. do końca lipca 1841 r. grał Popiołek. W latach następnych odbywały się występy Raszewskiego (1842?; 1843, sierpień) i Łozińskiego (1844; 1845, kwiecień do czerwca), poczem zjechał teatr krakowski na 2 tygodnie na przełomie sierpnia i września 1845 r. W sezonie 1845 — 1846 teatr prowadził znowu Chełchowski, zaś w październiku 1846 r. grał zespół krakowski Pfeiffra. W sezonie 1846 — 1847 bawił Łoziński, poczem latem na miesiąc zawitał Preiffer. W dwóch ostatnich miesiącach 1847 r. oraz od 24 lutego 1848 r. przez czas bliżej nieznany bawił Okoński. W latach 1847 i 1848 roku miał podobno grać także Chełchowski. W r. 1850 w początku sierpnia parę przedstawień dała Biernacka (podobno miała być także w r. 1849), zaś we wrześniu był Barański. Dłuższy pobyt Barańskiego przypadł na sezon 1851 — 1852 (ewentualnie także 1850 — 1851). W r. 1852 do lipca grał K. Królikowski i powrócił na sezon zimowy 1852 — 1853. W r. 1854 do końca marca występował Królikowski, od II połowy sierpnia Nowiński, zaś od października obok Nowińskiego Ratajewicz. W r. 1855 Nowiński przebywał jeszcze parę miesięcy, natomiast Ratajewicz pozostał aż do kwietnia 1856 r. Skolei występowali: Nowiński w sezonie 1856 — 1857 i Chełchowski w sezonie 1857 — 1858, poczem w grudniu 1857 r. i styczniu 1858 r. razem z Chełchowskim był Ratajewicz. W r. 1858 w I połowie października grał teatr krakowski pod dyрекcją Pfeiffra. W r. 1859 był Okoński zaś od października 1859 r. do wiosny 1860 r. Ratajewicz. Ratajewicz prowadził teatr także w sezonach następnych do Powstania. Latem 1862 r. był Miłaszewski.

Repertuar teatru jezuickiego. Tragedja łacińska „Eutropius” G. Cnapiusa grana w r. 1604 w rękopisie Upsalskim; zob. *Ad. Stender - Petersen. Tragoediae sacrae. Tartu (Dorpat) 1931.* — W t. zw. rękopisie Konopczańskim sztuka „Obrona przeciw imprezie grzechów Św. Eleazaryusza hrabie miana w ranach Chrystusowych”, grana w koscielnie w Wielki Piątek 1651 r.; zob. *St. Windakiewicz. Teatr ludowy w dawnej Polsce. Kraków 1902, str. 87—94.* — DIALOGI z lat 1697—1699 w rękopisie biblj. Jagiellońskiej Nr. 2384; zob. *St. Windakiewicz.*

Teatr kolegów jezuickich w dawnej Polsce. Kraków 1922, str. 16, 18.— Programy: „Wizerunk obronę Królestwa Polskiego przez B. Stanisława Kostkę Societatis Jesu Patrona Korony Polskiej etc.” (1632; zob. K. Wł. Wójcicki. *Teatr starożytny w Polsce*. Warszawa 1841, t. I, str. 311—318), „Krótkie opisanie Aktiey: z dziejów Kościelnych i Kronik polskich wybranej, o chwalebnym męczeństwie S. Stanisława Biskupa Krakowskiego etc.” Ignacego Brodowskiego (1638; Estr. XIII, 353; zob. K. Wł. Wójcicki, op. cit., t. II, str. 141—153), „Kościół w tym wieku sta lat od herezyey obroniony i po świecie szeroko rozszerzony przez Zakon S. J.” (1640; zob. Chłędowski. *Spis dzieł polskich opuszczonych w Bentkowskiego historyi literatury*. Lwów 1818, str. 139; Trębicki, str. 321—322; Estr. XX, 122), „Zwycięstwa tryumfalne etc. Abo Władysław III król polski y węgierski” (1667; Estr. VIII, 333), „Daniel Król Halicki” (1676; Estr. XV, 34), „Infausta parum consultae Adolescentum amicitiae consilia in Jagiellone Mag. ducis Lit. filio” (1695; Estr. XII, 64 i XIV, 372), „Grandia Monumenta religionis Clodaldi Daniae Regis etc.” (1726; Estr. XXII, 547), „Theatrum Ludentis mortalibus Fortunae varias humanae Sortis vicissitudines & inopinatos eventus repraesentans. Sub Auspiciis Illustrissimorum Reverendissimorum ac Excellentissimorum Dominorum Celsissimi Tribunalis Regni Iudicum Spectatorum oculis apertum. A Perillustri Schola Rhetorices Collegii Lublinensis Soc. Jesu Annō Domini 1743”, 4°, K. 4 nlb. (1743; nieznanne Estreicherowi; egz. Jana Michalskiego), „Ludwik Traedia” (1747; Estr. XXI, 505).—Teksty dramatyczne, w rękopisie biblij. Ossolińskich Nr. I 691 „Alfons” (1746) oraz drukowane: „Mikador krol Kasztylii” ks. Ignacego Sołtyka (1750; Estr. XXIX, 58), „Tytus Japończyk” Jana Bielskiego (1750; Estr. XIII, 80) i „Peomer król Meseński” St. Sadowskiego, przeróbka ze Scypiona Maffei (1751; Estr. XXVII, 20; Trębicki, str. 334—335). W rkp. Tarnowskich (Branickich) w Suchej znajdował się pod L. 54 „Liber drammatum Scholarum Lublensium Soc. Jesu a. 1714”; zob. J. Czubek. *Katalog*, 1908, str. 195—196. — Poza temi danemi, odnoszącemi się bezpośrednio do teatru, należy dodać, że w latach 1757—1758 przedrukowano trzy pierwsze tomiiki warszawskiego wydania komedij Fr. Bohomolca, co pewnie pozostawało w związku z działalnością teatru lubelskiego, oraz że w r. 1751 ukazała się w Lublinie tragedia Morel’a „Tymoklja” w przekładzie ks. Pruszyńskiego, o której przedstawianiu brak wiadomości.

K. Estreicher. *Teatra w Polsce*. Kraków 1879, t. III, str. 63—89; St. Dąbrowski. *Teatr w Lublinie i teatry w lubelskiem 1860—1880* („Pamiętnik Lubelski” Towarzystwa Przyjaciół Nauk w Lublinie, T. I, Lublin 1929 i nadb.); K. Skibiński. *Pamiętnik aktora*. Warszawa 1912, str. 188, 191 i n., 211; W. Hahn. *Teatr lubelski w 1822 r.* („Głos lubelski”, 1922, Nr. 146); W. Hahn. *Przedstawienia teatralne w Lublinie w latach 1827—1832* („Ziemia lubelska”, 1928, Nr. 8); L. Simon. *Repertuar teatrów w Polsce za czasów Stanisława Augusta* („Pamiętnik literacki”, R. XXVI, 1929, str. 264, 277 n.); J. Riabinin. *Teatr i zabawy w Lublinie za Stanisława Augusta Poniatowskiego* („Głos lubelski”, 1932, Nr. 115—117, 119, 121, 124—126) [odcinek I p. t. „Teatr

i zabawy w Lublinie przy Stanisławie Augustie Poniatowskim"]; *St. Dąbrowski*. Kryzys Teatru lubelskiego w roku 1783. (List T. Truskolańskiego z Lublina) („Głos lubelski”, 1933, Nr. 168); *St. Dąbrowski*. Zabiegi Jana Nepomucena Kamińskiego o dyrekcję teatru w Lublinie w r. 1811 („Głos lubelski”, 1934, Nr. 208); „Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za r. 1814, str. 35; Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny”, 1839, t. 2, str. 60, 71—74, 79, 95—99, 103); Archiwum Filomatów. Część I. Korespondencja 1815—1823. Wyd. J. Czubek. Kraków 1923, t. IV, str. 88—89; — KW, 1822, Nr. 55, 126; 1823, Nr. 75, 110; 1824, Nr. 42, 98; 1825, Nr. 13, 182; 1827, Nr. 107, 143; 1830, Nr. 121; — GW, 1822, Nr. 201; 1824, Nr. 78; 1830, Nr. 50. — KW, 1835, Nr. 250; 1836, Nr. 159; 1837, Nr. 184; 1839, Nr. 83; 1840, Nr. 52; 1841, Nr. 148, 202; 1843, Nr. 225; 1845, Nr. 105, 111, 117, 150, 243; 1846, Nr. 260; 1848, Nr. 2, 68; 1850, Nr. 227, 253, 307; 1851, Nr. 289; 1852, Nr. 174, 346; 1853, Nr. 55; 1854, Nr. 88, 234, 245, 270, 336; 1855, Nr. 246, 346; 1856, Nr. 271, 309; 1857, Nr. 34, 38, 343; 1858, Nr. 19, 137, 261, 269, 323; 1859, Nr. 283; — „Dziennik Warszawski”, 1854, Nr. 13; 1855, Nr. 57; — GW, 1856, Nr. 89.

99. LUCYN (gub. witebska; — Z. S. R. R.).

W r. 1854 w czasie jarmarku grał Kłokocki.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 90; KW, 1855, Nr. 40.

100. LWÓW (woj. lwowskie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1622 — 1759.

Teatr teatynów, znany z lat 1668 — 1669.

Teatr prywatny Hetmana Rzewuskiego, czynny za czasów saskich.

W latach 1780 — 1783 grywał zespół Truskolańskich. W latach 1784, 1786, 1787 i 1789 zjeżdżali aktorzy z Lublina. W karnawale 1787 r. występował teatr Wojciecha Bogusławskiego. W latach 1793 — 1794 prowadził scenę polską Dominik Morawski, zaś w latach 1795 — 1799 Wojciech Bogusławski. W połowie 1800 r. cykl widowisk amatorskich zorganizował Jan Nepomucen Kamiński. Przedstawienia amatorskie zdarzały się i później do r. 1809 z udziałem Szczęsnego Starzewskiego. Teatr polski zaczyna się żywiej rozwijać dopiero od r. 1809 pod dyrekcją Jana Nepomucena Kamińskiego, który prowadził scenę samodzielnie do r. 1830, zaś później był kierownikiem artystycznym za Towarzystwa Akcyjnego (1830 — 1832), Zrzeszenia Aktorów (1832 — 1842) i dyrekcji hr. Stanisława Skarbka

(1842 — 1848) (złoty okres w historii teatru lwowskiego). Później na czele teatru stali Juljusz Pfeiffer (1849 — 1854), Tomasz Chełchowski (1854—1857) oraz J. Nowakowski i W. Smochowski (1857 — 1864).

Teatr jezuicki. W r. 1622 dwa przedstawienia na cześć św. Ignacego (zob. K. Heck. Życie i dzieła Bart. i Szym. Zimorowiczów. Kraków 1894, str. 78, 82). Programy: „*Serius Fortunae Iocus. Sive Philippus Bonus Belgii Princeps Ebriacum Senecionem Vnius diei Princioipem creans, & pauperem recreans*” (II poł. XVII w.; Estr. XVI, 269), „Traktaty Pokoju Wiecznego Między Bogiem y Człowiekiem Woynę na Bogą przez grzech podnoszących Krwią Iezusową Zmocnione Przy Nabożeństwie Wielkopiątkowym Ogłoszone. W Kościele Societatis Iesu Lwowskim Roku od uspokojenia Bogą z Naro dem ludzkim 1677”, 4°, K. 2 nlb. (nieznane Estreicherowi; egz. Muzeum Czapskich), „Sprawa o wieczność etc.” (1717; Estr. IX, 60), „*Facilis Descensus Averni in Vitoldo nuper Imperii Comite mox carceris ac sua sponte Daemonis etc.*” (1719; Estr. XV, 155), „Pozar Nieszczęśliwey Wieczności Miłości Świata, Albo Rozgorzala Polskiego Xiążęcia Swawola W Płomieniach Piękła Pogrzebiona Przy kończącym się Mięsupuście, Na przytłumienie wznieconych podnietów, Publiczną Akcją od Wielmożnych Pódtów Kollegium Lwowskiego Societatis Iesu Tragicznie Reprezentowana, Roku Pańskiego 1719. Miesiąca Lutego Wc Lwowie w Drukarni Kollegium Lwowskiego Soc: Iesu”, fol., K. 2 nlb. (Estreicherowi nieznane; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIV 2/574), „*Incendium ardentis animi in Arsenino tragico illuminatum etc.*” (1727; Estr. XVIII, 564), „*Justitia Scelerum Vindex in Erkenbaldo Usque ad proprii effusionem Sanguinis, Severo Iudice etc.*” (1729; Estr. XVIII, 691), „Dziwne Rozrządzenie mądrości Boskiej Rulikana albo Szah Nadira etc.” (1742; Estr. IX, 190). — DIALOGI w rkp. biblj. Jagiellońskiej Nr. 2384: „*Leo Russiac in symbolum scientiae ac virtutum*” (1701), „*Constantia coronata in iudicio regis Bungi gentilis*” (1701), „*Cyrus fingens natalem Christi*” (1701) oraz „*Crux Christi salus gentium in filiis duobus regis Ceilani insulae orientalis*” (1702); zob. St. Windakiewicz. Teatr kolegijów jezuickich w dawnej Polsce. Kraków 1922, str. 16, 17, 19, 22, 24. — W II połowie XVIII wieku wystawiono i ogłoszono drukiem tragedję „Leo Filozof, cesarz wschodni” ks. Jędrzeja Filipeckiego (1754; Estr. XVI, 217). Słyszymy nadto o przedstawieniach utworów: „Sedecjasz” (1754; KP, 1754, Nr. XXXIV), „Dawid” (1754; KP, 1754, Nr. XXXIV), „La Victoire Remportée par Alexandre le Grand” (1756; KP, 1756, Nr. XXXIV), „Gondebal” (1758; KP, 1758, Nr. XIX) i „Don Henryk” (1759; KP, 1759, Nr. VIII). — W r. 1758 przedrukowano we Lwowie trzy pierwsze tomiki komedyj Bohomolca, o których jednak przedstawianiu brak danych.

Teatr T c a t y n ó w. Programy: „Święta Rypsyma Panna y Męczenniczka. Albo Tyrydat przemieniony. Tragedia Nabozna” (1668) i „S. Pulcherya Panna y Cesarzowa. Albo śmierć Theodozyusza Młodszego. Tragedia Nabozna” (1669), oba dzieła ks. A. M. Pidou; zob.

L. Bernacki. Notatki do dziejów teatru w dawnej Polsce. 3. Dwa dyalogi ormiańskie z r. 1668 i 1669 (ś. Rypsyma i ś. Pulcherya) („Pamiętnik literacki”, R. IX, 1910, str. 275—280).

Teatr Hetmana Rzewuskiego; zob. *J. A. Załuski*. Zebrań ryt-mów, T. I, Warszawa 1754, str. 17.

Teatr publiczny; zob. *K. Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 90 i nast.; *St. Peplowski*. Teatr polski we Lwowie (1780—1881). Lwów 1889; *L. Bernacki*. Jan Nepomucen Kamiński (1777—1855). Materiały do biografii Kamińskiego i dziejów teatru polskiego we Lwowie („Stulecie Gazety Lwowskiej 1811 — 1911”, Tom I, Część II. Lwów 1911, str. 14—70 i odb.); *J. Riabintin*. Teatr i zabawy w Lublinie za Stanisława Augusta Poniatowskiego („Głos lubelski”, 1932, Nr. 117, 119).

101. ŁANCUT (woj. lwowskie).

W r. 1675 grano utwór Marcina Paszkowskiego „Dialog abo rozmowa grzesznego człowieka”, ogłoszony w r. 1612.

Teatr prywatny Izabelli z Czartoryskich Lubomirskiej czynny był w r. 1792.

Br. Gubrynowicz, recenzja „Teatru ludowego w dawnej Polsce” *St. Windakiewicza* („Pamiętnik Literacki”, R. I, 1902, str. 651).

Repertuar sceny prywatnej z XVIII w., stworzony przez Jana Potockiego, wydano p. t. „Recueil des parades représentées sur le théâtre de Łancut dans l’année 1792” (Varsovie 1793); zob. *St. Windakiewicz*. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 94—95; *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 363 i passim.

102. ŁAUKSODZIE (powiat poniewieski; — Litwa).

W r. 1800 (19.III) odbyło się przedstawienie amatorskie, na którym odegrano dramat ks. Krzysztofa Korzeniewskiego „Cnota uwięczona”.

Tekst ogłoszony drukiem: „Cnota Uwięczona Drama w Czterech Aktach z powodu Imienin Jasnie Wieśmożnego (sic!) Imc. Pana Józefia Wereszczyńskiego Powiatu Upitskiego y Kurleckiego Starosty grana Przez Dzieci życzliwych Roku 1800 19. Marca w Łauxodziach. Za Dozwoleniem Cenzury Jego Imper. Mci. w Nitawie u I. F. Stefanhagena y Jego Syna. Roku 1802. 8°, str. 67 (błędnie 47) + 3 nłb. (Pod przedmową podpisany autor ks. Krzysztof Korzeniewski S. P.).

103. ŁĘCZNA (woj. lubelskie).

Przedstawienia odbywały się zazwyczaj w czasie jarmarku na Św. Idziego i zdarzały się już przed rokiem 1808. W r. 1828 był Brzeziński, w r. 1829 — Chełchowski, w r. 1830 —

Krzesiński, w r. 1832 — znowu Chełchowski. Później z tej samej okazji zjeżdżały kompanje Raszewskiego (1843), Ratajewicza (1855, 1857, 1860, 1861 i 1862) i Nowińskiego (1856).

[L. A. Dmuszewski i Al. Żółkowski]. Dykcyonarzyk Teatralny. Poznań 1808, str. 37; Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny”, 1839, t. 2, str. 76, 77, 95, 101—103, 107); St. Dąbrowski. Teatr w Lublinie i teatry w lubelskiem 1860—1880 („Pamiętnik Lubelski” Tow. Przyj. Nauk w Lublinie. Lublin 1929, str. 342); — KW, 1828, Nr. 243; 1843, Nr. 225; 1855, Nr. 246; 1856, Nr. 344; 1860, Nr. 134.

104. ŁĘCZYCA (woj. łódzkie).

Jakiś teatr grywał w r. 1815. W latach późniejszych odbywały się występy Nowińskiego (1840, przed sierpniem), Popiołka (1843, do kwietnia), Piotrowskiego (1843, do końca sierpnia), Okońskiego (1846, czerwiec), Gaweckiego (1852, kwiecień; 1855, od września przynajmniej do grudnia) i Pfeiffra (1859, w II połowie sierpnia 10 przedstawień).

„Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za r. 1815, str. 40; — KW, 1840, Nr. 218; 1843, Nr. 89; 1846, Nr. 152; 1852, Nr. 83; 1853, Nr. 151; 1855, Nr. 244, 346; 1859, Nr. 196, 217; — „Gazeta teatralna”, 1843, Nr. 83.

105. ŁOMŻA (woj. białostockie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1680 — 1710.

W II połowie XVIII wieku po r. 1774 działał teatr pijarski (1777 — 1779).

Pod koniec 1814 r. rozpoczął widowiska Henzel. W II połowie r. 1824 grywał teatr Szymańskiego. Jakiś teatr z udziałem Burdzińskiego i Lasockiego był w sierpniu 1828 r. W r. 1836 między lipcem i grudniem oraz między grudniem 1837 r. a lutym 1838 r. bawił Stobiński. Skolei szereg razy zjawiał się Okoński, był od grudnia 1839 r. do połowy kwietnia 1840 r., od połowy września 1840 r. przez czas nieokreślony, w kwietniu i maju 1842 r. oraz w kwietniu 1843 r. W latach następnych grywali: Raszewski (1844, czerwiec i jedno przedstawienie przejazdem we wrześniu; do połowy sierpnia 1845 r.), Nowiński (od września 1844 r. do stycznia 1845 r.), Biernacki (1846, czerwiec), Ratajewicz (1850, od stycznia, przynajmniej do połowy kwietnia; od września 1856 r. do marca 1857 r.), Barański (II połowa roku 1852), Okoński (1854) i Chełchowski (latem i pod koniec roku 1858).

Programy jezuickie: „Nexus fortunatissimus gentilitiarum solearum illustrissimae Domus Praemovianae, Genere, Virtute, Meritis, indissolubilis etc.” (1680; Estr. XXIII, 95), „Portus in medio ponti, seu fortunata, in medio Quirini Sangvinis in Illustribus ac Magnificis Dominis Laurentino, (supremo caetus Mariani Moderatore) Antonio Michaele, Pryncypaty. Roncilionensis Principatus Colonellidis, Sacrae Regiae Majestatis Secretaridis, in Nowodworsciano Athenaeo Palestinitis, Dominis ac Mecaenatibus, Ad sagittariam Delio Jasoni Velitationem, cum Laureatâ patens Porta, Theatralibus umbris in lucem repraesentata, Anno, quo Ad Laurum in Circo Palladio, cum Vatibus Apollo censuit ConCVrrenDVM. Die... Februarij. Varsaviae. Typis Collegij Scholarum Piarum”, fol., K. 4 nlb. (1710; Estreicherowi nieznane; egz. biblj. Ord. Zamoyskich). Nadto programy rękopiśmienne w zbiorach biblj. Uniwersytetu Warszawskiego 5.6/18: „Mensa crudae conscientiae Theodorico Tyranno olim Gottarum Regi, à Malorum Deo apposita” (1684) i biblj. w Brunsberdze: „Ultio ex animo eliminata Ludovici XII, Galliarum regis, memoria Dei-Hominis in cruce mortem appetentis” (1687; zob. G. Lühr. Jesuitendramen der litauischen Ordensprovinz, „Altpreuussische Monatsschrift”, Königsberg 1901).

Teatr pijarski; zob. K. D. Krótka wiadomość o szkole łomżyńskiej, od r. 1616 do 1818 („Biblioteka Warszawska”, 1861, t. I. str. 638—639); cfr. L. Bernacki. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 371 i passim.

„Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za r. 1814, str. 39—40; KW, 1824, Nr. 292; 1828, Nr. 226; 1836, Nr. 187, 242; 1837, Nr. 326; 1838, Nr. 31; 1839, Nr. 324; 1840, Nr. 68, 110, 268, 311; 1842, Nr. 113; 1843, Nr. 105; 1844, Nr. 165, 244, 267; 1845, Nr. 23, 124, 220; 1846, Nr. 133, 152; 1850, Nr. 104; 1852, Nr. 306; 1854, Nr. 336; 1857, Nr. 38, 56; 1858, Nr. 346; 1859, Nr. 19; — „Gazeta teatralna”, 1843, Nr. 49, 57.

106. ŁOWICZ (woj. warszawskie).

Teatr pijarski, znany z lat 1673 — 1731.

Przedstawienia teatrów zawodowych odbywały się zazwyczaj we wrześniu z okazji jarmarku na św. Mateusz. Jakiś teatr działał już w r. 1785. W r. 1797 grał zespół Truskolawskich z Warszawy. W latach 1799, 1800, 1801, 1802, 1803, 1805, 1806 i 1807 występował teatr warszawski W. Bogusławskiego. W r. 1812 był Kasper Kamiński. Za czasów Królestwa Kongresowego w r. 1819 i 1828 gościł Raszewski, w r. 1822 — Baur z Lublina, zaś w latach 1829 i 1830 teatr krakowski pod dyrekcją Miłkowskiego i Fiszerę, przyczem w r. 1829 był nadto Chełchowski. W latach powojennych grywały w czasie jarmarku zespoły Chełchowskiego (1833, 1834, 1840, 1847), Raszewskie-

go (1833; 1850, latem i jesienią), Holzmana (1841), Nowińskiego (1843), Pfeiffra (teatr krakowski) (1846, 1854, 1857, 1858, 1859) i Marzantowicza (1851). W różnych porach roku grywali natomiast: Raszewski (1843), Okoński (1846, kwiecień — maj; 1855, od września przez zimę; 1856), Lasocki 1847, czerwiec), Kłyszynska (od 16 września do października 1856 r. i od listopada 1856 r. do kwietnia 1857 r.), Barański (1858, styczeń i od września t. r. przez zimę; 1860) i Lechowski (były zespół Barańskiego) (1859, 1861).

Programy pijarskie: „Calix sanguinis Jesu sitim sanguinis humanae malitiae extinguens etc.” (1673; Estr. XIV, 18), „Triumphatae Mortis et Fatorum Manubiae etc.” ku czci Andrzeja Olszowskiego (1675; Estr. XXII, 576), „Fortuna uro Leszczynianę desponsa etc.” (1676; Estr. XVI, 269), „Ecclesia post pressum calcaneo Virginis Draconem etc.” (1676; Estr. XVI, 3), „Lucius Absq.; etc.” ku czci A. Olszowskiego (1681; Estr. XXI, 493), „Augurium paludatae sortis Ex septena Aquila Septeni Consulatus interprete Caio Mario Consuli Non sine decumano ausu, decumanisque periculis re ipsa probatum etc.” (1681; Estr. XII, 263), „Crux e militaribus Ecclesiae et Poloniae signis in Illustrissimis a Dębno familis semper triumphalis scenice adumbrata etc.” (1681; Estr. XIV, 458), „Mars Polonus Boleslaus Krivoustus etc.” (1682; Estr. XXII, 189), „Lesco Albus. Et Miecislaus Senex, Ambo Poloniarum Monarchae etc.” (1683; Estr. XXI, 192—193), „Fortuna Seymowa za Zygmunta Augusta etc.” (1683; Estr. XVI, 269), „Roma in suis vicissitudinis admiranda etc.” (1684; Estr. XXVI, 350), „Visimirus Lechici Imperii Successor Gloriosissimus; Qui Angustijs Soli Poloni non contentus Daniae Regnum Nauali praelio lacessit, Ubi Ad felices fauentis sibi Bellonae Successus Dum Sivarum Daniarum Regem Ejusq; Filium Iarmericum captiuos ducit. Perennitatem Nominis sui cum theatrālī plausu meretur: Sub Secundis Magnifici ac Generosi Domini, D. De Boiemie & in Muchnice Michaelis Boiemski, Pincernae Terrae Livensis Commilitonis Cataphractae Cohortis Illustrissimi Domini Ensiferi Regni Auspiciis; Per Magnificam Rhetorices Louiciensis Collegij Szamoviani Scholarum Piarum Iuventutem In decursu anni laboris Scenico apparatu Productus. Anno Aeterni in carne humanā Triumphatoris 1686. Die 14. Iulij. Varsaviae typis Collegij Scholarum Piarum”, fol., K. 4 nlb. (1686; Estreicherowi nieznan; egz. biblj. Ord. Zamoyskich V 184 i Muz. Czapskich), „Verus Amator Suae Patriae Curtius Romanus et Boguslaus Jaxa Polonus etc.” (1688; Estr. XII, 131), „Joannes Chrysostomus etc.” (1690; Estr. XVIII, 406), „Mutius Heroicis quondam Ausibus Romam Illustrans etc.” (1692; zob. *Wł. Chomętowski. Dzieje teatru polskiego*. Warszawa, 1870, str. 73—74; Estr. XVII, 202), „Cor Imperii Romani Trajanus Reverendissimi Patris P. Joannis Francisci à Sancto Petro Religionis Clericorum Regularium Pauperum Matris.

Dei Scholarum Piarum Praepositi Generalis Commissarij & Delegati Apostolici etiam extra Romam Repraesentans Per Illustrem & Magnificam literariam Juventutem Collegij Łowiciensis Magno Hospiti salubundos cultus Scholasticā Exercitatione Exoluentem. Anno quo Visitavit Nos Oriens ex Alto 1696. Varsaviae In Collegio Scholarum Piarum Typis S. R. M.", fol., K. 2 (1696; Estreicherowi nieznane; egz. biblj. Ord. Krasińskich 12829), „Flos Purpurarum Rosa Tarnoviana etc.” (1717; Estr. s. v. Tarnowski), „Gallia Flos Regnorum, Triplici Scito Sapiētiaē, Fortitudinis, & Pietatis in Francisco Rege coronata Honori Nomini Per-Illustris et Reverendissimi Domini Dñi Martini Lipnicki Canonici Łowiciensis, Praepositi Żłakoviensis &c. Inter theatrales Vmbras, Ab Obligatissima Pòeseos Łowiciensis Iuventute, praesentata. Anno, quo Flos Campi in ternis apparuit 1718, die Mensis. Typis in Collegio Varsaviensi Scholarum Piarum”, fol., K. 2 nlb + K. 2 (1718; Estreicherowi nieznane; egz. biblj. Przeździeckich), „Felicitas Boleslai Audacis II Regis Poloniae etc.” (1723; nieznane Estreicherowi; zob. *L. Simon*. Nieznany dialog pijarski o Bolesławie Śmiałym, „Pamiętnik Literacki”, R. XXVI. 1929, str. 88—91), „Vindex Patriae Adversus hostilia Aquilonis & Orientis Castra Sarmaticus Macedo Alexander Rex Poloniae Inter militares Suorum Aquilas Triumphans, Nomini & Honori Illustris et Magnifici Domini D. Ioannis In Bratoszewice de Goslubie Bratoszewski Tribuni & Notarij Terrae Gostinensi Per Magnificam Collegij Łowiciensis Scholarum Piarum Iuventutem Rhetoricam è Theatrali Actu Militans. Anno de hoste tenebrarum Vindictis Incarnati Numinis 1724. Die... Varsaviae, Typis S. R. M. Scholarum Piarum”, fol., K. 4 nlb. (1724; nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Ord. Zamoyskich V 178), „Henricus VI unus duorum regnorum princeps Angliae simul et Galliae Rex etc.” (1725; Estr. XX, dod. s. XX; przedr. *J. Łukasiewicz*. Historia szkół, 1851, t. IV, str. 212—215), „Heraldus IV Purpura Daniae rex Sanguine Christi Martyr etc.” (1728; Estr. XVIII, 113), „Rex triumphator Sanctus & Strenuus Divus Josephat, Illecebras saeculi dextrè, Machinas Orci infractè, debellans. Magno Nomini et Honori, Illustris ac Magnifici Domini, D. Stanislai Iwanski Castellaniae Brestensis Cujaviensis militans, et Ab Illustri Scholae Humanitatis Iuventute Collegij Łowiciensis Scholarum Piarum, inter theatrales umbras clarissimè, repraesentatus. Anno Triumphantis Christi 1731. Varsaviae Typis S. R. M. & Reip: in Colleg: Scholarum Piarum”, fol., K. 5 nlb. (1731; Estreicherowi nieznane; egz. biblioteki Ord. Zamoyskich x fol. 694).

GW, 1803, Nr. 73, dod. i 77, dod.; 1805, Nr. 75, dod.; 1806, Nr. 72, dod i 74, dod.; 1807, Nr. 74, dod.; *A. Załewski* (*L. A. Dmuszewski*). Krótka kronika teatru polskiego („Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za r. 1813; przedr. *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, passim); *W. Bogusławski*. Dzieje Teatru Narodowego („Dzieła dramatyczne”, Warszawa, t. IV, 1821); *L. Simon*. Na jarmarku w Łowiczu. („Kurjer War-

sławski", 1931, Nr. 225]; — KW, 1828, Nr. 231, 262; 1829, Nr. 232, 259; 1830, Nr. 233; — GP, 1829, Nr. 272; — KW, 1833, Nr. 252; 1834, Nr. 247, 257; 1841, Nr. 256; 1843, Nr. 255, 290; 1846, Nr. 100, 251; 1847, Nr. 154, 172, 255; 1850, Nr. 170, 252, 259; 1851, Nr. 273, 304; 1855, Nr. 186, 265, 292; 1856, Nr. 294, 311; 1857, Nr. 52, 80, 344; 1858, Nr. 3, 334, 346; 1859, Nr. 3, 239; — Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny", 1839, t. 2, str. 109); — „Gazeta teatralna", 1843, Nr. 82. — Materiały R. Oczykowskiego w rkp. biblj. Ord. Krasieńskich, Nr. 5793 (afisze), Nr. 5785 [teka 39] (m. i. wykaz kompanij aktorskich w opracowaniu Oczykowskiego; — tu pod r. 1851 wskazani dyrektorzy Bażantowicz i Marzański; chyba to samo co Marzantowicz).

107. ŁÓDŹ (woj. łódzkie).

Występy czasowe Marzantowicza (1844), Pietrzykowskiego (1846), Raszkowskiego (1848), Rembeckiej (1854) i Barańskiego (1856). W r. 1858 (od 24 lipca przez dwa tygodnie) i 1860 (od czerwca 10 przedstawień) z dużym powodzeniem grywał Pfeiffer.

K. Kozłowski. Z dziejów Sceny Polskiej w Łodzi (Scena Polska w Łodzi, 1844—1901. [Łódź 1901], str. 10—12); — KW, 1858, Nr. 215; 1860, Nr. 123; — GC, 1858, Nr. 216, 217.

108. ŁUCK (woj. wołyńskie).

Występy Słobodzińskiego w czasie objazdu po Wołyniu w latach 1852 — 1854.

J. Prusinowski. Teatr w Żytomierzu od r. 1808 do r. 1864 („Tygodnik Powszechny", 1881, Nr. 43).

109. ŁUKÓW (woj. lubelskie).

Teatr pijarski, znany z lat 1722 — 1759.

W sierpniu 1827 r. grywał teatr Brelewskiego. W r. 1828 dwukrotnie zjeżdżał Brzeziński.

Programy pijarskie: rękopiśmienny — „Praeda amoris divitis, Placidus Eustachius etc." (1722; rkp. biblj. Przeździeckich) oraz drukowane: „Angelus in Valfrido principi divini honoris Vindex etc." (1723; Estr. XII, 155—156), „Stator Christianitatis In defensa Viena totiq. Romani Imperij servator. Florentissimi Hungariae Regni ab Othomanicae servitutis jugo vindex. Totius Europae, Honor, & Gloria. Serenissimus Joannes III Rex Poloniarum Invictissimus, Meritissimo Nomini & Honori Illustris Magnifici Domini D. Remigij Stoinski, Venatoris Laticzoviensis, Burgrabij & Judicis Civitum, & Ordinationis Zamoysciana. Nec non Illustris Magnificae Dominae D. Franciscae Ex Ieziersciis Stoinska, Necissitudinis honor, devinctus. Cum triumphis et victorijs in Actus Theatrales assumptus. Per devinctis-

simum Nomini Stoinsciano Apollinem Łucoviensis Scholarum Piarum Collegij; iisdem Illustribus Magnificis Dominis praesentatus, Anno Domini 1725. Die.... Mense....", fol., K. 4 (1725; Estreicherowi nieznane; egz. Muzeum Czapskich), „Rex Persarum Sapor Inconstantiae Fortunae etc." (1726; Estr. XXVI, 278—279), „Alexander męstwem y odwagą Wielki z ukroconey Azji w Daryuszu Królu Perskim tryumfuiący etc." (1728; Estr. XII, 109), „Stylvs Regiae & Heroae Virtutis Vladislai Tertii Poloniae Regnatoris Secundissimi, Hungariam à Turcicis insultibus acerrime propugnantis, Amurathrem ad Belgradum gloriosissimè profligantis. Stoinsciano Clypeo Cum Victoriis et Trophaeis impressus. Illustri Magnifico Domino D. Remigio Stoinski Venatori Laticzoviensi, Burgrabio & Judici Civitatum, & Ordinationis Zamoyscianaec necnon Illustri Magnificae Dominae D. Franciscae Ex Jeziersciis Stoinska Lectissimae Consorti suae Ab obligato bis Nominibus Apolline Łucoviensi Scholarum Piarum. Actu Dramaticò Praesentatus. Anno Dni 1731. Die.... Lublini. Typis Coll: Soc: Jesu", fol., K. 4 nlb. (1731; nieznane Estreicherowi; egz. Jana Michalskiego). — W r. 1759 grano po polsku „Alzyrę" Voltaire'a i „L'Avare albo Łakomca" Molière'a; zob. K P. 1759, Nr. XII; *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 197, 204.

Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny", 1839, t. 2, str. 76, 100); KW, 1827, Nr. 222.

110. MARYAMPOL (gub. suwalska; — Litwa).

W r. 1842 miał bawić Kłokocki.

KW, 1855, Nr. 40. — Wskazany rok 1842 wydaje się błędem zecer-skim; chyba mowa o roku 1852.

111. MIECHÓW (woj. kieleckie).

Około września 1843 r. był Hekier. W I połowie r. 1851 grał Okoński. W latach 1854 — 1860 mieli występować Okoński i Ładnowski.

K. Estrajcher. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 113); — KW, 1843, Nr. 245; 1851, Nr. 196.

112. MIĘDZYRZECZ (Międzyrzec) (Interamna; Meseritz) (W. Ks. Poznańskie; — Niemcy).

Teatr pijarski znany z XVIII wieku.

Programy pijarskie: „Triumphatrix Fatorum Polonia Penes Laureatam Bentkowsciorum Asciam Absoluta Parcarum Imperio potita Nomini & Honori Illustris et Magnifici Domini D. Francisci Bentkowski Mecoenatis Amplissimi Nec non Illustris & Magnificae Dominae D. ex Rybczynscis Constantiae Bentkowska Lectissimae Consortis Ejus militans. Ab Illustri et Magnifici Collegij Interamnensis Scho-

larum Piarum. Rhetorices Iuventute. Inter publicos Applausus. In Theatrum Scenicis Repraesentationibus. Exposita. Anno Quo Princeps Pacis devictâ morte triumphat 1728. Die 5 Februarii", fol., K. 4 nlb. (Estreicherowi nieznane; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3.XXIII. 2/1187), „Cześć Jezusa y Maryi etc." (1748; Estr. XIV, 573), „Meropa" Voltaire'a, „Doktor poniewolny" Molière'a i tegoż „Małżeństwo przymuszone" (1774; zob. *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 265, 266, 269). (Nie jest pewne, czy dwa ostatnie programy dotyczą tego Międzyrzecza; może mowa o Koreckim).

113. MIĘDZYRZECZ (woj. lubelskie).

Od końca marca 1828 r. przez parę miesięcy grywał Brzeziński. Latem 1830 r. dwa tygodnie bawił Krzesiński.

Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny", 1839, t. 2, str. 75, 100).

114. MIĘDZYRZECZ (Korecki) (woj. wołyńskie).

Teatr pijarski, czynny w XVIII wieku.

Tego teatru może tyczą się programy z lat 1748 i 1774 cytowane wyżej przy Międzyrzeczu w Poznańskim.

115. MIŃSK (Z. S. R. R.).

Teatr jezuicki, znany z lat 1698, 1727.

W początkach XIX wieku były częste przedstawienia amatorskie, organizowane przez Prezydenta Jana Chodźkę, którego utwór okolicznościowy „Litwa oswobodzona" grano w r. 1812.

Pod koniec XVIII wieku i w latach 1803 — 1805 prowadził teatr Każyński. Około roku 1808 antreprenerem był Rutkowski. Od r. 1811 przez lat z górą dwadzieścia przedsiębiorcą był Żukowski. Przed r. 1812 gościł zespół Andrzeja Rutkowskiego. Latem 1818 r. grywała opera z Wilna pod kierunkiem Skibińskiego. Jakies przedstawienia teatru zawodowego, pewnie pod dyr. Żukowskiego, odbywały się w maju 1819 r. W r. 1834 grał zespół Żukowskiego. W sezonie 1834 — 1835 prowadził teatr Skibiński. W r. 1837 w czasie kontraktów gościli aktorzy wileńscy pod kier. Aszpergera. Jakiś teatr działał w czerwcu 1838 r. W r. 1839 grywał zespół Aszpergera (w czerwcu gościł Bogumił Dawison). W roku 1844 od połowy października prowadził teatr Chełchowski. W r. 1854 działał teatr stały z udziałem reżysera Szpakowskiego (widowiska polskie i rosyjskie). W roku 1860 dyrektorem był Śniadecki, wnuk Jędrzeja.

Programy jezuickie, jeden rękopiśmienny ze zbiorów Żałuskich, różnojęz. Q. XIV.10 (także tekst): „Victima Amoris In Fulgentio Iuvene” (1698; zob. W. J. Riezanow, Ekskurs, str. 425) i drugi drukowany: „Sacrum foedus Minervae et Martis sive Sapientiae et Fortitudinis in Constantino Ostrogio Supremo Palaemonii orbis Exercitum Duce, Palatino Trocensi olim observatum” (1727; Estr. XVI, 244—245). M. Rulikowski. Teatr polski na Litwie 1784—1906. Wilno 1907; K. Skibiński. Pamiętnik aktora (1781—1858). Opracował i wydał M. Rulikowski. Warszawa 1912, str. 19 i nast., 31, 44, 126, 226, 233—238; W. Brumer. Służba narodowa Wojciecha Bogusławskiego. Warszawa 1929, str. 173—175; Archiwum Filomatów. Część I. Korespondencja 1815—1823. Wyd. J. Czubek. T. I, Kraków 1913, str. 71—74; [L. A. Dmuszewski i Al. Żółkowski]. Dykcyonarzyk Teatralny. Poznań 1808. str. 3; „Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za r. 1812, str. 23; — KW, 1844, Nr. 301; 1845, Nr. 73; 1854, Nr. 65; 1855, Nr. 40; 1860, Nr. 324. — Afisz z 13.VI 1838 r.; zob. Wystawa teatralna, Katalog, Warszawa 1929, Nr. 501. — Dawisona pierwsze lata w zawodzie dramatycznym. Z własnych notat jego spisał J. I. Kraszewski [GW, 1888, Nr. 221, 222 i rkp. biblj. Ord. Krasieńskich Nr. 5127]; list B. Dawisona do Józefa Komorowskiego z Wilna 12.IX 1839 r. w Bibliotece Narodowej M. 60 [w katalogu adresat mylnie nazwany Józefem Królikowskim].

116. MITAWA (gub. kurlandzka; — Łotwa).

Latem 1809 i 1811 roku gościł teatr wileński.

K. Skibiński. Pamiętnik aktora (1781—1858). Opracował i wydał M. Rulikowski. Warszawa 1912, str. 47, 52.

117. MŁAWA (woj. warszawskie).

Zjawiały się kompanje Nowińskiego (1842, koniec grudnia), Raszewskiego (od II połowy sierpnia 1845 r. do początku r. 1846), Bańkowskiego (1851, wrzesień), Okońskiego (1852, wrzesień) i Stobińskiego (1856, grudzień; 1857; 1859, marzec).

KW, 1842, Nr. 341; 1845, Nr. 220; 1846, Nr. 39; 1851, Nr. 255; 1852, Nr. 236; 1856, Nr. 344; 1857, Nr. 344; 1859, Nr. 61.

118. MODLIN (woj. warszawskie).

Do początku stycznia 1858 r. grał Stobiński.

KW, 1858, Nr. 13, 346.

119. MOHYŁÓW (Mohilew) (Z. S. R. R.).

Teatr jezuicki, znany z lat 1722 — 1732.

W II połowie r. 1795 gościł teatr Szymańskiego. Przed r. 1812 był Rutkowski. Przez długie lata, mniej więcej 1811 —

1834, dawał przedstawienia Żukowski, kierując równolegle sceną w Mińsku. W r. 1854 (styczeń) był Konrat.

Programy jezuickie, rękopiśmienny ze zbiorów Załuskich, różnojęz. Q. XIV.30: „Societas Passionum Iesu Sub (I)abaro Regnantis a Ligno Dei In Thoma Arimensi Principe etc. etc.” (1722) oraz drukowane: „Clavis scientiarum, provitae Illustrissimi Michałowsciorum stemmatis clari sociata, Pantheon virtutis et honoris etc.” (1726; Estr. XXII, 342–343) i „Mensio sapientiae coronata, In Triumphali Auroidi, Principis Angliae Ad Paternum solium gradatione erecta etc.” (1732; Estr. XVIII, 673).

K. *Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I. str. 83; „Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za r. 1812, str. 23; J. *Prusinowski*. Teatr w Żytomierzu od r. 1808 do 1864 („Tygodnik Powszechny”, 1881, Nr. 43); — KW, 1845, Nr. 73; 1854, Nr. 24.

120. MOHYŁÓW (Mohilew) (gub. podolska; — Z. S. R. R.).
Zjeżdżał teatr z Kamieńca Podolskiego.

J. *Prusinowski*. Teatr w Żytomierzu od r. 1808 do 1864 („Tygodnik Powszechny”, 1881, Nr. 43).

121. MOSKWA (Z. S. R. R.).

W r. 1797 7 przedstawień polskich dał teatr Każyńskiego z Mińska.

A. *Zalewski* (L. A. *Dmuszewski*). Krótka kronika teatru polskiego („Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za r. 1813; przedr. L. *Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. I, str. 400).

122. MŚCISŁAW (gub. mohilewska; — Z. S. R. R.).

Teatr jezuicki, znany z r. 1729.

Program: „Signum ad placitum Pacandis Pacis placito Regnis etc.” ku czci Krzysztofa Wołłowicza (1729; Estr. IX, 22).

123. NIESZAWA (woj. warszawskie).

W czerwcu 1846 r. grał Lasocki.

KW, 1846, Nr. 152.

124. NIEŚWIEŻ (woj. nowogródzkie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1696 — 1758.

Teatr prywatny ks. Radziwiłłów, czynny za czasów Augusta III (od r. 1740) i Stanisława Augusta.

Repertuar teatru jezuickiego. DIALOGI w rękopisie Załuskich, różnojęz. Q. XIV.10: „Via lactea Radivilianae aquilae” i „Idea Iesu

Crucifixi In D. Christophoro Octenni Puero Martyre" (1696) oraz w rkp. brunsberskim: „Bacchus sanguine et nece potus, sive Odoacer Herulorum rex a Theodorico Gotthorum tyranno inter mensas et pocula regno ac vita exutus" (1698); zob. G. Lühr. Jesuitendramen der litauischen Ordensprovinz, „Altpreussische Monatsschrift", Königsberg 1901. Programy drukowane: „Theatrum mundi, Bis secundo gemini Christophori Orbe conspicuum etc." (1723; Estr. IX, 86), „Corona Aurea Super Mitram (a) Eruditio, Sapientis Filii Ethelredi Regis Angliae etc." (1724; Estr. XXVI, 82), „Mors mensae bacchanalis immortalis Mariae laesa Maiestas in caput debacchanti Mediolanensi Comiti Albano intensa in facie etc." (1737; Estr. XXII, 564—565), „Syroes Tragedya Jasnie Wielmożnym Ichmosciom Panstwu Stanisławowi y Karolinie z Xiążąt Radziwiłłów Hrabiom na Oleszku y Podhorcach Rzewuskim Chełmskim &c. Starostom ofiarowana, y pod tymże Jasnie Wielmożnego Państwa Imieniem od Prześwietney Młodzi w Nieświskich Radziwiłłowskiego Societatis Jesu Collegium Szkołach naukami się bawiącej przy końcu Roku szkolnego w publiczney Xiążęcej sali na widok dana Roku 1758", 4°, K. 4 nlb. (1758; między aktami tragedji przedstawienie opery włoskiej „Il Siroe"; po tragedji lub następnego dnia miała być odegrana komedja „Amerykanin dziki albo Prostota przyrodzonym rozumowi światłem się rządząca" [według Delisle'a de la Drevetière, znana ze sceny jezuickiej w Wilnie]; przed komedją i po komedji zapowiadano balety, zaś po każdym akcie intermedjum polskie „Pijanica"; druk nieznan y Estreicherowi; egz. biblj. Ord. Zamoyskich X 5706). W r. 1755 grano w pałacu ks. Radziwiłłów i ogłoszono tragedję ks. M. Józefa Katzenbrinka „Proznosc nad proznosciami abo Tomasz Poundus" (Estr. XIX, 188).

Teatr prywatny ks. Radziwiłłów najbujniej rozwijał się do r. 1753, t. j. do śmierci ks. Franciszki Urszuli Radziwiłłowej, która tworzyła repertuar. Jej dzieła ogłoszono drukiem we Lwowie w r. 1754 p. t. „Komedje i tragedje". Za czasów saskich teatr nieświeski był sceną amatorską, później angażowano aktorów zawodowych, np. w latach 1780—1782, gdy przebywał zespół Leona Pierożyńskiego. Z przedstawień najważniejsze z r. 1785, gdy na przyjęcie króla St. Augusta grano „Agatkę" ks. Macieja Radziwiłła z muz. J. D. Hollanda. — Zob. W. Bogusławski. „Dzieła dramatyczne", 1823, t. VIII, str. 375—382 i t. X, str. 310—311; St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 74—80, 95—98; L. Bernacki. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 364 i passim; L. Simon. Teatr Ks. Radziwiłłów w Nieświeżu za czasów Augusta III („Teatr", R. III, 1931, marzec); M. Rulikowski. Poprzedniczka „Krakowiaków i Górali" („Życie teatru", 1924, Nr. 7—10 i odb.); L. Simon. Z dziejów teatru nieświeskiego („Ruch literacki", 1932, Nr. 3); Cz. Mayzel. Gdy Książę Radziwiłł gościł Króla Polskiego („Kuryer literacko-naukowy", 1934, Nr. 38. Dodatek do Nr. 258 „Ilustrowanego Kuryera Codziennego" z 17 września 1934 r.).

125. NIEZDÓW (woj. lubelskie).

Od końca XVIII wieku niemal do r. 1817 istniał teatr prywatny ks. Aleksandra Lubomirskiego.

L. Simon. List — recenzja Karola Estreichera („Scena Polska”, 1930, Nr. 20).

126. NOWOGRÓDEK (woj. nowogródzkie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1685 — 1761.

Teatry wędrowne zjeżdżały już przed r. 1808. Od jesieni 1821 r. do maja 1822 r. grywał teatr Raszewskiego. Jakiś teatr był w czasie postu 1825 r. W r. 1841 (marzec) dawał przedstawienia Błażejewicz, zaś w r. 1844 — Majewski. Majewski miał także występować w latach 1845 — 1860.

Programy jezuickie. W rękopisie Załuskich różnojęz. Q. XIV. 10: „Diadema Sapientiae Imperatorio Diademe in Dominiano Iunior Flaviae gentis Caesare sociatum etc.” (1685; zob. W. J. Riezanow. Ekskurs, str. 424 — 425). — Druki: „Regni Fames non Regia fraterno Georgii Clarentiae Ducis fato, ad minime secundas mensas Eduardo bis secundo Rege Angliae exsatiata etc.” (1681; Estr. XXVI, 164), „Corona Anni Classici Divus Stephanus Principem Catalauniae Iuventutem in Libertatem et Patriam auram vindicans, ex umbrisq; Mauritani carceris olim producens. Nunc ipse in Luce Sagittarum. Hab: 3.V.II. Inclytae Iuniewicziorum Domus In Lucem theatralem productus Sub auspicijs Perillustis Magnifici Domini D. Stephani Iuniewicz Pincernae Smolenscensis Mecaenatis Amplissimi Studio & coronaria operâ Perillustis ac Praenobilis Juventutis in Palatino Atheneo Novogrodensi Soc: Iesu: annuos labore metagymnastico Drammate coronantis, & jam ad sextilium filiarum libertatem à Palladio Circo inter parantis, ex-ante Diem D. Stephani Pont: & Mart. ac Iuventionis Sancti Protomartyris, Anno à Coronatione Stephani in Caelo. 1680, Prodie Kalendas Augusti, Anno verò Christi 1713. Vilnae Typis Universitatis Societatis Iesu”, fol., K. 4 nlb. (nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3.XXIV. 1/291), „Candor Sarmaticae Aquilae Oloribus concolor, In Polono Ioanne Herburto Lumine Sapientiae probatus: Olim Statistici voluminis suffragio, à Sigismundo Augusto Polonorum Rege, Senatoriâ Castellanatus Sanocensis dibaphâ Purpuratus, Nunc verò In Avito Olore Perillustis Magnifici Domini, Domini Antonii Niesciusko Buynicki Pocillatoris Polocensis, Capitanei Dudzensis, Kraszucenis &c. &c. Commissarii Autoritate Serenissimae Rei-publicae Polonae in Livoniam Deputati. à Perillustri, Magnificâ, ac Praenobili Juventute Novogrodensis Athenaei, debito cultu Honoratus. Anno Salutis nostrae 1728. Die 31 Iulii. Vilnae Typis Academicis Societatis Jesu”, fol. K. 11 nlb. (1728; Estreicherowi nieznane; egz. Jana Michalskiego), „Jupiter Alite tectus, Romulae gentis assertor Tarquinis Priscus Imperato-

rae aquilae alis inumbratus, apertoque olim marte. ad dapsiles liberi Patris mensas, opulentissimis instauratis ludis, tectos fraude dolos detegens etc." (1729; Estr. XVIII, 670), „Latium extra Italiam, seu Tullius Sermaticus Ioannes Albractus Rex Poloniae Musis amicissimus, Princeps Oratorum Clarissimus, Caesar Ex Utroque diserte pro Domo Literarium perorans, Praeceptore suu Philippum Calimachum Italum, Pòetam Laureatum, & eximium Humanitatis Professorem Regijs Coronans favoribus, A Perillustri Magnifica Polono-Literariae Reipublicae Juventute Athenaei Novogrodensis Societatis Jesu, In Scena Propositus. Anno Facndissimi in uno Verbo Incarnati Dei 1736", fol., K. 2 (1736; nieznanie Estreicherowi; egz. biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIV, 1/196). „Chory przez imaginacya" (przeróbka komedji Molière'a) (1761; Estr. XIV, 204 — 205). Tekst ogłoszony: „Cześć Boga prawdziwego Albo Daniel" Michała Chaneckiego (1761; Estr. XIV, 142; *Trębicki*, str. 344).

[*L. A. Dmuszewski i Al. Żółkowski*]. Dykcyonarzyk Teatralny. Poznań 1808, str. 37; *E. Pawłowicz*. Wspomnienia z bliska i z daleka. Lwów 1887, str. 419—420 (ustęp z pamiętnika Nikodema Kiersnowskiego; nazwisko dyrektora grającego w r. 1821—1822 podano chyba błędnie Kraszewski zamiast Raszewski); *M. Rulikowski*. Teatr polski na Litwie (1784—1906). Wilno 1907, str. 78; KW, 1825. Nr. 96; Afisze z r. 1841 w Archiwum w Grodnie (informacja od p. St. Dąbrowskiego).

127. NOWOSIELICA (Podole; pow. bałcki; — Z. S. R. R.).
Zjeżdżał teatr z Kamieńca Podolskiego.

J. Prusinowski. Teatr w Żytomierzu od r. 1808 do r. 1864 („Tygodnik Powszechny", 1881, Nr. 43).

128. NOWY DWÓR (woj. warszawskie).

W r. 1836 (sierpień) był Pik, w r. 1842 (czerwiec) — Stobiński.

KW, 1836, Nr. 231; 1842, Nr. 174.

129. NOWY SĄCZ (woj. krakowskie).

W r. 1861 około września gościł Łobojko. W połowie roku 1862 grał jakiś zespół, który później udał się do Brzeżan.

KW, 1861, Nr. 230; 1862, Nr. 154.

130. ODESSA (Z. S. R. R.).

W latach 1805 — 1809 teatr polski prowadził Jan Nepomucen Kamiński. Latem 1824 r. kilkanaście przedstawień dał zespół Lenkowskiego (Łękawskiego) z Kijowa. W r. 1861 był teatr z Kamieńca Podolskiego.

St. Peplowski. Teatr polski we Lwowie (1780—1881). Lwów 1889, str. 50—51; „Rozmaitości” lwowskie, 1822, Nr. 16; *K. Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 461—475; *K. Estrajcher*. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 113); KW, 1824, Nr. 247.

131. OJCÓW (woj. kieleckie).

W r. 1860 grywali Pfeiffer i Okoński.

K. Estrajcher. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 113).

132. OLKUSZ (woj. kieleckie).

Dawali przedstawienia Stobiński (1841, czerwiec) i Okoński (1851; od kwietnia 1857 r. i od końca października 1857 r. do lutego 1858 r.).

KW, 1841, Nr. 148; 1851, Nr. 196; 1857, Nr. 258, 292, 344; 1858, Nr. 346.

133. OŁYKA (woj. wołyńskie).

Teatr prywatny ks. Michała Radziwiłła z Nieświeża, czynny czasowo w latach 1755 — 1756.

St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 80; *L. Simon*. Teatr ks. Radziwiłłów w Nieświeżu za czasów Augusta III („Teatr”, R. III, 1931, marzec).

134. OPATÓW (woj. kieleckie).

We wrześniu 1855 r. i w r. 1856 był Kaczkowski. W roku 1856 występował także Feliński i tu jego towarzystwo zostało rozwiązane.

KW, 1855, Nr. 257, 346; 1856, Nr. 344.

135. OPOCZNO (woj. kieleckie).

Od 1 marca 1857 r. przez parę miesięcy grał Barański.

KW, 1857, Nr. 79, 344.

136. ORSZA (gub. mohilewska; — Z. S. R. R.).

W r. 1853 dwukrotnie zjeżdżał Konrat.

M. Rulikowski. Teatr polski na Litwie 1784—1906. Wilno 1907, str. 78; KW, 1855, Nr. 40.

137. OSTROŁĘKA (woj. białostockie).

Przedstawienia dawali: Okoński (1843, na przełomie czerwca i lipca; 1853, czerwiec; 1854) i Nowiński (1845, styczeń — kwiecień).

KW, 1843, Nr. 180; 1845, Nr. 23, 105; 1853, Nr. 196; 1854, Nr. 336.

138. OSTRÓG (woj. wołyńskie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1726 — 1742.

Programy: „Vocalis Fama avitae tubae Illustrissimae Miączynsciorum Domus etc.” (1726; Estr. XXII, 321; *Trębicki*, str. 328—329), „Novennium Sarmatici Hannibalis Boleslai Krzywousty” (1727; *Brown*, Biblioteka pisarzy assistencji polskiej Towarzystwa Jezusowego. Tł. W. Klejnowski. Poznań 1862, str. 48; niema u *Estreicher*a). „Theatrum eruditionis in tragoedia Aedypi” (1742; Estr. IX, 190).

139. OŚWIEJ (gub. witebska; — Z. S. R. R.).

Latem 1806 i 1807 r. w czasie jarmarku grywał teatr Każyńskiego.

K. *Skibiński*. Pamiętnik aktora. Warszawa 1912, str. 27—31.

140. OZORKÓW (woj. łódzkie).

W r. 1860 miał być Barański.

K. *Estrajcher*. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863. str. 113)

141. PARCZEW (woj. lubelskie).

W r. 1846 w listopadzie był Ratajewicz.

KW, 1846, Nr. 297.

142. PAWŁÓW (woj. wileńskie).

Teatr szkoły parafjalnej, znany z roku 1783.

„Gazety Wileńskie”, 1783, supl. do Nr. XXI.

143. PEKAŁÓW (woj. wołyńskie).

Teatr amatorski w domu hr. Aleksandra Chodkiewicza w początku XIX wieku.

A. *Andrzejowski*. Ramoty starego Detiuka o Wołyniu. Wilno 1861, t. II, str. 79—80 i t. III, str. 346.

144. PETERSBURG (Leningrad) (Z. S. R. R.).

W r. 1807 kilkanaście przedstawień dał dyr. Każyński z Wilna. W r. 1830 projektował założenie teatru polskiego Leon Newachowicz.

A. Zalewski (*L. A. Dmuszewski*). Krótka kronika teatru polskiego („Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za r. 1813; przedr. *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. I, str. 408); *K. Skibiński*. Pamiętnik aktora. Warszawa 1912, str. 34 i nast.; Akty Tajnej Policji w Archiwum Akt Dawnych w Warszawie Nr. 298, vol. 26.

145. PILICA (woj. kieleckie).

Jesienią 1856 r. bawił Barański.

KW, 1856, Nr. 344.

146. PIŃCZÓW (woj. kieleckie).

Teatr Akademji Pińczowskiej, znany z r. 1724.

Program: „Figura immensi amoris Christus Salvator etc.” St. G. Mamczyńskiego (1724; Estr. XXII, 106).

147. PIŃSK (woj. poleskie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1662 — 1764.

W rękopisie Załuskich różnojęz. Q. XIV.10 dialogi: „Drama breve De Fuga B. Stanisłai Kostka Vienna Romam” (1662) i „Władysław Jagiełło król polski, dla osobliwego ku naśw. Sakramentowi nabożeństwa, Ulryka mistrza Krzyżackiego ze stu czterdziestu tysięcy woyska pod Grunwaldem poraża” (1663); w rkp. Załuskich pol. Q. XIV.71 sztuka: „Orzeł Polski w Najj. Monarsze Swoim Władysławie Jagielle do Przenaświetszego Chrystusowego Ciała garnący się etc.” (1687); w rkp. brunsberskim: „Gladius Persei in splendore gentilitii Lubeciani gladii effulgens etc.” (1689; zob. *Riezanow*, Ekskurs, str. 391—392, 417, 419; *G. Lühr*. Jesuitendramen der litauischen Ordensprovinz, „Altpreussische Monatsschrift”, Królewiec 1901). — Programy drukowane: „Bellaria super mensas debellatoris Lituaniae Alexandri Vitoldi triginta millibus Capitum ad internecionem uno Marte deletis instructissima, ad pocula Bacchi” (1717; Estr. XII, 446), „Pomum aspectu delectabile de ligno pulchro oculis decerptum, nec non Ladislao bellicosissimo Boemorum Regi, olim inter illustres convivarum umbras ad mensam Pomonae donis instructam oblatum” (1721; Estr. XXIV, 478), „Turbator Chori etc.” ks. Mikołaja Trzebieckiego (1732; Estr. IX, 138), „Sapiens uno minor Jove Kinelmanus Merciorum Princeps etc.” (1733; Estr. XIX, 260). „Excubiae Heroum Ad Templum

Honoris Olim ab Helvio, Suffragio Palladis & Gradivi, ad Coronam imperij promoti Peractae etc." (1739; Estr. XXVI, 518—519), „Hebdomas Saeculorum etc. etc." (1741; Estr. XVIII, 69), „Teodor Tragedya łasnie Wielmożnemu Imięniowi Orzeszkow Prześwielnego Powiatu Pińskiego Marszałkowi Ziemiemu; Podstolemu; Strażnikowi, na Seym Koronacyiny Posłowi, Staroście Wienieckiemu; Podstolicowi, Vice Marszałkowi Kapturowemu; Staroście Ostryńskiemu, Dwom Chorażym Woysk Rzeczyp: W. X. Litt. Na dowod uprzejmości Przypisana Od Prześwielnej Młodzi w Szkołach Pińskich Soc: Iesu Wyprawiona Roku Pańskiego 1764. Dnia... Lipca", 4°, K. 6 nlb., autor ks. M. Jan Wichert (1764; nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego) K. VI. 2/25).

148. PIOTRKÓW (woj. łódzkie).

Teatr pijarski, znany z lat 1684 — 1738.

Teatr jezuicki, znany z lat 1714 — 1748.

W r. 1829 w marcu występował teatr Raszewskiego, później zaś tego roku dwukrotnie teatr krakowski, w początku sierpnia i w październiku. Teatr krakowski zjawiał się także później latem 1835, 1858 i 1860 roku. Nadto grywali: Popiołek (1837, lipiec), Stobiński (1840, czerwiec; 1846, styczeń), Hekier (1844, październik), Chelchowski (pierwsze miesiące 1847 r.), Okoński (1850, maj — czerwiec; 1859, około kwietnia) i Kłyzyńska (1857, od 14 kwietnia do 20 września).

Reperuiar pijarski. Programy „Mithridates etc. etc." (1684; Estr. XXII, 438), „Iustitia In Tribunalitio Sarmatiae Areopago Triumphans etc." (1691; Estr. XVIII, 691), „Fortuna Mithridati Regi Ponti foedifraga Julio Caesari post honorum et propheorum magnalia funesta Cyro Persarum Regi victorijs Inclyto inconstans etc." (1699; Estr. XVI, 268), „Maiestas Reginae Orbis Romae. Fatorum & Annibalis odio Infra spem Depressa Civum & Scipionis amore supra se ipsam erecta etc." (1717; Estr. XXV, str. XXIV), „Thermae Lustrales Joviniano Principi abolita fastus insania salutare etc." B. A. Mirzeńskiego (1719; Estr. XXII, 416), „Arcanum divinae providentiae decretum circa Henricum secundum Romanorum imperatorem manifestatum etc." (1719; Estr. XII, 199—200), „Sol caeli sarmatici coronatus Ladislaus Tertius Poloniae & Hungariae Regnator Gloriosissimus, Threijciam fulgurantium oppositione armaru Lunam, ecclypsans Totumq Orientem in propugnata Hungaria extinguens, In Theatrum assumptus, Illustrissimo ac Excellentissimo Domino, D. Thomae à Domaniewski Capitaneo Szczurowiensi, Castrensi, Syrodiensi, Ex eodemq Palatinatu ad Tribunal Regni, Deputato Judici Per Magnificam Rhetoricam Iuventutem Tribunalitij Petricoviensis Scholarum Piarum Collegij praesentatus, Anno Domini 1720. Mense No-

vembri, die...", fol., K. 3 nlb. (1720; nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Ord. Zamoyskich X fol. 721), „Apelles Amor. Imaginem & Similitudinem Dei Adami Avaritiâ corrosam, Cain Fratricidio deformatam, Filiorum hominum luxu corruptam, Gigantum superbiâ defosam, Sodomitarum paenalibus ignibus infuscatam, Agni immaculati Christi Patientis Sangvine Renovans. In aram virtutis & honoris Illustrissimi ac Excellentissimi Domini, D. Joannis in Swidno Swidziński Dapiferi Ravensis, Iudicis ad Tribunal Regni Depvtati, Inter theatrales umbras Per Illustrem & Magnificam Scholae Pôeseos Collegij Petricoviensis Scholarum Piarum Iuventutem inductus. Anno à quo in humana specie apparuit Deus 1721. Die 23 Martij. Typis Clari-Montis Czestochoviensis", fol., K. 2 nlb. + 2 (nieznane Estreicherowi; egz. Jana Michalskiego), „Ioannes Rex Armenorum Maximus De mundo Sanctê De Turcis fortiliter De utroq gloriôsè Triumphans etc." (1722; Estr. XXII, 72), „Gallicanus Dux Romanorum Gloriosissimus, Ad fidem in bello Gotha Mirâ Dei vocatione Conversus etc." (1723; Estr. XX, str. XVIII), „Cor Jesu Actui theatri in obiectum Affectibus Selinii Regis Georgae in Centrum Praefixum etc." (1738; Estr. XIV, 406).

Repertuar jezuicki. Programy: „Corona inter aras etc." (1714; Estr. XIV, 413), [Bajazethes & Tamerlanes] (1714; *Estreicher*. Teatra w Polsce, Kraków 1873, t. I, str. 95 odnosi błędnie do sceny kaliskiej; Estr. XII, 332), „Ruina Eunomij" ku czci St. Wierzbowskiego (1715; Estr. IX, 53), „Insignes Heroum etc." ku czci K. Rychłowskiego (1718; Estr. XVIII, 164), „Licentia effraenata, à Vindice scelerum, Numinis Iustitia ad perpetuos inferni carceres damnata etc." (1719; Estr. XXI, 264), „Immortalitas divi Francisci à monumento in Theatrum deducta etc." (1721; Estr. XVI, 285). W r. 1748 wystawiono i ogłoszono tragedję „Jonatas" ks. Stanisława Jaworskiego (Estr. XVIII, 516).

KW, 1829, Nr. 71, 218, 274; 1835, Nr. 144; 1837, Nr. 184; 1838, Nr. 190, 243; 1840, Nr. 125, 178; 1844, Nr. 267; 1846, Nr. 32; 1850, Nr. 135, 170; 1852, Nr. 2; 1857, Nr. 96, 344; 1858, Nr. 346; 1859, Nr. 74; 1860, Nr. 123.

149. PLESZCZENICE (Z. S. R. R.).

Od r. 1828 działał teatr amatorski hr. Tyszkiewiczów.

(*Dr. Titius*). Rys historyczny przedstawień teatralnych, mianowicie w języku polskim, na Litwie („Wizerunki i roztrząsania naukowe", poczet II, Wilno 1840, t. XVIII, str. 127—130).

150. PLESZEWO (woj. poznańskie).

W r. 1853 miał grać Pfeiffer.

DL, 1857, t. II, Nr. 97 — 100; GC, 1858, Nr. 170 — 174.

151. PŁOCK (woj. warszawskie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1664 — 1760.

W latach 1808 — 1814 prowadzili teatr kolejno Teodor Bogusławski, Mierzyński, Baur, Kasper Kamiński i Jezierski. W r. 1815 w lutym — maju był Baur, nadto grywał Wyrwalski. W r. 1817 w lipcu był Milewski. Później w porze letniej zjechał teatr warszawski (1823, 1824) oraz krakowski (1823, 1825, 1826, 1827). W r. 1828 od końca marca do połowy czerwca grał Raszewski. Sezon 1829 — 1830 od sierpnia do maja wypełniły występy b. aktorów krakowskich, najpierw pod dykcją Skibińskiego, później Szymkajły. Od czerwca 1833 r. do września 1835 roku z małymi przerwami grywał Chełchowski. Jesienią 1833 r. krótki czas był Raszewski. W r. 1836 występowali: Stobiński (od połowy marca), Pik (lipiec) i Raszewski (wrzesień — grudzień). W r. 1837 był Chełchowski (listopad — grudzień). W r. 1838 dłuższy czas przebywał Nowiński, łącząc się w połowie czerwca z zespołem Szymkajły. W r. 1839 od jesieni grał Szymkajło. W r. 1840 dwukrotnie bawił Raszewski, od 24 maja przez parę tygodni i od połowy lipca do połowy października. W r. 1841 do połowy czerwca grał Łoziński, skolei w październiku zjawił się Popiołek i był przynajmniej do lutego 1842 r. W r. 1843 w maju lub czerwcu zamierzał zjechać Okoński, później do września bawił Nowiński. W r. 1844 był Nowiński (kwiecień do września), zaś po nim Stobiński (październik). W roku 1845 dawali przedstawienia Królikowski (kwiecień) i teatr krakowski (sierpień), poczem od grudnia 1845 r. do kwietnia 1846 roku był Okoński. W r. 1846 latem grywał teatr krakowski (sierpień, I połowa września). Jakiś teatr działał w grudniu 1848 r. W r. 1851 od 11 września grał Piotrowski, zaś w r. 1852 w lutym i marcu Nowiński. W r. 1854 do początku marca przebywał Ratajewicz; po nim zjawili się Gawecki (do 14 czerwca; zespół pod kier. Królikowskiego) i Kłyszynska (wrzesień). W r. 1855 była Kłyszynska i połączywszy się jesienią z kompanją Stobińskiego, została na zimę. W r. 1856 do lata grała Kłyszynska ze Stobińskim, zaś jesienią wróciła sama i bawiła od 5 października do początku listopada. W r. 1857 w marcu — maju był Gawecki, zaś od 17 września 20 przedstawień dał teatr krakowski. W r. 1858 w styczniu — marcu grał Ratajewicz, poczem w lipcu parę razy oraz w sierpniu Chełchowski, wreszcie miał

zjechać Pfeiffer. W r. 1859 wiosną był Ratajewicz, zaś od 15 października do 8 listopada gościł teatr krakowski pod dyrekcją Pfeiffra.

Repertuar jezuicki. W rękopisie Załuskich różnojęz. Q XIV 10: „Drama breve De Fuga B. Stanislai Kostka Vienna Romam” (1664). Programy: „Fortuna Palladi Fo-ederata, Ignaviae Adversa, In Xunchio Chinarum Imperatore Et Lama Ejusdem Imperii Profligatissimo Tyranno, Orbi Universo exhibita etc.” (1698; Estr. XV, 268). „Regale Hispaniarum pomum Agilae, Cantabriae Principi ad mensas secundas Ab Hispaniae Proceribus pro bellario oblatum, atq' Sub felicissimis Auspiciis Perillustris ac Magnifici Domini, Domini Venceslai Comitis in Krubice, Lasocki, Succamerai Zakrocymensis, Scenice Ludis Antecinerilibus propositum à Perillustri, Magnifica et Praenobili Tulliana Juventute Collegii Karnkoviiani Plocensis, Societatis Jesu, Anno Domini 1702. die 25. Februarii. Thorunii, Ex Officina Nobiliss. Senatus et Gymnasii”, fol., K. 4 nlb. (1702; nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3 XXIV ^{2/433}), „Veritas in fundo per Ziemovitum Plocensium Ducem veneno potum, Infortunatum esse compotationu eventum agnoscante reperta etc.” (1720; Estr. IX, str. CCCXXIX), „Fax mentis honestae gloria Vladislao Hermano extincta etc.” (1720; Estr. XVI. 182), „Sedecyasz tragedia” (1760; Estr. XXVII, 330).

L. Simon. O teatrze w Płocku w latach 1808 — 1830 („Scena Polska”, 1930, Nr. 18); P. Fechnerowa. Teatr w Płocku („Tygodnik Ilustrowany”, 1874, t. XIII, S. II, str. 81 — 82); „Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za r. 1814, str. 32 — 33; rkp. biblj. Jagiellońskiej Nr. 6116 (Baur); — KW. 1823, Nr. 121, 126, 129, 132, 215, 222; 1824, Nr. 3, 128, 131, 135, 140; 1825, Nr. 195, 203; 1826, Nr. 201, 255, 272; 1828, Nr. 90, 101, 163; 1829, Nr. 233, 273, 341; 1830, Nr. 130; — GKW, 1811, Nr. 78 dod.; 1823, Nr. 86, 87, 90, 143, 147, 149; — „Dziedziliya czyli Pamiętnik Płocki”, T. I, 1824; „Rozmaitości literackie z roku 1826”, T. III, Warszawa 1828, str. 192 — 193; — GP, 1829, Nr. 274; DPK, 1829, Nr. 331; KP, 1830, Nr. 98, 129. — Pobyt Milewskiego w r. 1817; zob. kartę tytułową druku „Oblężenie Płocka” W. H. Gawareckiego, Warszawa 1817 i 2 ed., tamże 1823. — KW, 1833, Nr. 232; 1834, Nr. 159; 1835, Nr. 74, 99, 250; 1836, Nr. 56, 89, 189, 233, 264, 315; 1837, Nr. 326, 332; 1838, Nr. 6, 169; 1839, Nr. 256, 289; 1840, Nr. 132, 158, 165, 176, 183, 289; 1841, Nr. 148, 312; 1842, Nr. 18, 40; 1843, Nr. 96, 105, 290; 1844, Nr. 170, 244, 267; 1845, Nr. 105, 209, 212, 230, 314; 1846, Nr. 100, 204, 241; 1851, Nr. 241; 1852, Nr. 41, 70; 1854, Nr. 88, 186, 215, 233, 292, 331, 336; 1855, Nr. 247, 287, 346; 1856, Nr. 112, 270, 294; 1857, Nr. 65, 117, 122, 207, 249, 274; 1858, Nr. 175, 194, 241, 346; 1859, Nr. 255, 277, 310; — GC, 1841, Nr. 304, 310; — Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1829 do 1839 („Świat dramatyczny”, 1839, t. 2, str. 108 — 109); Dawisona pierwsze lata w zawodzie dramatycznym. Z własnych notat jego spisał J. I. Kraszewski („Gazeta Warszaw-

ska", 1888, Nr. 226 i 227; też w rkp. biblj. Ord. Krasińskich Nr. 5127); *St. Dąbrowski*. Teatr w Lublinie i teatry w lubelskiem 1860—1880 („Pamiętnik lubelski” Tow. Przyj. Nauk w Lublinie. T. I, Lublin 1929, str. 279—280); *J. H(eppen)*. Teatr w Płocku („KW.”, 1891, Nr. 37); Afisz z 21.XII 1848 r., zob. Wystawa teatralna. Katalog, Warszawa, 1929, Nr. 683.

152. PŁONSK (woj. warszawskie).

W końcu października 1843 r. zjechał Ratajewicz. W latach następnych występowali: Marzantowicz (1846, wrzesień), Okoński (1854, wrzesień — grudzień) i Stobiński (1858, od stycznia do kwietnia). Prawie co roku miał także zjeżdżać Pfeiffer.

KW, 1843, Nr. 283; 1846, Nr. 253; 1854, Nr. 336; 1858, Nr. 13, 346; DL, 1857, T. II, Nr. 97 — 100; GC, 1858, Nr. 170 — 174.

153. PODHORCE (woj. tarnopolskie).

Teatr prywatny Wacława Rzewuskiego, czynny mniej więcej w latach 1754 — 1767.

St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 80 — 85; *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów, 1925, t. II, str. 364 i passim; Słownik Geograficzny Królestwa Polskiego T. VIII, Warszawa 1887, str. 398.

154. PODOLINIEC (Węgry; — Czechosłowacja).

Teatr pijarski, znany z r. 1668.

Program rękopiśmienny w Muzeum Czapskich: „Nauis Antiquissimus Domus Opalinsciani... Ab Ingenua Iuventute Collegii Podolinensis exhibita 22 Octobris Anno Dni 1668”.

155. POŁOCK (gub. witebska; — Z. S. R. R.).

Teatr jezuicki, znany z lat 1669 — 1819.

Latem 1806 i 1807 r. bawił teatr Każyńskiego.

Teatr jezuicki. W rękopisach Żaluskich, różnojęz. Q XIV 10 program: „Wesołe po chmurach słońce w historii z ślepoty oświeconego Tobiasza reprezentowane” (1669; zob. *W. J. Riezanow*, Ekskurs, str. 422) oraz tamże, różnojęz. Q XIV 7 tekst; „Applausus Deo Eucharistiaco” (1722). — Programy: „Naufragium in Sicco Sigerici etc.” (1723) i „Corona ex Lapide pretioso In Lavros MV-tata Prius Eruditionem ac Pietatem Divi Mammetis Martyris Lapidibus obruti redimens” (1723) (oba dialogi ks. Wojciecha Ryekura; Estr. XXVI, 524), „Acies ignea et facies Leonis ignem spirantis in Vladimiro Roxolaniae Principe etc.” (1724; Estr. XII, 22 — 23),

„Jason extra Colchos etc.” (1728; Estr. XVIII, 509), „Fax mentis” Jana Pakasławskiego (1729; zob. *ks. St. Bednarski T. J.* Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce. Kraków, 1933, str. 433), „Cursus gloriae Dei etc.” (1729; zob. *ks. Bednarski*, jak wyżej), „Pupilla Poloniae Cor moestissimi Parentis Ziemomisli principis Lechiae graviter feriens in Miecislao I filio unio orbato lumine inter laeta conviviorum tripudia ad impositionem ethico more nominis arcana vi illustrata etc.” *Ks. Adama Deboli* (1730; Estr. XV, 92), „Legatus à Corde Sarmatiae Vox Clamantis Joannes; extra Desertum, Oratoriis in Rostris Disertus, olim à Coronato Poloni Poli Principe Sigismundo I. Ad Romani Imperii Augustum Carolum V. Expeditus, Et ab Eodem, attollentibus Eloquentiae, & Scientiae alis. In grandem Grandium Hispaniae dignitatem elatus etc.” (1731; Estr. XXI, 144), „Osculum mortis inter pocula in labico calicis: olim Solimanno Turcarum Imperatori datum etc.” (1732; Estr. XXIII, 463), „Dies Cincrum Olim in Belgio Immediate ante Diem Cinerum, Facto Mortis Memento etc.” (1737; Estr. XX, 303), „Corona Nominis *et Eruditorum Caputum Invictissimus, ac Serenissimus Stephanus Bathoreus Singularis Literarum Cultor & Protector, Pro Floribus Oratorijs, Sigillarem, Joanni Zamoyscio conferens gemmam, Ad Scenicos ignes; à Subjecta, devinctissimaq; suis Fundatorijs Sceptris; Perillustri, Illustri, ac Magnifica Apollinea Iuventute Athenaei Polocensis. In termino Scholastici Anni Productus. Anno à facta Unione Hypostatice, in Coronam mortalitatis, 1737. Pridie Kalendis Augusti.”, fol., K. 2 (nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIV. 1/304). — Tragedja Andrzeja Fritza „Kodrus” w przekładzie polskim grana 1. V 1819 r. w rkp. biblj. Tarnowskich (Brannickich) w Suchej Nr. 397. — W początkach XIX w. były pewnie grywane utwory *Ks. Nikodema Musnickiego*. W r. 1802 ogłoszono komedię „Podejrzliwość”, zaś w r. 1803 T. I „Zabawek teatralnych” z komedjami: „Marnotrawstwo”, „Przyjaciół wszystkich i niczyj” i „Pogarda nauk” oraz tragedjami „Heli” i „Flawjusz Klemens Męczennik”. Utwory te znane są także z nadbitek bez osobnej karty tytułowej.

K. Skibiński. Pamiętnik aktora. Warszawa 1912, str. 28, 31

156. PONIEWIEŻ (gub. kowieńska; — Litwa).

Teatr pijarski, znany z lat 1749 — 1755.

W r. 1854 grywało towarzystwo Lutomskiego.

Programy pijarskie: „Przykład sprawiedliwości Lideryk Xiążę Flandrow lub Belgów Na własnego Syna swego Jozeramna nierespektujący, w Sądach nad nim sprawiedliwość pokazujący, Sceniczną reprezentacją Licznie zgromadzonemu na Grodzkie Sądy lub Roczki Audytorowi y Spektatorowi pod Imieniem Wielmożnego Imci Pana, P. Michała Russela Podczaszego Powiatu Upitskiego Od Prześwietnej Młodzi Szkół pobożnych w Kollegium Poniewieskim na widok podany. Roku 1749. Dnia 7 Lipca”, fol., K. 5 nlb. (nieznane Estreicherowi).

cherowi; z licytacji bibliofilskiej w Warszawie, czerwiec 1932 r.), „Zabawa przystoyna etc.” (1755; Estr. IX, 272). KW, 1855, Nr. 40.

157. POTOK (woj. stanisławowskie).

W latach 1845 — 1851 Stanisław Skwarczyński utrzymywał stały teatr amatorski.

L. Simon. List - recenzja Karola Estreichera („Scena Polska”, 1930, Nr. 20); *K. Estrajcher.* Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114).

158. POZNAŃ (woj. poznańskie).

Teatr jezuicki, znany od lat siedemdziesiątych XVI wieku do r. 1765.

Teatr w Kollegjum Lubrańskiego Akademii Poznańskiej (1639 — 1683).

W r. 1783 działał teatr pod dyrekcją Józefa Srokowskiego, stworzony przez Wojciecha Bogusławskiego jako uprzywilejowanego antreprenera. Latem 1797 r. 30 przedstawień dał teatr warszawski pod dyr. Truskolawskich. Latem 1800, 1801, 1802, 1803, 1805, 1806, 1807, 1808, 1809 i 1810 r. występował teatr warszawski W. Bogusławskiego. Od 28 sierpnia 1815 r. do 18 kwietnia 1816 r. grał teatr Milewskiego, stworzony przez W. Bogusławskiego. Teatr ten występował w Poznaniu także w r. 1816 od 16 czerwca i latem 1818 r. W latach 1817, 1823 i 1824 na jarmark świętojański zjeżdżał warszawski Teatr Narodowy. W I połowie września 1822 r. występował teatr krakowski. W r. 1838 od lipca do początku września grywał Raszewski. W r. 1839 w czerwcu był teatr krakowski Pfeiffra pod kierunkiem Anczyca. W r. 1841 od połowy czerwca do końca września bawił Łoziński. W r. 1842 (II połowa czerwca, lipiec) był znowu teatr krakowski pod dyr. Chełchowskiego. W r. 1843 od stycznia przez siedem miesięcy działał teatr stały pod dyr. Anczyca. W latach następnych, 1844, 1845, 1847, 1857, 1858, 1859, zjeżdżał na miesiące letnie teatr krakowski pod dyr. Pfeiffra. Latem 1850 i 1852 r. grał Chełchowski.

Repertuar polski jakiegoś teatru szkolnego, może jezuickiego, z I połowy XVII wieku w rękopisie konopczańskim; zob. *St. Windakiewicz.* Teatr ludowy w dawnej Polsce. Kraków 1902. Rozprawy Ak. Um., Wydz. Filol., Serja II, t. XXI, og. zb. t. 36.

Repertuar teatru jezuickiego z lat 1599 — 1627 w rękopisie biblioteki Uniwersyteckiej w Upsali Nr. 380 (zob. *Ad. Stender — Petersen*. *Tragoediae sacrae. Materialien und Beiträge zur Geschichte der polnisch - lateinischen Jesuitendramatik der Frühzeit*. Tartu (Dorpat) 1931; rec. *L. Simon*, „Pamiętnik literacki”, R., XXIX, 1932, Nr. 2 i *Al. Brückner*, „Ruch literacki”, 1933, Nr. 4). Są to sztuki: „*Felicitas*” (1599) [1597], „*Philopater*” (1600) [1596] i „*Eutropius*” (1600) Grzegorza Cnapiusa, „*Mauricius*” (1604 — 1611) „*Belisarius*” (1611 — 1617), „*Franciscus*” (około 1618), „*De vita aulica dialogus*” (1618 — 1624) etc. — Wiadomości o wczesnych widowiskach jezuickich podają *ks. Chotkowski*. *Szkoły jezuickie w Poznaniu (1573 — 1653)* („Przegląd Powszechny”, 1893, t. XXXVIII, str. 343 — 345) i *ks. Załęski*. *Kollegium OO. Jezuitów w Poznaniu 1572 — 1608* („Przegląd Powszechny”, 1897, t. LVI, str. 20) — Programy: „*Tragedia Genesis to iest O świętym Genezyusie Męczenniku*” (1619; Estr. XVII, 91), „*Summa Actiey Collegium Poznańskiego Societatis Jesu na przyjazd Krolestwa IchMM do Poznania*” (1623; przedr. *E. Raczyński*. *Wspomnienia Wielkopolski 1843*, t. II, str. XXV — XXVII; Estr. VIII, 182), „*O szczęśliwym końcu po rozmaitych przypadkach*” (4°. K. 2 nlb. Nieznane Estreicherowi. Egz. biblj. Narodowej oprawiony razem z drukiem wyżej cytowanym), „*Virtus Honorata Przyjemski etc.*” (1624; Estr. XXV, 370), „*Chozroes, abo długo szczęśliwe okrucieństwo na widoku sprawiedliwej pomsty, synowskiem umorzone okrucieństwem etc.*” (1650; zob. *K. Wł. Wójcicki*. *Teatr starożytny w Polsce*. Warszawa 1841, t. II, str. 205 — 214; *J. Łukaszewicz*. *Obraz Historyczno-Statystyczny Miasta Poznania*. 1838 t. I, str. 127—129; niema u Estreichera), „*Złoty Pokoi Władysławowi trzeciemu Jagiellonowi Krolowi polskiemu od Krzyżaków poprzysiężony*” (1660; Estr. XXIV, 429), „*Fortuna Dawne Opalenskich Honory nowo w — starowieczney nawie Jasnie Wielmoznego Jego Mosci P. Jana Opalenskiego Woiewody Brzeskiego, Generała Wielgo-Polskiego depozytująca. A na Solenny Jego Mości Wiazd Pod szczęśliwego Umbra Timotheusza, Od Prześwietney Młodzi Collegium Poznańskiego Societatis Jesu, reprezentowana. Roku Pańskiego 1678*”, fol., K. 2 (1678; Estreicherowi nieznane; egz. biblioteki Ord. Zamoyskich F. 326), „*Łagodnego szaleństwa wizerunek w sławnym pobożnością Eryku Krolu Duskim Dla osobliwego w muzyce upodobania, o Okrucieństwo y Zaboystwo nieznacznie wywiedzionym etc.*” (1689; Estr. VIII, 450), „*Unio religionis & caelestis coronae Joannes et Arcadius Naufragiō divisus in Scenam expositus A Perillustri ac Nobili Iuventute, Mediae Classis Grammaticae Collegii Posnaniensis Soc: Jesu Anno Domini 1725*”, fol., K. 1 nlb. (nieznane Estreicherowi; egz. biblioteki Jagiellońskiej 29044/III), „*Casus honoris et fortunae in eulogiō, virtute restauratrice etc.*” (1725; Estr. XIII, 482), „*Occasus in Ortu Seu B. Aloysius Gonzaga etc.*” (1725; Estr. XXIII, 239—240), „*Dolus Morte repertina Authori Fatalis in Firando Castillionum Regis Filio Patris Fratriscq; Parricida etc.*” (1732; Estr. XX, str. XVI), „*Moment rozkoszy punktem nieszczęśliwej wieczności w pewnym Xiążęciu ru-*

skim zakończony etc." (1732; Estr. XXII, 525). W połowie XVIII wieku ogłoszono następujące dramaty wystawiane: „Tytus Japończyk” ks. Jana Bielskiego (1748; Estr. XIII, 80) oraz tego autora „Apollonjusz Chrystusow Rycerz” (1755; Estr. XIII, 79) i „Alexy Cesarz Wschodni” (1764; Estr. XIII, 79), a nadto „Maurycy Państw Wschodnich Cesarz” ks. Przeradzkiego (1754; Estr. XXV, 348) — Repertuar z połowy XVIII w. w rękopisie Polskiej Akademji Umiejętności Nr. 729. M. i. utwory „Niewinność zwycięża potwarzy czyli Leo 6 Cesarz” ks. Jana Bielskiego (1753; też w klocku Biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego 3. XIV. 5/43), „Protazyusz Król Arymy” ks. Haczyńskiego (1753) [1754?], „Syngareda Paszkwilant” ks. Strachwitza (1757), „Eduardus Angliae Rex” ks. Tomaszewskiego (b. r.), „Miżopon” Porée’go (b. r.), „Santaryn” (b. r.) i „Roman Wschodni Cesarz” (b. r.); zob. *K. Wł. Wójcicki*. Teatr starożytny w Polsce. T. II, Warszawa 1841, str. 315 — 329. — Nadto w rękopisie „Konstantyn Wielki Pierwszy Chrześcianański Cesarz” ks. Jana Bielskiego (1751; klocek biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XIV. 5/43) oraz drukowany program tragedji „Joas Król ludu bożego” (1765; Estr. XVIII, 604).

Teatr w Kollegjum Lubrańskiego Akademji Poznańskiej. Programy z lat 1639 — 1683: „Religio ex supresso Atheismi errore Triumphans” (1639; Estr. XXVI, 234 — 235), „Speculum extrême contraria simul repraesentans etc.” (1673; Estr. VIII, 351), „Rex dolorum etc.” (1674; Estr. XXVI, 278), „Auspiciatum futurae felicitatis omen In valedissima illustrissimae domus Lescyncsianae Fortitudine ab antiqua seculorum serie fundatum” B. K. Malickiego (1683; Estr. XXII, 90 — 91).

W. Bogusławski. Dzieje Teatru Narodowego („Dzieła dramatyczne”, Warszawa 1821, t. IV); „Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za rok 1808, str. 19—20, 1809, str. 15—17, 1810, str. 16, 1813 („Krótka Kronika”, passim; przedr. *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. I), 1814, str. 35; GW, 1805, Nr. 51 dod., 55 dod., i 57 dod., 1806, Nr. 52 dod. i 58 dod., 1807, Nr. 54 dod. i 55 dod., 1808, Nr. 54 dod., 57 dod. i 63 dod.; „Rocznik Towarzystwa Dramatycznego” za r. 1815 — 1816. — Do pobytu kompanji Milewskiego zob. druki: „Oswobodzenie Poznania” Al. Pilichowskiego (Kalisz 1819) i „Piotr Wielki” T. Szumskiego (Poznań 1819). — (*K. Estreicher*). O widowiskach dawanych przez krakowskich aktorów w Poznańskim i Pruszech („Nowiny”, 1855, II półr., str. 111 — 112); *K. Skibiński*. Pamiętnik aktora. Warszawa 1912, passim; *F. Pohorecki*. Wielkopolska a Teatr Narodowy („Kurier Poznański”, 1925, Nr. 351 i odb.); *F. Pohorecki*. U kolebki sceny polskiej w Poznaniu. („Kronika miasta Poznania”, 1931, Nr. 1, str. 52—58); *Z. Grot*. Znaczenie narodowe teatru polskiego w Poznaniu („Kronika miasta Poznania”, 1930, Nr. 4, str. 293—314; 1931, Nr. 1, str. 16—32, Nr. 2, str. 85—106 i Nr. 3, str. 204—229); *Z. Grot*. Namieśtnik A. Radziwiłła a teatr polski w Poznaniu (tamże, 1932, Nr. 4, str. 426—436); *W. Koryzna*. Teatr polski w Poznaniu (1784 — 1898).

Poznań 1898 (część I, p. t. „Pamiętnik sceny narodowej w Wielkopolsce do roku 1888” także osobno, Poznań 1888).

159. PROSZOWICE (woj. kieleckie).

W I połowie 1851 r. parę miesięcy bawił Okoński. W zimie 1853 r. grywał Nowiński. W latach 1853 — 1860 miały się odbywać występy Nowińskiego i Okońskiego.

KW, 1851, Nr. 196; *K. Estrajcher*. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114).

160. PRZASNYSZ (woj. warszawskie).

Występowali: Nowiński (1843, marzec), Okoński (od II połowy grudnia 1852 r. do połowy kwietnia 1853 r.) i Stobiński (od sierpnia 1857 r. do schyłku roku).

KW, 1843, Nr. 89; 1853, Nr. 11, 108; 1857, Nr. 179, 344; 1858, Nr. 346; GW, 1853, Nr. 16.

161. PRZEMYŚL (woj. lwowskie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1696 — 1755.

W r. 1851 był Borkowski. W sezonach 1854 - 56, 45, 1851 — 1862 mieli grywać Borkowski, Ortyński i Miłaszewski, zaś latem 1857 r. — Chełchowski.

Teatr jezuicki. Repertuar z XVIII wieku w rękopisie biblioteki grecko-katolickiej Kapituły w Przemyślu Nr. 60; zob. *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 14b. — Programy: „Umbra luctus publici, sub clypeato romanorum arbore terris excisa fulmine, ex fatalissimo fato Ser. Joannis III, Poloniarum Regis, lugubri scenae apparatus projecta etc.” (1696; Estr. IX, dod. str. CCCXIII), „Hermenegild Tragedya” (około 1754; Estr. XVIII, 162), „Muley Mahomet Król Fezański, a potem Baltazar de Loyola-Mendez” dramat Wojciecha Męcińskiego (1756; Estr. XXIII, 256). — Teksty dramatyczne: „Regulus” Wojciecha Męcińskiego (1753; Estr. XXII, 257; XXVI, 171; recenzja St. Trembeckiego, zob. *H. Biegeleisen*. Nieznane pisma St. Trembeckiego, „Biblioteka Warszawska”, 1897, t. III, str. 298—312; recenzja mylnie odniesiona do utworu Męcińskiego; zob. *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 204), „Seila Wyrażenie Messjasza Ludzkiego Narodu Zbawiciela” Metastasia w przeróbce Filipeckiego (1754; Estr. XXII, str. 311), „Drama o powołaniu S. Aloyzego do Zakonu Societatis Jesu” X. Ptolomeusza w przekładzie W. Męcińskiego (1754; Estr. XXV, 393—394 i XXII, 256), „Drama o Powołaniu S. Stanisława Kostki do Zakonu Societatis Jesu” W. Męcińskiego (1755; Estr. XXII, 256).

K. Estrajcher. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114);

St. Pepłowski. Teatr polski we Lwowie (1780 — 1881), Lwów 1889, str. 245.

162. PUŁAWY (woj. lubelskie).

Teatr prywatny ks. Czartoryskich, czynny za czasów Stanisława Augusta i jeszcze w początkach XIX wieku.

W r. 1827 jedno widowisko dał Krzesiński. W r. 1828 również jeden raz wystąpił zespół Panczykowskiego. W r. 1829 około czerwca grywali Lasoccy.

St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 98—103; *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, 364 i passim.

St. Dąbrowski. Teatr w Lublinie i teatry w lubelskiem (1860 — 1880). („Pamiętnik lubelski” Tow. Przyj. Nauk w Lublinie, T. I, Lublin 1929, str. 328); Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny”, 1839, t. 2, str. 72). — KW, 1829, Nr. 170, 171.

163. PUŁTUSK (woj. warszawskie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1571 — 1749.

W styczniu 1828 r. występował nieznany bliżej teatr. Później grywali: Stobiński (1837, październik; 1858, od kwietnia do września), Okoński (1840, listopad; 1853, od II połowy kwietnia; 1854, od maja do sierpnia), Nowiński (1843, kwiecień) i Barański (od listopada 1854 r. do lata 1855 r.).

Repertuar teatru jezuickiego z lat 1571 — 1623 w rękopisie dziś bliżej nieznanym (zob. *K. Wł. Wójcicki*. Biblioteka starożytna pisarzy polskich, t. VI, Warszawa 1844, str. 295—347). M. i. tragedje łacińskie: „Achab” (1578), „Hiaeus czyli Jehu” Bencyusza (1578), „Jefte” (1599) „Obleżenie Samarii” (około 1608), komedje łacińskie: „Petriscus” (1581), „O św. Alexym” (1600), szereg dyalogów polskich grywanych w Boże Ciało: o Ablu i Kainie (1579), o Melchidezechu, który był figurą Chrystusa (1580), o Najświętszym Sakramencie Ciała i Krwi Pańskiej (1602), o raju, upadku pierwszych rodziców i o drzewie żywota (1602), o wężu miedzianym (1608), o przeniesieniu Arki (1609), o Najświętszym Sakramencie Ciała i Krwi Pańskiej (b. r.), Mifibozet (1622), o skrzyni przymierza (1623) (dwa ostatnie utwory znane z rkp. Polińskiego, skąd je wydał *R. Pleniewicz*). Dwa dyalogi pułtuskie z lat 1622 i 1623 („Pamiętnik literacki”. R. V, 1906, str. 473—496), nadto szereg łacińskich dyalogów okolicznościowych oraz polskie intermedja i sceny komedjowe (zob. *W. Hahn*. Literatura dramatyczna w Polsce XVI wieku. Lwów 1906; *Ad. Stender - Petersen*. Tragoediae sacrae. Tartu (Dorpat) 1931). Z czasów późniejszych program w rękopisie Żałuskich różnojęz. Q. XIV, 10:

„Actus Ante Bacchamalis“ Zeligmachera (1672; zob. W. J. Riezanow. Ekskurs, str. 423). — Programy drukowane: „Epitome Comediae Henricianae etc.“ (1617; zob. M. Wiszniewski. Historia literatury polskiej. Kraków 1845, t. VII, str. 293), „Tropheum Victricis Crucis In Regno Bungi Primo Authore Caprale Presbytero Soc: Iesv Ac Sebastiano Regis Bvngi Filio Erectum Sub auspicijs Perillustris Admodum Reverendi Domini D. Stanislai Kołakowski Canonici Pultoviensis, Praepositi Długosiodlensis; Procuratoris Bonorum Venerabilis Capituli Pultoviensis & & Doctoris Vtriusque Juris Ab Illustri ac Praenobili Juventute Rhetorica Collegij Pultoviensis Soc: Iesu In Scenam datum Anno M.DC.LXXXVI“, fol., K. 2 mlb. (1686; Estreicherowi nieznane; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIV. 2/214), „Pallas orbis imperatrix cum Alexandro Mammacae filio orbem gubernans etc.“ (1686; Estr. XXIV, 35), „Signaculum Primos Apollinis Honores olim Apud Pyrrhum Epirotarum Regem etc.“ ku czci Andrzeja Przybyłowskiego (1706; Estr. XXV, 359), „Caput dexterrimae manus etc.“ (1726; zob. ks. St. Bednarski. T. J. Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce. Kraków 1933, str. 433). W r. 1749 wystawiono i ogłoszono tragedję ks. Rafała Hempla „Majestas Asserta Sive Darius“ (1749; Estr. XVIII, 94). Akty Tajnej Policji w Archiwum Akt Dawnych w Warszawie Nr. 25, K. 97; — KW, 1837, Nr. 271; 1840, Nr. 325; 1843, Nr. 89; 1853, Nr. 108; 1854, Nr. 231, 304, 336; 1855, Nr. 346; 1858, Nr. 150, 234, 346.

164. PYZDRY (woj. łódzkie).

W r. 1816 od 28 kwietnia przez cały maj do pierwszych dni czerwca grywał teatr pod dyr. Milewskiego. Od sierpnia 1842 r. przez parę miesięcy, przynajmniej do Nowego Roku, dawał przedstawienia Stobiński.

„Rocznik Towarzystwa Dramatycznego“ za r. 1815 — 1816; — KW, 1842, Nr. 213, 341.

165. RACAT (woj. poznańskie).

Za czasów Stanisława Augusta działał teatr amatorski, dla którego repertuar tworzył Józef Wybicki; m. i. w r. 1788 grano dwukrotnie „Kmiotka“.

J. Ł. Racat. („Przyjaciół Ludu“, 1836, R. III, str. 194); St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 110—111; L. Bernacki. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 258.

166. RACIAŻ (woj. warszawskie).

W r. 1859 był Stobiński.

K. Estrajcher. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114)

167. RADOM (woj. kieleckie).

Teatr pijarski, znany z lat 1718 — 1726.

W r. 1811 i latem 1822 r. odbywały się przedstawienia zespołu Baura. W r. 1823 występował dwukrotnie teatr krakowski pod dyr. Skibińskiego; na przełomie sierpnia i września dał 8 przedstawień, poczem przeniósł się na tydzień do Płocka i zjechał ponownie na parę występów w II połowie września. Teatr krakowski zjawiał się w Radomiu także w latach następnych. W r. 1825 grywał w II połowie lipca i we wrześniu, w r. 1826 w październiku, wreszcie cykl przedstawień dał w II połowie maja i w czerwcu 1827 r. pod kierunkiem Skibińskiego. Z innych teatrów wędrownych gościły do Powstania teatry Brelewskiego w r. 1827 między sierpniem i listopadem oraz Raszewskiego w r. 1830 od kwietnia do października. W r. 1835 między czerwcem i wrześniem grał teatr krakowski pod dyr. Pfeiffra. W latach następnych grywali: w r. 1836 — Chełchowski (czerwiec — lipiec) i Stobiński (w lipcu 3 razy przejazdem), w r. 1838 — Raszewski (kwiecień; do połowy grudnia), w r. 1839 — Raszewski (lipiec; połowa listopada), w r. 1840 — Chełchowski (czerwiec i wrzesień) i Stobiński (grudzień), w r. 1841 — Popiołek (sierpień — wrzesień), w r. 1842 — Holzman (sierpień, 4 widowiska), w r. 1843 — Raszewski (marzec do połowy sierpnia), w r. 1845 — Okoński (maj) i teatr krakowski (2 tygodnie we wrześniu), w r. 1846 — Chełchowski (do połowy lipca) i Stobiński (sierpień), w r. 1851 — Barański (jesień), w r. 1854 — Nowiński (od 9 marca), w r. 1856 — Ratajewicz (lipiec), w r. 1857 — Ratajewicz (od 12 marca do 24 maja) i teatr krakowski (w październiku 18 przedstawień), w r. 1858 — Chełchowski (od końca maja przez czerwiec), teatr krakowski (lato) i Kłyszynska (II połowa roku), w r. 1860 — Okoński (od 1 marca do lipca), rodzina Ładnowskich (koniec lipca) i teatr krakowski (II połowa października). W r. 1869 latem był Ratajewicz.

Programy pijarskie: „*Gemma Caesarum Candore honorum in Majestates, Splendore meritorum in Patriam, Pretio & prece in superos Inaestimabilis. Carolus V. Romanorum Imperator Olim in Oceano Caesarianae gloriae Nata & Natans nunc in Illustrissimo Celsissimae Lubomirscianae Domūs Srzeniawa Inventa. Manibus Celsissimi S. R. I. Principis Illustrissimi Domini D. Georgij Domini Comitis in Wisnicz & Járostaw Lubomirski Succamerarij Regni. Olsztynensis Casimiriensis Vszycensis &c &c, Capitanei Funda-*

toris Munificentissimi à Tribunalitio Commissoriali Scholarum Piarum Radomiensium Collegio, inter theatrales plausus. Consignata. Anno Gemma Caeli in Unione respondit Hypostatica 1718. Mense Julio. Typis Varsaviae in Coll. Scholarum Piarum", fol., K. 4 nlb. (Estreicherowi nieznane; egz. biblioteki Ord. Zamoyskich G. 272), „Amplificator Polonae Gloriam, Augustissimus. Conjurantium contra Daciam hostium Gloriosissimus. Angustiator; Casimirus Jagiellonides, Rex Poloniae felicissimus etc." (1723; Estr. XII, 139), „Protector Sublimaris Mundi Divinus Amor a Tribunali Iustitiae ad suae Thronum Gratiae Per Poenitentiam recurrentis gratus triumphator ex divicta Justitia gloriosus in satisfactionem reatus Mundi Crucifixus Seu Christus Patiens Generis Humani Liberator etc." (1726; Estr. XXV, 313).

„Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego" za r. 1814, str. 37; rkp. biblj. Jagiellońskiej Nr. 6116 (Baur);—KW, 1823, Nr. 208; 1825, Nr. 182, 218; 1826, Nr. 250; 1830, Nr. 117, 285; GKW, 1823, Nr. 151; GP, 1827, Nr. 159, 174; KP, 1830, Nr. 315. — Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny", 1839, t. 2, str. 58 — 60; St. Dąbrowski. Teatr w Lublinie i teatry w lubelskiem 1860 — 1880 („Pamiętnik Lubelski" Tow. Przyj. Nauk w Lublinie, T. I. 1929, str. 282); — KW, 1835, Nr. 144, 248, 276; 1836, Nr. 159, 175; 1838, Nr. 94; 1839, Nr. 22, 172, 211, 263, 327; 1840, Nr. 174, 275, 320; 1841, Nr. 202, 216, 239, 242, 256; 1842, Nr. 213; 1843, Nr. 89, 120, 225; 1845, Nr. 124, 243, 259; 1846, Nr. 184, 224; 1851, Nr. 289; 1854, Nr. 116; 1856, Nr. 198; 1857, Nr. 77, 84, 168, 207, 274, 278, 287, 344; 1858, Nr. 137, 142, 346; 1860, Nr. 78, 156, 222, 260.

168. RADOMSKO (Noworadomsk) (woj. łódzkie).

W r. 1841 od 21 marca do czerwca był Raszewski, w r. 1857 (do 11 października) — Okoński, w r. 1858 (sierpień) — Kłyszyska.

KW. 1841, Nr. 98, 148; 1857, Nr. 258; 1858, Nr. 220, 346.

169. RADOMYSŁ (gub. kijowska; — Z. S. R. R.).

Przedstawienia amatorskie w pałacu Metropolity ks. Jassona Smogorzewskiego w latach około 1782 — 1786.

L. Simon. Repertuar teatrów w Polsce za czasów Stanisława Augusta („Pamiętnik literacki", R. XXVI, 1929, str. 265).

170. RADZIEJOWICE (woj. warszawskie).

Teatr amatorski w pałacu hr. Krasieńskich. Ożywiona działalność w r. 1816.

Pamiętniki hr. Józefa Krasieńskiego, t. V, str. 62 — 64 (rkp. biblj. Ord. Krasieńskich Nr. 5805).

171. RADZIEJÓW (woj. warszawskie).

Teatr pijarski, znany z r. 1765.

W r. 1854 (wrzesień — grudzień) grał Gawecki.

Program pijarski: „Troas” (Pradon’a) i „Harpagon” („L’Avaré”) Molière’a; zob. *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów, 1925, t. II, str. 204 — 205, 310 — 311.

KW, 1854, Nr. 258, 336; — *K. Estrajcher*. Teatr i Repertuar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114).

172. RADZYŃ (woj. lubelskie).

W r. 1828 zjechał na parę występów teatr Brzeziński.

Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny”, 1839, t. 2, str. 76).

173. RAWA (woj. warszawskie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1699 — 1750.

W XIX wieku dawali przedstawienia: w r. 1840 — Stobiński (od stycznia do połowy maja) i Raszewski (od 25 października), w r. 1846 — Stobiński (czerwiec), w r. 1851 — Okoński (od II połowy listopada), w r. 1852 — Stobiński (styczeń) i Okoński (marzec do początku maja), w r. 1856 - 1857 — Barański (od początku listopada do końca lutego).

Repertuar jezuicki z lat 1699 — 1706 w rękopisie Załuskich Lat. F. XVII 66. Nadto program drukowany: „August I Monarcha Rzymski” (1750; zob. *K. Wł. Wójcicki*. Teatr starożytny w Polsce. Warszawa, 1841, t. II, str. 303—307; Estr. XII, 263 — 264).

KW, 1840, Nr. 3, 16, 33, 66, 110, 125, 127, 289; 1846, Nr. 152; 1851, Nr. 316; 1852, Nr. 13, 85, 125; 1856, Nr. 297, 316, 324; 1857, Nr. 79, 344.

174. ROESSEL (Prusy Wschodnie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1633 — 1728.

W rękopisie brunsberskim: „Thronus amoris in corde Narcissi Regnanti a Ligno Amori etc.” (1688); zob. *G. Lühr*. Jason fabula (Gymn.-Progr. Rössel 1899) i „Jesuitendramen der litauischen Ordensprovinz, „Altpreussische Monatsschrift“, Königsberg 1901. — Programy drukowane: „Cursus gloriae mortalis dramatica poësi expressus. Sive Jason etc.” (1633; Estr. XIV, 471; tę samą sztukę grano także w r. 1644 pióra Tomasza Clagiusa, jak wynika z rkp. brunsberskiego; zob. *G. Lühr*, jak wyżej), „Aquilae fulminatrix Joannis, Serenissimi Poloniarum Tonantis armigerae etc. etc.” (1728; Estr. XII, 195—196).

175. ROMANÓW (gub. kijowska; — Z. S. R. R.).

Teatr Senatora Ilińskiego (zm. 1844 r.) grywał opery włoskie i balety.

L. Simon. List - recenzja Karola Estreichera („Scena Polska”, 1930, Nr. 20).

176. RÓWNE (woj. wołyńskie).

We wrześniu 1853 r. był Słobodziński. Jakiś teatr zjechał w lipcu 1857 r.

KW, 1853, Nr. 243; 1857, Nr. 181.

177. RÓŻANA (woj. poleskie).

Teatr prywatny Aleksandra Sapiehy, czynny w latach 1783 — 1784.

St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 103; *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 364 i passim.

178. RYDZYNA (woj. poznańskie).

Teatr prywatny Aleksandra Józefa Sułkowskiego, czynny za czasów Stanisława Augusta. Tu początkowali Hempiński i Sierakowska. Przygodne przedstawienia zdarzały się i później, np. w r. 1852.

St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 103 — 104; *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 364 — 365 i passim; KW, 1852, Nr. 57; *N. Pajzderski*. Teatr w Rydzynie — U kolebki sceny naszej („Kurjer Poznański”, 1925, Nr. 325).

179. RYGA (gub. liflandzka; — Łotwa).

Występy teatru wileńskiego latem 1809, 1811 i 1814 roku.

K. Skibiński. Pamiętnik aktora. Warszawa 1912, str. 47, 52, 90.

180. RYPIN (woj. warszawskie).

W I połowie r. 1860 był Stobiński.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1879, t. III, str. 57; *K. Estrajcher*. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114).

181. RZEPICHOWO (Rzepichów) (woj. nowogrodzkie).

W miejscowości tej przebywał w latach 1783 — 1785 balet grodzieński Tyzenhauza pod kierunkiem Le Doux wraz z niedobitkami kapeli.

Studjum *St. Dąbrowskiego* o teatrze grodzieńskim Tyzenhauza przygotowane do druku.

182. RZESZÓW (woj. lwowskie).

Teatr pijarski, znany z lat 1682 — 1777.

W sierpniu 1853 r. grał Chełchowski, zaś od listopada 1858 r. do stycznia 1859 r. — Gubarzewski. W latach 1845 — 8 miał nadto zjeżdżać Pfeiffer.

Repertuar pijarski. Programy rękopiśmienne w Muzeum Czapskich: „Victor Apollo Ob auocatum à studiis Iuuentutem ab irrigua Lubomirsclanae Srzeniauae Fluente ab intuitum Ozaroui Stemmatis felicissimae cum Marte Decertans etc.” (1680) i „Fortunator in solo et Salo Aeneas Cum Mnestheo et Achate Troianorum etc.” (1682). Programy drukowane: „Dies triumphalis amoris, Nuper à Numa Pomfilio in Religione, à Bruto in Patriae Conservatione, ab Aenea in praestita Patri pietate, ab Orpheo in mortuae Coniugis resurrectione celebratus etc.” (1698; Estr. XV, 205), „Patres Patriae Primi Poloniae Principes, Lechum Conditor. Visimirus Propagator. Premislaus Vindicator etc.” B. A. Mirzeńskiego (1718; Estr. XXII, 416), „Corona Votorum & desideriorum Vladislai Hermani et Iudithae Principum Poloniae. Boleslaus Crivoustus Filius etc.” (1723; Estr. XXI, 464). — W r. 1777 grano u Pijarów tragedję Racine'a „Joas” („Atalja”) w przekładzie St. Konarskiego i Orłowskiego oraz komedję „Samochwalski”; rkp. biblioteki Ossolińskich Nr. 684, zob. L. Bernacki, Teatr dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 204, 298.

K. Estrajcher. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114); — KW, 1858, Nr. 308, 329; 1859, Nr. 14; K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1876, t. II, str. 423 — 424.

183. SAMBOR (woj. lwowskie).

Teatr jezuicki, znany z r. 1717.

W r. 1849 był Borkowski.

Programy jezuickie: „Atlas Christianissimi Orbis B. Joannes Franciscus Regis Societatis Iesu etc.” (1717; Estr. XXVI, 481), „Ruina Deorum Inter Natales Infantis Dei Ferias Exhibita etc.” (1717; Estr. XXVI, 481); zob. Załęski. Jezuiti w Polsce, t. IV, str. 1634 — 1635.

K. Estrajcher. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114).

184. SANDOMIERZ (woj. kieleckie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1696 — 1753.

Mniej więcej w latach 1835 — 1838 działał stały teatr amatorski. Pod koniec grudnia 1842 r. grywał Raszewski. W r. 1856 zjechał z Opatówka Kaczkowski. W latach 1854 (?), 1843 — 1860 mieli występować Raszewski, Uznański i Okoński.

Repertuar teatru jezuickiego. W rękopisie biblj. Jagiellońskiej Nr. 2384 dialog: „Novus Mercurius ex ligno Iaponensi in quo crux Deifacti reperta etc.” (1701; zob. *St. Windakiewicz*. Teatr kolegów jezuickich w dawnej Polsce, Kraków 1922, str. 19). Programy drukowane: „Brama Grzymała Pandana etc.” (1696; przedr. *K. Wł. Wójcicki*. Teatr starożytny w Polsce, Warszawa 1841, t. II, str. 247 — 260; zob. wyżej Gostyń; Estr. XIII, 311), „Navis patriae etc.” ku czci Al. Lubomirskiego (1703; Estr. XXI, 455 — 456), „Caeleste spectaculum avitus Eridianus” ku czci Al. Lubomirskiego (1703; Estr. XXI, 456), „Fluvius Regnator etc.” ku czci Lubomirskich (1703; Estr. XXI, 455), „Processus Canonisationis in Templum Glorae. B. Stanislai Kostka etc.” (1715; zob. *Trębicki*, str. 325 — 326; Estr. XX, 150 — 151), „Julius é principe sui caeli sidere etc.” (1720; Estr. XVIII, 663). W r. 1753 grano w r. 1754 ogłoszono dramat *Le Jay'a „Abdolomin”* w przekładzie ks. Puttkamera, (Estr. XXI, 152) *K. Estrajcher*. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114;— KW, 1835, Nr. 310; 1836, Nr. 21, 115, 312; 1837, Nr. 265; 1838, Nr. 250; 1842, Nr. 341; 1856, Nr. 344.

185. SĄCZ (Stary Sącz) (woj. krakowskie).

W styczniu 1859 r. miał przybyć Gubarzewski. W latach 1831, 1848, 1857 i 1861 mieli grywać Pfeiffer, Gubarzewski, Sulikowski i Łobojko.

KW, 1859, Nr. 14; *K. Estrajcher*. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114).

186. SEJNY (woj. białostockie).

W grudniu 1824 r. grywał teatr Szymańskiego, objeżdżając województwo Augustowskie.

KW, 1824, Nr. 292.

187. SIEDLCE (woj. lubelskie).

Za czasów Stanisława Augusta działał teatr prywatny Michała Ogińskiego, stanowiący właściwie tylko filję teatru w Słonimie.

W maju 1822 r. występował zespół Baura z Lublina. W pierwszej połowie r. 1824 przez pewien czas gościł teatr Szymańskiego. W grudniu 1826 r. oraz w styczniu i lutym 1827 r. dawał przedstawienia Brzeziński. Później na parę miesięcy zjechał Raszewski, zaś latem był Skibiński. W r. 1828 w czerwcu występował jakiś teatr wędrowny. W marcu i kwietniu 1829 r. dawał przedstawienia teatr pod dyрекcją Szymona Włodka. W r. 1833 od stycznia do czerwca był Chełchowski. Do początku

r. 1834 przez czas bliżej nieznany grał jakiś zespół złożony z kilku nowicjuszy. Od jesieni 1835 r. do połowy marca 1836 r. przebywał Stobiński. W r. 1837 (przed występami w Kaliszu) i w r. 1838 (marzec do początku czerwca) był Chełchowski. W r. 1840 od stycznia do marca i w r. 1841 w karnawale i we wrześniu grał Krajewski. Później zjawiali się: w r. 1842 (styczeń do maja) — Stobiński, od połowy roku 1843 do połowy lutego 1844 r. — Okoński, w r. 1844 nadto Raszewski (do czerwca), zaś od października do stycznia 1845 r. — Łoziński, w roku 1846 — Biernacki (maj) i Nowiński (czerwiec), w r. 1848 (maj) i w r. 1851 (kwiecień) — Ratajewicz, w r. 1854 — Królikowski (kwiecień), w r. 1858 — Stobiński (od połowy września).

L. Bernacki. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 365 i passim; *St. Windakiewicz.* Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 104; *K. Skibiński.* Pamiętnik aktora (1781 — 1858). Opracował i wydał M. Rulikowski. Warszawa 1912, str. 200 — 204, 208, 211; Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce do roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny”, 1839, t. 2, str. 107—108); — KW, 1822, Nr. 126; 1824, Nr. 98, 292; 1827, Nr. 8, 52, 60, 72; 1828, Nr. 192; 1829, Nr. 89, 112; GW, 1827, Nr. 11, 133; DPK, 1829, Nr. 49. — KW, 1834, Nr. 23; 1835, Nr. 296, 345; 1836, Nr. 21, 56; 1838, Nr. 66, 94, 144, 151; 1840, Nr. 16, 47, 61; 1841, Nr. 57, 256; 1842, Nr. 15, 21, 121; 1843, Nr. 184; 1844, Nr. 45, 165, 267; 1845, Nr. 13; 1846, Nr. 133, 152; 1851, Nr. 99; 1854, Nr. 88; 1858, Nr. 234, 346; „Gazeta teatralna”, 1843, Nr. 43; Afisz z 25.V.1848 r. w Bibliotece Narodowej.

188. SIELCE (woj. warszawskie).

Widowisko dworskie dla Króla Stanisława Augusta w r. 1788 (7.IX).

W połowie XIX wieku miał zjeżdżać Stobiński.

L. Bernacki. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. I, str. 434 — 435 i t. II, str. 200; *K. Estrajcher.* Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114).

189. SIENIAWA (woj. lwowskie).

Teatr prywatny ks. Czartoryskich, czynny w XVIII wieku i w początkach wieku XIX.

L. Simon. List - recenzja Karola Estreichera („Scena Polska” 1930, Nr. 20).

190. SIENNO (gub. mohilewska; — Z. S. R. R.).

W r. 1853 od stycznia do maja grał zespół Konrata.
KW, 1855, Nr. 40.

191. SIERADZ (woj. łódzkie).

Występowali: Stobiński (1839, II połowa lutego; 1842, od 10 lipca do połowy sierpnia; 1843, kwiecień; 1855, przed kwietniem), Hekier (1845, kwiecień), Okoński (1845, listopad; 1847, styczeń — marzec; od listopada 1856 r. przez zimę 1857 r.), część zespołu Kłyszynskiej pod kier. Rembeckiej (1857, październik — listopad) i teatr krakowski Pfeiffra (1858, od 15 do 20 lipca).

KW, 1839, Nr. 58; 1842, Nr. 174, 213; 1843, Nr. 89; 1845, Nr. 105, 314; 1847, Nr. 16, 73; 1855, Nr. 346; 1856, Nr. 294, 344; 1857, Nr. 343, 344; 1858, Nr. 175, 346.

192. SIERPC (woj. warszawskie).

Zjeżdżali na występy: Nowiński (1841, kwiecień — czerwiec; 1842, lipiec) i Okoński (1855, czerwiec — lipiec).

KW, 1841, Nr. 130, 148; 1842, Nr. 192; 1855, Nr. 186, 197.

193. SKALBMIERZ (woj. kieleckie).

W r. 1860 miał grać Okoński.

K. *Estrajcher*. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114).

194. SKIERNIEWICE (woj. warszawskie).

W pałacu skierniewickim zdarzały się przedstawienia dworskie dla Cesarza z udziałem artystów teatru warszawskiego. W r. 1851 w końcu maja i w początku czerwca występowała Marja Taglioni w divertissements baletowych. Inne widowisko dramatyczno - baletowe z udziałem Al. Żółkowskiego dano w r. 1858 (27.IX).

KW, 1851, Nr. 136; Afisz z r. 1858 w bibliotece warsz. teatrów miejskich (depozyt Biblioteki Narodowej).

195. SŁAWKÓW (woj. kieleckie).

Widowiska religijne w XVII wieku.

„Passio Domini Nostri Jesu Christi”, dwudniowe misterjum w języku polskim z XVII w., w rękopisie biblioteki Jagiellońskiej Nr. 3526; zob. *St. Windakiewicz*. Teatr ludowy w dawnej Polsce. Kraków 1902, str. 87 — 94.

196. SŁAWUTA (gub. wołyńska; — Z. S. R. R.).

Teatr prywatny ks. Sanguszków, czynny około r. 1783.

L. *Simon*. Repertuar teatrów w Polsce za Stanisława Augusta („Pamiętnik literacki”, R. XXVI, 1929, str. 265).

197. SŁONIM (woj. nowogrodzkie).

Teatr jezuicki, znany z r. 1769.

Teatr nadworny Michała Ogińskiego, czynny za czasów Stanisława Augusta. Balet w r. 1785 przeniósł się do Warszawy. Latem 1804 r. w opuszczonym teatrze Ogińskiego grywał teatr grodzieński pod dyr. Szymańskiego.

Sztuka jezuicka „Alexy Drama abo więc Pasterka” ogłoszona w r. 1769 (Estr. XII, 114).

J. U. Niemcewicz. Pamiętniki czasów moich. Paryż 1848, str. 85 — 86; St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 104—105; L. Simon: Repertuar teatrów w Polsce za Stanisława Augusta („Pamiętnik literacki”, R. XXVI, 1929, str. 266); K. Skibiński. Pamiętnik aktora. (1786 — 1858). Opr. i wyd. M. Rulikowski. Warszawa 1912, str. 13—14; repertuar teatru Ogińskiego na podstawie druków zestawia L. Bernacki. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 365 i passim; dodać do tego należy, że poza ogólnie znaną edycją opery „Kondycje stanów” (P. Dufour, 1781) istnieje jeszcze inna nienotowana przez bibliografów: „Opera Kondycje Stanow grana na Teatrum Słonimskim drukowana Roku 1781. W Słonimie”, 8°, K. 39 nlb. (egz. Jana Michalskiego).

198. SŁUCK (gub. mińska; — Z. S. R. R.).

Teatr jezuicki, znany z lat 1715 — 1736.

W latach 1755 — 1759 działał teatr prywatny Hieronima Radziwiłła.

Programy jezuickie: „Mars ab arte conspicuus, auro et mobilior lauro in Isada Literario Iuvene, Praematurato Thebani Exercitus Domitore Coronatus etc.” (1715; Estr. XXII, 188—189) i „Legatus a latere principum etc.” (1736; Estr. XXI, 144).

St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 85—86.

199. SOLEC (woj. kieleckie).

Miejsowość odwiedzana latem przez teatr krakowski (1844, 9 przedstawień we wrześniu), oraz Okońskiego (1845, 1847, 1858), Chełchowskiego (1846), Królikowskiego (1852, 1853), Barańskiego (1855, 1856) i Ratajewicza (1857).

KW, 1844, Nr. 242, 256; 1845, Nr. 219, 236; 1846, Nr. 192, 223; 1847, Nr. 199, 239; 1852, Nr. 174; 1853, Nr. 200; 1855, Nr. 239, 346; 1856, Nr. 299, 344; 1857, Nr. 56, 297, 344; 1858, Nr. 137, 346.

200. SOMPOLNO (woj. łódzkie).

W sierpniu 1854 r. był Stobiński.

KW, 1854, Nr. 226, 336.

201. STANISŁAWÓW (woj. stanisławowskie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1745 — 1752.

Latem 1826 r. i w sezonach 1834 — 1839 corocznie zjawiał się teatr lwowski. Około r. 1830 był zespół Winnickiego. W latach 1851, 1853, 1854, 1856 i 1857 zjeżdżał na występy Borkowski. W r. 1854 od stycznia do wiosny grał Chęłchowski. W r. 1861 od sierpnia do października gościł Pfeiffer. Od r. 1862 do kwietnia 1866 r. stały teatr prowadził Józef Benda.

Repertuar jezuicki z lat 1745 — 1752 w rękopisie biblj. Ossolińskich Nr. 4655; zob. *Dr. Regina Schächterówna*. Teatr szkolny w latach 1745 — 52 („Księga pamiątkowa I. Gimnazjum Państw. im. Mieczysława Romanowskiego w Stanisławowie”. Stanisławów 1929, str. 126—130).

K. Estreicher. Teatr w Stanisławowie. Kraków 1892; *St. Peplowski*. Teatr polski we Lwowie (1780 — 1881). Lwów 1889; KW, 1861, Nr. 209.

202. STAROKONSTANTYNÓW (gub. wołyńska;—Z. S. R. R.).

W r. 1860 założył teatr Łukaszewicz, były aktor kompanji Zielińskiej, i z górą rok go prowadził.

J. Prusinowski. Teatr w Żytomierzu od r. 1808 do r. 1864 („Tygodnik Powszechny”, 1881, Nr. 43).

203. STASZÓW (woj. kieleckie).

Za czasów Królestwa Kongresowego działał przez wiele lat stały teatr amatorski. W r. 1860 był Okoński.

KW, 1828, Nr. 222; *K. Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 51; *K. Estrajcher*. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114).

204. STAWROPOL (Z. S. R. R.).

W r. 1840 miał być Zieliński.

K. Estrajcher. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114).

205. STRYJ (woj. stanisławowskie).

Zjeżdżał Borkowski, m. i. w r. 1855.

K. Estrajcher. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114).

206. SUWAŁKI (woj. białostockie).

Jesienią 1824 r. występował teatr Szymańskiego, objeżdżając województwo Augustowskie. W r. 1827 od połowy lipca

grywał Raszewski. W latach późniejszych bawili: Ręczyński (1835, II poł. stycznia — połowa kwietnia), Stobiński (sezon 1836 — 1837; 1838, marzec — kwiecień), Okoński (1840, od 19 kwietnia do połowy lipca; od lata 1842 r. do kwietnia 1843 r.), Górska (latem 1840 r. i od ostatnich miesięcy 1840 r. do marca 1841 r.), Raszewski (1844, jesień), Biernacki (od października 1846 r. przynajmniej do Nowego Roku), Barański (zima 1852 — 1853), Chełchowski (1858, sierpień; 1859, od końca marca, kwiecień) oraz teatr krakowski Pfeiffra (1858, od 22.VIII).

KW, 1824, Nr. 292; 1827, Nr. 195, 213; 1835, Nr. 42, 115; 1836, Nr. 326; 1837, Nr. 53; 1838, Nr. 85, 111; 1840, Nr. 110, 190; 1841, Nr. 57, 71; 1842, Nr. 113, 180, 213, 341; 1843, Nr. 2, 89, 96; 1844, Nr. 214, 244, 267; 1847, Nr. 6; 1850, Nr. 113, 198; 1852, Nr. 306; 1853, Nr. 187; 1858, Nr. 175, 194; 1859, Nr. 112, 138.

207. SZADEK (woj. łódzkie).

W początkach grudnia 1844 r. po występach w Kaliszu grywał Hekier. Ten sam zespół gościł także na wiosnę 1845 r., poczem udał się do Kalisza.

K. Stefański. Teatr w Kaliszu („Ziemia Kaliska", 1931, str. 208 i 1932, str. 30).

208. SZAROGRÓD (gub. podolska; — Z. S. R. R.).

Teatr Bazyłjanów, znany z r. 1765.

W r. 1854 w zapusty grywał Feliński.

U Bazyłjanów grano w r. 1765 tragedję Germana Dronowicza „Okrutne łakomstwo ukarane czyli Joas" (Estr. XV, 325). KW, 1855, Nr. 40.

209. SZCZUCZYN (gub. łomżyńska; — woj. białostockie).

210. SZCZUCZYN (gub. wileńska; — woj. nowogródzkie).

W miastach tych działały w XVIII wieku teatry pijarskie.

Dwa te teatry trudno od siebie odróżnić na podstawie materiału literackiego. Teatru w łomżyńskim tyczy się napewno program dialogu „Victor coronatus in majestate rex, in castris dux, Patriae vita, propria amissio Vladislaus III, Poloniae et Hungariae rex in publicum spectaculum... productus" (1722; Estr. IX, 82; przedr. J. Łukaszewicz. *Historja szkół*, 1851, t. IV, str. 243—245) (w nagłówku wymienione „Collegium Szczukowianum", a to właśnie w łomżyńskim było fundowane przez Szczuków). Inne znane materiały tyczą się raczej Szczuczyna litewskiego. Są to programy (pierwszy napewno z Litwy): „Immortalitas Poloni Lithvanic; Nominis Aeternaturis

Celsissimae Połubinsciorum Domus recte-gestis Ex absoluto fatorum Dominio Vindicata etc." (1727; Estr. XXIV, 469 i XVIII, 562), „Pokoi przy ukrzyżowanym Chrystusie za Kompana życiu ludzkiemu... prawdziwe wesele przynoszący etc." (1732; Estr. XXIV, 429), „Adryan" tragedia ks. Gracjana Piotrowskiego (1760; Estr. XXIV, 301), „Artaxerxes" L. Kuszla (?) i „Natrent" (sic!) J. Rzewuskiego (1768; Estr. XII, 231 i XXVI, 569; *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta, Lwów 1925, t. II, str. 203).

211. SZKŁÓW (gub. mohilewska; — Z. S. R. R.).

Pod koniec XVIII wieku działał teatr prywatny gen. Zorycza. Kierował nim dyrektor teatru w Mohylowie Żukowski. W r. 1795 występował zespół Jana Szymańskiego. W r. 1853 na jarmark Bożego Ciała zjechał Fedecki. W r. 1853 był Konrat.

(*Dr. Titius*). Rys historyczny przedstawień teatralnych, mianowicie w języku polskim, na Litwie („Wizerunki i roztrząsania naukowe", Poczet nowy, t. XVIII, Wilno 1840, str. 103—104); KW, 1855, Nr. 40.

212. SZREM (woj. poznańskie).

Latem 1855 r. zjechał teatr krakowski pod dyr. Pfeiffra. *K. Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 77; KW, 1855, Nr. 220,

213. SZYMANÓW (woj. warszawskie).

Zdarzały się przedstawienia amatorskie, np. w r. 1856.

KW, 1856, Nr. 18.

214. ŚRODA (woj. poznańskie).

Latem 1855 r. był Pfeiffer.

KW, 1855, Nr. 179.

215. ŚWISŁOCZ (woj. białostockie).

Teatr amatorski, założony przez hr. Tyszkiewicza, czynny w latach 1814 — 1818.

Przed rokiem 1808 corocznie przez jakiś czas grywały teatry wędrowne. W r. 1803 był zespół Szymańskiego. W latach 1817 i 1819 zjeżdżał teatr wileński. W r. 1841 w czasie jarmarku wrześnieowego grywał Błażejewicz.

[*L. A. Dmuszewski i Al. Żółkowski*]. Dykcyonarzyk Teatralny. Poznań 1808, str. 37; (*Dr. Titius*). Rys historyczny przedstawień teatralnych, mianowicie w języku polskim, na Litwie („Wizerunki i roztrząsania naukowe", poczet 2-gi, Wilno 1840, t. XVIII, str. 126—127); *K. Skibiński*. Pamiętnik aktora. Warszawa 1912, str. 10, 11, 116, 124, 128; afisze z r. 1841 w Archiwum w Grodnie (informacja od p. St. Dąbrowskiego).

216. TARNOPOL (woj. tarnopolskie).

W latach 1839, 1840 i 1841 w lipcu w czasie jarmarku na św. Annę gościł teatr lwowski. Od r. 1850 zjeżdżał corocznie Borkowski. Latem 1857 r. miał być Chełchowski.

St. Peplowski. Teatr polski we Lwowie (1780 — 1881). Lwów 1889, str. 155, 158, 163; KW, 1840, Nr. 192; Teatra Polskie (DL, 1857, t. II, Nr. 97—100; GC, 1858, Nr. 170—174).

217. TARNÓW (woj. krakowskie).

Teatr szkolny, znany z lat 1709 — 1720.

Latem 1827, 1860 i 1861 roku występował teatr lwowski. Latem 1853 r. dwukrotnie był teatr krakowski. Od października 1857 r. przynajmniej do stycznia 1858 r. grał Gubarzewski.

Teatr szkolny wystawiał sztuki Wojciecha Sztychowskiego, znane z programów: „Śmiertelny Upadek Natury Ludzkiej” (1709; Estr. IX, 35), „Złote żniwo na piaskach Maryey placu” (1717; Estr. IX, 61) i „Niezasypiający straż odprawiający Korwina albo raczej Chrystus” (1720; Estr. IX, 74).

St. Peplowski. Teatr polski we Lwowie (1780 — 1881). Lwów 1889, str. 127, 263, 269; „Dziennik literacki”. Lwów 1860, Nr. 64; *L. Knapczyński*. Pamiątka pobytu teatru polskiego sceny lwowskiej. Tarnów 1860; — KW, 1857, Nr. 277; 1858, Nr. 4; 1860, Nr. 170, 226; 1861, Nr. 160.

218. TARTAKÓW (woj. lwowskie).

Teatr prywatny Franciszka Salezego Potockiego; znane przedstawienia z r. 1763 siłami artystów włoskich.

Rkp. biblj. Ossolińskich Nr. 691.—*St. Windakiewicz*. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 86; *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 201, 368—370.

219. TELSZE (Litwa).

Na przełomie XVIII i XIX wieku działał teatr szkolny Bernardynów.

M. Brensztein. Teatr szkolny w Krożach na Żmudzi („Ateneum Wileńskie”, R. III, Wilno 1925, str. 64 — 66).

220. TOMASZÓW (woj. lubelskie).

Między marcem i lipcem 1839 r. był Okoński. W czerwcu 1841 r. grał zespół: Kłyszyńska, Holzman, Królikowska, Piotrowski.

KW, 1839, Nr. 197; 1841, Nr. 148.

221. TORUŃ (woj. pomorskie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1669 — 1735.

Po r. 1809 występował Kasper Kamiński.

Repertuar teatru jezuickiego w rękopisie Michała Witanowskiego; zob. *St. Windakiewicz*. Teatr kolegijów jezuickich w dawnej Polsce. Kraków, 1922, str. 26. — Programy: „Ebrietas vivi sepultura. sive Zeno Constantinopolitanus Imper: etc.” (1669; Estr. XVI, 2; toż po polsku: „Pogrzeb żywego pijaństwa, abo Zeno Constantinopolski Cesarz etc.”, 1669; Estr. XIV, 2; zob. *K. Wł. Wójcicki*. Teatr starożytny w Polsce. Warszawa, 1841, t. II, str. 221—224), „Christiernus II Krol dunski i szwedzki Przeciwno daney Wierze Naswiętyszim Sakramentem umocnionej Dziewiędziesiąt y czterech Senatorów okrutny morderca etc. etc.” (1684; Estr. XIV, 209 — 210), „Wieczera wielka Króla nad królami, Pana nad panami, Boga - Człowieka, Ciałem i Krwią swoją częstującego, przy bankiecie Adonibezek, króla Chananejskiego, okruszynami stołu swego 70 królów karmiącego figurowana” (1687; Estr. VIII, 405), „Nowy Raj Drzewem Żywota Zasadzony Ogród Gethsemański etc.” (1688; Estr. XXVI, 115), „Signum crucis triumphale, tum in posito superati à Maximiliano Imperatore fatalis casus monumento etc.” (1701; Estr. XXV, 177), „Supplicium par suo scelere Evangelico Epuloni ad Poenam, Orbi ad Exemplum. Datum A Perillustri ac Nobili Scholae Pòeseos Juventute Collegii Thorunensis Soc. Jesu. Anno Natae 1720, Aeternae Justitiae die 7ma Febr.”, fol., K. 1 młb. (miejznanne Estreicherowi; egz. biblioteki im. Kopernika w Toruniu K. fol. 5. Nr. 96), „Ludicra Bacchi Facies etc.” (1735; Estr. XXI, 500).

„Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za r. 1814, str. 35.

222. TRZEMESZNO (woj. poznańskie).

Latem 1855 r. zjawił się teatr krakowski pod dyr. Pfeiffra.

K. Estreicher. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 77.

223. TUCZYN (woj. wołyńskie).

Pod koniec XVIII wieku dawano przedstawienia amatorskie w domu Wojewody Michała Walewskiego.

A. Andrzejowski. Ramoty starego Detiuka o Wołyniu. Wilno 1861, t. I, str. 116, 117, 125, 127.

224. TULCZYN (gub. podolska; — Z. S. R. R.).

W r. 1787 zbudował „operhauz” Szczęsny Potocki. Tu pewnie grywali aktorzy warszawscy Szczurowscy w r. 1806 lub 1807. Około r. 1808 dzięki pomocy Potockiego stały teatr prowadził Żmijewski.

St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 105 — 106; [*L. A. Dmuszewski i Al. Żółkowski*].

Dykcyonarzyk Teatralny. Poznań 1808, str. 4; A. Zalewski (L. A. Dmuszewski). Kronika teatru polskiego („Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za r. 1813; przedr. L. Bernacki. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. I, str. 407); KW, 1849, Nr. 289.

225. TUREK (woj. łódzkie).

W r. 1860 około sierpnia był teatr krakowski Pfeiffra.
K. Estreicher. Teatra w Polsce, Kraków 1873, t. I, str. 119.

226. TYKOCIN (woj. białostockie).

W r. 1840 działał stały teatr amatorski w domu hr. Jana Potockiego.
KW, 1840, Nr. 22.

227. UŁASZKOWCE (woj. tarnopolskie).

W latach 1851, 1854 i 1858 grywał Borkowski.
K. Estrajcher. Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra. 1863. str. 114).

228. WARĘŻ (woj. lwowskie).

Teatr pijarski, znany z lat 1698 — 1721.

Programy: „Amphitheatrum infractae fortitudinis ex quo Siekierzyńscianus Leo in publica scena spectatus etc.” (1698; Estr. XII, 139), „Novis orbis honoris et famae olim a Magno Alexandro quaesitus etc.” (1699; Estr. XXI, 106 — 107), „Olor aquilis imperialibus affinis etc.” ku czci Franciszka Dunina (1700; Estr. XV, 406), „Sagotogati Plausus Debellantis Iulium Perfidiae Expugnantis Antonium Voluptatis, Triumphantis in Augusto Fortitudinis, Inter Theatrales apparatus Illustri & Magnifico Domino D. Stanislao Wydzga Tribuno Buscensi dicatos A Tragicomaedo Varezensi Mercurio Scholarum Piarum celebrati Anno Annuntiatae Pacis 1712. Die 30 Junij. Typis Coll: Leopold: Soc: Jesu”, fol. K. 2 nlb. (1712; nieznane Estreicherowi; egz. Muz. Czapskich), „Metamorphosis Monarchiae ac Libertatis Romanae Fidelitate Servij Tullij servatae, Violento Tarquinij Superbi sceptro depressae, demum obrogata Regum potestate, Consulari Bruti Junij ascia in pristina felicitate erectae etc.” (1717; Estr. XXII, 307), „Cor imperii Romani Traianus Imperator etc.” (1718; Estr. XIV, 406), „Corona trium regnorum in capite Tyrannorum nutans e manibus perfidorum profuga Soliclementia et Orthodoxis fidei sectatoribus iurata etc.” (1721; Estr. XXVI, 545; przedr. J. Łukaszewicz. Historia szkół, 1851, t. IV, str. 246 — 247).

229. WARSZAWA.

Teatr nadworny królów polskich w XVII i XVIII wieku na Zamku Królewskim, rozwijający się najbujniej za czasów

Zygmunta III, a zwłaszcza Władysława IV. Teatr ten był przystanią zespołów obcych, przede wszystkim opery włoskiej i baletu; nieraz gościli też komedjanci angielscy. August II stworzył w r. 1724 opernhaus przy ul. Królewskiej (teren obecny giełdy), który w r. 1748 przez jego następcę Augusta III został przebudowany. Teatr Sasów, grywając głównie opery i balety, był udostępniany społeczeństwu.

Obok teatru królewskiego działały w dawnej Warszawie teatry szkolne Jezuitów (1649 — 1770), Pijarów (1674 — 1766) i Teatynów (1743 — 1760). Istnieje też ślad innego, przypuszczalnie szkolnego, teatru z r. 1644. Wreszcie za czasów Augusta II miał działać na Sułkowszczyźnie jakiś teatr polskich komedjantów, którego ślad dochował się z r. 1726.

Teatr Narodowy, t. j. polski, publiczny, zawodowy, stworzony zostaje w r. 1765 przez Króla Stanisława Augusta. Zrazu działa w ramach teatru królewskiego, obejmującego nadto operę włoską, komedię francuską i balet, pod dyr. K. Tomatisa (1765—1767), skolei po kilkuletniej przerwie organizuje się nanowo w r. 1774, kiedy August ks. Sułkowski otrzymuje przywilej na widowiska w stolicy. Niebawem monopol na lat kilkanaście (do r. 1790) dostaje się w ręce Franciszka Ryxa. Teatr polski, powiązany w różny sposób z teatrami obcemi, w latach 1777 — 1790 zmienia ciągle dyrektorów, grając w Pałacu Radziwiłłowskim, następnie (od r. 1779) w nowym gmachu przy pl. Krasińskich. Dyрекcję obejmują kolejno Ryx i Curtz, Montbrum, Bizesti, Gaillard, Wojciech Bogusławski (1783 — 1784) i Ryx, tak że dopiero u schyłku epoki stanisławowskiej dzięki pomocy Króla i Sejmu utrwała się byt teatru pod dyr. Wojciecha Bogusławskiego (1790 — 1794). Później prowadzili przedstawienia Truskolawscy (1795 — 1799) oraz przejściowo Tuczemski (1795 — 1796). Poza teatrem publicznym i scenami szkolnemi działał przez parę lat (1770 — 1773) teatr Korpusu Kadetów, zorganizowany przez gen. A. Czartoryskiego. Z teatrów amatorskich późniejszych czasów na uwagę zasługuje stały Théâtre de Société w Pałacu Radziwiłłowskim (1799 — 1806).

W początku XIX w. dyrektorami teatru byli Wojciech Bogusławski (1799 — 1814) oraz jego zięć Ludwik Osiński (1814 — 1825). Skolei zawiązało się Zrzeszenie Artystów (1825 — 1827), wreszcie od 1 lipca 1827 r. rząd nabywszy od Osińskiego ru-

chomości teatralne, stworzył ze sceny narodowej samowystarczalne przedsiębiorstwo pod dyr. L. Osińskiego i L. A. Dmuszewskiego. W r. 1822 Teatr Narodowy uzyskał szczegółowe ustawy, zaś w r. 1829 w dość skomplikowanych okolicznościach otworzył filję Teatr Rozmaitości w sali Towarzystwa Dobroczynności, tam gdzie przedtem zdarzały się przedstawienia amatorskie i gdzie latem 1829 r. działał popularny Teatr Polski, konkurując z Narodowym.

Po Powstaniu Teatr Narodowy, przeniesiony do nowego gmachu przy pl. Teatralnym, zyskał miano Wielkiego (1833). Równocześnie niemal został przeniesiony do nowej siedziby Teatr Rozmaitości, jednak trwała sala została otwarta dopiero w r. 1835. Prezesami teatrów byli kolejno gen. J. Rautenstrauch (1831 — 1842) i gen. Ign. Abramowicz (1842 — 1861).

Teatr nadworny do r. 1765; zob. *St. Windakiewicz*. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921; *St. Windakiewicz*. Teatr Władysława IV. Kraków 1893 (odb. z „Przeglądu Polskiego”); zob. nadto *Italoman* (*St. Windakiewicz*), „Czas”, 1895, Nr. 285. — *L. Bernacki*. Notatki do dziejów teatru w dawnej Polsce. 2. Komedycanci angielscy w XVII wieku („Pamiętnik literacki”, R. IX, 1910, str. 268—276). — *A. Fischer*. Komedya o Morilindzie 1671 (Motyw Florencyi i Krescencyi i t. d.) („Pamiętnik literacki”, R. IX, 1910, str. 281—291), — *M. Rulikowski*. Dawne gmachy i sale teatralne w Warszawie. Warszawa 1918.

Jakiś teatr szkolny działał w połowie XVII w.; zob. program; „Bacchus orbis Dominus, Ipsis Bacchanaliorum Feriis Comice Ab ipsa pueritia, ad vsq; senectam & tumulum deductus etc.” (1644; Estr. XII, 323; *K. Badecki*. Literatura mieszczańska w Polsce XVII wieku. Lwów 1925, str. 28—29; *L. Simon*. Nieznane materiały do historii literatury mieszczańskiej w Polsce XVII wieku („Ruch literacki”, R. I, 1926, str. 241).

Repertuar teatru pijarskiego. Program rękopiśmienny w Muzeum Czapskich: „Pia Schola A Josepho Calassantio Fundata etc.” (1674). Programy drukowane; „Maria de gratiis stella salutaris, Tot propitijs radijs, quot iaculis contractis, Alioru Syderu Pestiferos detruens influxus Sanitatis reparatrix, Conseruatrix salutis Felix hoc Horoscopo prognosticum. Recens Erectae suo honoris suo titulo Congregationi In aede de Victoria Exhibita. & Perillustri, ac Reuerendiss. Domino, D. Ludovico Fantonio. I. V. D. Protonotario Apostolico Custodi Varsauien, Canonico Varmien. Literarum ac Pietatis Promotori D. D. D. A Nobili & Ingenua Iuuentute Pietatis ac Literarum studiosa In, Collegio Clericorum Regularium Pauperum Matris Dei Scholarum Piarum. Varsaviae Quinto Idus Maij Anno Salutis GaVDe VIrgo gLoriosa. Inter oMnes speClosa. Typis Elertianis”.

4° K. 2 (1664; Estreicherowi nieznane; egz. Muzeum Czapskich), „Bicollis Parnassus Bellone & Palladi sacer. Poloniae Iuventuti Ut armis & literis ad verā gloriam connitatur In Scenam datus. Et Illustrissimo ac Reverendissimo Domino, D. Josepho Bernardino in Zebrzydowice Comiti, Zebrzydowski, Canonico Cracoviensi, Prothonotario Apostolico. Praeposito. Poczanowiensi, Veraliensi, Neocomiensis, Olasiensis Ecclesiarum Parochialium Perpetuo Administratori, S. R. M. Secretario. dedicatus. A Nobili ac Ingenuā Iuventute Pōeseos Studiosa in Collegio Varsau: Scholarum Piarum. Anno Domini 1675”, 4°, K. 2 (nieznane Estreicherowi; egz. Muzeum Czapskich), „Puer adultus Alexander Magnus etc.” (1675; Estr. XXV, 401), „Adulta In Fasces Fascia Circa Natales Diui Joannis Ferias etc.” ku czci Jana Małachowskiego (1676; Estr. XXII, 70), „Dyama na łowach” ku czci Denhoffów (1676; Estr. XV, 146), „Fortuna lubrica Infediciis Gualteri Pennā & Opera trium Rhetorum Collegij Varsaviae. Scholarum Piarum. Ad profectus literarij testimonium. Pro Extraordinario Exercitio In Tragico spectaculo circa finem Studiorum Sub aspectum data. Ac pedibus Perillustris Magnificique Domini D. Bonaventurae Krasinski. Regni Referendarij, & Cap. Varsaviae. Magnae Expectationis Filij In profundae Venerationis erga Sanguinem tantum testimonia substrata. Varsaviae In Scholis Filis. Anno 1677”, pióra Pawła Jabłonowskiego, Pawła Siderskiego i Wojciecha Chruścielowicza, 4°, K. 2 (1677; nieznane Estreicherowi; egz. Muzeum Czapskich), „Xiężyc w przeznaczym domu Iasnie Wielmożnych J. MM. PP. Sieniawskich etc.” (1677; Estr. XXVIII, 31 — 32), „Expeditio Pro Patria etc.” ku czci ks. Hier. Aug. Lubomirskiego (1679, Estr. XXI, 459), „Minor Alexander Per Virtutes Sublimatus, per vitia depressus ut tamen suo nomine dignus esset etc.” (1679; Estr. XXII, 408), „Sacrum Mercimonium Episcopalis Mitra In Gentilitia Opaleniorum Navi Romā ad Cathedram Posnaniensem bonis ausibus, scilicet Patritio Accipitre, Illustrissimi et Reverendissimi Domini, D. Stephani Wierzbowski. & Illustrissimo ac Reverendissimo Domino, D. Casimiro Joanni De Bnin Opalenski Dum in Episcopatus Posnaniensis Coadiutorem inauguraretur. Per Velificantes suo Nominis Rhetores Regij Vladislai IV. Varsoviensis Scholarum Piarum Collegij. In Arce Regiā Praesentibus Serenissimis Maiestatibus. Regniq. Proceribus Scenico apparatu Expositum. Anno Institutoris Dei de longē portantis Salutem 1680. Die 31 Martij”, fol. K. 2 nłb. (1680; Estreicherowi nieznane; egz. Muzeum Czapskich), „Unus omnis Horatius Albanus totam Romae subiugans unus pro omnibus etc.” ku czci Jana Kosa (1682; Estr. XVIII, 270), „Alcides, Thebarum Columen etc.” (1683; Estr. XII, 106), „Funestus Hymen Romanae Tulliae etc.” (1684; Estr. XVIII, 327), „Ambitio è Regno arroganter affectato pulsa etc.” (1684; Estr. XII, 132), „Salus in veneno quaesita Semel a Vibio Virio Sanatoribus Campanis propinata etc.” (1685; Estr. XXVII, 43), „Gladius Artaxersis etc.” (1685; Estr. XVII, 157), „Laurus triumphalis auspice deo duce pietate, quondam per Baldwin Hierosolymorum regem catholicissimum de Saladino

Turcarum imperatore ad Nilum inserta etc." (1685; Estr. XXI, 126), „Lux inter Umbras: Sive Carolomanus Galliarum Rex Inter Cassinenses Laterbas Amore Dei Contemnens Mundum etc." (1686; Estr. XXI, 543), „Vindex Christianitas seu Heraclius Romanus Imperator etc." (1686; Estr. VIII, 401), „Prodigium Virtutis Heroicae Alexander Magnus, Ad Prodigiosum, Ex Serenissimo et Invictissimo Patre Joanne III. Rege Poloniarum, Serenissimi Principis Alexandri Nomen Inclarescens: Ejusdemq; Magno Nomini, Per Dedicatissimos Regii Vladislai IV. Scholarum Piarum Varsoviensis Collegij Alumnos, In arce theatroq; Regio, submissum Anno Prodigij Magni, Dei hominis facti, 1689, Varsaviae, Typis Collegij Scholarum Piarum", fol., K. 9 (1689; Estreicherowi nieznane; egz. Muzeum Czapskich; autor Ks. Kaliński S. P.; rzecz przedrukowana w tegoż „Liber tertius rhetoricorum"; zob. *Trębicki*, str. 324), „Tribunal Arpinaticum Majestatis Latinae & Polonae litem de dialecto lingvaru institutam discernens etc." (1693; Estr. XX, dod. s. CCXXIX), „Amphitheatrum infractae fortitudinis ex quo Siekierzynsciorum Leo spectatus et Joanni Siekierzynski demonstratus etc." (1695; Estr. XXVIII, 17), „Joannes III, felicitate secundus, gloriā primus etc." (1695; Estr. XXIII, 360), „Acies fortitudinis et voluptatis, in Julio oppugnato, Annibale expugnato, Hercule Triumphato etc." (1696; Estr. XII, 22), „Umbra solitudinis, Sole publico, & curaru ardoribus illustrior: in Diocletiano purpuram, Lothario I. honorem Caesareum, Carolo V. titulos Imperiales exuentibus. [per repraesentationes Scenicas pro Consueto Mensis Februarij exercitio exhibita. à Perillustri & Magnifica Põeseos Iuventute, in Regio Vladislai IV. Scholarum Piarum Varsaviensi Collegio. Anno obumbrati in Carne humana Dei 1698. 6 Februarij", fol., K. 1 nlb. (1698; nieznane Estreicherowi; egz. Muzeum Czapskich), „Triumphator Macedo sub gentilitio heroae Branciorum domus spectaculo reproductus" (1701; Estr. XIII, 318), „Lachrymae Parentales ab ineuitabili cunctis Viuentibus Fato expressae Pro ingerenda amarae mortis memoria breuiq; labis (sic!) vitae voluptate in lugubri scena Humanissimo Avditori In Regio Vladislai IV. Varsaviensis Collegio Scholarum Piarum ab Illustri, Magnifica, Praenobili Iuventute Rhetorica pro solito mensis Januarij exercitio exhibitae Anno Vagientis in cunis Christi 1703. Die 31 Januarij Varsaviae Typis Scholarum Piarum", fol., K. 2 nlb. (1703; nieznane Estreicherowi; egz. Jana Michalskiego), „Status inter ruinas Regum & Regnorum, in Media à Ciro capta, Persia ab Alexandro triumphata, Macedonia diuiso Imperio collapsa, Inter Comico-Tragicas Repraesentationes In Theatrum producti, Et Illustri Magnifico Domino, Domino Michaeli Szymanowski Subdapifero Terrae Varsoviensis, Domino et Maecenati Amplissimo, Ad Sapientissimi trutinam inducij porrecti, A Magnifica Nobili Rhetorica Iuuentute, In Regio Vladislai IV Scholarum Piarum Collegio Anno à ruinis Status Naturae Humanae vindicati, 1705. Die 10 Februarij", fol., K. 2 (1705; Estreicherowi nieznane; egz. biblioteki Przędzieckich w Warszawie), „Fortuna Bellorum, In Annibale fugato, Cyro interfecto, suis illudens victoribus etc." (1708; Estr. XVI,

268), „Pax Romana etc.” (1712; Estr. XXI, 463 — 464), „Arrha salutis humanae etc.” (1713; Estr. XII, 229), „Solitudo popularis sub Japoniae capite etc.” (1713; Estr. IX, 47), „Imperium Romanorum etc.” (1715; Estr. XVIII, 563), „Libertas Romani Populi etc.” (1715; Estr. XXI, 262 — 263), „Occidens orienti bissurmanico accensus etc.” (1716; Estr. XXIII, 240), „Niesmiertelnosc Wiekuiącey doskonałe w trzech Domach Sławy, Ná Gorach Herbownych Jáśnie Wielmożnych Szczuków. Ufundowana Krzyzami, Jáśnie Wielmożnych Męcinskich Ukoronowana, Jáśnie Wielmożney Iey Mći Pani P. Konstancyi z Potockich y Męcinskich Szczuczyney, Páni Fundatora y Dobrodzieyce Przy Teátralnych umbrach jáśnie Reprezentowana. Przez Obligowány Fundatorskiemu Imieniowi Parnas Warszawski Scholarum Piarum, Roku Którego z Gor Niebieskich zbiegáiąc Pan Nieśmiertelny jáko Roża w cierniu na Krzyżu stanął. 1717. Miesiąca Lipcá”, fol., K. 4. nlb. (1717; nieznanne Estreicherowi; egz. biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIV 2/271), „Triumphatrix orbis Roma etc.” Klaudjusza Krasnodębskiego (1718; „Estr. XX, 238), „Victima regni coronata in Boleslao Krzywousto Poloniae Principe etc.” (1718; Estr. IX, 66; *J. Łukaszewicz. Historia szkół, 1851, t. IV. str. 253 — 255*), „Annibal Polonus Boleslaus Crivoustus, magnus Poloniae princeps etc.” (1719; Estr. XII, 166 — 167), „Lotarius Hoc Nomine primus Imperator etc.” (1721; Estr. XXI, 419), „Libertas Aurea, Regio-Fundatorijs Vladislai IV. Gratijs, Coronata etc.” (1722; Estr. XXI, 262), „Manes convivae Suo Invitatori Leontio, Ad perniciem, ex merito improbae vitae faciales etc.” (1722; Estr. XXII, 111), „Archetypum sanctitatis Christum patientem etc.” (1723; Estr. XXV, dod. II), „Fortuna Szwedzkiego Państwa etc.” (1723; Estr. XVI, 269), „Ludens in Orbe Terrarum Divina Providentia. Arcano Decreto Henricum II. Imperatorem Manifesta etc.” (1724; Estr. XXI, 498 i XXV, 319 — 320), „Almanzor Astrolabus Carmaniae Rex in Igne Naufragus Fortunarum etc.” (1724; Estr. XII, 121; toż po polsku: „Brzeg Złoty nad herbownym Srzeniawą JWney Jey Mći Pani P Heleny z Potockich Rybiński etc. etc.”, 1724; Estr. XXVI, 503), „Theatrum Mutationis Thaumaturgae, Conversionis Prodigiosae Auxumae & Canoris Regum Nubiae etc.” (1725; Estr. IX, 98; XXVII, 115), „Amor dolorum triumphator, in Christo passo activissimus, generis humani e captivitate peccati vindicator etc.” (1727; Estr. XII, 138), „Antiperistases Humanae felicitatis etc.” (1728; Estr. XII, 171), „Polonia inopinato abscessu in Galliam Henrici Valesii, afflicta Victoriis et purpuratis virtutibus Stephani Barthorei coronata etc.” (1730; Estr. XXIII, 105; przedr. *J. Łukaszewicz. Historia szkół, 1851, t. IV, str. 255 — 257*).

Teatr pijarski w Collegium Nobilium. Repertuar zestawil szczegółowo *L. Bernacki. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. I, str. 411—429*, co należy uzupełnić następującymi danymi: 1° w r. 1744 grano tragedje „Stylikon” i „Te-mistokles” może dzieła Clausa; w dawnej bibliotece pijarskiej znajdował się program, zapowiadający także przedstawienie „Ottona”

Corneille'a w przekładzie Konarskiego; zob. *Catalogus librorum Bibliothecae Collegii Regni Varsaviensis Cleric. Regul. Schol. Piarum* pod Nr. 142; Estr. XXIII, 529; 2° „Gabinia Tragedya Chrześciana, w Warszawie, 1749. pod czas Karnawału, In Collegio Nobilium, Scholarum Piarum, Reprezentowana”; 4°, K. 2 (program dotąd nieznany; egz. biblj. Zamoyskich w tomie „Kurjera Polskiego” za r. 1749; u dołu str. 4 napis: „Nazajutrz reprezentowana będzie Komedia Francuska Les Fourberies de Scapin”; „Gabinja” — utwór Brueys'a w przekładzie ks. Ożgi; komedia — utwór Molière'a); 3° „L'Ingrat Komedia Francuska w pięciu Aktach, zaś komedia „Der Geitzige Komedia Niemiecka w trzech Aktach. L'Isle des Esclaves Komedia Francuska w jednym Akcie. Pod czas Karnawału w Warszawie In Collegio Nobilium Scholarum Piarum Roku 1760 reprezentowane”, fol., K. 2 (program dotąd nieznany; druk w rękopisie Polskiej Akademji Umiejętności Nr. 361, K. 269—270; u dołu str. 4 podano, że komedia niemiecka (przeróbka „L'Avare” Molière'a) i „L'Isle des Esclaves” Marivaux grane będą 5 i 12 lutego, zaś komedia „L'Ingrat” Destouches'a — 8 i 15 lutego). — Według lat repertuar przedstawiał się następująco: „Otto” Corneille'a, tł. St. Konarski (1744), „Stylikon” i „Temistocles” Clausa (?) (1744), „Perykles” Wiśniewskiego, „Le Français à Londres” Boissy'ego i „Gabinja” Brueys'a, tł. Ożga (1746), „Zaira” Voltaire'a, tł. Konarski i A. Orłowski (1747), „Gabinja” Brueys'a, tł. Ożga i „Les Fourberies de Scapin” Molière'a (1749), „Amerykanie” („Alzyra”) Voltaire'a, tł. Konarski (1750), „Zaira” Voltaire'a, tł. Konarski i Orłowski (1750), „Atalja” („Joas”) Racine'a, tł. Konarski i Orłowski (1752), „Cynna” Corneille'a i „Le Médecin malgré lui” Molière'a (1753), „Alzyra” Voltaire'a, tł. Orłowski, Baxter, Jordan, Nowaczyński i Stadnicki (??), „Le Mariage forcé” Molière'a i „Ein Alchimist” (1754), „Gabinja” Brueys'a, tł. Ożga (1754), „Meropa” Voltaire'a, „Le Tuteur” Dancourt'a i „Polieukt” Corneille'a (1755), „Śmierć Juljusza Cezarza” Voltaire'a i „Le Joueur” Regnard'a (1756), „Epaminondas” Konarskiego (1756), „Epaminondas” Konarskiego, „Les Tuteurs” Palissot'a i „Der Verführer Bediente” (1759), „L'Ingrat” Destouches'a, „Der Geitzige” według Molière'a „L'Avare” i „L'Isle des Esclaves” Marivaux (1760), „Atalja” Racine'a i „Le Roi et le meunier” Collégo (1766) oraz po r. 1756: „Brutus” i „Meropa” Voltaire'a oraz „Ifigenja” Racine'a, zaś w czasie bliżej nieznanym „Andromacha” i „Esther” Racine'a. Zob. W. Hahn. Książd Stanisław Konarski jako reformator teatru szkolnego („Epoka wielkiej reformy”. Lwów — Warszawa, 1923, str. 3—16 i odb.); L. Bernacki. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. I, str. 411—429 i t. II, passim.

Repertuar teatru jezuickiego. Programy: „Thaumaturga Manus D. Joannis Baptistae, In Christiano quondam Antiocheno etc.” K. Dmosickiego (1649; Estr. XXII, 134), „Iudicia Dei In Symnacho Boetico, & Theodorico etc.” (1669; Estr. XVIII, 657; też w rkp. brunsberskim, zob. G. Lühr. Jesuitendramen der litauischen Ordensprovinz, „Altpreussische Monatsschrift”, Królewiec 1901), „Mensa

Eucharistica olim Triduanæ in rupe fami, Maximiliani I. Archiducis Austriae, nunc verò ad petram scandali inter geniales Carnisprivij epulas famescenti. Orbi Scenico apparatu instructa à Perillustri ac Magnifica Juventute Collegij Varsaviensis Societatis Iesu Anno ab Eucharistica Mensa mortalibus data 1679. die 6. Februarij", fol., K. 1 nlb. (1679; nieznanne Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIII 2/391; według notatki rkp. autor P. Rostkowski), „Pallas Triumphans de Avito Romanorum Imperatore etc." (1682; Estr. XXIV, 35), „Imago Victoriae à Serenissimo ae Invictissimo Ioanne III. Rege Poloniae De Turcis relatae In Godifredo Bullonio Primo Rege Hierosolymarum adumbrata etc." (1685; Estr. VIII, 394), „Omen felicitatis et victoriae Christianitati in Europa pro Deo militanti etc." (1685; Estr. XXVII, 98), „Majestas honoris vaticani etc." (1696; Estr. IX, str. CCXXIX), „Ludus saeculorum ad ludum Martis Regii etc." (1696; W. J. Riezanow, „Izwiestja Otd. russ. jaz. i słow. Akademji Nauk", t. XIII, 1908, Kn. 3, str. 62 in.), „Augusta Poloniae Cunabula, Victricibus Lechi Laureis, Post adomitos Dalmatus Illyricosqué, Adornata etc." (1697; Estr. XIV, 461), „Aetas aurea nascentis e suis cineribus sub Augusto Octavio Romani Imperij etc." (1698; Estr. XII, 273; toż samo po francusku: „Le Siecle d'Or de l'Empire Romain Renaissant de ses cendres etc." (1698; Estr. XXVIII, 12), „Aurea Libertas Amoris, Morte propria vitam fraternam Redimentis, A carceris umbris Illustissima: eademq' Inter lugubres Christi Patientis ferias, A Perillustri ac Magnifica Juventute Pòetica Collegij Varsaviensis Societatis Iesu, scenico apparatu Repraesentata. Anno quo trVX aMor eXpanDit genItò sVa VInCVLa Verbo", fol., K. 1 nlb. (1698; nieznanne Estreicherowi; egz. biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIV, 2/216), „Purpura Orientis fraterno sanguine verecunda, in Alexio Graeciae imperatore... proposita etc." (1698; zob. W. J. Riezanow, „Izwiestia Otd. russ. jaz. i słow. Ak. Nauk", t. III, 1908, Kn. 3, str. 62 i n.; niema u Estreichera), „Ludus Olimpicus etc." (1711; Estr. XXI, 503), „Plus Ultra Carolianum à Carolo Comite Flandriae Sangvineis quinque vulnerum Christi vestigijs speciali cultu insistente, & in causa Pauperum, consummato Vitae Cursu, ad repositam Justitiae, nempe Beatae siue termino Aeternitatis Coronam evadente, Herculeis Metis Oppositum etc." ks. Stefana Molla (1712; Estr. XXIV, 372), „Solitudo popularis, & solitaria caelestis academi universitas sub Laureato Iaponiae Capite etc." (1713; Estr. IX, 47), „Pondus ignis in Statera Dolis sive Divisus aequa lance dolor, in minorennis Michaelem et Linum lento igne ob Christi Fidem extinctos ac Clementem Patrem, Filiorum inter Flammas cruciatum et cineres spectantem etc." ks. Józefa Rudominy (1713; Estr. XXVI, 471), „Anni Crescentiae In flore aetatis Crescentij et Crescentiani Patrium Gratianum, qui enutriet etc." (1713; Estr. XIV, 450), „Ratislaus Aetatis portum inter naufragia Bacchi Attingens etc." (1715; Estr. XXVI, 133), „Moenia Spartana olim in caverna Maceriae patientis Dei pectore erecta etc." (1717; Estr. XXII, 498; toż w rkp. brunsberskim; zob.

G. Lühr. Jesuitendramen der litauischen Ordensprovinz, „Altpreuussche Monatsschrift“, Królewiec 1901), „Cavea Incauto Bacchanali Lusui et Luxui Parata, Olim Henricum Ducem Legnicensem ex Sarmaticis Regalibus Aquilīs Porphyrogenitum includens etc.“ G. Szostakowskiego (?) (1718; Estr. XIV, 105), „Mare Rubrum ex nigro heroo sanguine rubescens nec non gemmam Martyrum nostro saeculo proferens Nempe Nobilem Gelono - Polonum Stanislaum Halicki etc.“ ks. Mikołaja Koryzny (1718; Estr. XXII, 147—148), „Mavors coelestis Michael cum scythico praelians dracone etc.“ (1719; Estr. XXII, 244), „Bicollis Maiestas Palladis et Fortunae in Angustissimo Gratiano annum Gratiae olim Ausonio poetae instituens etc.“ (1719; Estr. XXII, 40), „Sanguis non sitiens sanguinem“ (1719; zob. ks. St. Bednarski. T. J. Upadek i odrodzenie szkół jezuitickich w Polsce. Kraków 1933, str. 433), „Bellaria bellue Orbi Erepta, seu leo in oleo Citra Carnes ieiunans Hiantibus in Lupercale saevum Carnivoris Bacchi Lupis Congenitam deponens saevitiem etc.“ (1720; Estr. XII, 446), „Acephalus (IHS) in capite orbis natus a Septicollis Urbe peregre profectorus collo preacisus Sub Smolenscensem Tartaricam obsidionem D. Mercurius Martyr etc.“ (1720; Estr. XXV, dod. str. I), „Parnassus bicollis in Burgensibus erectus petris Victricibus prope Veris primitias reflouescens Laureis, Geminorum Martyrum Japonensium, Joram I ejusq. filij. Profusa pro Orthodoxa Fide Sanguinis Hypocrena Irrigatus etc.“ Ks. Władysława Kossowskiego (1720; Estr. XX, 144), „Ignis Fatuus Sub Ottomanicae concavo Lunae, Per ardentis sitis in Musurmanicis Helluonibus intensionem, accensus, Ac à Polo remotus Poloniae, ad Bacchi sese reflectens aequor, ex tinctus. Ante-cinerali Dramate Ab Illustrissima, Perillustri, Magnifica, Praenobili Iuventute Rhetorica Collegij Varsaviensis Soc. Jesu, repraesentatus. Anno Domini 1721. 22. Februarij“, fol., K. 2 nlb. (1721; nieznanie Estreicherowi; egz. Jana Michalskiego), „Sidus Olorum Inter Sidera Poli Candidae Gentis Poloniae Exortum, In Alexandro Kochowski etc. etc.“ Ks. Ignacego Wilkinowicza (1721; Estr. XIX, 377), „Solio biceps Otto III etc.“ (1721; Estr. IX, 78), „Hippodromus ad Geminam Martyrij scilicet et Poeticam, Leuream, olim in Cruento Japoniae Tyrannidis Campo a Laureato Martyre et Poeta Paulo Arimensi Concisis contractisq. pro infracta Christianae fide Pedibus Emensus etc.“ (1722; Estr. XVIII, 204 — 205), „Candidatus In flore aetatis, eruditionis & Virtutis divus Mammes Juvenis etc.“ (1723; Estr. XIV, 37), „Vox sanguinis fratris De Terra, non Terrena; Seu Praeco posthumus Crucis Christi, Fratrum, è tumulo Apostolus, Patris Tyrannide Martyr, Orientalis Indiae Reguli Filius etc.“ (1723; Estr. IX, 87), „Gradus è Parnasso ad metam Augusti Honoris Valeriano imperatori etc.“ (1723; Estr. XIX, 240), „Mensa Solis Splendido ac illustri apparatu à Boleslao Chrobry Principe Poloniae Exorienti in Patrio Polo Occidentis Imperatori Othoni III, nec non familiari eiusdem Phosphoro Georgio Valerianidae Mniszech etc.“ (1724; Estr. XXII, 293), „Sonus Heroicus Citharae Apollineae Ex Argenti-ni ergastuli percussus antris, Efferas etiam Phalaridum movens

mentes. Sive Stesichorus Poeta Arte et Marte Clarissimus Olim Himerensium Copiarum Ductor, à Phalaride Siciliae Tyranno. Ob eximiam Ligatae Scientiae Praerogativam Aurege Sapientum restitutus Libertati, Nec non duplici, Vatum scilicet et Heroum donatus Laureâ. Nunc verò A Perillustri, Magnifica Ac Praenobili Iuventute Collegii Iagelonici Societatis Jesu, In eruditi Anni Coronarium Dramatico Stylo Salutatus Anno Incarnatae Aeternae Sapientiae 1724", fol., K. 1 nlb. (1724; Estreicherowi nieznane; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIV. ^{2/28}), „Liber vitae In unico Capite, sola Sectione diviso Olim à Machmete Mortis Filio adinventus etc." (1728; Estr. XXI, 259 — 260), „Apollo in Carpatho vivam Bicipis numinis imaginem repraesentans sive Janus Sarmaticus etc. etc." (1728; Estr. XX, dod. str. IV — V), „Aurum Auro Additum (a) Per Boleslaum Krywousty etc." Ks. Kazimierza Wierzbickiego (1729; Estr. XII. 304), „Persona Olim à Damnato Principe extra Scenam assumpta et ad Inferni Ignes Tragice exhibita etc." (1731; Estr. XXIV, 196). „Amicus Mensae Bacchanalis etc." Ks. Karola Koryckiego (1732; Estr. XII, 136 — 137), „Metamorphosis Fastorum in Nefestos, Olim Jaroslaviensi Duci in Meta Ludi Sagitarij Metas rerum & Temporum Ponens etc." Ludwika Turskiego (1732; Estr. IX, 138; tytuł druku: „Umbra Magnae Aquilae etc."), „Athleta Christi etc." (b. r.; Estr. XXI, dod. s. VI), „Petrus poenitens primum negatò Christo fidei desertor etc." (1746; Estr. XXIV, 205). — Od r. 1747 ogłaszano utwory wystawiane: „Felix Amicitiae sive Polyeuctus, Tragoedia" (1747; Estr. XII, 136), „Infidelis felicitas fides felix sive Clodoaldus Daniae princeps" Rafała Hempla (1748; Estr. XVIII, 94), „Virtus Amore et Timore fortior siue Titus" Ks. Łuskiny (1750; Estr. XXI, 533), „Sedecyasz" Malaperta w przekładzie Kiełpsza wraz z tekstem oryginału (1752; Estr. XXII, 81), „Śmierć Cesara" Voltaire'a w przeróbce Mokronowskiego (1755; Estr. IX, 268), „Wzór Szczerey Przyjazni Damon y Fincy" Ks. Chodźki (1757; Estr. XII, 191). W latach 1755 — 1760 wydano komedje Ks. Franciszka Bohomolca w 5 tomach: tom I, 1755 — „Figlacki, polityk teraźniejszej mody" (I) (grana w r. 1753; rkp. biblj. Załuskich pol. Q XIV 117), „Figlacki, polityk teraźniejszej mody" (II) (grana w r. 1754; rkp. biblj. Załuskich pol. Q XIV 117; przeróbka „Les Fourberies de Scapin" Molière'a), „Nieroztropność swym zamysłem szkodząca" (grana w r. 1754; rkp. Załuskich pol. Q XIV, 117; przeróbka „L'Étourdi" Molière'a), „Urażający się niesłusznie o przymówki" (rkp. Załuskich pol. Q XIV 117), i „Ojciec nieroztropny" (rkp. Załuskich pol. Q XIV, 117; przeróbka „Pater amore, vel odio orga liberos excaecatus" Ks. Porée'go); tom II, 1756 — „Arlekin na świat urażony" (przeróbka komedji francuskiej; całość przekładu ogłosił Bohomolec anonimowo w r. 1783 p. t. „Nieszczęśliwe przypadki Panfila"), „Dziedzic chytry" (przeróbka „Monsieur de Pourceaugnac" Molière'a), „Natrętnicy" (przeróbka „Les Fâcheux" Molière'a), „Pan do czasu" (przeróbka „Le Bourgeois gentilhomme" Molière'a) i „Filozof panujący" (przekład „Damocles sive Philosophus regnans" Ks. Le Jay'a); tom III.

1757 — „Dziwak”, „Chełpliwiec”, „Paryżanin polski”, „Figlacki kawaler z księżycą”, „Rada skuteczna” (przeróbka „Le Mariage forcé” Molière’a); tom IV, 1858 — „Statysta mniemany” (przeróbka „L’Important de la Cour” Brueys’a), „Mędrkowie” (przeróbka „Les Femmes savantes” Molière’a), „Junak”, „Ubogi hardy”, „Ubogi pokorny”; tom V, 1760: „Myśliwy” (przeróbka „Pseudulus” Plauta), „Bliźnięta” (przeróbka „Menaechmi” Plauta z uwzględnieniem „I Due gemelli veneziane” Goldoni’ego), „Kłopoty panów” (przekład „Les Incommodités de la Grandeur” Ks. Du Cerceau), „Przyjaciele stołowi”, „Kawalerowie modni” (przeróbka „Les Précieuses ridicules” Molière’a). (Trzy pierwsze tomiki komedji Bohomolca zostały wydrukowane w Lublinie w latach 1757 — 1758 i we Lwowie w r. 1758, natomiast całość w Warszawie w latach 1772 — 1775, przyczem „Paryżanin polski” ukazał się nadto osobno w r. 1771 i 1779). — Poza temi drukami ogłoszono tragedje Ks. Fr. Bohomolca „Cezar w Egipcie” i „Lizymach” („Zabawki poetyckie”, 1758; Estr. XIII, 229; „Cezar w Egipcie” grany był w r. 1753; wyszedł program; zob. Estr. XIII, 229; „Lizymach” — przekład tragedji „Lysimachus” La Rue z zamianieniem ról kobiecych na męskie) oraz dzieło Ks. Adama Naruszewicza bez wymienienia autora, miejsca druku i daty przedstawienia: „Gwido Hrabia Blezu Tragedya we trzech aktach”, 4°, K. 2 i str. 68 (około 1770; Estr. XXIII, 48; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego H XII ³/₃₃ i Jana Michalskiego). — Programy drukowane z połowy XVIII w.: „J. Cezar w Egipcie” (1753; tragedia Fr. Bohomolca; wzmianka o przedstawieniu komedji „Les Incommodités de la Grandeur” Ks. Du Cerceau; Estr. XIII, 229), „Agapitus Męczennik. Traiedia etc.” (1762; Ks. Porée’go; Estr. XIII, 69) i „Dawid przez prześladowanie na tron wyniesiony tragedya” (1762; Estr. XXII, dod. V). — Inne przedstawienia: „Absalon”, tragedia Ks. Brumirskiego (1754; zob. *Janocki*, *Lexicon*, II, 117 i 117 i *Zaluski*. *Bibliotheca poetarum polonorum*, 1752, p. 16); „Antygon”, tragedia (1759; zob. K. P. 1759, Nr. X); „Tankred”, tragedia A. Naruszewicza (około 1770; zob. przedmowę do I tomu „Dzieł” A. Naruszewicza, Warszawa 1778; cfr. *L. Bernacki*. *Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta*. Lwów 1925, t. II, str. 306).

Teatr Teatynów. Repertuar przeważnie tragedje Metastasia w przekładach łacińskich ks. Portaluppi’ego, które ogłaszano drukiem: „Themistocles” (1743; grano także w r. 1759; zob. program), „Olimpiadis” (1744), „Artaxerxes” (1745), „Demophon” (1750) etc.; w oryginale wystawiono tylko „Somnium Scipionis” („Il Sogno di Scipione”) (1747); zob. *L. Bernacki*. *Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta*. Lwów 1925, t. II, *passim*. Nadto grano i ogłoszono tragedje łacińskie „Vincelaudus” (1749) i „Hormisdas” (1747). Tekst pierwszej nieznany Estreicherowi. „Vincelaudus Tragoedia sub serenissimis auspiciis Friderici Christiani Principis Regni Poloniae, & Electoralis Saxoniae acta Ab Equestri Juventute Collegii Varsaviensis Cleric. Regul. Theatinorum Feriis Bacchanalibus Anni 1749. Typis S. R. M. & Reipublicae in Coll: Varsavien: Soc. Jesu”, 4°, K. 34 nlb. (prze-

kład łaciński tragedji „Venceslas” Rotrou; egz. biblj. Jagiellońskiej 26511/I i Ord. Zamoyskich V129).

Teatr k o m e d j a n t ó w z r. 1726; zob. *L. Simon*. U kolebki nowożytnego teatru w Polsce („Świat”, 1931, Nr. 26).

Teatr N a r o d o w y od r. 1765. Zob. przede wszystkim (pozycje najważniejsze): *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. I — II (rec. *M. Rulikowski*, „Pamiętnik literacki”, R. XXII i XXIII, 1925 — 26, str. 707 — 739 i odb.; dopełnienia: *L. Simon*. Repertuar teatrów w Polsce za czasów Stanisława Augusta, „Pamiętnik literacki”, R. XXVI, 1929, str. 242 — 282). — *Wojciech Bogusławski*. Dzieje Teatru Narodowego; życiorysy aktorów („Dzieła dramatyczne”, Warszawa 1820, 1821). — *Al. Wejnert*. O najdawniejszych zabawach i widowiskach teatralnych w Warszawie do r. 1778 („Starożytności Warszawskie”, T. II, Warszawa 1848, str. 329 — 411). — *M. Karasowski*. Rys historyczny opery polskiej. Warszawa 1859. — Teatr Warszawski za dykcji *L. Osieńskiego* 1814 — 1820 („Biblioteka Warszawska” Warszawa 1885, t. II, str. 173 — 203). — *J. Heppen*. Teatr Warszawski przed pół wiekiem („Kłosa”, 1885). — *J. Heppen*. Półwiekowy jubileusz Teatru Wielkiego w Warszawie („Kłosa”, 1883). — *H. Biegeleisen*. Towarzystwo Iksów. Ustęp z dziejów krytyki literatury polskiej („Biblioteka Warszawska”, Warszawa 1885, t. IV, str. 22 — 47, 189 — 212). — *Wład. Bogusławski*. *Wojciech Bogusławski*. Przedmowa do tragedji St. Kozłowskiego „Albert Wójt Krakowski”. Warszawa 1887. — *St. Peplowski*. U kolebki teatru („Przewodnik naukowy i literacki” Lwów 1894, str. 1126 — 1153 i odb.). — *M. Rulikowski*. Otwarcie teatru w Warszawie („Sfinks”, 1915, str. 11 — 34). — *M. Rulikowski*. Teatr w Pomarańczarni. Warszawa 1916. — *M. Rulikowski*. Dawne gmachy i sale teatralne w Warszawie. Warszawa 1918. — *J. Lorentowicz*. Organizacja teatrów m. st. Warszawy. Warszawa 1917. — *M. Szykowski*. Dzieje nowożytniej tragedji polskiej. Typ pseudoklasyczny. Kraków 1920. — *M. Szykowski*. Dzieje nowożytniej tragedji polskiej. Typ szekspirowski. Kraków 1923. — *E. Kucharski*. Komentarz przy edycji „Cudu mniemanego” W. Bogusławskiego. Kraków 1923. — *W. Rapacki*. Sto lat sceny polskiej w Warszawie. Warszawa 1925. — *L. Galle*. *Wojciech Bogusławski* i repertuar teatru polskiego w pierwszym okresie jego działalności do r. 1794. Warszawa 1925. — *L. Bernacki*, wstęp do edycji „Sarmatyzmu” Fr. Zabłockiego, „Biblioteka Narodowa”, Serja I, Nr. 115, Kraków 1928. — *W. Brumer*. Służba narodowa W. Bogusławskiego. Warszawa 1929. — *E. Śwlerczewski*. *Wojciech Bogusławski* i jego scena. Warszawa 1929. — *L. Simon*. Geneza Teatru Rozmaitości („Scena Polska”, 1929, Nr. 19 — 21). — *L. Simon*. Teatr Warszawski za Powstania Listopadowego. Warszawa 1931 (odb. ze „Sceny Polskiej”, 1930, Nr. 23 — 24). — *L. Simon*. Teatr francuski w Warszawie za czasów Królestwa Kongresowego („Pamiętnik literacki”, 1932, R. XXIX, str. 391 — 422). — *W. Brumer*. Teatry warszawskie podczas Powstania Listopadowego („Teatr”, Warszawa, R. III, 1930, str. 52 —

56). — *W. Brumer*. Z dziejów powstania drugiego teatru w Warszawie przed stu laty („Teatr”, Warszawa, R. III, 1931, str. 85 — 88). — *B. Korzeniewski*. „Drama” w Warszawskim teatrze narodowym podczas dykcji *L. Osińskiego* (1814 — 1831). MCMXXXIV (Warszawa); rec. *L. Simon* („Ruch literacki”, 1934, Nr. 7). Zob. nadto *L. Simon*. Widowiska amatorskie w Warszawie w pierwszych trzech dziesięcioleciach XIX w. („Scena Polska”, 1931, Nr. 14).

230. WARTA (woj. łódzkie).

W końcu grudnia 1842 r. i w początku r. 1843 grywała kompanja Gołębiowskiego, poczem została rozwiązana.

KW, 1842, Nr. 341; 1843, Nr. 83.

231. WEJHEROWO (woj. pomorskie).

Teatr Misjonarzy, znany z lat 1767 — 1770.

Rękopis Tow. Naukowego w Toruniu. Zob. *St. Dąbrowski*. Trzy dialogi szkolne Wejherowskie („Mestwin”, dodatek nauk-lit. „Słowa Pomorskiego”, 1925, Nr. 1 — 3; por. nadto „Słowo Pomorskie”, 1921, Nr. 295).

232. WERKI (woj. wileńskie).

Teatr amatorski w pałacu marszałka Stanisława Jasińskiego, czynny po r. 1782.

(*Dr. Titius*). Rys historyczny przedstawień teatralnych, mianowicie w języku polskim, na Litwie, („Wizerunki i roztrząsanka naukowe”, poczet II, Włno 1840, t. XVIII, str. 136 — 139).

233. WIEDEN (Austria).

W r. 1856 od 4 czerwca cykl przedstawień gościnnych dał teatr krakowski pod dyr. Pfeiffra. Grano w „An der Wien”.

KW, 1856, Nr. 140, 158; Kr, 1856, Nr. 49.

234. WIELICZKA (woj. krakowskie).

Widowiska religijne z lat 1686 — 1727, dawane przez szkołę, bractwa i oficjalistów żup.

Senjor Szkoły Wielickiej Jan Wawrzyniec Solarski wystawił dwa dialogi: „Wizervnk Dobrotliwcy Miłości Boskiej Zguby grzesznego niechący w żywocie y pokwicy S. Maryey Magdaleny Jawnogrzecznic” (1685) i „Abyrss stateczney cierpliwości w Żywocie S. Katarzyny Panny y Męczenniczki” (1688 ?). W r. 1700 Archikonfraternia Consolationis Beatissimae Virginis wystawiła dialog: „Jutrzenka Na pociechę strapionemu Narodowi Ludzkiemu. Na Augustyańskim Horyzoncie wschodząca, Najsświętsza Panna Marya przy dorocznym Fe-

ście Consolationis, stylem dyalogicznym z figurami starego Testamentu reprezentowana". W tym samym roku 1700 odegrany był w kościele Farnym trzydniowy „Wizerunek Męki Pańskiej” pióra Stanisława Odymalskiego, senjora szkoły wielickiej. W r. 1727 oficjaliści Żup wystawili w kościele trzydniowe misterjum p. t. „Reprezentacja Pobożna Męki Okrutney Pana Naszego Jezusa Chrystusa”. Z okazji powyższych przedstawień ogłaszano programy; K. Wł. Wójcicki. Teatr starożytny w Polsce. Warszawa 1841, t. II, str. 238—245 i Estr. passim.

235. WIELUŃ (woj. łódzkie).

Teatr pijarski, znany z lat 1714 — 1731.

W r. 1829 w lipcu gościł teatr Raszewskiego. Jakies przedstawienia, może tego samego zespołu, odbywały się w październiku t. r. W r. 1830 od początku lipca występował teatr krakowski pod dyрекcją Miłkowskiego. W latach późniejszych gościł teatr krakowski (1835, lato; 1856, październik) oraz zespoły Raszewskiego (1838, czerwiec), Stobińskiego (1841, wrzesień; 1852, lipiec), Piotrowskiego (1842, lipiec — wrzesień), Okońskiego (1847, marzec — czerwiec; 1857, od Wielkiej Nocy) i Barańskiego (1858, do czerwca).

Programy pijarskie: „Publica Sarmatiae Felicitas in Scanderbergio Albanio Principe etc.” (1714; Estr. XXVII, 137), „Lesco Albus etc.” (1723; Estr. XXI, 193), „Vindiciae Pro Justa Nemese In Petro Rege Pannoniae Seditioso Parcente Senatui Perennaturis Saeculi Fastis Inaratae Gratosissimo Agnominis Ethymo. Perillustis Ac Magnifici Domini, D. Joannis De Kurozwęki Męcinski. Capitanei Terrae Vielunensis Inter Theatrales Scenas, Remonstratae, Per Illustrem Et Magnificam Collegii Vielunensis Scholarum Piarum Poeseos Iuventutem. Anno Quô Iustus criminum Vindex Deus Vindicias in Carne Humana tulit Orbi, 1731. Die... Mensis..., fol. K. 6 nlb. (1731; Estreicherowi nieznane; egz. bibl. Ord. Zamoyskich V. 179). KW, 1829, Nr. 209, 280; 1830, Nr. 220; 1835, Nr. 144; 1838, Nr. 194; 1841, Nr. 256, 259; 1842, Nr. 213, 258; 1847, Nr. 73, 199; 1852, Nr. 196; 1856, Nr. 262, 287; 1857, Nr. 124; 1858, Nr. 211.

236. WILNO.

Teatr jezuicki działał w latach 1582 — 1771.

Teatr pijarski, znany z r. 1761.

Widowiska dworskie zdarzały się za czasów Zygmunta III i Władysława IV.

Teatr stały z małymi przerwami działał od r. 1785. Pierwszym dyrektorem był Wojciech Bogusławski (1785 — 1789),

później prowadzili przedstawienia Kwaśniewski i Żółkowski (1792), Żółkiewska (1795), Dominik Morawski (1796 — 1801), Morawska (1801 — 1805), Michał Każyński (1806 — 1823) i inni, płk. Abramowicz (od r. 1849) i Kazimierz Szlagier (od r. 1859).

Repertuar teatru jezuickiego. Najdawniejszy zabytek z r. 1582 w rkp. XX. Misjonarzy w Krakowie: „Dialogus Glatulatorius de Pace A Stephano Rege Polon: et Lithuaniae Instaurata XIV Cal. Februarii Anno Dni MDLXXXII Habitus Vilnae coram Sermo Rege in Templo Cathedrali à Studiosis Soc. Jesu III Februarii eius Anni”. Później grano dwa dzieła G. Cnapiusa: „Philopater seu Pietas, drama comico-tragicum” (1596) i „Tragoedia Felicitas” (1597) (rękopisy w kodeksie Upsalskim; zob. *Ad. Stender-Petersen*. *Tragoediae sacrae*. Tartu (Dorpat) 1931). Repertuar z XVII w. (sztuki i streszczenia) w rkp. Załuskich różnojęz. Q. XIV 10: „Tragoedia. De Duobus Pueris Martyribus sine nomine a Buronis hic sub Caestini et Feliciani nomine” (1646), „Tragoedia de Trebij Bulgariae Regis filio” ks. Wyrwicza (1668), „Tragoedia. De Mauritio Imperatore Orientis” (1671), „Phocion Saluatorem gūs humani ab Ingratissimo Populo sublatum repraesentans” ks. Drews’a (1673) i tegoż autora „Drama tragicum. Seianus Fortunae victima” (1673), „Grandis Aegrotus ab Omnipotente Medico sanatus, in allegoria Hipponensis praesulis etc.” ks. Kosmowskiego (1674) i tego autora „Metonoëa triumphans. In Paenitente Reginaldo” (1674), „Gloriosus De vanitate mundi triumphus. sive S. Franciscus Borgia etc.” (1675) oraz „Imago Crucifixi Amoris In Christiano Martyre apud Tyrannum Bassam captiuo, nouo prodigio exerata” (1675), oba dialogi ks. Białowicza, wreszcie „Scutum Palladis Ab errorum monstribus orbem protegens” (1678) i „Ebrietas Purpurata In Phoca Graecorum Monarcha” ks. Michała Glycasa (1678); zob. *W. J. Riezanow*. *Ekskurs*, str. 397 — 404. — Materiał rękopiśmienny z końca XVII w. zawiera rkp. Załuskich pol. Q XIV 42: „Śmiertelne grzechów postrzały Miłość Boża krwią z siebie wytoczoną leczącą” (1697; zob. *W. J. Riezanow*. *Szkolnyja dziejstwa*, str. 161 — 162) oraz kodeks z Brunsbergi: „Minerval regium, sive Gratianus Augustus praeceptorem suum Ausonium consulari dignitate ornans” (1692), „Clypeus Principum, sive Sapientia in coronato Bactrianorum capite paginis a ferro protecta” (1697), „Dionysius, Syracusanus princeps, inter mensas et pocula sanguine proprio tractatus, Ebrietatis et Tyrannidis victima” (1697) oraz „Amor victor et victima, in Dasio adolescente pro Christo caeso lugubri scena repraesentatus” (1699); zob. *G. Lühr*. *Jesuitendramen der litauischen Ordensprovinz*. „Altpreussische Monatsschrift”, Królewiec 1901. — W r. 1615 wydano dialog Jana Rutkiewicza o męce Pańskiej p. t. „Mors Jesu Xsti” (zob. *H. Juszyński*. *Dykcjonarz poetów polskich*. T. II, Kraków 1820, str. 139). — Dalszy materiał stanowią drukowane programy: „Summarium Tragoediae Eurtachianae” (!) (1616; zob. *M. Wiszniewski*. *Historia literatury polskiej*. Tom VII. Kraków

1845, str. 301), „S. Georgius Martyr etc.” (1650; Estr. XVII, 103 — 104; toż także w rkp. Załuskich różnojęz. Q XIV 10; zob. W. J. Riezanow. Ekskurs, jak wyżej, str. 396 — 397), „Crux de tempestate marina triumphans etc.” (1669; Estr. XXI, dodatki III), „Bellaria Flandra Belgica Pro Epulis Bacchanalium in Litvaniam aduecta, Vilnae, à Rhetore Academico in scenam data. Anno Domini 1679”, fol., K. 1 nlb. (1679; Estreicherowi nieznane; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXV. 2/338), „Constantinus Minorennis etc.” (1679; Estr. XIV, 375), „Obsidio soluta amore quae olim libertatem Thebanis Graecis confusionem attulit: nunc demum Tragicum Amoris spectaculum Litvaniae exhibet, Agente Rhetore Academico Ferijs Dominicae Passionis, Vilnae Anno Domini 1679”, fol., K. 1 nlb. (1679; nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIV. 2/212), „Memorable De Jesu Crucifixo Meritum A Nobili Florentino Anni Dño 1051 peractu ac à Perillustri Academica Pòesi Universitatis Vilnensis S. I. 1679. Die... Martij Scenicè adumbratum”, fol., K. 1 nlb. (1679; nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIV. 2/211), „Christi Bonus Odor In Grattissimum Crucifixo Amori thymiana, è funebri urna expirans: seu Odoricus Aetolorum Princeps, Amori Christi Crucifixi immoriens.... A Perillustri, Magnifica, ac Praenobili Collegij & Academiae Vilnensis, Societatis Jesu, Rhetorica Iuventute, in Parascevice dolorum theatro, scenicè praesentatus, Anno: Floris Campi, è Virgine Gleba prodeuntis. M.DC.LXXX”, fol., K. 1 nlb. (1680; Estreicherowi nieznane; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIV. 2/213), „Vilna sedes Ducum Metropolis Lituaniae arx literarum a Gedimino MD.L. condita Anno 1321 etc.” ks. W. Narmunta (1683; Estr. XXIII, 41), „Victoria Mariae seu Vienna Austriae Intra octavam natae Virginis Deiparae ab obsidione liberata etc.” ks. A. Puciłowskiego (1684; Estr. VIII, 391; zob. K. M. Górski. Pisma literackie. Warszawa 1913, str. 168 — 171), „Academici Sancti Seu S. Joannes & S. Arcadius Berytum Studiorum causâ prefecti, & post Eremitate facti etc.” ks. Wolwerana (?) (1684; Estr. XII, 19), „Flos regum Christus In Florino Lusitaniae Principe Christianae Pietatis & sapientiae Laurea Coronatus etc.” (1685; Estr. XVI, 243), „Sepulchrum patens in Pateris, male temperatam sitim, et vitam in pota tumulans soluta olim in Sigerico Burgundionum regis filio etc.” (1687; Estr. XXVII, 387), „Pacis Foedera Hospitali super mensa Ducali Sangvine. Volstnici Magni Ducis Litvaniae Olim Conscripta & morte consignata à Leone Vlodi-miriae Principe etc.” ks. Gralewskiego (1688; Estr. XVII, 324), „Constantinus Magnus Imperator Romanorum etc.” (1688; Estr. XIV, 375), „Capua post Campaniam in Crapula Absorptis cum tabe liquidis, Sicerum, & geminam Literam involventibus. Olim Lituano Annibali Casimiro Skirgeloni, Kijoviensium ac Trocensium Duci, post felices cum Barbaris, et feris conflictus, ad luctuosum luxum innovata etc.” (1690; Estr. XIV, 53), „Pietas literata De Ambitione, Fraude, Rebellionem Triumphans In Arcadio, Orientis Imperatore etc.” (1690; Estr. XXV, dodatki XXXII), „Arbor Vitae Seu Crux meliorem vitam An-

tonio Iaponi Donans, Lugubri Passionis Dominicae hebdomadâ, A Perillustri & Praenobili Iuventute Academiae Vilmensis Soc: Iesu, in scenam data, Anno Dñi 1691 7. Aprilis", fol., K. 1 nlb. (1691; nieznane Estreicherowi; egz. biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIV. 2/215), „Balthasar Extra Babylonem in Vandalia Marchio Durlacensis In sacrilego Deo dicati calicis profanatione redivivus, Pari exitio, dispari exitu, manu Divinâ, è vita proscriptus etc." (1695; Estr. XII, 348), „Exilium Sapientis, Sapientiâ sublevatum, In Dionysio Siciliae Tyranno etc." (1696; Estr. XVI, 130; zob. rkp. brunsberski; Lühr, Jesuitendramen, op. cit.), „Miłosierny wizerunek litującego się Boga nad przestępnym człowiekiem wyrażony w Teokracie etc." (1700; Estr. IX, 6), „Regnum Sapientis in Haliato Sydorum Rege eruditos evehente etc." (1700; Estr. XXVI, 164), „Znak Zwycięski. Przez Rany Ukrzyżowanego Boga odnięśiony, a W Alfonsie Portugallij Krolu tryumfujący etc." (1702; Estr. IX, 15; zob. rkp. brunsberski; Lühr, Jesuitendramen; W. J. Riezanow, Ekskurs, op. cit., str. 391), „Wet za Wet Chrześciańskie, To iest, Miłość zá Miłość ukrzyżowanemu Chrystusowi ná Krzyżu od Lewnangi Wyswiadczone etc." (1704; Estr. IX, 22), „Zwycięstwo zwyciężonej niewinności z niewinnym na zwycięskim krzyża tronie Chrystusem tryumfującym, w Krzyżotfie ośmioletnim młodzieniaszku.... reprezentowane etc." (1704; Estr. IX, 22), „Męstwo w dziecinnym wieku albo Pergentinus y Laurentinus niedoszłe pacholęta, dla Chrystusa męźnie polegające etc." (1705; Estr. XXII, 306), „Crucis Imperium post debellatam idolatriam Amacorum Cafrum Imperatore etc." (1707; Estr. XIV, 457), „Zgoda na śmierć Jezusową etc." (1707; Estr. IX, 31), „Sarmatia Triumphali Lauro et Cognato Nomine Sancti Sarmatae Martyris Priusquam nata Coronata etc." (1707; Estr. XXVII, 137), „Rok Przestępny przestępstwem pierwszych rodziców okazany etc." (1708; Estr. XXVI, 343), „Conviva dolus Ad Geniales Bacchi Mensas Tristi mortis mero tractatus In Abdulgano Syndae Principe Doloso, in cratere alteri fata propinante, Olim Indiarum Orbi, à Nemesi Divina propositus etc." ks. Wł. Daukszy (1709; Estr. XV, 60), „Powódź krwawa z ran Ukrzyżowanego Zbawiciela ...wylana etc." (1709; Estr. XXV, 196), „Niestatek ludzki na stały opoce Chrystusiereprezentowany etc." (1710; Estr. XXIII, 133), „Opoka Krwawe z siebe tocząca Zdroie, w Imieniu y statku Piotra, przy śmierci, niezapieraającego się Chrystusa Doznana etc." (1710; Estr. XXIII, 383; zob. rkp. brunsberski; Lühr, Jesuitendramen, op. cit.), „Incendarius Capitem Lynceus Albani et Saturniani Capitibus non sine favilla mortalis vitae superfus etc." (1712; Estr. XXV, dodatki XVI), „Cognotus purpuratus Illustris genere, sanguine illustrior Divus Pelagius Pro Ermoigio suo Avunculo Cruorum Christo litans etc." (1712; Estr. XIV, 317), „Exul fortunatus Extra haereditarium Patris Regnorum, Per spontaneum pro Christo exilium Olim in Japonia Cruxis sufragio, ad Sceptra Crucifixi Promotus Paulus Sciunga Princeps etc." (1713; Estr. XVI, 140), „Purpura Scientiarum & Scientia Purpurarum Poesis, Olim in Hiarno A laureis ad aurum Coronarium, atq; Regales Daniae thrones Pro-

mota, iam verò In Alma Universitate & Academia Viln: Soc: Jesu Ab Illustrissima, Perillustri, Magnifica, ac Praenobili Sarmatico — Palaemonia Juventute, Actu Metagymnastico Illustrata, Anno MDCCXIII, Kalendis Augusti", fol. K. 2 (1713; nieznanie Estreichbrowi; egz. biblioteki Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIV. 2/26), „Apis attica religio Rorem & Florem sanguinis é florida colligens aetate, Minorennis Vincentii Florini Attici Dynastae Fălij, Ob Christi Fidem apum, vesparum et scorpionum aculeis Expositi etc." (1714; Estr. XII, 183), „Solum Regnantis à ligno Dei Olim à Divis Japoniae Martyribus Cum sanguinis et vitae dispendio, Occupatum etc." (1714; Estr. XXIX, 49), „Gryphus coronarij auri custos non minus sapientia quam candore Cygneo in Cygnoo Saiomani regis filio ope Gryphi Apollinei soluti etc. etc." ks. Józefa Rudominy (1714; Estr. XXVI, 471), „Maeror in Mero affuso sanguine temperatus olim Persiae Regno inter Regiarum Mensarum Hilaria Plura simul Principum suorum plangenti funcra, e Cratere Medicati Meri a Monarchia cibo propinatus etc." (1715; Estr. XXII, 29), „Saltus Citra Motum e Rhodo Insula in Caelum quiete beatifica terminatus olim e Tribus Rhodiensibus Martyribus, immobili constancia pro Christo morientibus, ad uniformem Fidei concentum adornatus etc." ks. B. Gizberta (1715; Estr. XVII, 151), „Exul vates et pro domo orator Semel mortui, bis sepulti Nempe In tumultu, & hominum oblivione, Per Literatissimos Sarmatas, Ovidianum Mausoleum eruderantes, Ciceronisq; pro Republica reperientes Volumina, ad vitam famae revocati etc." (1715; Estr. XVI, 140), „Alexander super mensas debellatus in Alexandro Rege Scotiae inter solennes regiarum mensarum epulas et bilares choreas, horrore e tristi mortis saltu, prostrato, orbi quondam exhibitus etc." (1716; Estr. XII, 110), „Persona promota Homunanga olim in regno Sinico ad summos honorum apices etc." (1716; Estr. XXIV, 196), „Tractatus Pacis Geniali Bello Foederatus Ad Mensam sanguinariam Stylo ferro, & cruore Oleophilii olim a Rege Aracano subscriptus etc." (1717; Estr. IX, 61), „Argumentum Achilleum Iuratae suo Chironi mentis, In Grato Discipulo Candido Sarmatae Aquilae pullo, Lescone Albo Invictum Achillem evincens, Contra ingrata suis Chironibus capita militans etc." (1717; Estr. XII, 208), „Caesar ex utroq; Marte scilicet et arte invictissimus Haliatus Rex in sapientibus Permenisco & Tripbonio Adversus literarum hostes etc." ks. Tomasza Narlućza (1718; Estr. XIV, 3), „Zodiacus Serenissimi Poloniarum Poli, pro duodecim signis, duodecim insignibus, pro fide Christi, & Angelica extinctis puritate, luminaribus Distinctus etc." (1718; Estr. IX, dodatki CCCXXIX), „Corona Doloris in Labio Mensae Premislao II e Maioris Poloniae et Pomeraniae Duce etc." ks. Józefa Rudominy (1719; Estr. XXVI, 471), „Evictio Themidis et Minervae in Capitali Mauritaniae capitis causa olim ad capitolini areopagi staleram fundata ab orbe in septicolli urbe approbata etc." (1720; Estr. IX, 74), „Thesaurus absconditus inter publica Bacchi dispendia S. Marcellus etc." (1720; Estr. IX, 74), „Arcanum Cordis Patetico Amoris miraculo Revelatum Seu

Christus Patiens pro foraminibus petrae & caverna maceriae, intra dissectum Cor D. Teophili Martyris absconditus in vita, in morte ad vivum redditus etc. etc." ks. Bronisława Kossakowskiego (1721; Estr. XX, 134), „Pyrrhus Extra Epirum, In Sarmatico Latio Pretium et praemium Parnassi Sigillari gemmâ Concludens Erasmus Ciolek, Olim A Vladislao Jagellone, Coronato Eruditorum Caputum Mecaenate, Autoritatis Poëticae Suffragio, Regni Signaturâ Insignitus. Nunc Vero Ex Augusti Privilegio, Sigillato Palladis Augustali, Ad Latinam Ioannis, Divinioris Cancellarii, Portam Salutatus Ab Illustrissima, Perillustri, Magnifica, ac Praenobili Juventute Academiae Vilmensis Societatis Iesu Anno Dei, pretium salutis humanae unione signatus, 1721. Kalendis Augusti", fol., k. 2 (1721; nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIV. 1/669; zob. nadto ks. *St. Bednarski T. J.* Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce. Kraków 1933, str. 433), „Inferiae ad cruentas Doli et Furoris taedas, Genialia inter fercula caesorum Suaeciae Procerum Manibus Parentatis Tyrannidis á Christierno Rege Daniae celebratae etc." (1722; Estr. XVIII, 570 — 571), „Stella e crucis firmamento ascendens etc." (1722; Estr. IX, 82), „Flammina inversae Romae amoris scilicet divini Triumphantium inter flammas Christi Athletarum Pauli Ignatii et Xaverii Magnis olim patefacta triumphis, Celeri eorundem calcaneo superata" ks. Michała Berzańskiego (1723; Estr. XVI, 234), „Gemma Regum Coronaria in Palladio conclusa capite a minimo natu Thebanarum regis Filio aperta etc." (1723; Estr. XVII, 88), „Hercules Aonio Verior Ausonius Ereptâ Clavâ, et Vitâ, Sub Signo Crucis Triumphans, Marte primum, tum morte Victor, Divus Gallicanus Martyr, A fugaci Scythia, & perfuga Christi Juliano Geminatis Laureis Comulatus etc." ks. Szpungiańskiego (1724; Estr. XVIII, 137), „Sol in Leone Dominator Astrorum Sapiens, & hostium Domitor Illustrissimus Leo Sapieha Cancellarius M. D. L. etc. etc." (1724; Estr. XXVII, 113), „Caesar ex Utroque Divinus Amor. In gemellorum Fratrum Cordibus Divisum exercens Imperium, Geminio olim Innocentiae ac Martyrii in iisdem redimitis diademate etc." ks. Kossowskiego (1725; Estr. XX, 144), „Majestas Siderum ab Avitis Lelivatarum Splendoribus in Sarmatico polo Serenata: olim in Andrea Christophoro de Piasek Bobola Sapientiae fulgoribus inter Atticas tunc inscitiae noctes erranti Lechiai Orbi Refulgens, nunc Erudito saeculo Ab Illustrissima, Perillustri, ac Praenobili Juventute Academiae Vilmensis Societ: Iesu, theatrales inter umbras Reaccensa Anno Increatae Sapientiae 1725. Kalendas Augusti," fol., k. 2 nlb. (1725; nieznane Estreicherowi; egz. biblioteki Wróblewskich w Wilnie N - 25/99911), „Facies Martis et Minervae in capita Oginsciana pro sapiae Vlodimiro principe, Martiis olim et literariis laureis adornato, spectata etc." (1726; Estr. XXIII, 292; zob. *Baliński.* Dzieje Akademji Wileńskiej, 1862, str. 166 — 171), „Regni Sacra Fames olim inter venenata Dapum Bellaria, crudiore mortis bolo in Edelfo Anglorum Regis Filio, per Leonellum Clarentiae Ducem ad minime secundas exsatiata etc." (1727; Estr. XXVI, 164), „Corona Libertatis Paterno

Capiti Filius Sapiens Vates Oppianus, olim a Patria Libertate jussu Severi Caesaris exul. Demum se et patrem erudito poetico codice in libertatem vendicans etc." (1727; Estr. XIV, 413), „Rhodus Intra Lares (a) Illustrissima Chalecciorum Domus, Tot Solibus, quot Praeclarissimi Nominis Haeredibus Splendissima etc." (1728; Estr. XIV, 140), „Aurea Libertas praetextatae aetatis, Custode remoto inter profusa hilaria, dissoluta; olim in Edgardo Scotiae Principe absoluto vitiorum domino subjecta, vindice demum praedominante Nemese ferreis vinculis limitata et fame edomita etc." ks. Buczyńskiego (1729; Estr. XXI, 262), „Fulmen belli Hostes Patriae in ictu oculi feriens, Tartarorum copias noctem Polono Polo minantes ad Tartara deturbans, Gloriâ Nominis & Meritorum fulgore Illustrissimus Filius Tonitruum Jacobus Niezabytowski etc. etc." (1729; Estr. XXIII, 152), „Signaculum Supra Cor Lituaniae In Universitatis ac Academiae Charactere à Coronato Sarmatiae Capite Stephano I. Positum etc." (1731; Estr. IX, 132), „Sacra fames inter profanas dapes a divi martyribus Joanne, Antonio et Eustachio usque ad consummationem vitae tolerata etc." ks. Obrąpalskiego (1732; Estr. XVI, 170), „Laurea Linguae. Minorenni olim Hortensio Venceslao Bohominæ Principi Pro florido facundiae stylo Collata; Nunc verò Ab Illustrissima, Perillustri, ac Magnifica Juventute Academiae et Universitatis Vilnensis Societatis Iesu, Sub Augustales Ludos Theatrali Spectaculo Praesentata. Anno 1732. Kalendis Ang.", fol., k. 2 nlb. (1732; nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIV. 1/578), „Lusus in feria desinens, olim in aula londinensi cum animorum motu exhibitus etc." Marcina Brzowskiego (1733; zob. „Wizerunki i roztrząsania naukowe", t. XX, 1841, str. 104; niema u Estreichera), „Ars Lucis & Umbrae, truncatâ pro Imaginibus manu D. Ioannis Damasceni, In Regno clarissimi, Senatoris, In Eremitio Profundissimi Ascetae, Utrobique Divini Poetae, Olim per vitae suae Lineamenta Expressa etc." (1733; Estr. XII, 230), „Theatrum orbis eruditi Olim in Sinarum nunc in Scientiarum Imperio Alma scilicet Universitate & Academia Vilnensi Societatis Iesu noviter erectum, Atque Sub metagymnasticam Scholasticum anni clausulam Spectatori oculo in scenam apertum anno Veri Dei in Orbis theatro non personarum hominem agentis 1734. Kalendis Augusti", fol., k. 1 nlb. (1734; nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Ord. Zamoyskich. T. 531), „Mensa in Manes Turbato Literarum & Epularum Ordine Versa Leontio Italiae Comiti, Machiavellum & Atheum Sapienti etc." (1736; Estr. XXII, 292 — 293), „Scena post triste Deo et Angelis spectaculum ad excitatos amoris divini ignes in adolescente Japone in melius mutata etc." ks. Wazgirda (1737; Estr. XXVII, 175), „Portus in naufragio intra motos per Heliogabalum effusae bilis fluctus ab Alexandro Severo eruditi ingenij dexteritate cum clavo Imperii Romani tentus, intra naufragas tempestuosae conjurationis procellas ab Ulpiano Severi Praeceptore Solidae scientiae robore cum securo ad summo honorum fastigia aditu possessus etc." (1740; Estr. XXV, 220 — 221), „Cud w pałacu niewidany Karol Piąty Cesarz rzymski, król hiszpański arcy-książę rakuski Królestwa

depcący, za życia grzebiący się" (1747; zob. *Cz. Jankowski*. Powiat Oszmiański. Część II. Petersburg 1897, str. 284 — 285; Estreicher nie notuje). „*Felicitas Constantiae Comes, seu Titus. Tragoedia à Perillustri Oratoria Juventute Almae Academiae & Universitatis Vilmensis Societatis Jesu acta, Feriis Bacchanalibus, 1749*", 4°, K. 2 nlb. (1749; nieznane Estreicherowi; egz. Jana Michalskiego), „*Pietas à lapsu fortior seu Clemens. Tragoedia In Alma Academia & Universitate Vilmensi Societatis Jesu Acta, Ludis metagymnasticis 1749*", 4°, K. 2 (1749; nieznane Estreicherowi; egz. Jana Michalskiego), „*Corona patris Filius amans Patris tragoedia Ab Illustrissima oratoria Juventute Almae Academiae & Universitatis Vilmensis Societatis Jesu Ludis Bacchanalibus acta 1751*", fol., K. 1 nlb. (1751; nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Ord. Zamoyskich C 509), „*Maurycysz Cesarz. Surowey Sprawiedliwości Boskiey Przykład*" (1753; Estr. XXII, 243), „*Jonathas Tragoedia*" (1753; Estr. XVIII, 610), „*Brutus. Tragedya*" (1753; Estr. XIV, dodatki str. IV), „*Craesus. Tragoedia*" (1753; Estr. XIV, 439), „*Skepstwo pohanbione. Komedia*" (1753; Estr. XXVIII, 176), „*Balet Bożka trunków Bachusa wesoły początek, smutny zaś koniec mający*" (1754; Estr. XIV, dodatki II), „*Hermesnegild Męczennik. Tragedya*" (1754; Estr. XVIII, 162), „*Justitia pietate asserta sive Bellogradus Tragoedia*" (1754; Estr. XVIII, 691), „*Timon le Misanthrope*" [Delisle'a de la Drevetière] (1754; Estr. IX, 263; *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 308), „*Ugoda Choleryka z Flegmatykiem, Melancholika z Wesołkiem Komedia*" (1754; Estr. IX, 264), „*Wieśniak, komedja*" (1754; zob. *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 14b — 14c), „*Balet w osobie Oresta, Karę Bogów na Ludzi sprowadzoną za nieuszanowanie świąt, y oraz pewną obronę w niebezpieczeństwie życia garyącym się do nich, wyrażający etc.*" (1754; Estr. XII, 341), „*Wolność y Powaga Kościołów y Duchownych, abo F. Eutropiusz Tragedya*" (1754; Estr. IX, 264; poza programem także druk całego utworu pióra Tomasza Bogusza p. t. „*Eutropiusz*", 1754; Estr. XIII, 221), „*Arlequin Sauvage Comedie Representée l'An: 1755. Sous les auspices & la puissante protection De Leurs Altesses Monseigneur le Duc & Prince Michel Radziwiłł Palatin de Vilna, Grand General du Grand Duché de Ltv. &c. &c. & De Monseigneur le Duc & Prince Charles Radziwiłł Grand Porte - glaive & Grand Marechal du Tribunal du Grand Duché de Litvanie &c. &c. Par Messieurs les jeunes Cavaliers du College des Nobles à Vilna, de Compagnie de Jesu*", 4°, K. 2 nlb. (1755; program komedji Delisle'a de la Drevetière nieznany Estreicherowi; egz. biblioteki Ord. Zamoyskich ze zbiorów Trębickiego), „*Stanisław Kostka Świątem gardzący*" (W. Męcińskiego) (1756; Estr. XX, 146; *Trębicki*, str. 339 — 340), „*Artemis komedia*" (1760; Estr. XII, 231; *Trębicki*, str. 343), „*Komedia Pan z grosza z Pana ubogi Harlekin przy iednym groszu dobrowolnie zostający*" (1761; Estr. XIX, 436 — 437), „*Balet wiek ludzki w czterech częściach zamknięty wiosną młody, latem średni, iesienią podeszły, zimą szędziwy (!!) wiek wyrażający*" (1765;

Estr. XII, 342), „Zeyfadyn Krol Ormuzu Tragedya Od Prześwieatney Młodzi Akademii Wilenskiej Soc. Jesu na publiczney teyze Akademii Sali wyprawiona Roku 1762. Miesiąca...”, 4°, K. 2 nlb. (1762; niewymienionym autorem tragedji jest ks. Jan Bielski; na str. 4 program komedji ks. Fr. Bohomolca „Myśliwy”; nieznane Estreicherowi, egz. biblj. Jagiellońskiej 32835/I), „Arlekin dziki Amerykanin Komedyja” (Delisle’a de la Drevetière) (1765; na K. 2 program komedji d’Allainval’a „L’Embarras des richesses”; Estr. XV, dopełn. str. II; *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 203), „Niewinność zwyciężająca zdrady abo Leo Trajedyja” (ks. Jana Bielskiego) (1765; *Trębicki*, str. 348—349; *Brown*, str. 121; niema u Estreichera), „Xerxes Tragedya” (1766; Estr. IX, 362; *Trębicki*, str. 351—353), „Bogactwa w skutkach swych nieszczęśliwe. Komedyja” (1766; Estr. XIII, 206; *Trębicki*, str. 353), „Macedoniusz Tragedia” (1770; Estr. XXII, 4), „Młodorzędzki Przykład pieściwie wychowaney y do rządów fortuny Niewczesney młodzi, Akt Komedyyny” (b. r.; Estr. XXII, 450), „Arlekin dziki Amerykanin, Komedyja” (Delisle’a de la Drevetière) (b. r.; Estr. XIX, 436; *L. Bernacki*. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 202), „Ballet Mężnego człowieka w osobie Herkulesa wyrażający” (b. r.; Estr. XVIII, 147). — W całości ogłoszono następujące utwory: „Bellum Amoris Sive Metellus Amans Patris” Szymona Paszkowicza (1750; Estr. XXIV, 124), „Innocentia Pietate Servata, sive Columbus Tragedia” ks. Korycińskiego (1750; Estr. XX, 110) oraz „Cyrus z pierwu przezwany od poety Alexys, traiedia” ks. Benisławskiego (1771; Estr. XII, 477). — O teatrze jezuickim zob. nadto *J. I. Kraszewski*, Wilno, t. IV, 1842, str. 24 — 26.

Teatr pijarski; zob. „Kurjer Litewski”, 1761, Nr. XV.

Teatr dworski; zob. *St. Windakiewicz*. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 24; *J. I. Kraszewski*. Dialog Wielkanocny. (Z pamiętników Pana Jacka Hreczyny) 1610 (= „Powiastki i obrazy historyczne”, Wilno 1843, str. 36—56).

Teatr publiczny; zob. *M. Rulikowski*. Teatr polski na Litwie 1784 — 1906. Wilno 1907; *K. Skibiński*. Pamiętnik aktora (1786 — 1858). Opracował i wydał *M. Rulikowski*. Warszawa 1912; *W. Hahn*. Wojciech Bogusławski w Wilnie w r. 1817 („Ruch literacki”, R. VI, 1931, str. 111—114).

237. WILKOMIERZ (gub. kowieńska; — Litwa).

Teatr pijarski, znany z lat 1753 — 1766.

Teatry wędrowne zjeżdżały już przed rokiem 1808. W r. 1821 o pozwolenie na dawanie przedstawień starał się Jan Szymański.

Programy pijarskie: „Wiadomosc Ciekawszych w Historyczney Geografii osobliwości, pod fikcyą popisu przed światem, czterech części ziemi zebrana, A pod zaszczytem Prześwieatnego Imienia Jasnie

Wielmożnego Imci Pana P. Benedykta Tyzenhauza Sędziego Wilkomierskiego, Kupiskiego, Pieniańskiego & &c. Starosty Zaczemu Spektatorowi Przez Szlachetną Młodź, sceniczną reprezentacją w Szkołach pobożnych Rezydencji Wilkomierskiej uczyniona, Roku 1753, dnia 8. Lipca. W Wilnie w Drukarni J. K. M. WW. XX. Franciszkanów", fol., K. 4 nlb. (1753; nieznane Estreicherowi; licytacja bibliofilska w Warszawie, czerwiec 1932 r.), „Zabawa przystoyna Skromną rozmową, dziełem Scenicznym, licznie zgromadzonemu na Grodzkie Sądy lub Rocznki Przechacnemu Audytorowi y Spektatorowi, Od Prześwieatney Młodzi Poëtyczney Szkol Pobożnych Rezydencji Wilkomierskiej uczyniona Roku MDCCLIV. Mieściąca Lutego dnia....", fol. K. 1 nlb. (1754; nieznane Estreicherowi; licytacja bibliofilska w Warszawie, czerwiec 1932 r.), „Wizerunek Dziwnych Boskiej Wszeczmocności Spraw Dostojeństwa odmienności, krotkości światowego powołzenia, stałego w dobrym przedsięwzięcia, S. Placyd albo Eustachi Z pogańskiego Hetmana, cudownie Katolik; z Hetmana wieśniak, z wieśniaka Wodź, z Wodza dobrowolnie więzień, Z więźnia Mężny y Święty Męczennik, Pod Prześwieatnym Imienia Wielmożnego Imci Pana P. Pawła Antoniego Lacha Szyrmy Podkomorzeżego Powiatu Pińskiego, Na zbawienny widok świata dany od Przechacney Młodzi Szkol Pobożnych Rezydencji Wilkomierzkiej Roku 1754. Dnia 7 Lipca. W Wilnie w Drukarni J. K. M. WW. XX. Franciszkanów", fol., K. 6 nlb. (1754; nieznane Estreicherowi; licytacja bibliofilska w Warszawie, czerwiec 1932 r.) — Tekst drukowany: „Tragedja życia króla Jurgurty" Jerzego Zbikowskiego (1766; Estr. IX, 362). [L. A. Dmuszewski i Al. Żółkowski]. Dykcyonarzyk Teatralny. Poznań 1808, str. 37. — Podanie J. Szymańskiego; zob. Wystawa teatralna, Katalog. Warszawa 1929, Nr. 365.

238. WINNICA (gub. podolska; — Z. S. R. R.).

Miejscowość odwiedzana przez teatr z Kamieńca Podolskiego.

J. Prusznowski. Teatr w Żytomierzu od r. 1808 do r. 1864 („Tygodnik Powszechny", 1881, Nr. 43).

239. WIŚNIEWIEC (woj. wołyńskie).

Teatr prywatny Mniszchów, czynny w r. 1787 w związku z przybyciem Króla Stanisława Augusta.

L. Bernacki. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, str. 366 i passim. — Z pamiętników Adama Raczyńskiego, Majora wojsk polskich („Ateneum", 1898, t. II, str. 312).

240. WITEBSK (Z. S. R. R.).

Teatr jezuicki, znany z lat 1671 — 1765.

Teatr pijarski, znany z r. 1765.

Latem 1805 i 1806 r. grywał teatr Każyńskiego. Przed rokiem 1808 zjeżdżały różne teatry wędrowne. Jakiś teatr działał w r. 1810 z udziałem Aszpergera i Żukowskiego. Przed r. 1812 był Rutkowski. Nową salę teatralną otwarto w r. 1846. Obok widowisk rosyjskich i francuskich zdarzały się polskie. W r. 1851 był Fedeki, około r. 1854 — Kłokocki.

Teatr jezuicki grał w r. 1671 djałog o nawróceniu się Wojewody Chrapowickiego (zob. *Załęski*. *Jezuici w Polsce*, t. IV, Część III, str. 1413). Programy: „Gemini Fratres Sancti Cantius et Cantianus sub crudeli Diocletiani imperio Aquileiae pro Christo excruciatii” Felicjana Łukomskiego (1693; Estr. XXI, 524; też w rkp. brunsberskim, zob. *G. Lühr*. *Jesuitendramen der litauischen Ordensprovinz*, „Altpreussische Monatsschrift”, Königsberg 1901; *W. J. Riezanow*, *Ekskurs*, str. 392), „Sol in libra avita etc.” (1733; Estr. IX, 145), „Gemma In Rostris Gosieviani Alitis Avitum Corvinorum Annulum Coronans Post saecularem annorum evolutionem Ad Fundatorium Nomen Illustrissimi Domini, D. Bogusłai Corvini Gosiewski Episcopi Smolenscensis Reversa. Olim Illustrissimi Excellentissimi Domini, D. Alexandri Corvini Gosiewski Fundatoria Manu Gestata. Nunc Perillustri Tulliano-Apolineae Juventuti Athenaei Gosieviano - Vitebscensis metam Metagymnastico Actu Consignans. Anno 1737. 31 Julij. Vilnae. Typis Academicis Societatis Jesu”, fol., K. 6 nłb. (1737; nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXIV. 1/667; zob. także ks. *St. Bednarski* T. J. *Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce*. Kraków 1933, str. 433), „Sennacheryb Tragedia” (1766; Estr. XXVII. 384; *Trębicki*, str. 353 — 354).

Teatr Pijarów; tragedia *L. Kuszla* „Artaxar”, grana i ogłoszona w r. 1765 (Estr. XX, 407).

K. Skibiński. *Pamiętnik aktora*. Warszawa 1912, str. 22, 31; [*L. A. Dmuszewski* i *Al. Żółkowski*]. *Dykcyonarzyk Teatralny*. Poznań 1808, str. 37; *J. Oko*. *Stanisław Żukowski*, zapomniany poeta i filolog („*Ruch literacki*”, 1932, R. VII, str. 11); „*Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego*” za r. 1812, str. 23; — *KW*, 1846, Nr. 41; 1851, Nr. 40; 1855, Nr. 40.

241. WŁOCŁAWEK (woj. warszawskie).

W marcu 1830 r. dawał przedstawienia teatr Brelewskiego, zaś w II połowie maja rozpoczął gościnę Szymkajło. W latach następnych odbywały się występy Chełchowskiego (1833, I połowa września), Stobińskiego (1838, lipiec — wrzesień), Nowińskiego (1840, pod koniec czerwca; 1841, wrzesień), Popiołka (1842, lipiec), Raszewskiego w połączeniu z Hekierem (1846, czerwiec), Gaweckiego (sezony zimowe 1851 — 1852, 1854 — 1855, 1855 — 1856, także w r. 1858), Okońskiego (1852,

do września) i Pfeiffra (1857; w I połowie września 8 widowisk).

Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny”, 1839, t. 2, str. 109); KP, 1830, Nr. 100; KW, 1833, Nr. 252; 1838, Nr. 251; 1840, Nr. 163, 218; 1841, Nr. 256; 1842, Nr. 213; 1846, Nr. 152; 1851, Nr. 317, 337; 1852, Nr. 83, 236; 1854, Nr. 258; 1855, Nr. 346; 1856, Nr. 51, 344; 1857, Nr. 207, 249; 1858, Nr. 346; Afisz z 23.V.1830 r. w Muzeum we Włocławku Nr. 321 (tyczy się prawdopodobnie tego miasta, (informacja od p. St. Dąbrowskiego).

242. WŁODZIMIERZ WOŁYŃSKI (woj. wołyńskie).
Teatr Bazylianów, znany z lat 1754 — 1773.

Program: „Sława Zaczęto Narodu Polskiego Niegdyś w Ianie III. Najaśniejszym Monarsze Polskim z wielkim wszystkich podziwieniem widziana, a Teraz znowu ná publiczny widok okazana Od Prześwietney Młodzi Krasomowskiej Szkół Włodzimierskich Zakonu S. Bazylego W. Roku Pańskiego 1754. Miesiąca Lutego. Dnia 23”, fol., K. 1 nlb. (nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXV. 2/712). — Utwory dramatyczne ks. Tymoteusza Szczurowskiego ogłoszone drukiem: „Chwała Nieśmiertelnego Boga w Nawroceniu Grzesznych do Wiary prawdziwej y Pokuty Świętej Albo Włodzimierz wszystkich Rusi Cesarz y Xiążę Dziedziczny, z Konstantyna Cesarza Rzymskiego krwie idący. Tragedya I. W. y Nayprzewielebniejszemu w Bogu IMCI Xiędzu Antoniemu Młodowskiemu Biskupowi Brzeskiemu, Koadjutorowi, y Generalnemu Administratorowi Biskupstwa Włodzimierskiego Przypisana Od Prześwietney Młodzi w Szkołach Włodzimierskich WW: OO: Bazylianów ćwiczący się Wyprawiona Roku Pańskiego 1769. Dnia [16] Maia Za Pozwoleniem Starszych”, 4°, K. 2 nlb. (1769; nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego K. XV. 6/24), „Głos pochwalny nieba i ziemi”, (1770; Estr. IX, 392; zob. (Dr. Titius). Rys historyczny przedstawień teatralnych, mianowicie w języku polskim, na Litwie („Wizerunki i roztrząsania naukowe”, poczet drugi, t. XVIII, Wilno 1840, str. 114—118), „Jan Damascen” (= „Widok Mądrości w Obrazach od Pogan wyśmiany etc.”) (1771; Estr. IX, 339; zob. (Dr. Titius). Rys historyczny etc., jak wyżej, str. 118—125) oraz „Perła czystości w Pierścieniu Małżeńskim, czyli Miłośnik wstrzemięźliwy Alexiusz Święty Wyznawca, Krasomowskim piorem na widok wydany, Pod Zaszczytem Jaśnie Wielmożnego Jego Mci Pana Antoniego Jełowickiego, Podkomorzego Nowogrodzkiego, Szambelana Jego Krolew: Mci, Ktoemu na znak nieśmiertelny Wdzięczności z należyty szacunkiem co do Imienia y Purpury zdobiącej Jego Krwi; co do Osoby y niewyównanych cnot; co do Fortun y dzieł y niepoliczonych zasług w Oczyszczeniu, Mężowi Znamienitemu. Ofiarowana Przez X. Tymoteusza Szczurowskiego. Z. S. Bazylego W. W Drukarni J. K. M. Poczałow-

skiey, Z. S. B. W. R. P. 1773", 4°, K. 21 nlb. (1773; nieznane Estreicherowi; egz. Jana Michalskiego). Poza tem grano i ogłoszono anonimowy utwór: „Jan Złotousty pokoy z wygnania niesie do Konstantynopolskiej stolice. Tragedya... Jozefowi Cieszkowskiemu... od prześwieťney młodzi szkół Włodzimirskich przypisany na rok 1770 wydana. (Poczajów). W Drukarni J. K. Mci Poczajowskey R. P. 1769", 8°, str. 39 nlb. (1770; nieznane Estreicherowi; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego Ж. XXI. 3/14).

243. WROCŁAW (Niemcy).

W połowie sierpnia 1855 r. gościł Pfeiffer.

KW, 1855, Nr. 220.

244. WRZEŚNIA (woj. poznańskie).

Latem 1855 r. zjechał Pfeiffer.

KW, 1855, Nr. 179; K. *Estreicher*. Teatra w Polsce. Kraków 1873, t. I, str. 77.

245. ZABORZE (woj. wileńskie).

Teatr amatorski Alojzego Bujnickiego, czynny w początku XIX wieku. Po roku 1812 bywały trupy zawodowe.

(*Dr. Titius*). Rys historyczny przedstawień teatralnych, mianowicie w języku polskim, na Litwie („Wizerunki i roztrząsania naukowe", poczet II, Wilno 1840, t. XVIII, str. 131—136).

246. ZAKROCZYM (woj. warszawskie).

Około listopada 1856 r. występował Stobiński.

KW, 1856, Nr. 289, 344.

247. ZAMOŚĆ (woj. lubelskie).

Teatr Akademji Zamoyskiej, znany z lat 1682 — 1779.

W r. 1823 w marcu grywał jakiś zespół aktorski, w którym wyróżniali się Ręczyńscy, zaś latem dawały przedstawienia naprzemian teatry Baura i Szymańskiego. W r. 1825 zimą był Raszewski. W grudniu 1826 r. Zamość pozbawiony był teatru. W r. 1827 w kwietniu zjechał Brzeziński. W r. 1828 od kwietnia działał teatr stały, zrazu pod dyрекcją Aśnikowskiego, następnie Nowińskiego. W r. 1829 do końca września prowadził teatr Nowiński. Tenże grywał także w r. 1830 po występach w Lublinie. W czasach późniejszych dawali przedstawienia: Chełchowski (1831, wrzesień do połowy lutego 1832 r. i w kwiet-

niu 1832 r. 3 razy) oraz wielokrotnie Okoński (1839, marzec; od połowy października 1841 r. do połowy kwietnia 1842 r.; od września 1844 r. do połowy marca 1845 r.; sezon 1861 — 1862 do maja). Pozatem w r. 1850 latem była Biernacka, zaś w r. 1860 cykl przedstawień dał Ratajewicz (od 24 czerwca przez lipiec).

Teatr Akademicki. Programy: „Grammatyka, Obwinione od Ortografii siedm liter. A. O. G. N. R. X. Z. sądownie dekretująca etc.” (1682; zob. J. K. Kochanowski. *Dzieje Akademii Zamoyskiej*. Kraków 1899 — 1900, str. XXVIII), „Wesoła fetrycznych Pallady Zabaw rozrywka” (1683; Estr. XXIV, 35), „Żarliwey ku oyczyźnie miłości żywy rytrakt, przesławny wódz Ateński Theseus po zwyciężonym straszliwym dziwie Minotaurze, tryumfujący” (1688; Estr. XXIII, 304), „Imago triumphantis in Cruce Dei in Thesei gloriosis facinoribus coloribus scenicis adumbrata etc.” (1727; Estr. XVIII, 561), „Messis immortalium tropheorum ex triumphalibus palmis Thomae Mori Concellarii Angliae etc. etc.” (1736; Estr. XXII, 306), „Species triumphorum in Cruce Christi Primitiva In Portugalliae Rege Alphonso etc. etc.” I. P. Arakielowicza (1736; Estr. XII, 197—198), „Tropheum militantis Christi sub imagine Danielis Prophetae” (1743; Estr. IX, 194). — Teksty dramatyczne ogłoszone: „Wiersz smutny śmierć męczenną świętego Jana Chrzciciela wyrażający” Teppera (1773; zob. J. K. Kochanowski: *Dzieje Akademii Zamoyskiej*. Kraków 1899—1900, str. LVIII), „Józef niewinny” Manugiewicz (1779; Estr. XXII, 133 — 134).

St. Dąbrowski. Teatr w Lublinie i teatry w lubelskiem 1860 — 1880 („Pamiętnik Lubelski” Tow. Przyj. Nauk w Lublinie. Lublin 1929, str. 331); Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny”, 1839, t. 2, str. 74, 78—80, 99, 105, 106); — KW, 1823, Nr. 85, 197; 1825, Nr. 13, 182; 1826, Nr. 289; 1828, Nr. 99; 1839, Nr. 60; 1841, Nr. 276; 1842, Nr. 22, 113; 1844, Nr. 267; 1845, Nr. 80; 1860, Nr. 117; „Rozmaitości literackie z roku 1827”, Tom IV, Warszawa 1828, str. 348.

248. ZAWICHOST (woj. kieleckie).

Pod koniec stycznia 1828 r. parę razy grał zespół Brzezińskiego.

Krótki rys dziejów teatrów prowincjonalnych w Polsce od roku 1827 do 1839 („Świat dramatyczny”, 1839, t. 2, str. 72).

249. ZELWA (woj. nowogrodzkie).

Przedstawienia zazwyczaj zdarzały się w sierpniu z okazji jarmarku. W r. 1803 był zespół Jana Szymańskiego. Latem 1815 r. oraz w latach 1816 i 1819 grywał teatr wileński pod dyr.

Każyńskiego. W r. 1841 na jarmark sierpniowy zjechał Błażejewicz.

[L. A. Dmuszewski i Al. Żółkowski]. Dykcyonarzyk Teatralny. Poznań 1808, str. 37; „Rocznik Teatru Narodowego Warszawskiego” za rok 1815, str. 40; Afisze z r. 1841 w Archiwum w Grodnie (wiadomość od p. St. Dąbrowskiego); K. Skibiński. Pamiętnik aktora. Warszawa 1912, str. 9, 10, 116, 128.

250. ZGIERZ (woj. łódzkie).

W październiku 1840 r. grało jakieś małe towarzystwo z Kutna (Raszewski?). W latach następnych grywali: Kłyszynska (1841, wrzesień), Marzantowicz (1850, wrzesień) i Okoński (1852, maj).

KW, 1840, Nr. 268; 1841, Nr. 242, 256; 1850, Nr. 244; 1852, Nr. 125.

251. ZŁOCZÓW (woj. tarnopolskie).

Teatr pijarski, znany z lat 1777 — 1778.

W r. 1854 pewien czas przebywał Borkowski.

Programy pijarskie: „Nadgróda cnoty” Voltaire’a i „Konkurencja ciekawa” (1777), „Caremonjant” Bohomolca i tragedia „Zenobja” (1778); zob. L. Bernacki. Teatr, dramat i muzyka za Stanisława Augusta. Lwów 1925, t. II, passim.

K. Estrajcher, Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114).

251. ŻARKI (woj. kieleckie).

W r. 1858 w czasie jarmarku grała Kłyszynska.

KW, 1858, Nr. 346.

253. ŻELECHÓW (woj. lubelskie).

Zdarzały się przedstawienia amatorskie na cele dobroczynne, np. w r. 1860.

KW, 1861, Nr. 11; GC, 1861, Nr. 14.

254. ŻODZISZKI (woj. wileńskie).

Teatr jezuicki, znany z lat 1716 — 1730.

Programy: „Corona animorum eloquentia Olim à Carolo V Sacri Romani Imperij coronato, In Joanne Polono (inter Legati Officia) verè Tullio, approbata etc.” (1716; Estr. XIV, 411—412), „Palaemonia Ad Mensam More Vitelli Fatum degustans etc.” (1724; Estr. XXV, 8), „Triumphus Sociati Amoris, Inter Triumphalia publicae Felicitatis Auguria, In Avitis Decoribus Per connubiale Hymenaei vinculum colligatis Per - Illustris ac Magnifici Domini, Domini Stephani Casimiri Perott Capitanei Wielkosielsensis, nec non Per - Illustris ac Ma-

gnificae Dominae D. Elisabethae Sulistrowska Subjudicidis Oszmianensis, Orbi Palaemonico Repraesentatus, Atque Sub Triumphalem Honunangae Principis Sinarum, Ad excelsum solium gradationem, Ludis metagymnasticis Celebratus, Ad Eorundemque Gratosissimorum Mecoenatum Suorum Solatia Dedicatus à Per-Illustri ac Magnifica Juventute Athenaei Minkiewicziano - Zodziscensis Societ: Iesu. Anno Domini MDCCXXX. Pridie Kalendas Augusti", fol. K. 14 nlb. (1730; Estreicherowi nieznane; egz. biblj. Uniwersytetu Wileńskiego 3. XXV. 1/42).

255. ŻÓŁKIEW (woj. lwowskie).

Teatr prywatny ks. Michała Radziwiłła z Nieświeża, czynny czasowo w r. 1753.

W r. 1809 w imieniny Cesarza Napoleona jedno przedstawienie dał teatr lwowski J. N. Kamińskiego. W r. 1852 miał być Borkowski.

St. Windakiewicz. Teatr polski przed powstaniem sceny narodowej. Kraków 1921, str. 86; *L. Simon.* Teatr ks. Radziwiłłów w Nieświeżu za czasów Augusta III („Teatr”, R. III, 1931, marzec).

St. Peplowski. Teatr polski we Lwowie (1780 — 1881). Lwów 1889, str. 59—60; *K. Estrajcher.* Teatr i Repertoar (Kalendarz Ungra, 1863, str. 114).

256. ŻYROWICE (woj. nowogródzkie).

Teatr Bazyłjanów, znany z r. 1752.

Ogłoszona drukiem tragedia łacińska „Cicero” Samuela Nowickiego z muzyką Bogusława Zgirskego w r. 1752; Estr. XXIII, 191.

257. ŻYTOMIERZ (gub. wołyńska; — Z. S. R. R.).

W latach 1808 — 1833 prowadził teatr Antoni Żmijowski. Po jego śmierci kierowali sceną Moszyński, Szytler i Malinowski (od 1836 r.). Skolei szereg lat (1840 — 1854) dawała widowiska Paulina Zielińska. W r. 1854(5?) kierował teatrem Piekarski. Po zbudowaniu nowego gmachu teatralnego w r. 1855 na czele teatru staneli Józef Ignacy Kraszewski jako kierownik literacki, Leon Lipowski jako administrator i Adam Miłaszewski jako reżyser. W r. 1859 teatr został wydzierżawiony Miłaszewskiemu, który prowadził go końca listopada 1860 r., po czym kierownikiem sceny przez 1½ roku był Teofil Borkowski z Kijowa.

J. Prusínowski. Teatr w Żytomierzu od r. 1808 do r. 1864 („Tygodnik Powszechny”, 1881, Nr. 42—43); — KW, 1843, Nr. 86; 1845, Nr. 88; 1846, Nr. 22; 1852, Nr. 87; 1854, Nr. 199; 1855, Nr. 40; 1858, Nr. 276; 160, Nr. 7; 1861, Nr. 86; — GW, 1858, Nr. 64 (J. I. Kraszewski).

D O D A T K I.

I.

TEATRY SZKOLNE W DAWNEJ POLSCE.

Teatry Jezuitów: Biała, Bobrujsk, Brunsberga, Brześć Litewski, Bydgoszcz, Chojnice, Drohiczyn, Gdańsk, Grodno, Grudziądz, Jarosław, Kalisz, Kielce, Kowno, Kraków, Krasnystaw, Krosno, Kroże, Lublin, Lwów, Łomża, Mińsk, Mohylów, Mściśław, Nieśwież, Nowogródek, Ostróg, Pińsk, Piotrków, Płock, Połock, Poznań, Przemyśl, Pułtusk, Rawa, Roessel, Sambor Sandomierz, Słonim, Słuck, Stanisławów, Toruń, Warszawa, Wilno, Witebsk, Żodziszki.

Teatry Pajarów: Chełm, Drohiczyn, Góra-Kalwarja, Lida, Łowicz, Łuków, Międzyrzecz (Interamna), Międzyrzecz Korecki, Piotrków, Podoliniec, Poniewież, Radom, Radziejów, Rzeszów, Szczuczyn litewski, Szczuczyn mazowiecki, Waręż, Warszawa, Wieluń, Wilno, Wilkomierz, Witebsk, Złoczów.

Teatry Bazylianów: Buczacz, Humań, Szarogród, Włodzimierz, Żyrowice.

Teatry Teatynów: Lwów, Warszawa.

Teatry Akademickie: Chełmno, Kraków, Pińczów, Poznań, Zamość.

Teatry różnych szkół: Bojanowo, Brodnica, Chełmno, Kamionka Strumiłowa, Kraków, Kroże, Lanckorona, Leszno, Pawłów, Tarnów, Telsze, Wejherowo, Wieliczka.

II.

TEATRY NA DWORACH KRÓLEWSKICH I MAGNACKICH ORAZ SCENY AMATORSKIE SFER TOWARZYSKICH.

Bajkowice, Biała, Białystok, Dereczyn, Dobrków, Dukla, Gajczyn, Gdańsk, Grodno, Heilsberg, Horochów, Horyniec, Jazdów, Kielce, Kobylepole, Kraków, Krysowice, Lwów, Łańcut, Łauxodzie, Mińsk, Nieśwież, Niezdów, Ołyka, Pekałów, Pleszczenice, Podhorce, Potok, Puławy, Racat, Radomyśl, Radziejowice, Romanów, Różana, Rydzyna, Rzepichowo, Siedlce, Sielce, Sieniawa, Skierniewice, Sławuta, Słomin,

Słuck, Staszów, Szklów, Szymanów, Świsłocz, Tartaków, Tuczyn, Tulczyn, Tykocin, Warszawa, Werki, Wilno. Wiśniowiec, Zaborze, Żelechów, Żółkiew.

III.

TEATRY POLSKIE ZAWODOWE
OD POWSTANIA SCENY PUBLICZNEJ DO ROKU 1815.

Berdyczów, Białystok, Bieszenkowicze, Brześć Litewski, Bydgoszcz, Chotowo, Dubno, Gdańsk, Grodno, Kałisz, Kamieniec - Podolski, Kijów, Kobryń, Kowno, Kraków, Krzemieniec, Libawa, Lida, Lublin, Lwów, Łęczna, Łomża, Łowicz, Mińsk, Mitawa, Mohylów, Moskwa, Nieśwież, Nowogródek, Odessa, Oświej, Petersburg, Płock, Połock, Poznań, Radom, Rydzyna, Ryga, Słomin, Szklów, Świsłocz, Toruń, Tułczyn, Warszawa, Wilno, Wilkomierz, Witebsk, Zaborze, Zelwa, Żółkiew, Żytomierz.

IV.

TEATRY POLSKIE W LATACH 1815 — 1862.

1815.

Białystok — teatr wileński (lato).
Kałisz — Milewski (od 18.VI do 23.VIII).
Kraków — teatr stały.
Lwów — teatr stały, dyr. J. N. Kamiński.
Łęczna — ?
Łomża — Henzel.
Płock — Baur (luty — maj); Wyrwalski.
Poznań — Milewski (od 28.VIII 1815 do 18.IV 1816).
Warszawa — teatr stały, Narodowy, dyr. L. Osieński.
Wilno — teatr stały, dyr. Każyński.
Zelwa — teatr wileński (lato).
Żytomierz — teatr stały, dyr. Żmijowski.

1816.

Gniezno — Milewski (koniec marca; II poł. kwietnia).
Kałisz — Baur (maj).
Kraków — teatr stały.
Lublin — Henzel.
Lwów — teatr stały, dyr. J. N. Kamiński.
Poznań — Milewski (od 28.VIII 1815 do 18.IV 1816 i od 16.VI 1816).
Pżydry — Milewski (od 28.IV do początku czerwca).
Warszawa — teatr stały, Narodowy; dyr. L. Osieński.
Wilno — teatr stały.

Zelwa — teatr wileński (lato).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1817.

Kraków — teatr stały; dyr. Baur (sezon 1817 — 1818).
 Lwów — teatr stały, dyr. J. N. Kamiński.
 Płock — Milewski (lipiec).
 Poznań — teatr warszawski (jarmark świętojański).
 Świsłocz — teatr wileński (lato).
 Warszawa — teatr stały, Narodowy; dyr. L. Osieński.
 Wilno — teatr stały.
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1818.

Kraków — teatr stały; dyr. Baur (sezony 1817 — 1818 i 1818 — 1819).
 Lwów — teatr stały, dyr. J. N. Kamiński.
 Mińsk — teatr wileński, opera, kier. Skibiński (lato).
 Poznań — Milewski (lipiec).
 Warszawa — teatr stały, Narodowy; dyr. L. Osieński.
 Wilno — teatr stały.
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1819.

Kraków — teatr stały; dyr. Baur (sezon 1818 — 1819); — dyr. Rudkiewicz (sezon 1819 — 1820).
 Lwów — teatr stały, dyr. J. N. Kamiński.
 Łowicz — Raszewski.
 Mińsk — ? (maj).
 Świsłocz — teatr wileński (lato).
 Warszawa — teatr stały, Narodowy; dyr. L. Osieński.
 Wilno — teatr stały.
 Zelwa — teatr wileński (lato).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1820.

Kraków — teatr stały; dyr. Rudkiewicz (sezon 1819 — 1820); teatr lwowski (lato).
 Lwów — teatr stały, dyr. J. N. Kamiński.
 Warszawa — teatr stały, Narodowy; dyr. L. Osieński.
 Wilno — teatr stały.
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1821.

Jassy — Henzel (w połowie roku).
 Kielce — Baur (I połowa roku).
 Kraków — teatr stały.
 Krzeszowice — teatr krakowski (5.VIII).
 Lublin — Baur (od jesieni 1821 przez 2 sezony).
 Łódź — teatr stały, dyr. J. N. Kamiński.
 Nowogródek — Raszewski (od jesieni 1821 do maja 1822).
 Warszawa — teatr stały, Narodowy; dyr. L. Osieński.
 Wilno — teatr stały.
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1822.

Berdyczów — teatr żytomierski.
 Kalisz — teatr krakowski (wiosną i latem dwukrotnie).
 Kamieniec Podolski — teatr lwowski (lato).
 Kraków — teatr stały.
 Lublin — Baur (od jesieni 1821 przez 2 sezony z przerwami w sezonach letnich).
 Łódź — teatr stały, dyr. J. N. Kamiński.
 Łowicz — Baur z Lublina (jarmark św. Mateusza).
 Nowogródek — Raszewski (od jesieni 1821 do maja 1822).
 Poznań — teatr krakowski (I poł. kwietnia).
 Radowo — Baur (do końca sierpnia).
 Siedlce — Baur z Lublina (maj).
 Warszawa — teatr stały, Narodowy; dyr. L. Osieński.
 Wilno — teatr stały.
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1823.

Brześć Litewski — Raszewski (od czerwca).
 Dubno — teatr wileński (zima).
 Kalisz — teatr warszawski (lato).
 Kielce — teatr krakowski (I poł. sierpnia; poł. września).
 Kijów — dyr. Lenkowski (Łękański).
 Kraków — teatr stały.
 Lublin — Baur (od jesieni 1821 przez 2 sezony).
 Łódź — teatr stały, dyr. J. N. Kamiński.
 Płock — teatr warszawski (lato) i teatr krakowski (lato).
 Poznań — teatr warszawski (jarmark świętojański).
 Radowo — teatr krakowski (przełom sierpnia i września; II połowa września).
 Warszawa — teatr stały, Narodowy; dyr. L. Osieński.
 Wilno — teatr stały.

Zamość — ? (marzec); Baur i Szymański (naprzemian latem).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1824.

Chersoń — teatr kijowski (październik).
 Humań — H. Kamiński (czerwiec).
 Kalisz — teatr warszawski (lato).
 Kalwarja — Szymański (grudzień?).
 Kielce — teatr krakowski (wiosna — lato).
 Kijów — dyr. Lenkowski (Łękawski).
 Kraków — teatr stały; teatr lwowski (lato).
 Lublin — Skibiński (luty); Raszewski (ostatnie miesiące roku).
 Lwów — teatr stały, dyr. J. N. Kamiński.
 Łomża — Szymański (II połowa roku).
 Odessa — teatr kijowski (lato).
 Płock — teatr warszawski (lato).
 Poznań — teatr warszawski (jarmark świętojański).
 Sejny — Szymański (grudzień).
 Siedlce — Szymański.
 Suwałki — Szymański (jesień).
 Warszawa — teatr stały, Narodowy; dyr. L. Osiński.
 Wilno — teatr stały.
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1825.

Kielce — teatr krakowski (wiosna; koniec września i pocz. października).
 Kijów — dyr. Lenkowski (Łękawski).
 Kraków — teatr stały.
 Lublin — teatr krakowski (lato); Baur.
 Lwów — teatr stały, dyr. J. N. Kamiński.
 Nowogródek — ? (post).
 Płock — teatr krakowski (lato).
 Radom — teatr krakowski (II poł. lipca; wrzesień).
 Warszawa — teatr stały, Narodowy, dyr. L. Osiński do 1.VII, poczem
 Zrzeszenie Artystów.
 Zamość — Raszewski (zima).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1826.

Grodno — Szymański.
 Kalisz — teatr krakowski (lato).
 Kamieniec Podolski — teatr lwowski (lato); teatr stały, dyr.
 Malinowski.
 Kijów — dyr. Lenkowski (Łękawski).
 Kraków — teatr stały.

Lublin — Skibiński (sezon 1826 — 1827).
 Lwów — teatr stały, dyr. J. N. Kamiński.
 Płock — teatr krakowski (lato).
 Radom — teatr krakowski (październik).
 Siedlce — Brzeziński (grudzień 1826, styczeń — luty 1827).
 Stanisławów — teatr lwowski (lato).
 Warszawa — teatr stały, Narodowy, Zrzeszenie Artystów.
 Wiłkomierz — Szymański (?).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1827.

Kalisz — teatr krakowski (lato).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Malinowski.
 Kielece — Brzeziński (od sierpnia do końca stycznia 1828).
 Kijów — dyr. Lenkowski (Łękawski).
 Kraków — teatr stały.
 Lublin — Skibiński (sezon 1826 — 1827).
 Lwów — teatr stały, dyr. J. N. Kamiński.
 Łuków — Brelewski (sierpień).
 Płock — teatr krakowski (lato).
 Puławy — Krzeziński.
 Radom — teatr krakowski (II połowa maja — czerwiec); Brelewski
 (między sierpniem i listopadem).
 Siedlce — Brzeziński (grudzień 1826, styczeń — luty 1827); Raszewski;
 Skibiński (lato).
 Suwałki — Raszewski (od połowy lipca).
 Tarnów — teatr lwowski (lato).
 Warszawa — teatr stały, Narodowy, do 1.VII Zrzeszenie Artystów,
 poczem dyr. L. Osieński i L. A. Dmuszewski.
 Wilno — teatr stały.
 Zamość — Brzeziński (od kwietnia).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1828.

Biała — Brzeziński.
 Grodno — Skibiński (wiosna).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Malinowski.
 Kielece — Brzeziński (do końca stycznia); teatr krakowski (dwukrotnie
 latem i jesienią).
 Kijów — dyr. Lenkowski (Łękawski).
 Kraków — teatr stały.
 Krasnystaw — Joanna Salamonowicz (b. zespół Brzezińskiego); (poł.
 września).
 Lubartów — Brzeziński (I poł. marca).
 Lublin — Brzeziński (koniec stycznia do połowy marca), poczem Aśni-
 kowski (I poł. kwietnia); Skibiński (lato).
 Lwów — teatr stały, dyr. J. N. Kamiński.

Łęczna — Brzeziński (jarmark).
 Łomża — ? (sierpień).
 Łowicz — Raszewski (jarmark).
 Łuków — Brzeziński (dwukrotnie).
 Międzyrzecz — Brzeziński (od końca marca parę miesięcy).
 Płock — Raszewski (od końca marca do połowy czerwca).
 Puławy — Panczykowski.
 Pułtusk — ? (styczeń).
 Radzyń — Brzeziński.
 Siedlce — ? (czerwiec) (Nowiński?).
 Warszawa — teatr stały, Narodowy, dyr. L. Osiński i L. A. Dmuszewski.
 Wilno — teatr stały.
 Zamość — Aśnikowski, potem Nowiński (od kwietnia).
 Zawichost — Brzeziński (styczeń).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1829.

Kalisz — teatr krakowski (lato).
 Kamieniec Podolski — teatr stały, dyr. Malinowski; teatr kijowski (gościnnie).
 Kielce — teatr krakowski (czerwiec).
 Kijów — dyr. Lenkowski (Łękawski).
 Kraków — teatr stały; teatr lwowski (lato).
 Lublin — b. zespół teatru zamojskiego, dyr. Chełchowski, potem dyr. Nowiński (sezon 1829 — 1830).
 Lwów — teatr stały, dyr. J. N. Kamiński.
 Łęczna — Chełchowski (jarmark).
 Łowicz — teatr krakowski (jarmark); Chełchowski.
 Piotrków — Raszewski (marzec); teatr krakowski (początek sierpnia; w październiku).
 Płock — b. zespół krakowski, dyr. Skibiński, potem Szymkajło (od sierpnia 1829 do maja 1830).
 Puławy — Lasocki (ok. czerwca).
 Siedlce — Szymon Włodek (marzec — kwiecień).
 Warszawa — teatry stałe, Narodowy i Rozmaitości (otwarty 11 września w Sali Tow. Dobroczynności), dyr. L. Osiński i L. A. Dmuszewski. Od czerwca do września w Sali Tow. Dobroczynności Teatr Polski, dyr. Milewski.
 Wieluń — Raszewski (lipiec); ? (październik).
 Wilno — teatr stały.
 Zamość — Nowiński (do końca września).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1830.

Białą — Krzesiński i Brzeziński.
 Kalisz — teatr krakowski (lato).

Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Malinowski.
 Kielce — Raszewski (maj).
 Kraków — teatr stały; dyr. J. Mieroszewski.
 Lubartów — Krzesiński (maj).
 Lublin — Nowiński (sezon 1829 — 1830); Nowiński oraz Chełchowski
 (sezon 1830 — 1831).
 Lwów — teatr stały, dyr. J. N. Kamiński; zarząd Komitetu Towarzystwa
 Akcyjnego (sezony 1830 — 1832).
 Łęczna — Krzesiński (jarmark).
 Łowicz — teatr krakowski (jarmark).
 Łuków — Krzesiński i Brzeziński.
 Międzyrzecz — Krzesiński (łato).
 Płock — b. zespół krakowski, dyr. Szymkajło (od sierpnia 1829 do
 maja 1830).
 Radom — Raszewski (od kwietnia do października).
 Warszawa — teatry stałe, Narodowy i Rozmaitości, dyr. L. Osiński
 i L. A. Dmuszewski.
 Wieluń — teatr krakowski (od początku lipca).
 Wilno — teatr stały.
 Włocławek — Brelewski (marzec); b. zespół krakowski, dyr. Szym-
 kajło (?) (maj).
 Zamość — Nowiński.
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1831.

Kamieniec Podolski — dyr. Malinowski (?).
 Kraków — teatr stały, dyr. J. Pfeiffer.
 Lublin — Nowiński oraz Chełchowski (sezon 1830 — 1831).
 Lwów — teatr stały pod zarządem Komitetu Tow. Akcyjnego.
 Warszawa — teatry stałe, Narodowy i Rozmaitości.
 Wilno — teatr stały.
 Zamość — Chełchowski (wrzesień 1831 do poł. lutego 1832).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1832.

Busko — Chełchowski (?).
 Chełm — Chełchowski (lut, marzec).
 Hrubieszów — Chełchowski (początek roku i od kwietnia do sierpnia).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Malinowski.
 Kraków — teatr stały; dyr. J. Pfeiffer.
 Krasnystaw — Chełchowski (od sierpnia do końca roku).
 Lublin — dyr. Aśnikowski.
 Lwów — teatr stały pod zarządem komitetu Tow. Akcyjnego; pod zarzą-
 dem Spółki Artystów (sezon 1832 — 1833 i nast.).
 Łęczna — Chełchowski (jarmark).
 Warszawa — teatry stałe, Narodowy i Rozmaitości.

- Wilno — teatr stały.
 Zamość — Chełchowski (wrzesień 1831 do poł. lutego 1832 i w kwietniu 1832 r. 3 razy).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1833.

- Kalisz — Chełchowski (od końca września do schyłku roku).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Malinowski.
 Kraków — teatr stały; dyr. J. Pfeiffer.
 Lublin — dyr. Aśnikowski.
 Łów — teatr stały pod zarządem Spółki Artystów.
 Łowicz — Chełchowski i Raszewski (jarmark).
 Płock — Chełchowski (od czerwca do r. 1835 z małemi przerwami, w r. 1833 od czerwca do końca roku); Raszewski (jesień).
 Siedlce — Chełchowski (od stycznia do czerwca).
 Warszawa — teatry stałe, Narodowy zastąpiony Wielkim (otwarcie 24 lutego) oraz Rozmaitości w sali Tow. Dobroczynności (do 22 grudnia) i w sali reductowej przy Teatrze Wielkim (od 13 września; t. zw. Teatr Nowy Rozmaitości w odróżnieniu od dawnego przy ul. Krakowskie Przedmieście).
 Wilno — teatr stały.
 Włocławek — Chełchowski (1 poł. września).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Żmijowski.

1834.

- Busko — teatr krakowski (lato).
 Kalisz — Chełchowski (lato).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Malinowski.
 Kraków — teatr stały; dyr. J. Pfeiffer.
 Lublin — dyr. Aśnikowski.
 Łów — teatr stały pod Zarządem Spółki Artystów.
 Łowicz — Chełchowski (jarmark św. Mateusza).
 Mińsk — Żukowski; Skibiński (sezon 1834 — 1835).
 Płock — Chełchowski (od czerwca 1833 do 1835 r.; w r. 1834 przerwa latem).
 Siedlce — ? (początek roku).
 Stanisławów — teatr lwowski (lato).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości (w sali reductowej Teatru Wielkiego).
 Wiłno — teatr stały.
 Żytomierz — teatr stały.

1835.

- Busko — teatr krakowski; dyr. Pfeiffer (lato).
 Jędrzejów — teatr krakowski; dyr. Pfeiffer (lato).

Kalisz — balet warszawski (wrzesień); Raszewski (od 22 listopada 1835 do 21 sierpnia 1836).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Malinowski.
 Kielce — teatr krakowski; dyr. Pfeiffer (czerwiec i październik).
 Kraków — teatr stały; dyr. J. Pfeiffer.
 Lublin — Chełchowski (od jesieni 1835 do lata 1836).
 Lwów — teatr stały pod Zarządem Spółki Artystów.
 Mińsk — Skibiński (sezon 1834 — 1835).
 Piotrków — teatr krakowski; dyr. Pfeiffer (lato).
 Płock — Chełchowski (od czerwca 1833 do września 1835).
 Radom — teatr krakowski; dyr. Pfeiffer (wrzesień).
 Siedlce — Stobiński (od jesieni 1835 do połowy marca 1836).
 Stanisławów — teatr lwowski (lato).
 Suwałki — Ręczyński (II poł. stycznia — poł. kwietnia).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości (widowiska do 30 listopada w sali reductowej, poczem w Teatrze Wielkim).
 Wieluń — teatr krakowski (lato).
 Wilno — teatr stały.
 Żytomierz — teatr stały.

1836.

Białystok — Baur (od 14 grudnia 1836 do lipca 1837).
 Busko — Chełchowski (lato).
 Kalisz — Raszewski (od 22 listopada 1835 do 21 sierpnia 1836).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Malinowski.
 Kielce — teatr krakowski (czerwiec).
 Kraków — teatr stały; dyr. J. Pfeiffer.
 Lublin — Chełchowski (od jesieni 1835 do lata 1836); Nowiński.
 Lwów — teatr stały pod Zarządem Spółki Artystów.
 Łomża — Stobiński (między lipcem i grudniem).
 Nowy Dwór — Pik (sierpień).
 Płock — Stobiński (od poł. marca); Pik (lipiec); Raszewski (wrzesień).
 Radom — Chełchowski (czerwiec — lipiec); Stobiński (początek lipca).
 Siedlce — Stobiński (od jesieni 1835 do marca 1836).
 Stanisławów — teatr lwowski (lato).
 Suwałki — Stobiński (sezon 1836 — 1837).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości (otwarcie nowej sali obok Teatru Wielkiego 13 lutego).
 Wilno — teatr stały.
 Żytomierz — teatr stały.

1837.

Białystok — Baur (od 14 grudnia 1836 do lipca 1837).
 Kalisz — Chełchowski; teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (lato).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Malinowski.
 Konin — Raszewski (listopad).
 Kraków — teatr stały; dyr. J. Pfeiffer.

Lublin — Popiołek (do lata); Chełchowski (sezony 1837 — 1839).
 Lwów — teatr stały pod Zarządem Spółki Artystów.
 Łomża — Stobiński (grudzień 1837 — luty 1838).
 Mińsk — teatr wileński (kontrakty).
 Piotrków — Popiołek (lipiec).
 Płock — Chełchowski (listopad — grudzień).
 Pułtusk — Stobiński (od początku października).
 Siedlce — Chełchowski.
 Stanisławów — teatr lwowski (lato).
 Suwałki — Stobiński (sezon 1836 — 1837).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wilno — teatr stały.
 Żytomierz — teatr stały.

1838.

Brześć Litewski — Chełmickowski (lato).
 Ciechocinek — Stobiński (lato).
 Kalisz — Chełchowski (od połowy czerwca do końca sierpnia); Stobiński (zima).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Malinowski.
 Konin — Stobiński (październik).
 Kraków — teatr stały, dyr. Pfeiffer, — dyr. Z. Anczyc.
 Krasnystaw — Okoński (od grudnia 1838 do końca lutego 1839).
 Kutno — Raszewski (od połowy grudnia 1838 do lipca 1839).
 Lublin — Chełchowski (sezony 1837 — 1839).
 Lwów — teatr stały pod Zarządem Spółki Artystów.
 Łomża — Stobiński (grudzień 1837 — luty 1838).
 Mińsk — ? (czerwiec).
 Płock — Nowiński; Szymkajło razem z Nowińskim (od połowy czerwca).
 Poznań — Raszewski (lipiec do początku września).
 Radom — Raszewski (kwiecień; do połowy grudnia).
 Siedlce — Chełchowski (marzec do początku czerwca).
 Stanisławów — teatr lwowski (lato).
 Suwałki — Stobiński (marzec — kwiecień).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wieluń — Raszewski (czerwiec).
 Wilno — teatr stały; dyr. Szmidkoff.
 Włocławek — Stobiński (lipiec — wrzesień).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Malinowski.

1839.

Biała — Feliński (zima).
 Busko — Stobiński (lato).
 Ciechocinek — Szymkajło (lato).
 Grodno — dyr. I. Górski (od 1 listopada 1839 do lata 1840).
 Hrubieszów — Okoński (lipiec).

Kalisz — Stobiński (od stycznia do 17 lutego); teatr krakowski (czerwiec); Raszewski (od 14 lipca do sierpnia).
 Kielce — Stobiński (II połowa roku).
 Kraków — teatr stały; dyr. Z. Anczyc, — dyr. J. Pfeiffer.
 Krasnystaw — Okoński (od grudnia 1838 do końca lutego 1839).
 Kutno — Raszewski (od poł. grudnia 1838 do lipca 1839 i od 24 listopada 1839 do II połowy maja 1840).
 Lublin — Chełchowski (sezony 1837 — 1839).
 Lwów — teatr stały pod Zarządem Spółki Artystów.
 Łomża — Okoński (od grudnia 1839 do połowy kwietnia 1840).
 Mińsk — Aszperger.
 Płock — Szymkajło (od jesieni).
 Poznań — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer, kier. Anczyc (czerwiec).
 Radom — Raszewski (lipiec; połowa listopada).
 Sieradz — Stobiński (II połowa lutego).
 Stanisławów — teatr lwowski (lato).
 Tarnopol — teatr lwowski (lipiec).
 Tomaszów — Okoński (między marcem i lipcem).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wilno — teatr stały; dyr. Szmickoff.
 Zamość — Okoński (marzec).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Malinowski.

1840.

Busko — Stobiński (lato).
 Ciechocinek — Nowiński (lato).
 Druskieniki — Okoński (lato).
 Dubno — teatr żytomierski; dyr. Malinowski (jarmark 3 Króli).
 Grodno — dyr. Izabella Górka (od listopada 1839 do lata 1840 oraz jesienią 1840).
 Jarmolińce — teatr żytomierski; dyr. Malinowski (jarmark).
 Kalisz — teatr krakowski; dyr. Anczyc (od 21 maja do pocz. listopada).
 Kamieniec Podolski — ?
 Konin — Nowiński (czerwiec).
 Kraków — teatr stały; dyr. Pfeiffer, — dyr. T. Chełchowski.
 Kutno — Raszewski (od 24 listopada 1839 do II połowy maja 1840 i od połowy czerwca do połowy lipca).
 Lipno — Nowiński (II połowa października 1840 do kwietnia 1841).
 Lublin — Popiołek (luty); Krajewski; Popiołek (od jesieni 1840 do końca lipca 1841).
 Lwów — teatr stały pod Zarządem Spółki Artystów.
 Łęczyca — Nowiński (przed sierpniem).
 Łomża — Okoński (od grudnia 1839 do połowy kwietnia 1840 i od połowy września 1840).
 Łowicz — Chełchowski.
 Piotrków — Stobiński (czerwiec).

Płock — Raszewski (od 24 maja przez parę tygodni i od połowy lipca do połowy października).
 Pułtusk — Okoński (listopad).
 Radom — Chełchowski (czerwiec i wrzesień); Stobiński (grudzień).
 Rawa — Stobiński (od stycznia do połowy maja); Raszewski (od 25 października).
 Siedlce — Krajewski (od stycznia do marca).
 Sławopól — Zieliński.
 Suwałki — Okoński (od II połowy kwietnia do połowy lipca); Górską (od ostatnich miesięcy 1840 do marca 1841).
 Tarnopol — teatr lwowski (lipiec).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wilno — teatr stały.
 Włocławek — Nowiński (pod koniec czerwca).
 Zgierz — zespół z Kutna (?) (październik).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Malinowski; — dyr. Zielińska.

1841.

Biała — Krajewski (czerwiec, lipiec).
 Ciechocinek — Nowiński (lato).
 Częstochowa — Raszewski (czerwiec — sierpień).
 Druskiéniki — teatr wileński (lato).
 Dubno — teatr żytomierski; dyr. Malinowski (jarmark 3 Króli).
 Gniezno — Łoziński (od końca września).
 Grodno — teatr wileński (jesień).
 Hrubieszów — Okoński (czerwiec do połowy października).
 Kalisz — teatr krakowski; kier. T. Palczewska (lato).
 Kalwaria — Górską (marzec).
 Kielce — teatr krakowski (wrzesień).
 Kobryń — Betlejewski (II połowa czerwca).
 Kraków — teatr stały; dyr. T. Chełchowski.
 Krasnystaw — Okoński (między kwietniem a czerwcem).
 Lipno — Nowiński (II połowa października 1840 do końca lipca 1841).
 Lublin — Popiołek (od jesieni 1840 do końca lipca 1841).
 Lwów — teatr stały pod Zarządem Spółki Artystów.
 Łowicz — Holzman (jarmark).
 Nowogródek — Błażejewicz (marzec).
 Olkusz — Stobiński (czerwiec).
 Płock — Łoziński (do połowy czerwca); Popiołek (październik, przynajmniej do lutego 1842).
 Poznań — Łoziński (od połowy marca do końca września).
 Radom — Popiołek (sierpień — wrzesień).
 Radomsko — Raszewski (od 21 marca do czerwca).
 Siedlce — Krajewski (karnawał i we wrześniu).
 Sierpc — Nowiński (kwiecień — czerwiec).
 Suwałki — Górską (od ostatnich miesięcy 1840 do marca 1841).

Świsłocz — Błażejewicz (jarmark wrześniowy).
 Tarnopol — teatr lwowski (lipiec).
 Tomaszów — zespół: Holzman, Kłyszynska, Królikowska, Piotrowski (czerwiec).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wieluń — Stobiński (wrzesień).
 Wilno — teatr stały.
 Włocławek — Nowiński (wrzesień).
 Zamość — Okoński (od połowy października 1841 do połowy kwietnia 1842).
 Zelwa — Błażejewicz (jarmark sierpniowy).
 Zgierz — Kłyszynska (wrzesień).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Zielińska.

1842.

Busko — Łoziński (lato).
 Ciechocinek — Nowiński (lato).
 Częstochowa — Raszewski (maj — sierpień).
 Dąbrowa Górnicza — Raszewski (II połowa września).
 Kalisz — teatr krakowski; dyr. Chełchowski (od końca maja do połowy czerwca i od połowy sierpnia do końca września); Piotrowski (w międzyczasie).
 Kielce — Łoziński (październik — grudzień).
 Konin — Piotrowski (październik do r. 1843).
 Kraków — teatr stały; dyr. T. Chełchowski.
 Krasnystaw — Raszewski (kwiecień).
 Lublin — Raszewski (?).
 Lwów — teatr pod Zarządem Spółki Artystów (do 18 marca), dyr. Skarbek (od 28 marca).
 Łomża — Okoński (kwiecień, maj).
 Maryampol — Kłokocki.
 Mława — Nowiński (koniec grudnia).
 Nowy Dwór — Stobiński (czerwiec).
 Płock — Popiołek (od października 1841 do lutego 1842).
 Poznań — teatr krakowski; dyr. Chełchowski (II połowa czerwca, lipiec).
 Pyzdry — Stobiński (od sierpnia przynajmniej do Nowego Roku).
 Radom — Holzman (sierpień).
 Sandomierz — Raszewski (koniec grudnia).
 Siedlce — Stobiński (styczeń, do maja).
 Sieradz — Stobiński (od 10 lipca do połowy sierpnia).
 Sierpc — Nowiński (lipiec).
 Suwałki — Okoński (od lata 1842 do kwietnia 1843).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Warta — Gołębiowski (koniec grudnia 1842 i początek stycznia 1843).
 Wieluń — Piotrowski (lipiec — wrzesień).
 Wilno — teatr stały.

Włocławek — Popiołek (lipiec).

Zamość — Okoński (od połowy października 1841 do połowy kwietnia 1842).

Żytomierz — teatr stały; dyr. Zielińska.

1843.

Biała — Feliński (sierpień).

Busko — teatr krakowski (lato).

Dąbrowa Górnicza — Hekier (II połowa września).

Druskieniki — teatr wileński (lato).

Kalisz — teatr krakowski; dyr. Pfeiffer (lato).

Kielce — teatr krakowski (lipiec); Łoziński (październik — grudzień).

Kijów — Szmidkoff (kontrakty).

Konin — Piotrowski.

Kraków — teatr stały; dyr. T. Chełchowski (do 10.V); — dyr. H. Me-
ciszewski, reż. J. Pfeiffer.

Lublin — Raszewski (sierpień).

Lwów — dyr. hr. Skarbek.

Łęczna — Raszewski (jarmark).

Łęczycza — Popiołek (do kwietnia); Piotrowski (do końca sierpnia).

Łomża — Okoński (kwiecień).

Łowicz — Nowiński (jarmark); Raszewski.

Miechów — Hekier (około września).

Ostrołęka — Okoński (na przełomie czerwca i lipca).

Płock — Okoński (maj lub czerwiec); Nowiński (do września).

Płońsk — Ratajewicz (koniec października).

Poznań — teatr stały; dyr. Anczyc (od stycznia do sierpnia).

Przasnysz — Nowiński (marzec).

Pułtusk — Nowiński (kwiecień).

Radom — Raszewski (marzec do połowy sierpnia).

Siedlce — Okoński (od połowy 1843 r. do połowy lutego 1844).

Sieradz — Stobiński (kwiecień).

Suwałki — Okoński (od lata 1842 do kwietnia 1843).

Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmałości.

Warta — Gołębiowski (koniec grudnia 1842 i początek roku 1843).

Wilno — teatr stały.

Żytomierz — teatr stały; dyr. Malinowski.

1844.

Busko — teatr krakowski (lato).

Ciechocinek — Lasocki (lato).

Częstochowa — Stobiński.

Druskieniki — teatr wileński (lato).

Hrubieszów — Okoński (czerwiec).

Kalisz — Stobiński (lato); Hekier (październik — listopad).

Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Pilik.

Końskie — Hekier (czerwiec).
 Kowal — Królikowski (październik).
 Kowno — Kłokocki.
 Kraków — teatr stały; dyr. H. Meciszewski; reż. J. Pfeiffer.
 Krasnystaw — Okoński (od połowy lutego).
 Lublin — Łoziński.
 Lwów — dyr. hr. Skarbek.
 Łomża — Raszewski (czerwiec; raz we wrześniu); Nowiński (od września 1844 do stycznia 1845).
 Łódź — Marzantowicz.
 Mińsk — dyr. Chełmickowski (od połowy października).
 Nowogródek — Majewski.
 Piotrków — Hekier (październik).
 Płock — Nowiński (kwiecień do września); Stobiński (październik).
 Poznań — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (lato).
 Siedlce — Okoński (od połowy r. 1843 do połowy lutego 1844); Raszewski (do czerwca); Łoziński (od października 1844 do stycznia 1845).
 Solec — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (wrzesień).
 Suwałki — Raszewski (jesień).
 Szadek — Hekier (początek grudnia).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wilno — teatr stały.
 Zamość — Okoński (od września 1844 do połowy marca 1845).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Zielińska.

1845.

Busko — Chełchowski (lato).
 Ciechocinek — Lasocki (lato).
 Częstochowa — Okoński (od września).
 Druskieniki — teatr wileński (lato).
 Gombin — Lasocki (od 4 marca do 12 czerwca).
 Kalisz — Hekier (II połowa roku).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Pilik.
 Kielce — Chełchowski (wrzesień?).
 Konin — Ratajewicz (kwiecień).
 Kowno — Raszewski (do maja).
 Kraków — teatr stały; dyr. H. Meciszewski; reż. J. Pfeiffer; — dyr. J. Mączyński; reż. J. Pfeiffer.
 Krasnystaw — Okoński (od połowy marca do maja).
 Kutno — Stobiński (kwiecień).
 Lublin — Łoziński (kwiecień do czerwca); teatr krakowski dyr. Pfeiffer (przełom sierpnia i września); Chełchowski (sezon 1845 — 1846).
 Lwów — teatr stały; dyr. hr. Skarbek.
 Łomża — Nowiński (od września 1844 do stycznia 1845); Raszewski (do połowy sierpnia).
 Mława — Raszewski (od II połowy sierpnia do początku r. 1846).
 Ostrołęka — Nowiński (styczeń — kwiecień).

P ł o c k — Królikowski (kwiecień); teatr krakowski (sierpień); Okoński (od grudnia 1845 do kwietnia 1846).
 P o z n a ń — teatr krakowski; dyr. Pfeiffer (lato).
 R a d o m — Okoński (maj); teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (wrzesień).
 S i e d l c e — Łoziński (od października 1844 do stycznia 1845).
 S i e r a d z — Hekier (kwiecień); Okoński (listopad).
 S o l e c — Okoński (lato).
 S z a d e k — Hekier (wiosna).
 W a r s z a w a — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 W i l n o — teatr stały.
 Z a m o ś ć — Okoński (od września 1844 do połowy marca 1845).
 Ż y t o m i e r z — teatr stały; dyr. Zielińska.

1846.

B u s k o — Chełchowski (lato).
 C i e c h o c i ń e k — Lasocki (lato).
 C z ę s t o c h o w a — teatr krakowski (lato).
 K a l i s z — teatr krakowski (od 17 lipca).
 K a m i ę n i e c P o d o l s k i — teatr stały; dyr. Pilik.
 K i e l c e — Chełchowski (listopad).
 K i j ń o w — Szmídkoff (karnawał).
 K r a k ó w — teatr stały; dyr. J. Mączyński; reż. J. Pfeiffer.
 L i p n o — Raszewski (luty).
 L u b l i n — Chełchowski (sezon 1845 — 1846); teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (październik); Łoziński (sezon 1846 — 1847).
 L w ó w — teatr stały; dyr. hr. Skarbek.
 Ł ę c z y c a — Okoński (czerwiec).
 Ł o m ż a — Biernacki (czerwiec).
 Ł o w i c z — Okoński (kwiecień — maj); teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (jarmark).
 Ł ó d ź — Pietrzykowski.
 M ł a w a — Raszewski (od II połowy sierpnia 1845 do początku 1846).
 N i e s z a w a — Lasocki (czerwiec).
 P a r c z e w — Ratajewicz (listopad).
 P i o t r k ó w — Stobiński (styczeń).
 P ł o c k — Okoński (od grudnia 1845 do kwietnia 1846); teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (sierpień, I połowa września).
 P ł o ń s k — Marzantowicz (wrzesień).
 R a d o m — Chełchowski (do połowy lipca); Stobiński (sierpień).
 R a w a — Stobiński (czerwiec).
 S i e d l c e — Biernacki (maj); Nowiński (czerwiec).
 S o l e c — Chełchowski (lato).
 S u w a ł k i — Biernacki (od października 1846 przynajmniej do Nowego Roku).
 W a r s z a w a — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 W i l n o — teatr stały.

Włocławek — Raszewski razem z Hekierem (czerwiec).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Zielińska.

1847.

Ciechocinek — Gawecki (lato).
 Kalisz — Nowiński (lato).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Pilik.
 Kraków — dyr. J. Mączyński; reż. J. Pfeiffer.
 Lublin — Łoziński (sezon 1846 — 1847); teatr krakowski, dyr. Pfeiffer
 (lato); Chełchowski (?); Okoński (2 ostatnie miesiące roku).
 Lwów — teatr stały; dyr. hr. Skarbek.
 Łowicz — Lasocki (czerwiec); Chełchowski (jarmark).
 Piotrków — Chełchowski (pierwsze miesiące roku).
 Poznań — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (lato).
 Sieradz — Okoński (styczeń — marzec).
 Solec — Okoński (lato).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wieluń — Okoński (marzec — czerwiec).
 Wilno — teatr stały.
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Zielińska.

1848.

Biała — Raszewski.
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Szytler.
 Kraków — teatr stały; dyr. J. Mączyński; reż. J. Pfeiffer.
 Lublin — Okoński (od 24 lutego); Chełchowski (?).
 Lwów — teatr stały; dyr. hr. Skarbek.
 Łódź — Raszkowski (?).
 Płock — ? (grudzień).
 Siedlce — Ratajewicz (maj).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wilno — teatr stały.
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Zielińska.

1849.

Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Szytler.
 Kraków — teatr stały; dyr. J. Mączyński; reż. J. Pfeiffer; — kier.
 T. Chełchowski.
 Kutno — Nowiński.
 Lublin — Biernacka (?); Barański (wrzesień).
 Lwów — teatr stały; dyr. Pfeiffer.
 Sambor — Borkowski.
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wilno — teatr stały.
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Zielińska.

1850.

Busko — Lasocki (lato).
 Ciechocinek — Piotrowski (lato).
 Częstochowa — Stobiński.
 Dębno — Chełchowski (lato).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Szytler.
 Kielce — Lasocki (sezon 1850 — 1851).
 Kraków — teatr stały; dyr. T. Chełchowski.
 Lublin — Biernacka (początek sierpnia); Barański (sezon 1850 — 1851 ?).
 Lwów — teatr stały; dyr. Pfeiffer.
 Łomża — Ratajewicz (od stycznia przynajmniej do połowy kwietnia).
 Łowicz — Raszewski (jarmark).
 Piotrków — Okoński (maj — czerwiec).
 Poznań — Chełchowski (lato).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wilno — teatr stały.
 Zamość — Biernacka (lato).
 Zgierz — Marzantowicz (wrzesień).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Zielińska.

1851.

Brzeziny — Marzantowicz (listopad).
 Brzeżany — Borkowski ze Stanisławowa (lato).
 Busko — Barański (lato).
 Ciechocinek — Piotrowski (lato).
 Czerniowce — Borkowski.
 Częstochowa — Stobiński (październik, listopad).
 Jędrzejów — Okoński (jarmark październikowy).
 Kalisz — Stobiński (lato).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Szytler.
 Kielce — Lasocki (sezon 1850 — 1851); Barański (jesień).
 Kołomyja — Borkowski.
 Końskie — Okoński (listopad).
 Kraków — teatr stały; dyr. T. Chełchowski.
 Kutno — Marzantowicz (styczeń).
 Lublin — Barański (sezon 1851 — 1852) (może także 1850 — 1851?).
 Lwów — teatr stały; dyr. Pfeiffer.
 Łowicz — Marzantowicz (jarmark).
 Mielechów — Okoński (I połowa roku).
 Mława — Bańkowski (wrzesień).
 Olkusz — Okoński (I połowa roku).
 Płock — Piotrowski (od 11 września).
 Proszowice — Okoński (I połowa roku).
 Przemyśl — Borkowski.
 Radom — Barański (jesień).

Rawa — Okoński (od II połowy listopada).
 Siedlce — Ratajewicz (kwiecień).
 Skierniewice — balet warszawski z M. Taglioni (koniec maja, początek czerwca).
 Stanisławów — dyr. Borkowski.
 Ulaszkowce — Borkowski.
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wilno — teatr stały.
 Witebsk — Fedecki.
 Włocławek — Gawecki (sezon 1851 — 1852).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Zielińska.

1852.

Bełchatów — Stobiński (maj).
 Busko — Królikowski (lato).
 Ciechocinek — Gawecki (lato).
 Górki — Konrat.
 Homel — Fedecki, połączywszy się z Pietrzykowskim.
 Kalisz — Nowiński (lato).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Szytler.
 Kijów — Fedecki.
 Kraków — teatr stały; dyr. T. Chełchowski.
 Krzemieniec — Słobodziński (1853?, 1854?).
 Lepel — Konrat (około listopada).
 Lipno — Gawecki (od 23 września).
 Lublin — Barański (sezon 1851 — 1852; może także 1850 — 1851?);
 Królikowski (do lipca i sezon 1852 — 1853).
 Lwów — teatr stały; dyr. Pfeiffer.
 Łęczycza — Gawecki (kwiecień).
 Łomża — Barański (II połowa roku).
 Mława — Okoński (wrzesień).
 Piotrków — Stobiński (styczeń).
 Poznań — Chełchowski (lato).
 Przasnysz — Okoński (od II połowy grudnia do kwietnia 1853).
 Rawa — Stobiński (styczeń); Okoński (marzec do początku maja).
 Solec — Królikowski (lato).
 Suwałki — Barański (zima 1852 — 1853).
 Szklów — Fedecki (jarmark Bożego Ciała).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wieleń — Stobiński (lipiec).
 Wilno — teatr stały.
 Włocławek — Gawecki (sezon 1851 — 1852); Okoński (do września).
 Zgierz — Okoński (maj).
 Żółkiew — Borkowski.
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Zielińska.

1853.

Bałta — teatr z Kamieńca Podolskiego (jarmark).
 Bieszenkowicze — Konrat (w połowie roku).
 Bobrujsk — Kłokocki.
 Brody — Borkowski.
 Brzeżany — Borkowski ze Stanisławowa (lato).
 Ciechocinek — Gawecki (lato).
 Czerniowce — teatr krakowski (lato).
 Górki — Konrat.
 Grodno — dyr. Nowakowski.
 Homel — Konrat (?).
 Humań — teatr żytomierski; dyr. Zielińska.
 Jarmolińce — teatr z Kamieńca Podolskiego (jarmark).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Wolska - Pilik.
 Kijów — Pion.
 Kowno — teatr wileński (lato).
 Kraków — teatr stały; dyr. T. Chełchowski (do lata).
 Kutno — Stobiński.
 Łatyczów — Fedecki (sierpień).
 Lipno — Gawecki (od 4 grudnia 1853).
 Lublin — Królikowski (sezon 1852 — 1853).
 Lwów — teatr stały; dyr. J. Pfeiffer.
 Orsza — Konrat (dwukrotnie).
 Ostrołęka — Okoński (czerwiec).
 Pleszewo — teatr krakowski; dyr. Pfeiffer (?).
 Poniewież — Lutomski.
 Proszowice — Nowiński (zima).
 Przasnysz — Okoński (od II połowy grudnia 1852 do połowy kwietnia 1853).
 Pułtusk — Okoński (od II połowy kwietnia).
 Równe — Stobodziński (wrzesień).
 Rzeszów — Chełchowski (sierpień).
 Sienno — Konrat (od stycznia do maja).
 Solec — Królikowski (lato).
 Stanisławów — Borkowski (lato).
 Suwałki — Barański (zima 1852 — 1853).
 Szklów — Konrat.
 Tarnów — teatr krakowski (latem dwukrotnie).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wilno — teatr stały.
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Zielińska.

1854.

Berdyczów — dyr. Zielińska (od połowy roku).
 Białystok — teatr wileński (lato).
 Brześć Litewski — teatr grodzieński (od stycznia).

Ciechocinek — Gawecki (lato).
 Druskieniki — teatr wileński (lato).
 Elizawetgrad — Kłokocki.
 Jampol — Feliński (1853?).
 Kalisz — Ratajewicz (lato).
 Kowno — teatr wileński (lato).
 Kraków — teatr stały; dyr. Megerle, kier. J. Pfeiffer.
 Kutno — Stobiński.
 Lipno — Gawecki.
 Lublin — Królikowski (do końca marca); Nowiński (od II połowy sierpnia 1854 włąb r. 1855); Ratajewicz (od października 1854 do kwietnia 1856).
 Lucyn — Kłokocki (jarmark).
 Lwów — teatr stały; dyr. J. Pfeiffer; od 17 kwietnia dyr. T. Chełchowski.
 Łomża — Okoński.
 Łowicz — teatr krakowski; dyr. Pfeiffer.
 Łódź — Rembecka.
 Mińsk — teatr polsko - rosyjski.
 Mohylów — Konrat (styczeń).
 Ostrołęka — Okoński.
 Płock — Ratajewicz (od początku marca); Gawecki (do 14 czerwca); Kłyszynska (wrzesień).
 Płońsk — Okoński (wrzesień — grudzień).
 Pułtusk — Okoński (od maja do sierpnia); Barański (od listopada 1854 do lata 1855).
 Radom — Nowiński (od 9 marca).
 Radziejów — Gawecki (wrzesień — grudzień).
 Sandomierz — Raszewski (?).
 Siedlce — Królikowski (kwiecień).
 Sompolno — Stobiński (sierpień).
 Stanisławów — Borkowski; Chełchowski (od stycznia do wiosny).
 Szarogród — Feliński (zapusty).
 Ułaszówce — Borkowski.
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wilno — teatr stały.
 Witebsk — Kłokocki (?).
 Włocławek — Gawecki (sezon 1854 — 1855).
 Złoczów — Borkowski.
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Zielińska (I poł. roku), poczem Piekarski.

1855.

Berdyczów — dyr. Zielińska.
 Brześć Litewski — Nowiński (listopad).
 Busko — Barański (lato).
 Ciechocinek — Gawecki (lato).
 Czerniówce — teatr lwowski; dyr. T. Chełchowski (lato).
 Druskieniki — teatr wileński (lato).

Gniezno — teatr krakowski; dyr. Pfeiffer (lato).
 Kamieńiec Podolski — Słobodziński.
 Kraków — teatr stały; dyr. Megerle, kier. J. Pfeiffer.
 Krasnystaw — Nowiński (od wiosny 1855 włąb 1856 z przerwami).
 Kutno — Stobiński.
 Lipno — Okoński (od czerwca).
 Lublin — Nowiński; Ratajewicz (od października 1854 cały rok 1855 aż do kwietnia 1856).
 Lwów — teatr stały; dyr. T. Chełchowski.
 Łeczna — Ratajewicz (jarmark).
 Łęczyca — Gawecki (od września przynajmniej do grudnia).
 Łowicz — Okoński (od września przez zimę).
 Opatów — Kaczkowski (wrzesień).
 Płock — Kłyszyńska (dłuższy czas aż do lata 1856 r.; od października 1855 razem ze Stobińskim).
 Pułtusk — Barański (od listopada 1854 do lata 1855).
 Sieradz — Stobiński (przed kwietniem).
 Sierpc — Okoński (czerwiec — lipiec).
 Solec — Barański (lato).
 Stryj — Borkowski.
 Szrem — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (lato).
 Środa — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (lato).
 Trzemeszno — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (lato).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wilno — teatr stały.
 Włocławek — Gawecki (sezon 1854 — 1855).
 Wrocław — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (połowa sierpnia).
 Września — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (lato).
 Żytomierz — teatr stały, dyr. Piekarski; — dyr. Kraszewski; kier. art. Miłaszewski.

1856.

Berdyczów — dyr. Zielińska.
 Busko — Barański (lato).
 Ciechocinek — Gawecki (lato).
 Janów — Okoński.
 Jędrzejów — Barański (jarmark październikowy).
 Kalisz — teatr krakowski; dyr. Pfeiffer (lato).
 Kamieńiec Podolski — teatr stały; dyr. Piekarski.
 Konin — Okoński (od połowy maja).
 Kraków — teatr stały; dyr. Megerle, kier. J. Pfeiffer.
 Krasnystaw — Nowiński (od wiosny 1855 włąb r. 1856).
 Lublin — Ratajewicz (od października 1854 do kwietnia 1856); Nowiński (sezon 1856 — 1857).
 Lwów — teatr stały; dyr. T. Chełchowski.
 Łeczna — Nowiński (jarmark).
 Łomża — Ratajewicz (od września 1856 do marca 1857).

Łowicz — Okoński (od września 1855 przez zimę 1856); Kłyszynska (II połowa września 1856 oraz od listopada 1856 przez zimę).
 Łódź — Barański.
 Mława — Stobiński (grudzień).
 Opatów — Feliński; Kaczkowski.
 Półica — Barański (jesień).
 Płock — Kłyszynska razem ze Stobińskim (do lata) i sama (od 5 października do początku listopada).
 Radom — Ratajewicz (lipiec).
 Rawa — Barański (od początku listopada do końca lutego 1857).
 Sandomierz — Kaczkowski (po Opatowie).
 Sieradz — Okoński (od listopada 1856 przez zimę 1857).
 Solec — Barański (lato).
 Stanisławów — Borkowski.
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wiedeń — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (czerwiec).
 Wieluń — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (październik).
 Wilno — teatr stały.
 Włocławek — Gawecki (I połowa roku).
 Zakroczym — Stobiński (około listopada).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. J. I. Kraszewski; kier. art. Miłaszewski.

1857.

Brody — teatr lwowski; dyr. Chełchowski (sierpień).
 Brześć Litewski — teatr grodzieński (lato).
 Busko — Ratajewicz (lato).
 Ciechocinek — Gawecki (lato).
 Czerniowce — teatr lwowski (lato).
 Częstochowa — Barański (II połowa roku do stycznia 1858).
 Druskieniki — teatr wileński (lato).
 Grodno — teatr wileński (lato).
 Kalisz — teatr krakowski; dyr. Pfeiffer (lato).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Piekarski.
 Kielce — Ratajewicz (czerwiec); teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (październik?).
 Kobryń — ?
 Kowno — teatr wileński (lato); Grunwald (zima).
 Kraków — teatr stały; dyr. Megerle, kier. J. Pfeiffer.
 Lublin — Nowiński (sezon 1856 — 1857); Ratajewicz (grudzień 1857 po N. Roku 1858); Chełchowski (sezon 1857 — 1858).
 Lwów — teatr stały; dyr. T. Chełchowski; sezon 157 — 1858 i nast. dyr. J. Nowakowski i W. Smochowski.
 Łęczna — Ratajewicz (jarmark).
 Łomża — Ratajewicz (od września 1856 do marca 1857).
 Łowicz — Kłyszynska (od września 1856 do kwietnia 1857); teatr krakowski, dyr. Pfeiffer.
 Mława — Stobiński.

- Modlin — Stobiński (koniec roku).
 Olkusz — Okoński (od kwietnia 1857 r.; od końca października 1857 do lutego 1858).
 Opoczno — Barański (od 1 marca).
 Piotrków — Kłyszynska (od 14 kwietnia do 20 września).
 Płock — Gawecki (marzec — maj); teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (II połowa września, początek października).
 Poznań — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (czerwiec — lipiec).
 Przasnysz — Stobiński (od sierpnia do schyłku roku).
 Przemyśl — Chełchowski (lato).
 Radom — Ratajewicz (od 12 marca do 24 maja); teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (październik).
 Radomsko — Okoński (do 11 października).
 Rawa — Barański (od początku listopada 1856 do końca lutego 1857).
 Równe — ? (lipiec).
 Sieradz — Okoński (od listopada 1856 przez zimę 1857); zespół Kłyszynskiej pod kier. Rembeckiej (październik, listopad).
 Solec — Ratajewicz (lato).
 Stanisławów — Borkowski.
 Tarnopol — Chełchowski (lato).
 Tarnów — Gubarzewski (od października 1857 przynajmniej do stycznia 1858).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wieluń — Okoński (od W. Nocy).
 Wilno — teatr stały.
 Włocławek — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (I połowa września).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. J. I. Kraszewski; kier. art. Miłaszewski.

1858.

- Bochnia — Gubarzewski (jesień).
 Busko — Okoński (lato).
 Ciechocinek — Gawecki (lato).
 Częstochowa — Barański (II poł. r. 1857 do stycznia 1858); Kłyszynska; Barański (od czerwca do września).
 Dubno — Ratajewicz (?).
 Grodno — dyr. Linkowski.
 Iwonicz — Gubarzewski (lipiec).
 Jasło — Gubarzewski.
 Kalisz — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (do połowy lipca).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Piekarski.
 Kielce — Okoński (od końca lutego do czerwca); teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (od 16 października).
 Kijów — teatr stały, dyr. Borkowski.
 Kowno — teatr wileński (lato).
 Kraków — teatr stały; dyr. Megerle, kier. J. Pfeiffer.
 Lublin — Chełchowski (sezon 1857 — 1858); teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (I połowa października).

Lwów — teatr stały; dyr. J. Nowakowski i W. Smochowski.
 Łomża — Chełchowski (lato i koniec roku).
 Łowicz — Barański (styczeń i od września przez zimę).
 Łódź — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (od 24 lipca przez 2 tygodnie).
 Modlin — Stobiński (od początku stycznia 1858).
 Olkusz — Okoński (od końca października 1857 do lutego 1858).
 Piotrków — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (lato).
 Płock — Ratajewicz (styczeń — marzec); Chełchowski (lipiec — sierpień); teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (lato?).
 Płońsk — Stobiński (od stycznia do kwietnia).
 Poznań — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (czerwiec).
 Pułtusk — Stobiński (od kwietnia do września).
 Radom — Chełchowski (od końca maja przez czerwiec); teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (lato); Kłyszyńska (II połowa roku).
 Radomsko — Kłyszyńska (sierpień).
 Rzeszów — Gubarzewski (od listopada 1858 do stycznia 1859).
 Siedlce — Stobiński (od połowy września).
 Sieradz — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (od 15 do 20 lipca).
 Skierniewice — teatr warszawski (27.IX).
 Solec — Okoński (lato).
 Suwałki — Chełchowski (sierpień).
 Tarnów — Gubarzewski (od października 1857 przynajmniej do stycznia 1858).
 Ulaszkowce — Borkowski.
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wieluń — Barański (do czerwca).
 Wilno — teatr stały.
 Włocławek — Gawecki.
 Żarki — Kłyszyńska (jarmark).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. J. I. Kraszewski; kier. art. Miłaszewski.

1859.

Busko — Okoński (lato).
 Ciechocinek — Gawecki i Stobiński (lato).
 Czerniowce — teatr lwowski (lato).
 Częstochowa — Okoński (marzec); teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (początek września).
 Dynaburg — teatr wileński (lato).
 Grodno — dyr. Linkowska; Chełchowski (początek roku).
 Humań — teatr żytomierski, dyr. Zielińska.
 Jędrzejów — Okoński (jarmark październikowy).
 Kalisz — teatr krakowski; dyr. Pfeiffer (lato).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Piekarski.
 Kielce — Okoński (od października 1859 do marca 1860).
 Kijów — teatr stały; dyr. Borkowski.
 Konin — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (od 24 lipca do początku sierpnia).
 Kowno — dyr. Chełchowski.

Kraków — teatr stały; dyr. Megerle, kier. J. Pfeiffer.
 Kutno — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (I połowa października).
 Lublin — Okoński; Ratajewicz (od października 1859 do wiosny 1860).
 Lwów — teatr stały; dyr. J. Nowakowski i W. Smochowski.
 Łęczycza — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (II połowa sierpnia).
 Łowicz — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (jarmark); Lechowski.
 Mława — Stobiński (marzec).
 Piotrków — Okoński (około kwietnia).
 Płock — Ratajewicz (wiosna); teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (od 15 października do 8 listopada).
 Poznań — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (maj, czerwiec do początku lipca).
 Raciąż — Stobiński.
 Rzeszów — Gubarzewski (od listopada 1858 do stycznia 1859).
 Sącz — Gubarzewski (styczeń).
 Suwałki — Chełchowski (od końca marca, kwiecień).
 Warszawa — teatry stałe. Wielki i Rozmaitości.
 Wilno — teatr stały.
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Miłaszewski.

1860.

Bałta — teatr z Kamieńca Podolskiego (jarmark).
 Birsztany — teatr wileński (lato).
 Brześć Litewski — teatr grodzieński (lipiec).
 Busko — Okoński (lato).
 Dubno — teatr żytomierski; dyr. Miłaszewski (lato).
 Grodno — dyr. Linkowska.
 Hrubieszów — Ratajewicz (od 29 lipca do 19 sierpnia).
 Humań — ? (lato).
 Izbica — Gawecki (wrzesień).
 Jędrzejów — Okoński (jarmark październikowy).
 Kalisz — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (lato).
 Kamieniec Podolski — teatr stały; dyr. Piekarski.
 Kielce — Okoński (od października 1859 do marca 1860); Ładnowski (lipiec); teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (październik).
 Kijów — teatr stały; dyr. Borkowski.
 Kobryń — teatr grodzieński (II połowa czerwca).
 Konin — teatr krakowski; dyr. Pfeiffer (lipiec).
 Kowno — dyr. Chełchowski.
 Kraków — teatr stały; dyr. Megerle, kier. J. Pfeiffer.
 Krasnystaw — Ratajewicz (II połowa maja).
 Krośnice — Barański (rozwiązanie towarzystwa).
 Lublin — Ratajewicz (od października 1859 do wiosny 1860; sezony 1860 — 1862).
 Lwów — teatr stały; dyr. J. Nowakowski i W. Smochowski.
 Łęczna — Ratajewicz (jarmark).

Łowicz — teatr krakowski; dyr. Pfeiffer (jarmark, II poł. września);
 Barański.
 Łódź — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (II połowa czerwca).
 Mińsk — dyr. Śniadecki.
 Ojców — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer; Okoński.
 Ozorków — Barański.
 Piotrków — teatr krakowski; dyr. Pfeiffer (lato).
 Radom — Okoński (od 1 maja do lipca); Ładnowscy (koniec lipca); teatr
 krakowski, dyr. Pfeiffer (I połowa października).
 Rypin — Stobiński (I połowa roku).
 Skalbierz — Okoński.
 Starokonstantynów — dyr. Łukaszewicz.
 Staszów — Okoński.
 Tarnów — teatr lwowski (lato).
 Turek — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (około sierpnia).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wilno — teatr stały.
 Zamość — Ratajewicz (od 24 czerwca 24 przedstawień).
 Żytomierz — teatr stały; dyr. Miłaszewski.

1861.

Białacerkiew — teatr żytomierski; dyr. Borkowski (lato).
 Birsztany — Bolesław Nowiński z Wilna (lato).
 Brześć Litewski — teatr grodzieński (lato i jesień).
 Dynaburg — teatr wileński, dyr. Surewicz (od czerwca do zimy 1862).
 Grodno — dyr. Linkowski; Hanns (lato).
 Humań — teatr żytomierski, dyr. Borkowski (lato).
 Kamieniec Podolski — teatr stały.
 Kijów — teatr stały, dyr. Borkowski.
 Kołomyja — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (październik).
 Kowno — teatr wileński [dyrekcja].
 Kraków — teatr stały; dyr. Megerle, kier. J. Pfeiffer.
 Krośniewice — Gawecki (styczeń).
 Lublin — Ratajewicz (sezony 1860 — 1862).
 Lwów — teatr stały; dyr. J. Nowakowski i W. Smochowski.
 Łęczna — Ratajewicz (jarmark).
 Łowicz — Lechowski.
 Nowy Sącz — Łobojko (około września).
 Odessa — teatr z Kamieńca Podolskiego.
 Stanisławów — teatr krakowski, dyr. J. Pfeiffer (lato).
 Starokonstantynów — dyr. Łukaszewicz.
 Tarnów — teatr lwowski (lato).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wilno — teatr stały.
 Zamość — Okoński (sezon 1861 — 1862).
 Żytomierz — teatr stały, dyr. Borkowski.

1862.

Brody — Łobojko.
 Brzeżany — zespół z Nowego Sącza (lipiec).
 Czerniowce — teatr krakowski, dyr. Pfeiffer (lipiec).
 Dynaburg — teatr wileński, dyr. Surewicz (od czerwca 1861 do zimy 1862).
 Jarosław — Miłaszewski z Przemyśla (lipiec).
 Kijów — teatr stały; dyr. Borkowski.
 Kraków — teatr stały; dyr. Megerle, kier. J. Pfeiffer.
 Lublin — Ratajewicz (sezony 1860 — 1862); Miłaszewski (lato 1862).
 Lwów — teatr stały; dyr. J. Nowakowski i W. Smochowski.
 Łęczna — Ratajewicz (jarmark).
 Nowy Sącz — ? (połowa roku).
 Przemyśl — Miłaszewski.
 Radom — Ratajewicz (lato).
 Stanisławów — dyr. J. Benda (sezony 1862 — 1866).
 Warszawa — teatry stałe, Wielki i Rozmaitości.
 Wilno — teatr stały.
 Zamość — Okoński (sezon 1861 — 1862).
 Żytomierz — teatr stały, dyr. Borkowski.

VI.

ZESPOŁY WĘDROWNE.

1. Teatry stałe, organizujące objazdy.

Warszawa: 1784 — Dubno, Grodno; 1797 — Poznań, Gdańsk, Łowicz;
 1799 — Łowicz; 1800 — Poznań, Kalisz, Łowicz; 1801 — Poznań, Kalisz, Łowicz; 1802 — Poznań, Kalisz, Łowicz; 1803 — Poznań, Kalisz, Łowicz; 1804 — Kalisz; 1805 — Poznań, Kalisz, Łowicz; 1806 — Poznań, Łowicz; 1807 — Poznań, Łowicz; 1808 — Poznań, Kalisz, Białystok; 1809 — Poznań, Kalisz, Kraków; 1810 — Poznań; 1811 — Kalisz, Gdańsk; 1817 — Poznań; 1823 — Poznań, Kalisz, Płock; 1824 — Poznań, Kalisz, Płock; 1835 — Kalisz; 1851 — Skierniewice; 1858 — Skierniewice.
 Kraków: 1821 — Krzeszowice; 1822 — Kalisz, Poznań, Kalisz; 1823 — Kielce, Radom, Płock, Radom, Kielce; 1824 — Kielce; 1825 — Kielce, Lublin, Radom, Płock, Radom, Kielce; 1826 — Poznań, Kalisz, Płock, (poczem zespół zrywając z Krakowem przeniósł się do Lublina); 1827 — Kalisz, Płock, Lublin; 1828 — Kielce, Radom, Kielce; 1829 — Kielce, Piotrków, Łowicz, Piotrków; druga grupa: Kalisz, poczem Płock, gdzie nastąpiło zerwanie z Krakowem; 1830 — Wieluń, Łowicz; 1834 — Busko; 1835 — Kielce, Jędrzejów, Busko, Radom, Kielce, Wieluń; 1836 — Kielce; 1837 — Kalisz; 1839 — Poznań, Kalisz; 1840 — Kalisz; 1841 — Kalisz, Kielce; 1842 — Kalisz, Poznań, Kalisz; 1843 —

- Kalisz, Kielce, Busko; 1844 — Poznań, Solec; 1845 — Poznań, Płock, Lublin, Radom; 1846 — Kalisz, Płock, Łowicz, Lublin; Częstochowa (?); 1847 — Lublin, Poznań; 1853 — Czerniowce, Rzeszów, Tarnów; Pleszewo (?); 1854 — Łowicz; 1855 — Gniezno, Szrem, Środa, Września, Trzemeszno, Wrocław; 1856 — Wiedeń, Kalisz, Wieluń; 1857 — Poznań, Kalisz, Włocławek, Płock, Radom, Kielce (?), Łowicz; 1858 — Poznań, Kalisz, Sieradz, Łódź, Płock, Suwałki, Piotrków, Lublin, Radom, Kielce, Łowicz; 1859 — Poznań, Kalisz, Konin, Łęczna, Częstochowa, Łowicz, Płock; 1860 — Kalisz, Łódź, Konin, Ojców, Piotrków, Radom, Turek, Łowicz, Kielce; 1861 — Stanisławów, Kołomyja; 1862 — Czerniowca.
- L w ó w: 1809 — Żółkiew; 1820 — Kraków; 1824 — Kraków; 1826 — Kamieniec Podolski, Stanisławów; 1827 — Tarnów; 1829 — Kraków; 1834 — Stanisławów; 1835 — Stanisławów; 1836 — Stanisławów; 1837 — Stanisławów; 1838 — Stanisławów; 1839 — Stanisławów, Tarnopol; 1840 — Tarnopol; 1841 — Tarnopol; 1855 — Czerniowce; 1857 — Brody, Czerniowce; 1859 — Czerniowce; 1860 — Tarnów; 1861 — Tarnów.
- G r o d n o: 1804 — Slonim; od 1841 — Druskieniki; 1854 — Brześć Litewski; 1857 — Brześć Litewski; 1860 — Brześć Litewski, Kobryń; 1861 — Brześć Litewski.
- K a m i e n i e c P o d o l s k i: pocz. XIX w. — Krzemieniec; ok. 1804 — Dubno; ok. 1805 — Kijów; b. r. — Chocim, Mohylów, Nowosielica, Winnica; 1853 — Bałta, Jarmolińce; 1860 — Bałta; 1861 — Odessa.
- K i j ó w: 1824 — Chersoń, Odessa; 1829 — Kamieniec Podolski.
- L u b l i n: 1784 — Lwów; 1786 — Dubno, Lwów; 1787 — Lwów; 1789 — Lwów, Kraków; 1822 — Siedlce, Radom, Łowicz [dyr. Baur].
- M i ń s k: 1797 — Moskwa; 1805 — Bieszenkowicze, Chotów, Połock, Witebsk.
- W i l n o: 1787 — Grodno; 1806 — Połock, Oświej, Witebsk; 1807 — Oświej, Petersburg, Połock; 1809 — Libawa [1810?], Mitawa, Ryga; 1811 — Libawa, Mitawa, Ryga; 1814 — Libawa, Ryga; 1815 — Białystok, Zelwa; 1816 — Zelwa; 1817 — Białystok, Świsłocz; 1818 — Mińsk; 1819 — Świsłocz, Zelwa; 1823 — Dubno; 1837 — Mińsk; od 1841 — Druskieniki; 1841 — Grodno; 1853 — Kowno; 1854 — Białystok; 1857 — Grodno, Kowno; 1858 — Kowno; 1859 — Dynaburg; 1860 — Birsztany; [1861 — Kowno]; 1862 — Dynaburg.
- Ż y t o m i e r z: 1822 — Berdyczów; 1840 — Dubno, Jarmolińce; 1841 — Dubno; 1853 — Humań; 1859 — Humań; 1860 — Dubno; 1861 — Białacerkiew, Humań; b. r. — Berdyczów.

2. Teatry objazdowe.

- B a ń k o w s k i: 1851 — Mława.
- B a r a ń s k i, J ó z e f: 1849 — Lublin; 1850 — Lublin; 1851 — Lublin (?), Busko, Kielce, Radom, Lublin; 1852 — Lublin, Łomża, Suwałki; 1853 —

- Suwałki; 1854 — Pułtusk; 1855 — Pułtusk, Busko, Solec; 1856 — Łódź, Busko, Solec, Jędrzejów, Pilica, Rawa; 1857 — Rawa, Opoczno, Częstochowa; 1858 — Częstochowa, Łowicz, Wieluń, Częstochowa, Łowicz; 1859 — ? (kier. Lechowski; zob. KW, 1859, Nr. 346); 1860 — Łowicz, Krośniewice.
- Baur, Karol: 1811 — Radom; 1812 — Kalisz (i 1813?); przed 1814 — Płock; 1814 — Kalisz; 1815 — Płock; 1816 — Kalisz; 1817 — Kraków; 1818 — Kraków; 1819 — Kraków; 1821 — Kielce, Lublin; 1822 — Lublin, Siedlce, Radom, Lublin, Łowicz, Lublin; 1823 — Lublin, Zamość; 1825 — Lublin; 1836 — Białystok; 1837 — Białystok.
- Betlejewski: 1841 — Kobryń.
- Biernacka: 1849 — Lublin; 1850 — Lublin, Zamość.
- Biernacki: 1846 — Siedlce, Łomża, Suwałki.
- Błażejewicz: 1841 — Nowogródek, Zelwa, Świsłocz.
- Borkowski, Teofil: 1851 — Stanisławów, Brzeżany, Czerniowce, Kołomyja, Przemyśl, Ułaskowce; 1852 — Żółkiew; 1853 — Stanisławów, Brody, Brzeżany; 1854 — Stanisławów, Ułaskowce, Złoczów; 1855 — Stryj; 1856 — Stanisławów; 1857 — Stanisławów; 1858 — Ułaskowce, Kijów; 1859 — Kijów; 1860 — Kijów; 1861 — Kijów, Żytomierz, Białacerkiew, Humań; 1862 — Kijów, Żytomierz.
- Brelewski: 1827 — Łuków, Radom; 1830 — Włocławek.
- Brzeziński: 1826 — Siedlce; 1827 — Siedlce, Zamość, Kielce; 1828 — Kielce, Zawichost, Lublin, Lewartów, Międzyrzecz, Biała, Lubartów, Łęczna, Łuków, Radzyń, Krasnystaw; 1830 — Biała, Łuków.
- Ciechowski, Tomasz: 1829 — Lublin, Łowicz, Łęczna; 1830 — Lublin; 1831 — Lublin, Zamość; 1832 — Zamość, Hrubieszów, Chełm, Zamość, Hrubieszów, Łęczna, Krasnystaw; Busko (?); 1833 — Siedlce, Płock, Włocławek, Kalisz, Płock; 1834 — Płock, Kalisz, Płock, Łowicz, Płock; 1835 — Płock, Lublin; 1836 — Lublin, Radom, Busko; 1837 — Siedlce, Kalisz, Płock, Lublin; 1838 — Lublin, Siedlce, Kalisz, Lublin; 1839 — Lublin; 1840 — Radom, Łowicz, Kraków; 1841 — Kraków; 1842 — Kraków, Kalisz, Poznań, Kalisz, Kraków; 1843 — Kraków; 1845 — Busko, Kielce (?), Lublin; 1846 — Lublin, Radom, Busko, Solec, Kielce; 1847 — Piotrków, Lublin, Łowicz; 1849 — Kraków; 1850 — Kraków, Poznań, Dębno; 1851 — Kraków; 1852 — Kraków, Poznań; 1853 — Kraków, Rzeszów, Tarnów; 1854 — Stanisławów, Lwów; 1855 — Lwów, Czerniowce; 1856 — Lwów; 1857 — Lwów, Brody, Przemyśl, Lublin; 1858 — Lublin, Radom, Płock, Suwałki, Łomża, Płock, Łomża; 1859 — Grodno, Suwałki, Kowno; 1860 — Kowno.
- Fedeci: 1851 — Witebsk; 1852 — Homel, Kijów, Szklów; 1853 — Łatyczów.
- Feliński, Antoni: 1839 — Biała; 1843 — Biała; 1854 — Szarogród, Jampol; 1856 — Opatów.
- Gaweckie, Józef: 1847 — Ciechocinek; 1851 — Włocławek; 1852 — Włocławek, Łeczyca, Ciechocinek, Lipno; 1853 — Ciechocinek, Lipno; 1854 — Płock, Ciechocinek, Lipno, Radziejów, Włocławek; 1855 — Włocławek, Ciechocinek, Łeczyca; 1856 — Włocławek, Ciechocinek;

- 1857 — Płock, Ciechocinek; 1858 — Ciechocinek, Włocławek; 1859 — Ciechocinek; 1860 — Izbica; 1861 — Krośniewice.
- Gołębiowski: 1842 — Warta; 1843 — Warta.
- Gubarzewski, Antoni: 1857 — Tarnów; 1858 — Tarnów, Jasło, Iwonicz, Bochnia, Rzeszów; 1859 — Rzeszów.
- Hekier (Hecker) Ludwik: 1843 — Miechów, Dąbrowa Górnicza; 1844 — Końskie, Piotrków, Kalisz, Szadek; 1845 — Sieradz, Szadek, Kalisz; 1846 — Włocławek.
- Henzel: 1815 — Łomża; 1816 — Lublin; 1821 — Jassy.
- Holzman: 1841 — Łowicz; 1842 — Radom.
- Kaczkowski, Ignacy: 1855 — Opatów; 1856 — Opatów, Sandomierz.
- Kamiński, Kasper: 1809—1812 — Płock, Toruń, Bydgoszcz, Poznań, Kalisz, Kraków, Lublin, Brześć Litewski; 1812 — Łowicz; 1814 — Białystok.
- Kłokocki: 1842 — Maryampol; 1844 — Kowno; 1853 — Bobrujsk; 1854 — Lucyn, Witebsk (?).
- Kłyszynska, Ludwika: 1841 — Zgierz; 1854 — Płock; 1855 — Płock; 1856 — Płock, Łowicz, Płock, Łowicz; 1857 — Łowicz; 1858 — Częstochowa, Żarki, Radomsko, Radom.
- Konrat: 1852 — Górki, Lepel; 1853 — Górki, Homel (?), Orsza, Sienno, Szklów; 1854 — Mohylów.
- Krajewski, Tomasz: 1840 — Siedlce, Lublin; 1841 — Siedlce, Biała, Siedlce.
- Królikowski, Karol: 1844 — Kowal; 1845 — Płock; 1852 — Lublin, Busko, Solec, Lublin; 1853 — Lublin, Solec; 1854 — Lublin, Siedlce.
- Krzesiński: 1827 — Puławy; 1830 — Biała, Lewartów, Lubartów, Łęczna, Łuków, Międzyrzecz.
- Lasocki, Ignacy: 1829 — Puławy; 1844 — Ciechocinek; 1845 — Gombin, Ciechocinek; 1846 — Nieszawa, Ciechocinek; 1847 — Łowicz; 1850 — Busko, Kielce; 1851 — Kielce.
- Lechowski: 1859 — Łowicz; 1861 — Łowicz.
- Lutowski: 1853 — Poniewież.
- Łobojko: 1861 — Nowy Sącz; 1862 — Brody.
- Łoziński, Władysław: przed 1841 — Biała; 1841 — Płock, Poznań, Gniezno; 1842 — Busko, Kielce; 1843 — Kielce; 1844 — Lublin, Siedlce; 1845 — Siedlce, Lublin; 1846 — Lublin; 1847 — Lublin.
- Majewski: 1844 — Nowogródek.
- Marzantowicz, P.: 1844 — Łódź; 1846 — Płońsk; 1850 — Zgierz; 1851 — Kutno, Łowicz, Brzeziny.
- Milewski: 1815 — Kalisz, Poznań; 1816 — Poznań, Gniezno, Pyzdry, Poznań; 1817 — Płock; 1818 — Poznań.
- Nowiński, Kajetan: 1828 — Zamość; 1829 — Zamość, Lublin; 1830 — Lublin, Zamość; 1831 — Lublin; 1836 — Lublin; 1838 — Płock; 1840 — Konin, Włocławek, Ciechocinek, Łęczycza, Lipno; 1841 — Lipno, Sierpc, Ciechocinek, Włocławek; 1842 — Ciechocinek, Sierpc, Mława; 1843 — Przasnysz, Pułtusk, Płock, Łowicz; 1844 — Płock, Łomża; 1845 — Łomża, Ostrołęka; 1847 — Kalisz; 1849 — Kutno;

- 1852 — Płock, Kalisz; 1853 — Proszowice; 1854 — Radom, Lublin;
 1855 — Lublin, Krasnystaw, Brześć Litewski; 1856 — Krasnystaw, Lublin, Łęczna, Lublin; 1857 — Lublin.
- Ok o ń s k i, Jan: 1838 — Krasnystaw; 1839 — Krasnystaw, Zamość, Tomaszów, Hrubieszów, Łomża; 1840 — Łomża, Suwałki, Druskieniki, Łomża, Pułtusk; 1841 — Krasnystaw, Hrubieszów, Zamość; 1842 — Zamość, Łomża, Suwałki; 1843 — Suwałki, Łomża, Płock, Ostrołęka, Siedlce; 1844 — Siedlce, Krasnystaw, Hrubieszów, Zamość; 1845 — Zamość, Krasnystaw, Radom, Solec, Częstochowa, Sieradz, Płock; 1846 — Płock, Łowicz, Łęczycza; 1847 — Sieradz, Wieluń, Solec, Lublin; 1848 — Lublin; 1850 — Piotrków; 1851 — Miechów, Proszowice, Olkusz, Jędrzejów, Końskie, Rawa; 1852 — Rawa, Zgierz, Mława, Przasnysz; 1853 — Przasnysz, Pułtusk, Ostrołęka; 1854 — Ostrołęka, Łomża, Pułtusk, Płońsk; 1855 — Lipno, Sierpc, Łowicz; 1856 — Łowicz, Konin, Janów, Sieradz; 1857 — Sieradz, Wieluń, Olkusz, Radomsko, Olkusz; 1858 — Olkusz, Kielce, Busko, Solec; 1859 — Lublin, Częstochowa, Piotrków, Busko, Jędrzejów, Kielce; 1860 — Kielce, Radom, Busko, Jędrzejów, Staszów, Skalmierz; 1861 — Zamość; 1862 — Zamość, Krasnystaw.
- Pietrzykowski: 1846 — Łódź; 1852 — Homel.
- Pfeiffer, Juljusz: Zob. Kraków 1831 — 1840.
- Pik: 1836 — Płock, Nowy Dwór.
- Piotrowski, Jan Nepomucen: 1842 — Kalisz, Wieluń, Konin; 1843 — Konin, Łęczycza; 1850 — Ciechocinek; 1851 — Ciechocinek, Płock.
- Popiołek: 1837 — Lublin, Piotrków; 1840 — Lublin... Lublin; 1841 — Lublin, Radom, Płock; 1842 — Płock, Włocławek; 1843 — Łęczycza.
- Rasze w s k i, Wincenty¹⁾: 1819 — Łowicz; 1821 — Nowogródek; 1822 — Nowogródek; 1823 — Brześć Litewski; 1824 — Lublin; 1825 — Zamość; 1827 — Siedlce, Suwałki; 1828 — Płock, Łowicz; 1829 — Piotrków, Wieluń; 1830 — Radom, Kielce, Radom; 1833 — Łowicz, Płock; 1835 — Kalisz; 1836 — Kalisz, Płock; 1837 — Konin; 1838 — Radom, Wieluń, Poznań, Radom, Kutno; 1839 — Kutno, Radom, Kalisz, Radom, Kutno; 1840 — Kutno, Płock, Kutno, Płock, Rawa; 1841 — Radomsko, Częstochowa; 1842 — Lublin (?), Krasnystaw, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Sandomierz; 1834 — Radom, Lublin, Łęczna, Łowicz; 1844 — Siedlce, Łomża, Suwałki, Łomża; 1845 — Kowno, Łomża, Mława; 1846 — Mława, Lipno, Włocławek; 1848 — Biała; 1850 — Łowicz.
- Ratajewicz, Paweł: 1843 — Płońsk; 1845 — Konin; 1846 — Parczew; 1848 — Siedlce; 1850 — Łomża; 1851 — Siedlce; 1854 — Płock, Kalisz, Lublin; 1855 — Lublin, Łęczna, Lublin; 1856 — Lublin, Radom, Łomża; 1857 — Łomża, Radom, Kielce, Busko, Solec, Lublin, Łęczna.

¹⁾ Zob. L. Simon: Teatr wędrowny Rasze w s k i e g o i j e g o l o s y d o Powstania Listopadowego, („Scena Polska”, 1930, R. X, Nr. 4).

Lublin; 1858 — Lublin, Dubno (?), Płock; 1859 — Płock, Lublin; 1860 — Lublin, Krasnystaw, Zamość, Hrubieszów, Lublin, Łęczna, Lublin; 1861 — Lublin, Łęczna; 1862 — Radom, Lublin, Łęczna, Lublin.

Rembecka: 1854 — Łódź.

Rutkowski, Andrzej: przed 1812 — Mińsk, Mohylów, Witebsk.

Słobodziński: ok. 1852 — Krzemieniec (1853? 1854?); 1853 — Równe; 1855 — Kamieniec Podolski.

Stobiński, Feliks: 1835 — Siedlce; 1836 — Siedlce, Radom, Płock, Łomża, Suwałki; 1837 — Suwałki, Pułtusk, Łomża; 1838 — Łomża, Suwałki, Ciechocinek, Włocławek, Konin, Kalisz; 1839 — Kalisz, Sieradz, Busko, Kielce; 1840 — Rawa, Piotrków, Busko, Radom; 1841 — Olkusz, Wieluń; 1842 — Siedlce, Nowy Dwór, Sieradz, Pyzdry; 1843 — Sieradz; 1844 — Częstochowa, Kalisz, Płock; 1845 — Kutno, 1846 — Piotrków, Rawa, Radom; 1850 — Częstochowa; 1851 — Kalisz, Częstochowa; 1852 — Piotrków, Rawa, Bełchatów, Wieluń; 1853 — Kutno; 1854 — Kutno, Sompolno; 1855 — Sieradz, Kutno, Płock; 1856 — Płock, Zakroczym, Mława; 1857 — Mława, Przasnysz, Modlin; 1858 — Modlin, Płońsk, Pułtusk, Siedlce; 1859 — Mława, Ciechocinek, Raciąż; 1860 — Rypin.

Szmidkoff: 1843 — Kijów; 1846 — Kijów; zob. Wilno.

Szymański, Jan: 1795 — Grodno, Mohylów, Szklów; 1803 — Świsłocz, Zelwa; 1804 — Grodno, Słonim; 1823 — Zamość; 1824 — Siedlce, Suwałki, Łomża, Sejny, Kałwarja; 1826 — Grodno; Wiłkomierz (?).

Szymkajło, Jan: 1830 — Płock, Włocławek (?); 1838 — Płock; 1839 — Ciechocinek, Płock.

VII.

TOPOGRAFJA TEATRÓW POLSKICH CZYNNYCH DO POWSTANIA STYCZNIOWEGO.

(Według mapy politycznej Polski Odrodzonej).

1. Polska.

Woj. białostockie: Białystok, Drohiczyn, Druskieniki, Grodno, Łomża, Ostrołęka, Sejny, Suwałki, Szczuczyn maz., Świsłocz, Tykocin.

Woj. kieleckie: Busko, Częstochowa, Dąbrowa Górnicza, Jędrzejów, Kielce, Końskie, Korczyn, Miechów, Ojców, Olkusz, Opatów, Opoczno, Piłica, Pińczów, Proszowice, Radom, Sandomierz, Skalbierz, Sławków, Sołec, Solec, Staszów, Zawichost, Żarki.

Woj. krakowskie: Bochnia, Dobrków, Jasło, Kraków, Krzeszowice, Lanckorona, Nowy Sącz, Sącz (Stary), Tarnów, Wieliczka.

Woj. łubelskie: Biała, Chełm, Hrubieszów, Janów, Krasnystaw, Lubartów, Lublin, Łęczna, Łuków, Międzyrzecz, Niezdów, Parczew, Puławy, Radzyń, Siedlce, Tomaszów, Zamość, Żelechów.

- Woj. lwowskie: Dukla, Horyniec, Iwonicz, Jarosław, Krosno, Kryso-
wice, Lwów, Łańcut, Przemyśl, Rzeszów, Sambor, Sieniawa, Tartaków,
Waręż, Żółkiew.
- Woj. łódzkie: Bełchatów, Brzeziny, Izbica, Kalisz, Konin, Łęczyca,
Łódź, Ozorków, Piotrków, Pyzdry, Radomsko, Sieradz, Sompolno,
Szadek, Turek, Warta, Wieluń, Zgierz.
- Woj. nowogródzkie: Dereczyn, Lida, Nieśwież, Nowogródek, Rze-
pichowo, Słonim, Szczuczyn lit., Zelwa, Żyrowice.
- Woj. poleskie: Brześć Litewski, Kobryń, Pińsk, Różana.
- Woj. pomorskie: Brodnica, Chełmno, Chojnice, Grudziądz, Toruń,
Wejherowo.
- Woj. poznańskie: Bojanowo, Bydgoszcz, Dębno, Gniezno, Kobyle-
pole, Leszno, Pleszewo, Poznań, Racat, Rydzyna, Szrem, Środa, Trze-
meszno, Września.
- Woj. stanisławowskie: Kołomyja, Potok, Stanisławów, Stryj.
- Woj. tarnopolskie: Brody, Brzeżany, Buczacz, Kamionka Strumi-
łowa, Tarnopol, Ulaszkowce, Złoczów.
- Woj. warszawskie: Ciechocinek, Gombin, Góra-Kalwarja, Jazdów,
Kowal, Krośniewice, Kutno, Lipno, Łowicz, Mława, Modlin, Nieszawa,
Nowy Dwór, Płock, Płońsk, Przasnysz, Pultusk, Raciąż, Radziejowice,
Radziejów, Rawa, Rypin, Sielce, Sierpc, Skierniewice, Szymanów,
Warszawa, Włocławek, Zakroczym.
- Woj. wileńskie: Pawłów, Werki, Wilno, Zaborze, Żodziszki.
- Woj. wołyńskie: Boreml, Dubno, Horochów, Krzemieniec, Łuck,
Międzyrzecz (Korecki), Olyka, Ostróg, Pekałów, Równe, Tuczyn,
Wiśniowiec, Włodzimierz Wołyński.

2. Zagranica.

Austria: Wiedeń.

Czechosłowacja: Podoliniec.

Litwa: Birsztany, Kalwarja, Kowno, Kroże, Łauksodzie, Maryampol, Po-
niewież, Telsze.

Łotwa: Dynaburg, Libawa, Mitawa, Ryga.

Niemcy: Brunsberg, Heilsberg, Międzyrzecz (Moseritz), Roessel, Wrocław.

Rumunia: Chocim, Czerniowce, Jassy.

Wolne miasto: Gdańsk.

Z. S. R. R.: Bajkowice, Bałta, Berdyczów, Białacerkiew, Bieszenkowice,
Bobrujsk, Chersoń, Chotowo, Elizabetgród, Górki, Homel, Humań,
Jampol, Jarmolińce, Kamieniec Polodski, Kijów, Krystyampol, Łaty-
czów, Lepel, Lucyn, Mińsk, Mohylów (m. gub.), Mohylów (Podole),
Moskwa, Mścislaw, Nowosielica, Odessa, Orsza, Oświej, Petersburg
(Leningrad), Pleszczenice, Polock, Radomyśl, Romanów, Sienna, Sla-
wuta, Sluck, Starokonstantynów, Stawropol, Szarogród, Szklów, Tul-
czyn, Winnica, Witebsk, Żytomierz.

PRZEGLĄD TREŚCI

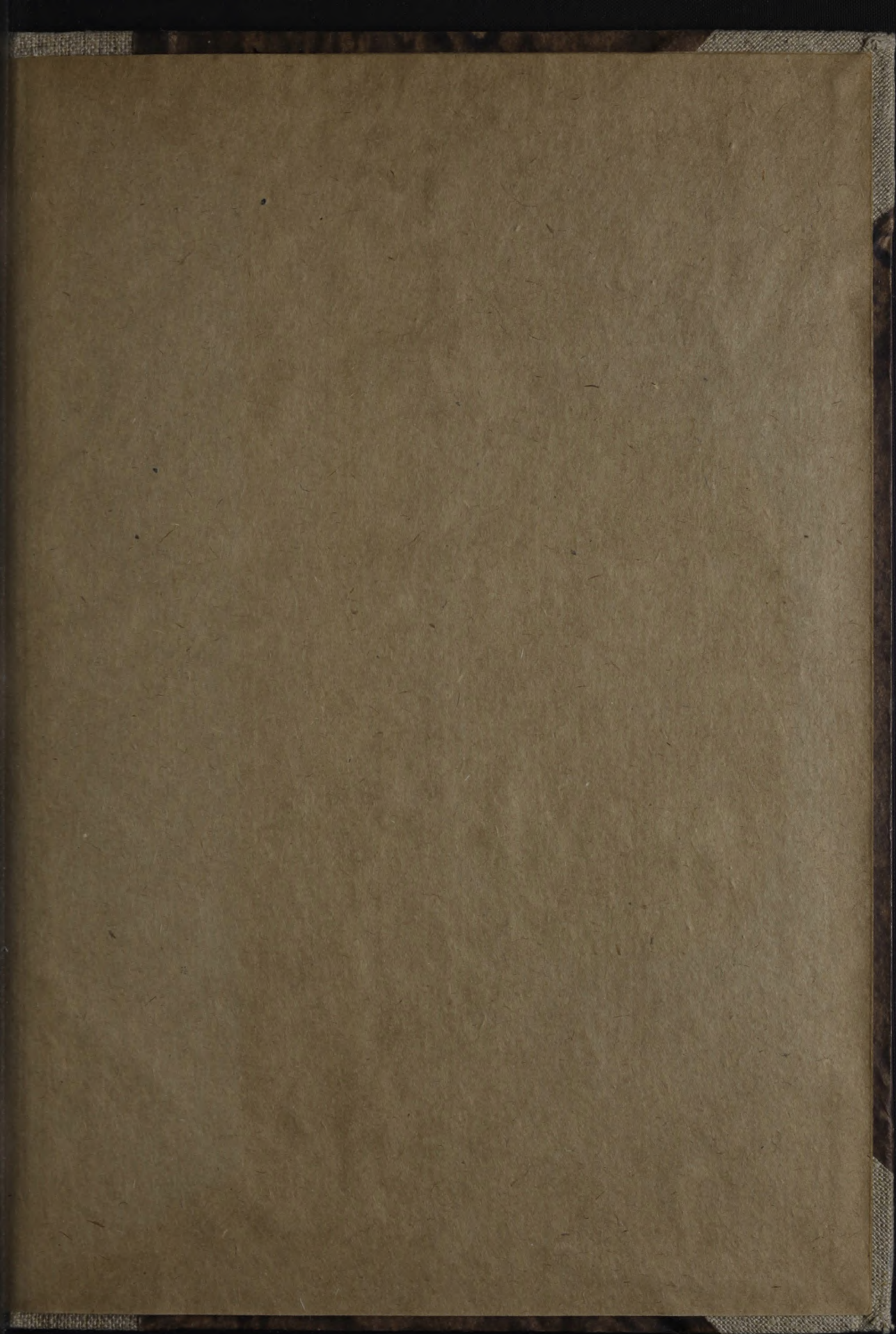
	Str.
Słowo wstępne	III
Dykcjonarz	1
Dodatki	113
Teatry szkolne w dawnej Polsce	113
Teatry na dworach królewskich i magnackich oraz sceny amator- skie sfer towarzyskich	113
Teatry polskie od powstania sceny publicznej do roku 1815	114
Teatry polskie w latach 1815 — 1862.	114
Zespoły wędrowne	141
Topografia teatrów polskich czynnych do Powstania Styczniowego	146

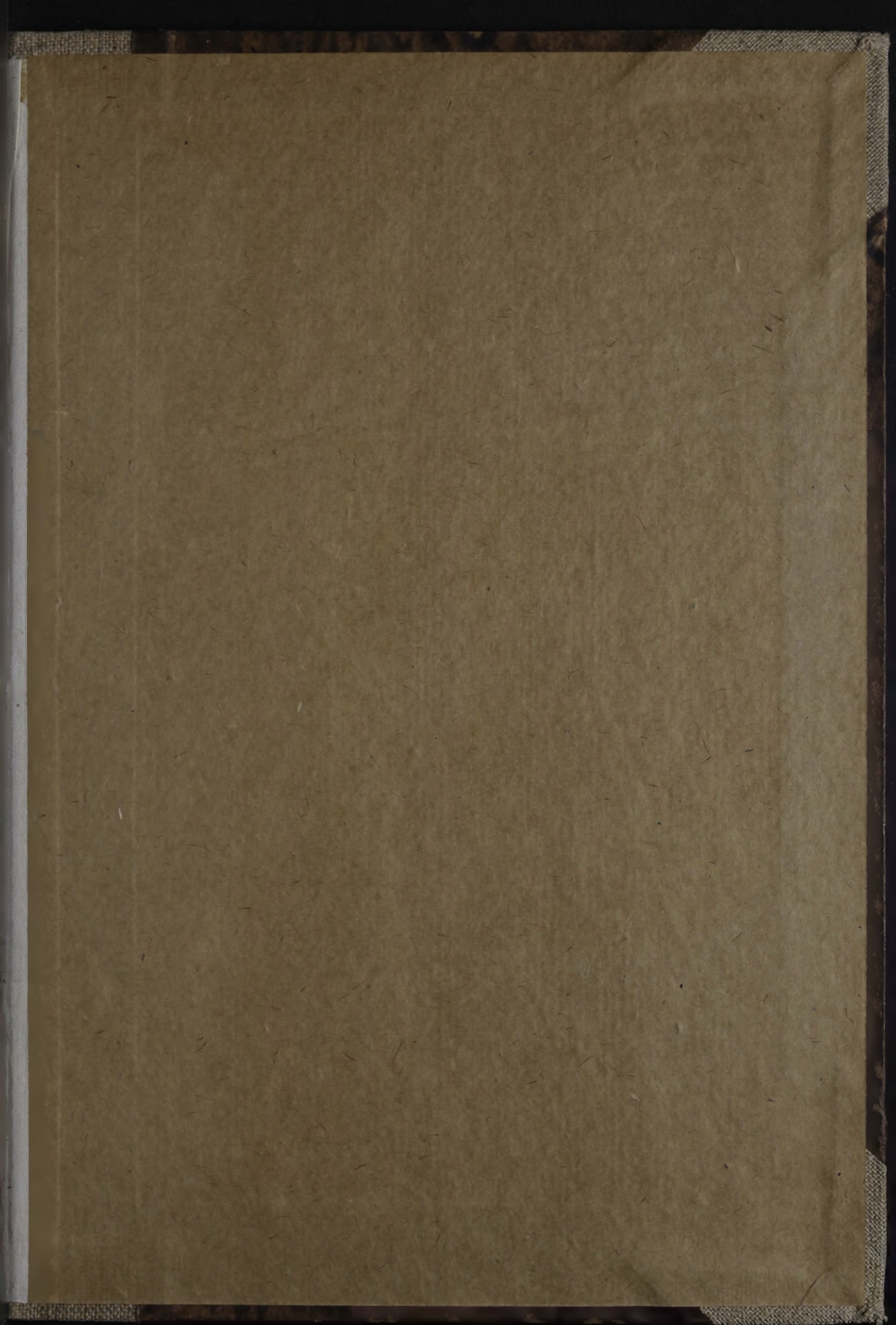

DIK Ant
(Stamps) 14.

75—

080909 22.21.0

BIBLIOTEKA
NARODOWA

564236

Biblioteka Narodowa
Warszawa

30001005667813